

# STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

38. ročník

Obor č. 16 – historie

Z historie židovského osídlení v Jičíně  
v letech 1900 – 1948

Autor: Anna Sedláčková

Škola: Lepařovo gymnázium Jičín

Kraj: Královéhradecký

Odborný konzultant: PhDr. Eva Bílková, Mgr. Terezie Dubinová, PhD.

Ohnišťany, únor 2016

#### Autorská poznámka

V této práci s názvem Z historie židovského osídlení v Jičíně v letech 1900 – 1948 píše ve slově ŽID malé ž, což je v souladu s Pravidly českého pravopisu.

Zdroje, jejichž citační záznam je uveden v kapitolách Rešerše problematiky a Prameny, literatura, metody práce jsou v textu citovány ve zkrácené podobě. Ostatní odkazy jsou uvedeny standardně.

### Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracovala samostatně a použila jsem pouze podklady (prameny, literaturu, internetové zdroje atd.) uvedené v příloženém seznamu. Dále prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné. Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Ohnišťanech dne.....

Podpis: .....

## Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem jednotlivcům a institucím, kteří mne v psaní této práce podpořili. Jmenovitě tedy děkuji Státnímu okresnímu archivu Jičín a všem jeho pracovníkům (zejména Mgr. Radce Janků a Mgr. Karlu Chutnému) za vstřícný přístup a podporu. Zvláště pak děkuji PhDr. Evě Bílkové za její bezmeznou trpělivost, cenné rady, obětavou pomoc a individuální přístup k mým badatelským požadavkům. Dále patří velký dík mé lektorce biblické hebrejštiny a konzultantce Mgr. Terezii Dubinové, PhD. za odborné vedení v oblasti hebrejské kultury a filologie. Rovněž děkuji Lepařovu gymnáziu za shovívavost k mým častým absencím z důvodu návštěv archivů, muzeí a knihoven. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svým blízkým – rodině a kamarádce Štěpánce Grunové za velkou podporu v mém badatelském úsilí.



## Anotace

Tato studie se zabývá problematikou židovské náboženské obce v Jičíně v letech 1900 až 1948. Cílem práce je zmapovat demografické, politické, ideové, ale i funkční proměny obce v průběhu první poloviny 20. století. Práce vychází z bohaté pramenné základny úředních, účetních, ale i narativních archivních pramenů. Zásadní jsou fondy pocházející ze Státního okresního archivu Jičín, a to zejména Archiv města Jičín a Okresní úřad Jičín. Text práce je rozčleněn do třinácti kapitol, které se dále dělí na dílčí podkapitoly. V prvních třech kapitolách je obec představena po stránce demografické, ideové a hospodářské. Dále následuje rozsáhlá kapitola mapující chod židovské náboženské obce po stránce samosprávné a organizační. Následující dvě kapitoly pojednávají o předválečné a válečné židovské migraci. Kapitola o válečném období klade důraz na mapování regionální podoby židovské perzekuce. V předposlední kapitole Poválečné období čtenáře blíže seznamují zejména s restitucemi židovského majetku a s historií poválečné komunity. Poslední kapitola je koncipována formou krátkých syntetizujících medailonů o jednotlivých osobnostech židovské komunity v Jičíně.

## Klíčová slova

Židé, Jičín, holocaust, ekonomika židovských obchodů, demografická struktura, židovská náboženská obec, židovský hřbitov a synagoga, arizace, poválečné konfiskace židovského majetku, protižidovská nařízení, osobnosti židovské komunity v Jičíně, migrace židů, soudobé dějiny.

## Annotation

This study deals with the Jewish religious community in Jicin between 1900 and 1948. The aim is to monitor demographic, political, ideological, and functional changes of the community during the first half of the 20th century. The thesis is based on a rich source base of official accountants, but also narrative archival sources. Substantial funds are derived from the State District Archive Jicin, especially the Archive of the City District Office of Jicin and Jicin. The thesis is divided into thirteen chapters, which are further divided into sub-chapters. In the first three chapters there is an introduction of the community from the demographic, ideological and economic view. This is followed by an extensive chapter mapping the operation of the Jewish community regarding the local government and organization. The next two chapters deal with the prewar and wartime Jewish migration. The chapter on war period emphasizes regional mapping form of Jewish persecution. In the penultimate chapter Postwar Period I acquaint the reader with a particular restitution of Jewish property and the history of the postwar community. The last chapter is composed in the form of short synthesizing profil on individual personalities of the Jewish community in Jicin.

## Keywords

Jews, Jicin, holocaust, economy of the Jewish shops, demographic strukture, the Jewish religion community, the Jewish cemetery and synagogue, arization, the confiscation of Jewish property after the war, anti-Jewish regulation, people of the Jewish community in Jicin, migration of Jews, contemporary history.

## Obsah

Úvod.....	9
1. Pokračovací práce SOČ .....	11
2. Rešerše problematiky.....	12
3. Prameny, literatura a metody práce .....	14
3. 1 Archivní prameny.....	14
3. 2 Literatura .....	20
3. 3 Internetové zdroje.....	21
4. Stručná historie Židů v Jičíně do roku 1900.....	23
5. Sociodemografická struktura židovského obyvatelstva v Jičíně .....	26
6. Ideová orientace židovské komunity .....	32
6. 1 Členství židů ve spolcích a volnočasových organizacích .....	35
7. Židovské obchody a jejich význam v ekonomické sféře města.....	39
7. 1 Obchod s kůžemi Julia Hermanna.....	39
7. 2 Továrna na výrobu lihovin Arnošta a Rudolfa Kareisových .....	40
7. 3 Nové obchodní domy vystavěné ve 30. letech.....	41
8. Z moderní historie Židovské náboženské obce Jičín .....	48
8. 1 Synagoga (Židovská ulice č. p. 104).....	48
8. 2 Židovský hřbitov .....	63
8. 3 Pohřební bratrstvo (hebr. Chevra kadiša).....	89
8. 4 Židovská náboženská obec Jičín .....	92
9. Předválečný antisemitismus.....	111
10. Udělení domovských práv v předválečných letech 1938 - 1939 .....	115
10. 1 Rodina Krausových.....	116
10. 2 Rodina JUDr. Artura Kantora .....	117
10. 3 Rodina Austerlitzových.....	117
11. Židovské vystěhovalectví .....	119
12. Válečné období .....	124
12. 1 Změny povolání .....	127
12. 2 Arizace židovských obchodů a firem.....	131
12. 3 Židovský majetek .....	137
12. 4 Vystěhování židů z Jičína.....	141

13. Poválečné období .....	143
13. 1 Židovský majetek po válce.....	144
13. 2 Poválečná ŽNO .....	150
13. 3 Hospodářská obnova a regenerace .....	152
13. 4 Poválečná reflexe holocaustu jako národní zkušenosti .....	152
13. 5 Prohlášení za mrtvého .....	154
14. Osobnosti židovské komunity.....	156
14. 1 Jindřich Fleischner .....	156
14. 2 Rodina Fischerových.....	156
14. 3 Rodina Fišlových .....	163
14. 4 Rodina Goliathových .....	164
14. 5 Rodina Hahnových.....	184
14. 6 Rodina Arnošta Kareise .....	186
14. 7 Rodina Rudolfa Kareise .....	188
14. 8 Rodina Lustigových .....	189
14. 9 Rodina Hynka Poláka.....	192
14. 10 Rodina Šindelkových .....	193
14. 11 Ludvika Taussigová .....	195
Závěr .....	197
Seznam použitých zdrojů.....	200
Seznam tabulek, grafů a fotografií použitých v textu práce .....	208
Seznam příloh .....	209
Seznam zkratk .....	214

## Úvod

Židovská tematika v posledních několika letech zažívá svou renesanci. Záslouhou vědeckých institucí, jako je zejména Židovské muzeum v Praze, se začala systematicky zpracovávat historie židovské kultury, teologie a pozadu se nezůstalo ani s řešením otázek filologických. Bohužel ve stínu moudré rabínské literatury a skvostných synagogálních opon zůstává problematika českých židů, zejména podrobná analýza jejich složitého historického vývoje a každodenního života. Šokujícím zjištěním pro mě také byla informace, že doposud nevyšla žádná syntetizující publikace pojednávající o židovské náboženské obci jako o orgánu židovské samosprávy a koordinátoru nejen života náboženského.

Práce pro účely SOČ nemohla pokrýt problematiku v celém jejím rozsahu. Byla jsem tedy nucena přistoupit k jistému kompromisu. Některé texty bylo nutno výrazně zredukovat a práci sestavit tak, aby čtenáři poskytla náhled pouze do oblastí, které jsou pro výzkum života moderní židovské komunity zásadní. Badatelská zjištění publikovaná v této studii pocházejí z převážné většiny z analýzy archivních pramenů několika proveniencí. V zásadě se jedná o materiály úředního, správního a soudního charakteru, méně frekventovaně jsem pak pracovala s prameny narativními a orálními. Některé pasáže jsou doplněny subjektivními vzpomínkami pamětníků či praktickými terénními zjištěními ze hřbitovních náhrobků a jiných hmotných památek.

Tato práce se ve svém hlavním rámci zaměří na mapování novodobé historie židovského osídlení v Jičíně, konkrétně v letech 1900 – 1948. Cílem práce je shromáždit co nejvíce podkladů pro vytvoření obrazu o fungování židovské komunity v moderní době. Důraz je kladen zvláště na oblast hospodářskou, kulturní, náboženskou a politickou, prostřednictvím nichž se pokusím o syntetizující výklad všech důležitých aspektů, které jsou s působením židovské komunity v Jičíně spjaty. Snažím se vyvarovat „zbytečných“ podrobností a kladu důraz zejména na logickou posloupnost a propojení aspektů regionálních s národním či světovým historickým kontextem.

Nakolik byli jičínští židé integrováni ve většinové městské společnosti? Jaké poměry a vztahy panovaly mezi židy a křesťansky orientovanou jičínskou společností? Jaký byl poměr mezi židovskou samosprávou a městskou či okresní politickou správou? Nakolik se vzájemně ovlivňovali a do jaké míry se jejich činnosti prolínaly? Jaký byl význam a

ekonomický přínos živností provozovaných židy? Jaká byla struktura židovských živností a jak se v letech 1920 – 1943 vyvíjela? Do jaké míry bylo náboženství součástí běžného života židů ve 20. století? Jakým směrem se ubírala zbožnost a náboženská tradice židů 20. století? Na jaké bázi a personální a organizační struktuře židovská obec pracovala? Jaké demografické a hospodářské aspekty s sebou nesl pobyt haličských židů v jičínském okrese? Jaká byla aktivita správního aparátu v oblasti vydávání protižidovských nařízení? Do jaké míry zasáhla protižidovská legislativa do každodenního života židovských spoluobčanů v Jičíně? Jakým způsobem se přeživším holocaust podařilo či nepodařilo navázat na období před válkou?

Prostřednictvím první kapitoly se seznámíme se sociodemografickou strukturou židovského osídlení v Jičíně. Dále přikročíme k výkladu ideové orientace komunity a k mapování míry její hospodářské integrovanosti v komplexní ekonomice města. Následuje rozsáhlá kapitola pojednávající o působení orgánu židovské samosprávy – židovské náboženské obci. Součástí výše zmíněné kapitoly je rozbor liturgických i neliturgických předmětů synagogy doplněný o fotografie jednotlivých komponentů, dále následuje podkapitola zaměřující se na vývoj funebrální plastiky a jazykovou podobu epitafů ve 20. století. V pořadí devátá kapitola obsahuje informace o předválečných antisemitských akcích konaných ve městě pod záštitou zejména místního odboru Národního sjednocení. Problematika židovské migrace v předválečném období je rozdělena do dvou stejnoměrných kapitol, přičemž jedna kapitola se zabývá židovskou imigrací a ta druhá židovským vystěhovalectvím. Východiskem dvanácté kapitoly je mapování regionální podoby protižidovské legislativy v komparaci s protižidovskými vyhláškami vydávanými centrálně. Cílem předposlední kapitoly s názvem Poválečné období je přiblížit čtenáři osudy a směřování komunity po šoa. Poslední kapitola, koncipována formou životopisných medailonů, má čtenáři přiblížit některé významné osobnosti komunity v různých rovinách.

## 1. Pokračovací práce SOČ

Má loňská středoškolská odborná činnost s názvem *Z historie poslední jičínské židovské komunity aneb Po stopách zmizelých* se ve svém hlavním rámci zabývala zejména mapováním osobností komunity a židovskou otázkou v době druhé světové války. Již v loňském roce, kdy jsem byla na samých počátcích bádání, jsem věděla, že problematikou se chci zabývat delší dobu, nejlépe tak dlouho, dokud kompletně nezmapuji historii židovského osídlení v Jičíně. Letošní práce SOČ v mnohých ohledech na první práci navazuje, ne však tak přímo, aby čtenář pro pochopení vnitřních souvislostí a historických reálií byl na jejím obsahu závislý.

Tato práce vycházející ze třináctiměsíční badatelské činnosti v archivech, muzeích, knihovnách a na hřbitovech přináší zcela nové, dosud nepublikované, poznatky a zjištění v oblasti historie židovské náboženské obce Jičín. Časově je ohraničena léty 1920 – 1948. U řady kapitol je však pro zachování návaznosti a historického kontextu tato hranice posunuta až do počátků 20. století (zejména u životopisných medailonů a v rámci kapitoly *Židovská náboženská obec Jičín*).

K některým problematickým informacím publikovaným již v loňském roce se ve své letošní práci navracím a snažím se o jejich kritické zhodnocení, v některých výjimečných případech o upravení či úplné vyvrácení. Informace vycházející z prvního dílu práce jsou v textu citovány tímto způsobem: *SEDLÁČKOVÁ, Anna. Z historie poslední jičínské židovské komunity v Jičíně aneb Po stopách zmizelých, 116 s., Ohnišťany, Středoškolská odborná činnost 2014 – 2015, Lepařovo gymnázium Jičín, PhDr. Eva Bílková.*

Za více než rok jsem ve své práci pokročila především v oblastech mapování Židovské náboženské obce Jičín a válečného a poválečného života komunity, v tvorbě některých životopisných medailonů a v neposlední řadě se mi alespoň částečně podařilo na příkladu Jičína objasnit mezi historiky a hebraisty značně diskutovanou problematiku židovských identit. Tématu věnujícímu se židovskému obchodnictví a hospodářskému postavení židovských podnikatelů ve městě se dotýkám jen velmi okrajově, avšak vzhledem k jeho aktuálnosti a stále naléhavějším potřebám dnešní společnosti o „zobjektivnění“ některých historických témat vážně uvažuji o vytvoření zvláštní studie pojednávající o tomto problému.

## 2. Rešerše problematiky

Problematikou jičínských židů v moderních dějinách se doposud nikdo systematicky nezabýval. Dostupná literatura věnující se tématům židovské komunity pochází z pera prof. Antonína Martínka a vznikla v polovině třicátých let minulého století.<sup>1</sup> V podstatě se jedná o krátké pojednání v rozsahu 4 stran, které stručně mapuje historii židovského osídlení od 14. do 20. století. Dílo nejenže je až zkratkovitě stručné, ale navíc obsahuje řadu věcných chyb a nepřesností. Dále v polovině třicátých let regionální historik Josef Jirčák napsal dva několika stránkové eseje o jičínských židech v 16. až 18. století.<sup>2</sup>

V druhém dílu *Historické topografie města Jičína* od Jaroslava Mencla vydané nákladem Musejního spolku v Jičíně v roce 1949 se nachází kapitola s názvem Zlo a jeho oběti, kde je celkem na osmi stranách otištěn seznam obětí fašismu (mezi nimi jsou i židovské oběti).<sup>3</sup> Podobné údaje jsou obsaženy i v knize od Antonína Knížka *Národní odboj na Jičínsku 1939 – 1945* (vydáno v roce 1975).<sup>4</sup> Publikace bohužel, vzhledem k době, ve které vznikala, není zcela objektivní a informace v ní obsažené je nutno podrobit kritické analýze. V textech publikace jsou glorifikováni bojovníci působící na východní frontě, kdežto ti ze západu jsou opomíjeni.

V roce 2004 při příležitosti 130. výročí narození Karla Krause (dramatik, esejista, básník a kritik židovského původu narozený v Jičíně) uspořádaly Památník národního písemnictví v Praze, Regionální muzeum a galerie v Jičíně, Společnost Franze Kafky, Občanské sdružení Baševi a Pekařova společnost Českého ráje v Jičíně mezinárodní konferenci *Karl Kraus – jičínský rodák a světoobčan*. Jedním z výsledků konference se stal sborník *Karl Kraus: jičínský rodák a světoobčan* vydaný jako supplementum ročenky *Z Českého ráje a Podkrkonoší*.<sup>5</sup> Konference však byla zaměřená zejména na

---

<sup>1</sup> MARTÍNEK, Antonín. *Dějiny Židů v Jičíně*. Praha: Židovské nakladatelství, 1934, 4 s.

<sup>2</sup> JIRČÁK, Josef. *Příspěvky k dějinám jičínských Židů ve století sedmnáctém a osmnáctém*. Praha: Společnost pro dějiny Židů, 1933, s. 137-152.

Srov.: JIRČÁK, Josef. *Příspěvky k dějinám jičínských Židů ve století osmnáctém a devatenáctém*. Praha: Společnost pro dějiny Židů, 1934, s. 423-434.

<sup>3</sup> MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část II*. V Jičíně: Nákladem Musejního spolku, 1949, 532 s., 2 příl.

MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část I*. V Jičíně: Nákladem Musejního spolku, 1940, 547 s.

<sup>4</sup> KNÍŽEK, Antonín. *Národní odboj na Jičínsku 1939-1945*. Jičín: ONV, 1975, 129 s.

*Národní odboj na Jičínsku 1939-1945*. Jičín: OV ČSPB, 1980, 185 s.

<sup>5</sup> *Karl Kraus: jičínský rodák a světoobčan = in Jičín geboren, in der Welt zu Hause: sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21. - 23. dubna 2004 v Jičíně*. Z Českého ráje a Podkrkonoší, supplementum 9. Semily: Státní okresní archiv, 2004, 351 s. ISBN 80-86254-10-0.



osobnost K. Krause a jeho dílo, nikoliv souhrnně na jičínskou židovskou komunitu. Regionálním historikem, který se rodinou Krausových dlouhou dobu zabýval, je Vladimír Úlehla.<sup>6</sup>

Obecně prospěšná společnost (dříve Občanské sdružení) Baševi se ve své činnosti již od roku 2002 zaměřuje zejména na pořádání kulturních a vzdělávacích akcí na témata historie židů a židovská kultura. Vyvíjí činnost spíše osvětovou než vědeckou. Sdružení v čele s Ing. Janem Kindermannem a dr. Terezií Dubinovou se v posledních několika letech významně zasloužilo o revitalizaci synagogy a bývalého obecního domu židovské obce č. p. 100 v Židovské ulici. Sdružení také velmi intenzivně pečuje o židovský hřbitov.

Dr. Terezie Dubinová (hebraistka a kulturoložka) před několika lety zmapovala a přeložila nápisy na náhrobcích na židovském hřbitově.<sup>7</sup> Všechny náhrobky byly důsledně zaměřeny a zakresleny do orientační mapky, kterou ve své práci také publikují. Překlady nápisů, které jsou v této práci otištěny, vznikly v rámci výuky biblické hebrejštiny u dr. Dubinové. Překlady jsou mým vlastním autorským dílem, jejich znění však bylo konzultováno s odborníkem, dr. Dubinovou.

Na závěr nezbyvá než zdůraznit, že žádná syntetizující publikace doposud nevyšla. Doufám, že tato studie alespoň částečně přispěje k neglorifikujícímu poznání historie jičínské židovské komunity v minulém století.

---

Srov.: *Karl Kraus v Jičíně a Jičín v Karlu Krausovi* (katalog k výstavě). Jičín: Regionální muzeum a galerie, 2004, 28 s.

<sup>6</sup> Osobní archiv Vladimíra Úlehly.

<sup>7</sup> CHODĚJOVSKÁ, Eva - SEMOTANOVÁ, Eva (edd.). *Historický atlas měst České republiky. Svazek č. 18, Jičín*. Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2008, 1 atlas ([14, xii] s., 46 mapových listů). ISBN 978-80-7286-114-9.

### **3. Prameny, literatura a metody práce**

Pro tvorbu této práce bylo využito základních vědeckých metod a postupů – indukce, dedukce, komparace a také méně frekventovaně analogie.

Tato studie vychází z poměrně bohaté pramenné základny několika proveniencí. Zásadním se ale pro tento výzkum stal pramenný materiál pocházející zejména ze Státního okresního archivu Jičín (dále jen SOkA Jičín) a Archivu Židovského muzea v Praze (dále jen Archiv ŽMP).

#### **3. 1 Archivní prameny**

##### **3. 1. 1 SOkA Jičín**

Za stěžejní zdroje tohoto výzkumu považuji fondy, které vznikly jako výsledek činnosti městského a okresního správního aparátu – fondy Archiv města Jičín, Okresní úřad Jičín a Okresní národní výbor Jičín. Z několika desítek metrů archivního materiálu fondu Okresní úřad Jičín I ve své práci čerpám především z materiálů pojednávajících o tématech Židovské náboženské obce Jičín (zvyšování náboženské daně, volba představitelů obce, exekuční řízení, soupis židovského majetku z července 1939, činnost a vedení obce...); soubor oběžníků a vyhlášek z doby druhé světové války; trestní záležitosti – pokuty, přestupky a soudní řízení. Dále jsem čerpala ze Sčítacích operátů z let 1910 a 1921, které jsou ideálním pramenem pro mapování demografie tehdejšího Jičína. Materiály trestního, trestněprávního a soudního charakteru jsou reprezentovány sbírkou Prezidiálních spisů, která je samostatně (se svým vlastním katalogem) vedena v rámci fondu Okresní úřad Jičín I. Pod správou Okresního úřadu tehdy byl i dohled nad výběrem daňových dávek, součástí fondu jsou tedy i daňové knihy, ze kterých jsem pro badatelské účely čerpala. Velmi cennými archiváliemi nejen pro historiky, badatele, ale třeba i pro advokáty je sbírka poválečných žádostí o navrácení rodinného majetku a případné dokumenty související s konfiskacemi a znárodňováním židovského majetku. Díky těmto materiálům bylo do této práce možné zahrnout i kapitolu o poválečném nakládání s židovským nemovitým majetkem.

Dalším rozsáhlým fondem, kterým SOkA Jičín disponuje, je fond Archiv města Jičín. Součástí fondu jsou nejen materiály úředního charakteru, ale i další velmi cenné archiválie, z novějšího období to jsou např. pamětní kniha (kronika), zápisy ze schůzí městského zastupitelstva a rady, evidence obyvatelstva a další materiály související

s činností a chodem města. V neposlední řadě je nutno zmínit Přílohy ke kronice, které jsou doprovodným materiálem městské kroniky. Často obsahují obrazové materiály (fotografie, reklamní letáky, plakáty), ale také výroční zprávy různých organizací (škol a spolků) a ve výjimečných případech i zajímavé knihy nebo materiály úřední povahy. Městskou kroniku<sup>8</sup> jsem prostudovala v časovém rozsahu 1918 – 1948. Celkem se jedná o jedenáct mohutných knih, jejichž folia odpovídají dnešnímu formátu A3. Až na dvě výjimky (1918 – 1924; 1943 – 1946) jsou v jedné knize většinou zapsány události za dva kalendářní roky. Zápisy ze schůzí městského zastupitelstva jsou důležité zejména pro mapování válečného a poválečného období. Pro posouzení činnosti městské samosprávy v období válečném a poválečném v záležitosti konfiskací židovského majetku a vydávání protižidovské nařízení je nezbytností podrobné studium Zápisů z jednání zastupitelstva a od roku 1941 Správní komise. Doposud mám souvisle zpracovaných deset let fungování městského aparátu (od roku 1938 do roku 1948). Můžeme říci, že vše podstatné, co se tehdy ve městě dělo, lze z těchto archiválií zjistit.

V praxi jsem došla k závěru, že vzhledem k podobné a mnohdy „kryjící se“ činnosti obou institucí, jsou některé dokumenty vedeny duplicitně jak v Archivu města, tak v Okresním úřadu.

Z fondů Okresní národní výbor Jičín a Městský národní výbor pocházejí zejména archiválie týkající se konfiskací židovského majetku po válce, znárodnování soukromého vlastnictví. Zápisy z jednání městské rady a zastupitelstva z let 1945 – 1948 jsou taktéž součástí tohoto fondu. Cennou součástí fondu je kompletně dochovaná sbírka několika řad Evidenčních karet a Policejních přihlášek. Tuto evidenci obyvatelstva jsem využívala v rámci celého výzkumu a v mnohých ohledech mi byla velmi nápomocna – kupř. při ověřování informací z jiných pramenů a také mi usnadnila orientaci ve velkém množství dat a informací.

Z doposud nezpracovaného fondu Okresní soud Jičín pocházejí zápisy ze soudních řízení ohledně prohlášení osob nevrátivších se z koncentračních táborů za mrtvé. Pro každý případ je vyhrazena zvláštní složka, materiály jsou součástí tzv. spisů M.

---

<sup>8</sup> Jičínská kronika měla v období let 1918 – 1942 velké štěstí na vzdělané, osvícené a co možná nejobektivnější pisatele. Lze ji tak zařadit k jedněm z nejdůležitějších pramenů při poznávání historie novodobého Jičína a jeho okolí.

Za vedlejší prameny považuji takové, které jsem ve své práci využila buď pro mapování některé z osobností, nebo v případě, že výpověď daného pramene nelze považovat za zcela věrohodnou. Tento typ materiálů s problematikou jičínskou židů povětšinou přímo nesouvisí. Souvislost je většinou dána nějakým vedlejším poznatkem ze života komunity.

Materiály z fondu Klub československých turistů jsem využívala především za účelem zmapování struktury jeho členů. Míra integrace židů je často přímo dána jejich angažovaností v kulturních spolcích. Fond Klub československých turistů spolu s dalšími fondy, jako je např. Sportovní klub Jičín a Akademická čtenářská jednota, se pro mne staly vzorkem kulturní činnosti židovské menšiny v českých, mnohdy vlasteneckých, spolcích. Informace jsem zpracovávala především z členských matrik a zápisů ze schůzí. Pracovala jsem také s obrazovými materiály – fotografiemi, pohlednicemi a reklamními plakáty. Z materiálů fondu jsem také zjistila spoustu informací vázajících se k osobě MUDr. Arnošta Lustiga.

Studium fondů Raisův učitelství ústav Jičín a Lepařovo gymnázium Jičín bylo přímo podmíněno zájmem o osobnost profesorky Ludviky Taussigové, která na těchto dvou ústavech v polovině třicátých let působila. Z třídních katalogů (z let 1902 – 1939) fondu Lepařova gymnázia se mi také podařilo zjistit zajímavé informace o židovských studentech. Jistou vypovídající hodnotu už má i sledování vývoje počtu židovských studentů v jednotlivých letech. Fond čítá několik set fotografií, bohužel ne všechny jsou popsány.

Z fondu Obecní spořitelna Jičín jsem si nechala předložit pouze jeden karton, v němž se nacházela složka s informacemi o prozrazení služebního tajemství ústavu židem Ottou Goliathem.

Materiály z fondu Obchodní grémium Jičín jsou zásadní zejména pro zodpovězení otázek týkajících se vlivu židovských obchodníků na městskou ekonomiku, na jejich postavení v obchodní a hospodářské sféře města a v neposlední řadě pro bližší určení charakteru židovských živností. Zvláště vysokou vypovídající hodnotu mají zápisy ze schůzí a podrobně vedené členské matriky.

Rozsáhlý fond Berní správa Jičín obsahuje materiály související zejména s výběrem daní. V některých složkách se navíc nacházejí katastrální mapy a stavební plány domů.

Obzvláště cenné jsou pro nás soupisy daňových dlužníků a informace o ročních obratech u některých obchodů. Tento fond je důležitým a neopomenutelným zdrojem pro historiky zabývající se hospodářskými dějinami.

Fond Český svaz protifašistických bojovníků skýtá celou řadu studií o obětech a přeživších fašismus, avšak pouze velmi malou část informací lze považovat za věrohodnou. Fond obsahuje zejména osobní vzpomínky a různé seznamy obětí a přeživších.

Archivní knihovna SOKA Jičín

Z knihovny archivu nejčastěji pocházejí písemnosti typu výročních zpráv (škol, spolků), adresářů, věstníků, katalogů k výstavám, případně dobová periodika a zpravodaje. Dále mi byly prezenčně zapůjčeny některé regionální publikace a články.

### 3. 1. 2 Archiv ŽMP

Celý fond Židovské náboženské obce Jičín je v současné době uložen v archivu Židovského muzea v Praze. Čítá více než dva běžné metry archivního materiálu. Fond obsahuje materiály z období let 1785 – 1940 existence ŽNO Jičín. Materiály zde najdeme i k dalším židovským spolkům, které v Jičíně v období let 1785 – 1940 vyvíjely činnost (např. pohřební bratrstvo Chevra kadiša, spolky Talmud Thora a Derech ješara). Pro účely svého výzkumu jsem zpracovala pouze archivní materiál datovaný mezi léty 1900 – 1940 (cca 0,5 bm). Pro mapování oblasti hospodářského zázemí obce to byl zejména účetní materiál (záznamy o měsíčních výdajích obce, výběr náboženských daní, exekuční nařízení...). Zvláště zajímavé a přínosné je studium záznamů o výměru náboženských daní. Je pozoruhodné, jak zásadně se výměr daní promítl nejen do rodinných financí, ale v případě neplatičů i do hospodářství a finanční situace náboženské obce. Židovská obec měla mimo jiné i charitativní poslání. Ve fondu se dochovala kniha vyplacených podpor, která nás vcelku věrně informuje o finanční situovanosti jičínských židů. Nejbohatší je fond na spisový materiál zahrnující přijatou korespondenci a interní poznámky členů obce (často se jedná o poznámky účetního charakteru). Unikátním zdrojem je kompletně dochovaná řada jmenných seznamů k sedadlům v synagoze. U každého čísla sedadla je uvedena osoba, která je buď jeho vlastníkem, či pouze nájemcem (u zápisu je pak zpravidla uvedena poznámka o tom, kolik osoba za pronájem sedadla platí). Ona unikátnost zdroje spočívá v tom, že nám leccos prozrazuje o religiozitě členů obce a rovněž poskytuje informace k vnitřní

funkční koncepci modlitebny. Jednou z nejcennějších písemností celého fondu, ze které mimochodem také pochází většina mých zjištění, je Protokol schůzí výborových a zesíleného představenstva (vedený do roku 1929). Následuje pak jednací protokol se záznamy o odchozí a příchozí korespondenci a pamětní kniha s velmi stručnými až zkratkovitými zápisy z let 1927, 1931, 1933 a 1939.

Předválečný archiv obce (od roku 1930) je velmi torzovitý. V roce 1929 končí zápisy ze schůzí, a tím pádem přicházíme o téměř jediný pramen popisující dění v obci. Vzhledem k této absenci je velmi těžké, ba téměř nemožné interpretovat historii židovské obce po roce 1929.

### 3. 1. 3 SOA v Zámrsku

Z oblastního archivu v Zámrsku pochází pouze několik listin z fondů – Úřad práce Jičín, Státní zastupitelství Jičín a Oberlandrát Jičín. Všechny výše zmíněné fondy jsou velmi zlomkovité, řada dokumentů vzniklých v době druhé světové války se nedochovala.

### 3. 1. 4 Národní archiv (dále jen NA)

Fond Policejního ředitelství Praha II se stal podkladem pro mapování vystěhovaleckých vln z protektorátu v letech 1939 – 1942. Ve složkách k jednotlivým osobám se ve všech případech nacházela vysvědčení zachovalosti, korespondence s příslušnými úřady a v několika případech jsme měli k dispozici i cestovní pasy. Pro vyhotovení této práce jsme také využívali matriky židovské náboženské obce Jičín, které jsou součástí sbírek NA a až na výjimky jsou digitalizovány na webových stránkách <http://www.badatelna.eu/fond/1073/inventar/>. Národní archiv také disponuje ojedinělým fondem Arizační spisy, který obsahuje záznamy o arizacích a nucených správách židovských firem na území protektorátu. Fond je nekompletní, řada arizačních spisů se během let 1945 – 1950 ztratila, nebo byla záměrně zlikvidována.

### 3. 1. 5 Archiv Akademie výtvarných umění v Praze

Archiv jsem navštívila za účelem zjištění bližších informací ke studiu Arthura Fischera na Akademii. Pracovníci archivu mi byla předložena evidenční karta A. Fischera, na níž byly vypsány všechny školy, univerzity a studijní pobyty, které A. Fischer absolvoval.

### 3. 1. 6 Archiv města Brna

Elektronickou cestou mi byly od pracovníků archivu poskytnuty dílčí výpisy ze třídních výkazů Vyšší průmyslové školy textilní v Brně k osobě Josefa Fischera.

### 3. 1. 7 Archiv výtvarného umění, o. s.

V archivu mi bylo předloženo několik katalogů k výstavám, jichž se Arthur Fischer jako vystavovatel se svými textilními výrobky zúčastnil.

### 3. 1. 8 Archiv Národní galerie

Do tohoto archivu jsem zaslala badatelský dotaz týkající se uměleckých děl Arthura Fischera.

### 3. 1. 9 Archiv bezpečnostních složek

Jako výsledek komplexní rešerše na téma Karel Goliath nám bylo v badatelně archivu předloženo několik spisů, z valné většiny se jednalo o vyšetřovací spisy poválečné politické činnosti K. Goliatha.

### 3. 1. 10 Regionální muzeum a galerie v Jičíně

Ze sbírek jičínského muzea mi byly pro badatelské účely poskytnuty skeny dobových fotografií židovského hřbitova, synagogy a některých židovských domů a obchodů. Dále mi v prostorách muzejní knihovny bylo umožněno studovat periodika, časopisy a týdeníky z 20. a 30. let minulého století. V neposlední řadě mi byly pořízeny fotografie 3D předmětů – chanukové svícnu a několika obrazů.

### 3. 1. 11 Městské muzeum v Lomnici nad Popelkou

Vedení muzea mi umožnilo nahlédnout do pozůstalosti Arthura Fischera (jeden obraz a rituální předmět – ručička na čtení v Tóře), která se do muzea dostala díky Fischerovým příbuzným a je zde deponována již několik let.

### 3. 1. 12 Židovské muzeum v Praze

Z fotoarchivu muzea v této práci uveřejňujeme některé vybrané fotografie liturgických předmětů z jičínské synagogy a další fotografie zejména interiéru synagogy v době válečné. S odbornými pracovníky muzea jsme rovněž konzultovali některé nejasnosti, které se při tvorbě práce vyskytly.

### 3. 1. 13 Památník Terezín (dále jen PT)

Z Památníku pochází vzpomínky jičínských přeživších na terezínské věznění, seznamy osob z transportů C1 a Cm a v neposlední řadě osobní pozůstalost (protektorátní občanský průkaz a další osobní dokumenty) Hynka Poláka, který ji sám po válce Památníku věnoval.

### 3. 1. 14 Osobní archivy

Pro vytvoření této studie byly využity i pramenné materiály nacházející se v soukromém vlastnictví. Z převážné většiny se jedná o dokumenty z archivu regionálního historika Vladimíra Úlehly. Dále čerpám z osobního archivu Petra Volfa, Tomáše Flory, Jana Roubínka a Evy Liškové roz. Polákové.

## 3. 2 Literatura

Výčet regionálních publikací zabývajících se touto tematikou je obsažen v kapitole Rešerše problematiky. Nyní tedy přistoupím pouze k přehledu obecné literatury syntetizujícího charakteru. Dodnes nepřekonaným dílem je publikace *Historie židů v Čechách a na Moravě* od Tomáše Pěkného.<sup>9</sup> Dílo je základním stavebním kamenem pro studium historie českých židů. První vydání vyšlo v roce 1993 v nakladatelství Sefer. Autor se ve své několikasetstránkové publikaci podrobně zabývá historií židů na českém území od 9. až do 19. století. Historie novějšího období (1867 – 2000) je pak zastoupena stručným přehledem politických a kulturních událostí v datech. V druhé části publikace autor pojednává o historických reáliích (židovský obchod, náboženský život, kulturní vlivy...) souvisejících se životem židů v Čechách. Kniha je zakončena kapitolou o židovských památkách.

---

<sup>9</sup> PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer, 2001, 702 s. ISBN 80-85924-33-1.



Pod heslem „Jičín“ se krátký odstavec o historii jičínských židů objevuje i v Židovských památkách v Čechách a na Moravě od Jiřího Fiedlera.<sup>10</sup>

Kniha *Zákonné bezpráví* od autorky Heleny Petrův Hofmannové se zaměřuje zejména na interpretaci holocaustu z trestněprávního pohledu.<sup>11</sup> Podává ucelený obraz o životě židů v protektorátu, dokumentuje období vydávání protižidovských nařízení a v souvislosti s protižidovskou legislativou odkrývá otázku angažovanosti českých správních orgánů.

*Češi, Němci, Židé?* je název knihy Kateřiny Čapkové, která si jako téma své práce zvolila výzkum národních identit židů žijících na našem území v letech 1918 – 1938.<sup>12</sup> Autorka se ve své práci zevrubně zabývá otázkami ideové orientace a utváření různých židovských proudů.

Terezínskou pamětní knihu autorský kolektiv Margity a Miroslava Kárných vydal poprvé v polovině devadesátých let.<sup>13</sup> Cílem knihy je vytvoření systematického soupisu židovských obětí nacistického věznění v koncentračních táborech. Kniha je řazena chronologicky dle jednotlivých transportů. U každého transportu je výčet jmen obětí a přeživších. Kniha byla vydána ve dvou svazcích a je opatřena rejstříkem.

### 3. 3 Internetové zdroje

V době neustálých digitalizací a vedoucího monopolu internetu nad tištěnou knihou je řada databází přístupných on-line na internetu.

Uvádím zde výčet těch nejpodstatnějších:

<http://www.holocaust.cz/> - zdroj informací o holocaustu, antisemitismu a rasismu. Na těchto stránkách je také digitalizována Terezínská pamětní kniha v podobě přehledné databáze, ve které je možné vyhledávat dle zadaného hesla.

---

<sup>10</sup> FIEDLER, Jiří. *Židovské památky v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer, 1992, 200 s. ISBN 80-900895-1-8.

<sup>11</sup> PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Auditorium, 2011, 262 s. ISBN 978-80-87284-19-3.

<sup>12</sup> ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938*. Praha: Paseka, 2013, 367 s. ISBN 978-80-7432-294-5.

<sup>13</sup> KÁRNÝ, Miroslav. *Terezínská pamětní kniha: židovské oběti nacistických deportací z Čech a Moravy 1941-1945*. Praha: Melantrich, 1995, 677 s., fot. příl. ISBN 80-7023-209-9.

KÁRNÝ, Miroslav. *Terezínská pamětní kniha: židovské oběti nacistických deportací z Čech a Moravy 1941-1945*. Praha: Melantrich, 1995, s. 687-1559, fot. příl. ISBN 80-7023-225-0.

<http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=autortextu&IDosoby=8579> – volně přístupná databáze Archivu výtvarného umění, o. s.

<http://www.pamatnik-terezin.cz/cz/historie-sbirky-a-vyzkum> - na webových stránkách Památníku Terezín je možné najít nejen databáze jejich sbírek, ale také jmenné vyhledávače bývalých vězňů.

<http://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en> – webové stránky muzea holocaustu Yad Vashem v Jeruzalémě obsahují nejen řadu elektronicky přístupných dokumentů, záznamy vzpomínek pamětníků, ale také centrální databázi obětí holocaustu.

<https://www.its-arolsen.org/en/homepage/index.html> - na těchto stránkách Mezinárodní vyhledávací služby ITS jsou přístupné archivy z jednotlivých koncentračních a repatriačních táborů.

Genealogické weby:

<http://www.jewishgen.org/>

<http://www.ancestry.com/>

<http://www.geni.com/>

#### 4. Stručná historie Židů v Jičíně do roku 1900

Nejstarší písemná zmínka o židovském osídlení v Jičíně se objevuje v šedesátých letech 14. století. Hlavním způsobem obživy židů byl už od středověku především obchod a peněžnictví.<sup>14</sup> Jelikož za vlády Vladislava Jagellonského vyšlo nařízení, že židé mohou požadovat 20 % úrok na půjčce, kdežto křesťané mohli inkasovat pouhou polovinu (t. j. 10%), byl tím pádem tento druh podnikání pro židy v zásadě výnosný.<sup>15</sup> V první polovině šestnáctého století se objevují první zmínky o židovských řemeslech. Již v roce 1529 jičínský žid Jelen provozoval ve svém domě v dnešní Palackého ulici mečířství. O více jak sto let později se objevují další řemesla – písař, zpěvák, skladník tabáku, ranhojič, řezník, služka, nájemce mýta, krejčí. Někteří se tehdy věnovali práci v obecní samosprávě, objevují se zmínky o synagogálním sluhovi a obecním starším, který se v pramenech v roce 1389 uvádí jako magister Iudaeorum.<sup>16</sup> Židé byli zprvu koncentrováni pouze do jedné ulice – která se patrně již v polovině 14. století nazývala ulicí Židovskou (nacházela se v místech dnešní ulice Smiřických).<sup>17</sup> Snaha o úplnou segregaci židů se však ukázala jako neúčinná a židé již v době husitských nepokojů (1419 – 1436) byli roztroušeni i v okolních ulicích – např. v dnešní ulici Palackého bylo několik měšťanských domů, jejichž majiteli byli právě židé.<sup>18</sup>

Roku 1541 byli ediktem císaře Ferdinanda I. Habsburského židé z českých měst vyhnáni. Většina z nich odešla do Polska.<sup>19</sup> V Jičíně mohla zůstat jediná židovská rodina, která se před vyhoštěním nechala prozřetelně pokřtít. Od konce čtyřicátých let 16. století se židé do českých měst opět navracejí. První, kdo se do Jičina přistěhoval, byla již roku 1549 rodina Šťastných.<sup>20</sup> Hospodářská a společenská regenerace zdejší židovské komunity však trvala několik desetiletí.

Rok 1623 byl pro židy žijící na území Koruny České rokem významným, jelikož za úplatu 40 000 rýnských zlatých od císaře Ferdinanda II. získali potvrzení dosavadních privilegií, slib nerušeného pobytu na českém území a prostřednictvím královských

---

<sup>14</sup> MARTÍNEK, Antonín. *Dějiny Židů v Jičíně*, s. 1.

<sup>15</sup> PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 53.

<sup>16</sup> MARTÍNEK, Antonín. *Dějiny Židů v Jičíně*, s. 1.

Srov.: *Karl Kraus v Jičíně a Jičín v Karlu Krausovi (katalog k výstavě)*, s. 5.

<sup>17</sup> HORÁKOVÁ, Hana. *Ulicemi Jičina*. Jičín: Okresní muzeum a galerie v Jičíně, 1993, s. 51.

<sup>18</sup> MARTÍNEK, Antonín. *Dějiny Židů v Jičíně*, s. 2.

<sup>19</sup> PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 65.

<sup>20</sup> JIRČÁK, Josef. *Příspěvky k dějinám jičínských Židů ve století sedmnáctém a osmnáctém*, s. 140.

ediktů se zlepšilo nejen jejich postavení v soudním řízení, samosprávě a podnikání, ale rozšířilo se i spektrum živností, které mohli vykonávat.<sup>21</sup>

Období třicetileté války je sice spojeno s platbou vysokých daní, nepokoji a nebývalým utrpením, ale pro jičínské židy toto období paradoxně znamenalo značný rozkvět. Za panství vévody Albrechta Eusebia z Valdštejna se židům ve městě nežilo vůbec špatně, měli totiž velkou oporu ve svém souvěrci a Valdštejnově finančním poradci Jakubu Baševim. V roce 1632 jsou židovské komunitě samotným Valdštejnem poskytnuta rozsáhlá osobní i hospodářská privilegia. Bylo to nejen právo na svobodný a neomezený obchod, právo zákupní, ale i povolení na zřízení židovské školy, modlitebny a židovského hřbitova. Baševi v Jičíně vlastnil panský dům v místech dnešní ulice Palackého. Ve stejném roce se svým strýcem Leonem zakupuje v centru města několik obchodních domů. Veškerou svou obchodní a finanční aktivitu Jakub Baševi přenáší z Prahy do Jičína. Nejenže do Jičína přesídlil svou centrálu pražského obchodního domu, ale ve zmiňovaném roce 1632 navíc založil v Jičíně obchodní skupinu, jejímž úkolem bylo řídit domácí, ale i zahraničí obchod.<sup>22</sup>

Po Valdštejnově smrti nejenže jičínský obchod utrpěl velké škody a finanční výnosy v porovnání s minulým obdobím výrazně stagnovaly, ale zejména všechna židovská privilegia pozbyla své platnosti. Židé se tedy opět stali vyhnanci ve svém vlastním městě. Stejně jako v předválečném období se na ně vztahovalo neúměrně vysoké daňové zatížení a další společenská a hospodářská nařízení omezující jejich obchodní aktivitu.<sup>23</sup>

Židovské osídlení se v Jičíně rozrůstalo velmi pomalu. Za panství Tiefenbachů bydlelo ve městě celkem 9 rodin. Rudolf Tiefenbach uděluje roku 1651 židům výsady, ve kterých jim mimo jiné povoluje zakoupení pozemku na zřízení židovského hřbitova, dále vydává nařízení, že se židé poslední tři dny o Velikonocích nesmějí zdržovat mimo své domovy.<sup>24</sup>

---

<sup>21</sup> PROKEŠ, Jaroslav. *Úřední antisemitismus a pražské ghetto v době pobělohorské*. Praha: Společnost pro dějiny Židů, 1929, s. 72.

Srov.: PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 83.

<sup>22</sup> MARTÍNEK, Antonín. *Dějiny Židů v Jičíně*, s. 2.

<sup>23</sup> Tamtéž

<sup>24</sup> FRANCEK, Jindřich. *Dějiny Jičína*. Autorkou tří kapitol je Kristýna Peroutková Matějková. V Praze: Rybka, 2010, s. 144 - 146. ISBN 978-80-87067-81-9.

Neustálé spory ohledně placení kontribuce a poplatku za ochranu (*Schutzgeld*) byly intenzivně řešeny roku 1699. Všichni přítomní židé se tehdy dohodli na tom, že každá židovská rodina pobývající ve městě za každý získaný jeden zlatý složí do obecní pokladny 3 krejcarey. Pokladna byla uschována u Davida Ebsteina a klíč od ní měli všichni čtyři zástupci. Takto nashromážděné peníze měly být využity na uhrazení císařské kontribuce.<sup>25</sup>

Josefínský katastr z roku 1789 eviduje celkem 8 židovských domů a židovskou školu. První zmínku o židovské modlitebně datujeme k roku 1784, kdy je popsána jako: „*nově vystavěná, zcela od kamene klenutá*“. V pramenu je zmíněn i židovský hřbitov, který se nachází v lese za městem a je obehnán mohutným kamenným plotem.<sup>26</sup>

V roce 1840 zasáhl podstatnou část dnešního Starého Města velký požár. Ohni se nevyhnula většina židovských měšťanských domů, a ani synagoga nebyla uchráněna. Řada židovských nemovitostí včetně synagogy pak musela být rekonstruována, či zcela přestavěna. O rozsahu katastrofy nás vcelku věrně informuje hebrejsky psaná listina nalezená před několika lety v prostorách genízy jičínské synagogy.<sup>27</sup>

Výraznou změnu v právním postavení židovského obyvatelstva v českých zemích přinesl až revoluční rok 1848. Emancipace židovské menšiny byla dovršena prosincovou ústavou z roku 1867, kdy všichni občané Rakouska – Uherska získali stejná práva a svobody. Židům tak nastává vidina lepších zítřků. Během druhé poloviny 19. století židovští obchodníci získali v Jičíně ty nejprestižnější domy a obchody v samotném historickém jádru města.<sup>28</sup>

V prosinci roku 1897 byla židovská obec donucena z důvodu protiněmeckých nacionálních bouří uzavřít zdejší židovskou školu s německým vyučovacím jazykem. Demonstrace v čele s radikály probíhaly na celém území českých zemí.<sup>29</sup> Židé totiž byli považováni za prototyp německé kultury a hospodářství, ač v Jičíně většina z nich již tehdy užívala v soukromém styku českého jazyka.

---

<sup>25</sup> MARTÍNEK, Antonín. *Dějiny Židů v Jičíně*, s. 2.

<sup>26</sup> *Karl Kraus v Jičíně a Jičín v Karlu Krausovi* (katalog k výstavě), s. 6.

<sup>27</sup> DUBINOVÁ, Terezie. *Report on the Jičín fire of 23 June 1840 (found in the genizah of Jičín synagogue)*. In: *Judaica Bohemiae*, roč. XL, Praha: Židovské muzeum v Praze, 2004, s. 123 – 124.

<sup>28</sup> PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 127.

<sup>29</sup> KIEVAL, J. Hillel. *Formování českého židovstva (Národnostní konflikt a židovská společenost v Čechách 1870 – 1918)*. Praha: Paseka, 2011, s. 102 – 104. ISBN: 978-80-7432-174-0.

## 5. Sociodemografická struktura židovského obyvatelstva v Jičíně

V této kapitole se budeme zabývat jednotlivými aspekty demografického složení jičínské židovské komunity. V první řadě se zaměříme na náboženské složení komunity (jemně se tedy dotkneme i jednotlivých ideových židovských proudů), dále se blíže podíváme na vývoj židovského osídlení v letech 1910, 1921 a 1943, poukážeme také na národnostní orientaci komunity. V neposlední řadě čtenáři představím výsledky ryze demografického šetření – porodnost, úmrtnost, rozvodovost a sňatečnost.

Židovskou náboženskou obec v Jičíně řadíme spíše k menším náboženským obcím své doby. Počet židů ve městě se v průběhu 20. století nijak zvlášť nelišil. Zato rozdíl 146 židů mezi sčítáním z roku 1890 a 1910 je alarmující. Úbytek židovského obyvatelstva je tak značný, že nás to musí vést k zamyšlení, zda seznam vytvořený pro potřeby okresního hejtmantství v roce 1890 není chybný.<sup>30</sup> Sčítání z roku 1910 nám udává počet 114 židů, další sčítání o jedenáct let později přináší stejné číslo.<sup>31</sup> Dle statistického lexikonu v Jičíně v roce 1930 pobývalo 119 židů (tvořili tak 1,1 % všech obyvatel).<sup>32</sup> V době válečné však dochází k výraznému propadu v počtu židovských obyvatel. V roce 1943, dle údajů v transportních seznamech, v Jičíně žilo pouze osmdesát židů.<sup>33</sup> Je však nutno upozornit, že transportní seznamy nejsou zcela relevantně objektivním zdrojem. Musíme si uvědomit, že ne všichni jičínské židé museli být deportováni z Jičína (potažmo ze shromaždiště v Mladé Boleslavi). Několik židů bylo zatčeno ještě před lednem 1943.<sup>34</sup> Nebylo také výjimkou, že židé po 15. 3., nebo ještě před okupací z Jičína odcházeli buď do větších měst (často do Prahy), nebo kamkoliv za svými příbuznými (často starší bezprizorní lidé).<sup>35</sup> Dvěma rodinám se podařilo emigrovat, a

---

<sup>30</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Seznamy židovských rodin 1851 – 1894*, kt. č. 532, inv. č. 2183. Na dvoulistě formátu A4 jsou vypsány přednostové (otcové) židovských rodin. Tehdy v roce 1890 se nejednalo o žádné oficiální sčítání, tento soupis byl pořízen Okresním hejtmantstvím v Jičíně pro úřední účely. Přichází tedy v úvahu, že soupis nemusí být věcně přesný a mohou se v něm vyskytovat chyby. Je tedy nezbytné údaje získané z tohoto pramene podrobit kritické analýze.

<sup>31</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

<sup>32</sup> *Statistický lexikon obcí v republice Československé*. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1934, s. 120, 427.

<sup>33</sup> PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cl“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).

Srov.: PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7415. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085).

<sup>34</sup> SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, *Historicko – dokumentační materiály*, kt. č. 16, inv. č. 157, 161, 163, 164, 167, 172.

<sup>35</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

navíc v době války se v Jičíně nenarodilo žádné dítě a minimálně dva starší židé zemřeli (Karel Fišl a Růžena Šindelková).<sup>36</sup> (*Příloha č. 1, 7, 10, 12*)

Se studiem židovské demografie bezpochyby souvisí i stopování fenoménu židovské asimilace. Tento aspekt můžeme pozorovat z různých perspektiv. Za hledisko náboženské můžeme říci, že většina židů si zachovává určitou náboženskou identitu, jsou tedy buď členy obce, nebo alespoň udávají za své náboženství judaismus.<sup>37</sup> Čím dál frekventovaněji ale pozorujeme tuto zvláštní tendenci - starší generace v obci zůstávají, kdežto ti mladší se mnohdy prezentují bez vyznání. Jako příklad nám poslouží rodina Josefa Poláka, Arthura Fischera, Antonína Adelberga a Jindřicha Mautnera. Ve všech těchto případech byl otec i matka náboženství izraelitského, ale děti byly již bez vyznání.<sup>38</sup> Na podobný trend vzpomíná i pamětnice Irena Racková, roz. Popperová, původem z Jičína: „*Rodiče sice do synagogy chodili, ale my děti už ne, už jsme v tom nebyly vychovávány. Tak například rodiče drželi půst, kdežto nás už k ničemu takovému vůbec nevedli. Snad nikdy jsem nebyla v synagoze na bohoslužbě.*“<sup>39</sup> U některých rodin se setkáváme s tím, že nikdo z jejich členů nebyl příslušníkem židovské obce a s judaismem se v podstatě nijak neztotožňoval. Takovou rodinou byla např. komunisticky založená rodina Goliathových, kteří již během sčítání lidu v roce 1921 udávali, že jsou bez vyznání. Dalšími rodinami bez vyznání v roce 1921 byly rodiny Arnošta a Rudolfa Kareisových, Orsteinových (kromě manželky Olgy), Breitenfeldových a rovněž MUDr. Arnošt Lustig byl bez vyznání.<sup>40</sup> Pro uvědomění si historického kontextu je důležité poznamenat, že ve sčítacích operátech z roku 1910 se kromě Artuše a Jindřicha Fleischnerových objevují všichni židé s izraelitským náboženským vyznáním.<sup>41</sup> Dle mého názoru je jejich pozdější vystoupení z obce dáno válečnými zkušenostmi (mnozí se účastnili první světové války) a také formující se komunistickou ideou.

---

<sup>36</sup> SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

Srov.: NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, Židovská náboženská obec Jičín. Příístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.

<sup>37</sup> SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

Srov.: SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

<sup>38</sup> Tamtéž

<sup>39</sup> SEDLÁČKOVÁ, Anna. *Z historie poslední jičínské židovské komunity v Jičíně aneb Po stopách zmizelých*, s. 24, Ohnišřany, Středoškolská odborná činnost 2014 – 2015, Lepařovo gymnázium Jičín, PhDr. Eva Bílková.

<sup>40</sup> SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

<sup>41</sup> SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

Dále bych se v této stati ráda zabývala způsoby židovského osídlování v Jičíně. Zde je velmi zajímavé pozorovat, že máme opravdu jen nepatrné množství tzv. starousedlíků<sup>42</sup>. Před rokem 1900 se setkáváme pouze se sedmi rodinami – Kantorovi (Adolf Kantor v Jičíně od svého narození v roce 1861), Kareisovi (Rudolf Kareis od roku 1895), Goliathovi (Otto Goliath od roku 1869), Šindelkovi (Otto Šindelka od roku 1869) a dále jednotlivci: Josef Abeles, Leopold Fišl a Alexander Janovic<sup>43</sup>, ti se zároveň objevují i ve 20. století.<sup>44</sup> Příliv a odliv židů byl opravdu značný, proto si také můžeme dovolit hovořit o Jičíně jako o výchozí nebo přechodné stanici jejich působení. To je také jednou z primárních příčin, proč se v průběhu 20. století setkáváme s tak značnou obměnou židovského osídlení.

Úkolem tabulky umístěné v *Příloze č. 2* je představit příklady vnější i vnitřní migrace židů. Ucelený soupis nelze vytvořit, protože nemáme k dispozici vhodné prameny, proto mohu poskytnout pouze nekomplexní výčet několika příkladů. Z posledního sloupce tabulky je patrné, že řada židů do Jičína přicházela i z větších dálek (např. z Čáslavi, Poděbrad či Sedlčan), zpravidla pocházeli z menších měst či dokonce z vesnic a do Jičína dle všeho migrovali za obchodní činností. Do města většinou přicházeli spolu s rodinou, méně často svobodní. (*Příloha č. 3*)

Dalším neméně zajímavým demografickým parametrem je sňatečnost. Vesměs můžeme říci, že židé si ve většině případů brali židy. Jičínské židovské rodiny se tak různě příbuzensky propojovaly.<sup>45</sup> Méně často se setkáváme s tím, že by vznikala smíšená manželství. Za celých čtyřicet let z historie existence komunity jsem se setkala se čtyřmi případy smíšených manželství – Marie Poláková (židovka) a Josef Janata; Julius Janowitz (žid) a Alžběta Kocourová; Gustav Pick (žid) a Ema Berta Bozierová; Herbert Polesy (žid – syn rabína Bohumíra Polesyho) a Berta Maizlová.<sup>46</sup> Ve výše uvedených případech, pokud byla matka židovka, konvertovala k církvi svého manžela, pokud byl manžel židem, tak jím zůstal, ale děti zpravidla vyznávaly náboženství své matky, nebo zůstaly bez vyznání (např. v případě dětí Herberta a Berty Polesých). Sňatky pro komunitu znamenaly především její rozšiřování, nejenže mladý pár byl odhodlán založit

<sup>42</sup> Definici pojmu starousedlík splňuje rodina v Jičíně žijící více než 43 let (před rokem 1900).

<sup>43</sup> Již v roce 1890 užívá příjmení v počestělé podobě – „Janovic“.

<sup>44</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Seznamy židovských rodin 1851 – 1894*, kt. č. 532, inv. č. 2183.

Srov.: SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

Srov.: SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

<sup>45</sup> Např. Arnošt Steiner se oženil s Hedvikou Ippenovou. Otto Steiner s Růženu Löwyovou. Všichni čtyři byli původem z Jičína.

<sup>46</sup> SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.



rodinu, ale mnohdy se také stávalo, že ženich či nevěsta nepocházeli z Jičína, tudíž v případě, že se mladí lidé rozhodli usadit v Jičíně, se zde komunita rozrostla o jednoho dalšího člena. V první třetině 20. století však oproti 19. století pozorujeme výrazný pokles sňatečnosti.<sup>47</sup> (*Příloha č. 4, 11*). Do roku 1939 je rozvodovost úplně minimální. Jediným soudně rozvedeným manželstvím bylo manželství Lamplových.<sup>48</sup>

Židovská komunita je jednoznačně pročesky smýšlející (více v kapitole Ideová orientace židovské komunity). Jistou měrou o tom vypovídají i používaná židovská příjmení. Někteří jejich nositelé je užívají v německé podobě<sup>49</sup>: *Fischer, Goliath, Guth, Janowitz* (r. 1929 se ale Gabriela podepisuje již jako „Janovicová“)<sup>50</sup>, *Hahn, Herrmann, Hönigsfeld, Lustig, Mautner, Neumann, Pick, Steiner, Weil, Breitenfeld, Taussig*, jiná jsou již počeštěna: *Fišl* (dříve: *Fischl*), *Polák* (*Pollak*), *Ornstein* (*Ohrenstein*), *Polesy* (*Polesie*), *Šindelka* (*Schindelka*), *Stránský a Běhavý*<sup>51</sup> (ryze česká příjmení, málo obvyklá, většinou převládají příjmení německého původu), *Levy* (*Löwy*), *Šik* (*Schück*). Sám jičínský rabín Bohumír Polesy o oficiální „poeštění“ svého příjmení zažádal Zemský úřad v Praze dne 16. 3. 1929.<sup>52</sup> I přestože židé narození do roku 1900 mají většinou typická aškenázská osobní jména: Berta, Julius, Arnošt, Viktor, Adolf, Alfréd, Elsa, Artur, Otto, Alexander, Pavlína..., své děti pojmenovávají nejčastěji jmény typickými pro české prostředí: Anna, Marie, Jiřina, Hana, Olga, Jiří, František, Josef, Karel...<sup>53</sup>

Židé v předválečném období obývali výhradně historické centrum města – náměstí a ulice k němu přilehlé (Židovská, Palackého, Nerudova), dále pak Žižkovo náměstí, Lepařovu a Havlíčkovu ulici a Husovu třídu. Většinou žili ve vlastních rodinných domech (jen velmi málo v podnájmech), v přízemí byl obvykle obchod a nevyužívané

<sup>47</sup> Srov.: NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

<sup>48</sup> SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

<sup>49</sup> Podkladem pro průzkum se staly podpisy na sčítacích operátech (z roku 1910 a 1921), platebních výměrech a dalších dokumentech.

<sup>50</sup> Podpis na platebním výměru ŽNO.

(Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53187).

<sup>51</sup> Objevuje se na seznamu židů z roku 1890

<sup>52</sup> SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>53</sup> NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn. č. 682, inv. č. 682, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.

Srov.: NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

Srov.: NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.

Srov.: SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

místnosti byly pronajímány. Tehdy bývalo skoro pravidlem, že spolu s rodinou žily služebné, chůvy a pomocnice v domácnosti, které až na dvě výjimky byly buď římskokatolického vyznání, nebo bez vyznání.<sup>54</sup> (Příloha č. 5)

Zajímavé je pozorovat, že domy již většinou nejsou pouze ve vlastnictví mužů, ale každý z manželů vlastní přesně polovinu, můžeme zde hovořit o jisté míře emancipace a ústupku mužského monopolu.<sup>55</sup> Domy dědili potomci a jeden ze synů se měl stát dědicem živnosti (obchodu, řemeslnické dílny nebo továrny). Pokud otec neměl živnost komu předat, odprodal ji. To byl případ např. Karla Fišla, který měl dvě dcery a žádného syna, a proto velkoobchod již na počátku 30. let prodal bratrům Macounovým.<sup>56</sup> Ženám s obsluhou domácnosti pomáhaly služebné. Některé židovské ženy ve 20. století však již aktivně pracovaly. Buď pomáhaly manželovi se živností, anebo měly vlastní živnost (např. menší obchod). Setkáváme se dokonce i s případem, kdy žena byla majitelkou živnosti a její manžel byl „pouze“ vedoucím skladu. Jednalo se o firmu se starým železem M. Guth (Marta Guthová).<sup>57</sup> (Příloha č. 6, 9)

Po analýze zápisů v matrikách narozených a zemřelých zjistíme, že mezi léty 1900 – 1911 se celkem narodilo 54 židovských dětí a zároveň 44 židů zemřelo. Vidíme tedy, že komunita v těchto letech se ještě stále rozrůstá a rozhodně nelze hovořit o jejím vymírání.<sup>58</sup> Na druhou stranu však nutno říci, že významnější roli v jejím přirozeném přírůstku hrál přírůstek mechanický, nikoliv přirozený.<sup>59</sup> Maximální počet narozených dětí je 7, stejně tak je to i s maximem v oblasti mortality. Oba demografické činitele jsou v této době ještě stále v rovnováze.<sup>60</sup> Po roce 1911 však dochází k zásadnímu

---

<sup>54</sup> SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

Srov.: SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

Srov.: SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovský majetek (1937-1941)*, kt. č. 1303, inv. č. 2336.

Srov.: MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část II*, 532 s.

<sup>55</sup> *Informační průvodce města Jičína*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 8 – 20.

Srov.: *Adresář města Jičína XIV*. Jičín: Město Jičín, 1940, s. 5 – 96.

<sup>56</sup> SOkA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Karel Fišl – Staré Město č. p. 89*, kt. č. 180, inv. č. 436.

<sup>57</sup> *Informační průvodce města Jičína*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 8 – 20.

Srov.: SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

<sup>58</sup> NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn. č. 682, inv. č. 682, fol. 293 – 322, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.

Srov.: NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 129 – 148, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.

<sup>59</sup> SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

Srov.: SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Domovské listy vydané 1935 - 1947*, kn. č. 413, inv. č. 972.

<sup>60</sup> NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn. č. 682, inv. č. 682, fol. 293 – 322, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.

Srov.: NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 129 – 148, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.

zlomu, který můžeme označit termínem demografická krize. V porovnání s údaji z roku 1943 je patrné, že komunita mezi léty 1911 – 1943 výrazně zestárla (její průměrný věk se zvýšil o neuvěřitelných 16,7 let). Vysoký průměrný věk (odvíjející se od nízké porodnosti) vede k postupnému vymírání komunity v závěru první třetiny 20. století. Ve čtyřicátých letech nejvíce členů v obci bylo ve věku 42 – 61 let (tedy v pozdně produktivním věku). Křivka umístěná v *Příloze č. 13* dobře demonstruje postupné stárnutí komunity.<sup>61</sup> (*Příloha č. 8, 14, 15*)

---

<sup>61</sup> SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.  
Srov.: SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.  
Srov.: PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „C1“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7414.  
Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).  
Srov.: PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7415.  
Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085)

## 6. Ideová orientace židovské komunity

Židé počátkem 20. století nežili v uzavřených ghettech a rozhodně již nelze v této době hovořit o jejich kulturní, sociální či hospodářské izolovanosti. K asimilačnímu proudu se připojila majoritní část židovského obyvatelstva.<sup>62</sup> Dobře demonstrující ukázkou jejich zakotvení ve většinové společnosti nám může být jičínská událost z ledna roku 1929. Židovská náboženská obec Jičín podává městské radě žádost o přeložení výročního trhu z důvodu oslavy židovského svátku smíření (Jom Kipur), který připadl na tentýž den. Městská rada žádost pochopitelně zamítla.<sup>63</sup> Dodatečně však mezi ceníky prodejců na výročním trhu nalézáme i ty židovské.<sup>64</sup> Na tomto případě je velmi dobře patrné, že náboženské zvyklosti se dostávají na žebříčku hodnot do pozadí a naopak obchodní činnost a pracovní povinnosti jsou upřednostňovány. Důkazem poklesu religiozity u jičínských židů nám je rapidní snížení návštěvnosti synagogy za deset let. Rozdíl v počtu obsazených sedadel mezi léty 1921 – 1922 a 1931 – 1932 u žen dosahuje počtu osm a u mužů počtu sedm.<sup>65</sup> (*Příloha č. 42, 43*)

Dalším zvláštním specifikem souvisejícím s částečným opuštěním náboženských zvyklostí jsou nové funerální rity. Často se setkáváme s tím, že mnohé rodiny preferovaly pohřeb žehem (např. Jindřich Fleischner, Arnošt Steiner, Bohumil Fišl, JUDr. Rudolf Kohn, v poválečném období – Olga Ornsteinová)<sup>66</sup>, což je v podstatě diametrální odklon od zásad předepsaných halachou.<sup>67</sup> První prokazatelné zpopelnění na základě terénního průzkumu židovského hřbitova udáváme k roku 1904. Dalším paradoxem ve způsobu židovského pohřbívání je, že některé rodiny židovského původu mají své hroby a hrobky na nežidovských hřbitovech. V urnovém háji, který byl založen koncem 20. let 20. století, mají svůj hrob rodiny Goliathových, Ornsteinových a Skuteckých.<sup>68</sup> Smíšená židovská rodina Kareisových má svou hrobku dokonce na novoměstském křesťanském hřbitově.

<sup>62</sup> PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 135, 137.

<sup>63</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1929 – 1930*, kn. č. 259, inv. č. 788, s. 36.

<sup>64</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1929*, kt. č. 178, inv. č. 808.

<sup>65</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Spisy sedadel*, sign. 53131, 53180.

<sup>66</sup> SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

Srov.: Terénní průzkum židovského hřbitova v Sedličkách dne 7. 2. 2016.

<sup>67</sup> PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 164 - 165.

<sup>68</sup> Terénní průzkum urnového háje v Jičíně dne 15. 5. 2015.

V této práci často užívám slovní spojení „židovská komunita“. Nyní však nastává otázka, zda lze židy ve 20. století ještě vůbec označovat komunitou. Pojem komunita ve skutečnosti nebyl ještě filozofy definován. Záleží tedy na úhlu pohledu, jakým na význam slova pohlížíme. Komunitou můžeme rozumět jakési uzavřené uskupení lidí, které je samostatné (tzn. ve všech oblastech lidského života je nezávislé na svém okolí), zároveň ale komunitou můžeme označit společenství lidí, kteří mají něco společného (např. náboženství, volnočasové aktivity...).<sup>69</sup> Nejsem si jistá, zda tuto charakteristiku židů v moderní epoše ještě splňují. Křesťansko-české prostředí je pro ně natolik determinující, že v mnohých ohledech se s ním do jisté míry asimilují. Zajímavé je pozorovat činnost židů v jednotlivých kulturních či obchodních spolcích a rovněž jejich vztah k židovské náboženské obci, který je charakteristický především četnými výstupy z obce v důsledku stále rostoucích náboženských daní. Nyní opět můžeme konstatovat, že hledisko ryze náboženské a kulturní hraje v typické moderní židovské rodině roli vskutku marginální. Dokonce samotný rabín Bohumír Polesy se s jičínským prostředím sžil natolik, že byl ve všech vrstvách jičínské společnosti všeobecně oblíben a ve svém volném čase působil jako soukromý učitel němčiny.<sup>70</sup>

V ortodoxních komunitách je jedním z nejdůležitějších příkazů Tóry Brit mila (v doslovném překladu smlouva obřezání). Jedná se o náboženský obřad, který je prováděn u židovských chlapců několik dní po jejich narození.<sup>71</sup> I přestože se jedná o jeden z nejdůležitějších životních rituálů, v jičínském prostředí se s ním již téměř vůbec (až na výjimky) nesetkáváme. V případě, že ve výjimečných případech byla obřízka provedena, nevykonával ji tzv. mohel<sup>72</sup>, ale doktor medicíny. Mezi léty 1905 – 1912 v jičínské synagoze proběhly celkem čtyři takovéto obřady. Během pěti let 1900 - 1905 to bylo celkem deset obřadů. Rok 1905 můžeme považovat za jakýsi pomyslný mezník v poklesu počtu obřezek.<sup>73</sup>

---

<sup>69</sup> LINHART, Jiří. *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: Dialog, 2002, s. 201. ISBN 80-85843-61-7.

<sup>70</sup> Osobní vzpomínky Stanislava Hylmara ze dne 14. 11. 2015.

Srov.: *Informační průvodce města Jičína*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 18.

<sup>71</sup> PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 161 – 162.

<sup>72</sup> VESELSKÁ, Dana a kol. *Nechť mu Bůh dá vyrůst: narození dítěte v kultuře a zvycích českých a moravských Židů*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2009, s. 15 - 16. ISBN 978-80-86889-94-8.

<sup>73</sup> NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn. č. 682, inv. č. 682, fol. 293 – 322, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.

Kronikář a středoškolský profesor PhDr. Josef Čihula popisuje Arnošta Kareise jako pokrokového žida uvědomělého českého smýšlení.<sup>74</sup> Dalším symptomem jejich pročeského smýšlení je událost z 1. 7. 1922, kdy se v Jičíně pod záštitou jičínské posádky konala tryzna 5. výročí bitvy u Zborova. V souvislosti s touto akcí byla všechna okna na náměstí osvětlena (nevyjímaje židy), pouze náměstek starosty nepraktikující žid Otto Goliath se zdržel tohoto pietního projevu.<sup>75</sup>

Dalším podstatným aspektem, proč nelze hovořit o komunitě v pravém slova smyslu, je podřízenost její obecní samosprávy městskému úřadu, který zasahoval do její organizace. Volby do představenstva židovské obce mohly proběhnout pouze za souhlasu městského správního orgánu.<sup>76</sup> V kronice se setkáváme ale i s dalšími, ač malichernými, zásahy ze strany městské rady. Např.: 11. 7. 1919 představenstvo ŽNO žádá městský úřad, aby byl při čištění ulic vzat také zřetel na prostranství před synagogou, neboť v poslední době bylo neznámými pachateli značně znečištěno.<sup>77</sup> Dále je nutno zmínit také epizodickou událost z ledna roku 1920, kdy městská rada zamítla v synagoze pustit svítíplyn v souvislosti s konanou svatbou Roberta Politzera a Elsy Hahnové.<sup>78</sup> V neposlední řadě musel městský úřad vyjádřit souhlas kupř. i se stavbou okrasného plotu okolo synagogy, a to za tzv. uznávací poplatek 5 Kč ročně. V červnu roku 1929 se okresní úřad zabýval stížností podanou Karlem Hahnem a Karlem Fišlem představenstvu židovské obce ve věci placení náboženských dávek. Tato záležitost se opět neřešila interně v rámci náboženské obce, ale úředně přes okresní politickou správu.<sup>79</sup>

Na druhou stranu je ale nutno konstatovat, že kromě tří všichni židovští studenti během studia na gymnáziu v Jičíně podstoupili výuku judaismu, a to dokonce i syn Otty Goliatha (později aktivního člena KSČ).<sup>80</sup> Konkrétně se jednalo o Zdeňku Kareisovou a Jaroslava a Přemysla Neumannovy, kteří vzhledem k tomu, že pocházeli ze smíšených

---

<sup>74</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 462.

<sup>75</sup> Tamtéž, s. 589.

<sup>76</sup> SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovská náboženská obec v Jičíně*, kt. č. 765, inv. č. 1991.

<sup>77</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín I, *Izraelská náboženská obec 1897 – 1928*, kt. č. 262, inv. č. 1207.

<sup>78</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 331. Srov.: NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 133 – 134, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

<sup>79</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 64553 b.

Srov.: SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Izraelská náboženská obec 1897 – 1928*, kt. č. 262, inv. č. 1207.

<sup>80</sup> SOkA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Třídni katalog prvního ročníku školního roku 1912 – 1913*, kn. č. 245, inv. č. 245.

(křesťansko-židovských) rodin, byli bez vyznání.<sup>81</sup> Za další příznak částečného udržování židovské kulturní pospolitosti můžeme považovat divadelní akci, která se uskutečnila 3. 4. 1929 v hotelu Paříž. Jednalo se o zábavný večer (zpěvy, scény a recitace), který uspořádali polští židé - manželé Kaufmannovi.<sup>82</sup>

Další podstatnou událostí, která výrazně napomohla k asimilaci komunity, bylo v roce 1897 uzavření židovské německé školy č. p. 100 v Židovské ulici. Za poznámku stojí, že do této školy chodili i křesťanští žáci (za účelem, aby se naučili německy) a od podzimu 1880 se zde zaváděla dokonce výuka katolického náboženství.<sup>83</sup> Od výše zmíněného roku 1897 chodila židovská mládež s ostatními dětmi do jedné školy. Většinou tehdy navštěvovali zdejší obecné školy a později reálné gymnázium (ve 30. letech přejmenováno na Gymnázium Františka Lepaře).<sup>84</sup> (*Příloha č. 16*)

## 6. 1 Členství židů ve spolcích a volnočasových organizacích

V této stati se zaměřím na mapování činnosti židů v českých kulturních spolcích a organizacích.

### 6. 1. 1 Obchodní grémium

Tato instituce byla založena již roku 1884. Posláním obchodního grémia bylo hájit práva obchodníků, zajišťovat sociální péči a rovněž se starat o vzdělání a kvalifikaci učňů.<sup>85</sup> Vzhledem k tomu, že 66 % židů se v Jičíně věnovalo obchodní činnosti, je zcela přirozené, že v této organizaci zaujímalí výsadní postavení. Jičínský velkoobchodník s moukou a krmivy Karel Fišl byl dokonce roku 1910 zvolen do obchodní sekce nově založené Obchodní a živnostenské komory v Hradci Králové.<sup>86</sup>

Dalším činným členem v období před první světovou válkou byl významný jičínský obchodník Alexander Janowitz, jenž také několik let působil v představenstvu

---

<sup>81</sup> SOkA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Třídní katalog prvního ročníku školního roku 1938 - 1939*, kn. č. 471, inv. č. 471.

Srov.: SOkA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Třídní katalog sedmého ročníku školního roku 1938 - 1939*, kn. č. 477, inv. č. 477.

Srov.: SOkA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Třídní katalog pátého ročníku školního roku 1938 - 1939*, kn. č. 475, inv. č. 475.

<sup>82</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1929 - 1930*, kn. č. 259, inv. č. 788, s. 74.

<sup>83</sup> *Karl Kraus v Jičíně a Jičín v Karlu Krausovi* (katalog k výstavě), s. 9.

<sup>84</sup> SOkA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Sbírka výročních zpráv gymnázia*.

<sup>85</sup> *50 let Obchodního gremia v Jičíně: 1885-1935*. Jičín: Obchodní gremium, 1935, s. 8.

<sup>86</sup> SOkA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1910 - 1920)*, kn. č. 2, inv. č. 2. Neustránkováno.

nemocenské pokladny.<sup>87</sup> Ve výkonném výboru obchodního grémia i ve třicátých letech působili mnozí židovští obchodníci – Emil Lustig, Josef Polák, Karel a Viktor Hahnovi, Ing. Rudolf Kareis a Alois Stránský.<sup>88</sup>

V zápisech ze schůzí grémia se setkáváme s drobnými zmínkami, které opět vcelku věrně pomáhají interpretovat historii židů jako jednoho národa či etnika. Kupř. v květnu 1910 Alex. Janowitz vznáší žádost o nutné prošetření živností Lea Gutha a Bedřicha Ornsteina. Vidíme, že i přesto, že jsou všichni tři židé, chovají se k sobě v podstatě korektně, bez zvláštních sympatií. Další podobnou kauzou bylo udání Bohumila Fišla na Ottu Abelese, který dle všeho nelegálně provozoval obchod s obilím. Bohumil Fišl obchodoval s obilninami již několik let, po určitou dobu dokonce působil jako komisionář Obilného ústavu, tudíž jeho motivací pro toto udání patrně byly obavy z nezákonné konkurence. V červnu 1910 se setkáváme s další zmínkou vypovídající o židovských obchodnících, konkrétně tedy o Ottu Goliathovi a Ottu Šindelkovi, kteří předčasně propustili gremiální učně, za což jednota žádala uhrazení poloviční částky z učňovské taxy.<sup>89</sup> (*Příloha č. 17*)

#### 6. 1. 2 Klub československých turistů

Klub byl založen roku 1888 v Praze a o necelé čtyři roky později 7. 2. 1892 byl vzhledem k vysoké turistické návštěvnosti Prachovských skal v Jičíně založen odbor Klubu československých turistů. Spolek nedlouho po svém založení v roce 1903 na delší dobu zaniká, ale zároveň začíná svou působnost samostatný Spolek turistů v Jičíně. Původní odbor Klubu československých turistů je obnoven až po skončení první světové války 29. 12. 1918. Oba spolky působily paralelně až do konce roku 1926, kdy se vedení dohodlo na alternativě sloučení obou organizací. Posláním spolku byla propagace turistiky na Jičínsku, značkování a údržba turistických stezek, stavba turistických chat, úprava památných zřícenin a v neposlední řadě kulturní a osvětová činnost.<sup>90</sup>

---

<sup>87</sup> *Výroční zpráva Okresní nemocenské pokladny v Jičíně za rok 1922*. Jičín: Okresní nemocenská pokladna Jičín, 1922, s. 4.

<sup>88</sup> SOkA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Nestránkováno.

<sup>89</sup> SOkA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1910 – 1920)*, kn. č. 2, inv. č. 2. Nestránkováno.

<sup>90</sup> OLAHOVÁ, Renata. *Klub československých turistů Jičín, 1892 - 1949*. Sdružený a skupinový inventář (část), 1993, s. 1 - 3.



Velmi agilním členem a dlouholetým místopředsedou spolku byl MUDr. Arnošt Lustig, jenž za spolek turistů organizoval většinu kulturních akcí. Jako příklad můžeme uvést Turistický den konaný 14. 6. 1936 nebo Přátelský večer uspořádaný 11. 5. 1929 na rozloučenou s Emanuelem Pechem.<sup>91</sup> Mezi členy klubu byla i řada dalších židů, i přestože nebyli natolik aktivní jako MUDr. Lustig. 7,5 % celkového počtu členů tvořili židé.<sup>92</sup> (*Příloha č. 18*)

#### 6. 1. 3 Dům Palackého v Jičíně

Když František Palacký roku 1876 zemřel, pocítovali Jičínští potřebu vztyčit mu zde jeho pomník. Sbírký probíhaly několik let, ale postupně se čím dál tím víc jevílo znatelnějším, že o pomník už vlastně nikdo nestojí, proto bylo rozhodnuto využít finance ze sbírek na výstavbu Domu Palackého, tedy dalo by se říci kulturního domu v duchu sokolovny.<sup>93</sup> (*Příloha č. 19*)

#### 6. 1. 4 Sportovní klub Jičín (SK Jičín)

Dcera koželuha Adolfa Kantora Anna Kantorová byla oddanou stoupenkyní sportu na Jičínsku. Informací o jejích sportovních úspěších se nám dochovalo velmi malé množství. V rámci svého členství v Klubu se ale podílela na organizaci řady sportovních utkání. Zvláštní slabost měla pro fotbal, proto také byla rozhodčí snad při všech fotbalových utkáních.<sup>94</sup> Dalšími členy SK Jičín byli Marie Janatová, Bedřich, Darina a Arnošt Kareisovi (jeden ze zakládajících členů SK, v roce 1921 působil jako místopředseda), Jindřich Popper (v roce 1924 byl zvolen jednatelem).<sup>95</sup> V roce 1925 se při SK začal formulovat tenisový kroužek, v jehož čele stanuli dva židovští obchodníci

---

<sup>91</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1925*, kt. č. 174, inv. č. 804.

Srov.: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1929*, kt. č. 178, inv. č. 808.

Srov.: *14. červen roku 1936 – Turistický den*. Jičín: Akademická čtenářská jednota v Jičíně, 1936, s. 3.

<sup>92</sup> SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Seznam členů*, kt. č. 1, inv. č. 36.

<sup>93</sup> *Památník Sokola Jičínského na oslavu dne 28. června roku 1896: kdy byla svému účelu odevzdána tělocvična "Dům Palackého" za sletu Župy Krkonošské*. Jičín: Sokol jičínský, 1896, s. 1 – 5.

<sup>94</sup> SEDLÁČKOVÁ, Anna. *Z historie poslední jičínské židovské komunity v Jičíně aneb Po stopách zmizelých*, s. 19 - 20, Ohnišťany, Středoškolská odborná činnost 2014 – 2015, Lepařovo gymnázium Jičín, PhDr. Eva Bílková.

<sup>95</sup> SOKA Jičín, fond Sportovní klub Jičín, *Matrika členů*, neuspořádáno.

– Viktor Hahn a Jindřich Popper. V červnu téhož roku se jim podařilo zvítězit nad tenisovým kroužkem Lázně Bělohrad v poměru 6:2.<sup>96</sup>

#### 6. 1. 5 Skautská organizace Junák

Židé se na mnohých místech prvorepublikového Československa organizovali do tzv. židovského Skauta, nejznámější židovskou skautskou organizací byla Macabi Hacair. Kromě klasického skautského programu měly židovské organizace navíc výchovu v duchu sionismu.<sup>97</sup> Vzhledem k tomu, že židovské osídlení v Jičíně nebylo v období 20. století nijak zvlášť početné, působili proto židé spolu s ostatní mládeží v jedné, pročesky-orientované organizaci Junák. Členy ve 20. - 30. letech byli Anna a Josef Lustigovi, Josef Fischer, Jiří a Karel Pickovi, Rudolf a Josef Hönigsfeldovi, Hana a Jiří Hermannovi a Jiří Hahn. Všem bylo po válce uděleno vyznamenání – zlatý stupeň Junáckého kříže „Za vlast 1939 – 1945“ – in memoriam.<sup>98</sup>

#### 6. 1. 6 Akademická čtenářská jednota

Mezi zakládající členy čtenářské jednoty patřili i dva židovští továrníci – Ing. Rudolf Kareis a Adolf Kantor.<sup>99</sup> Rudolf Kareis jednotu finančně podporoval i v jejích nadcházejících letech. Roku 1918, kdy došlo k jejímu znovuobnovení, spolku věnoval 900 Kč a zavázal se, že po dobu tří let bude vydržovat jednoho studenta na studiích v Praze.<sup>100</sup>

Spolků, ve kterých se židé dále organizovali, byla celá řada. Pro přehlednost je uvádím v tabulkovém zpracování – s názvem spolku a jmény jeho židovských členů. Za zvláštní typ společenské činnosti považuji i členství v městské radě a zastupitelstvu. (*Příloha č. 20*)

---

<sup>96</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1925 – 1926*, kn. č. 257, inv. č. 786, s. 139, 142.

<sup>97</sup> ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?*, s. 285 – 296.

<sup>98</sup> *Pamětní knihy jičínského Junáku*. Ve sbírkách skautského střediska Brána Jičín.

<sup>99</sup> *Akademická čtenářská jednota v Jičíně: 1870-1920*. Jičín: Akademická čtenářská jednota, 1920, s. 30 – 32.

<sup>100</sup> Tamtéž, s. 90 – 91.

## 7. Židovské obchody a jejich význam v ekonomické sféře města

Jak z demografické struktury židovského obyvatelstva vyplývá, židé se z převážné většiny věnovali obchodní činnosti (t. j. z 66 %). Tento fakt má své hluboké historické kořeny, které sahají až do dob dávného středověku, kdy židé nesměli vlastnit půdu ani provozovat řemeslnou činnost, z čehož plyne, že jim v podstatě nezbývalo nic jiného než obchodovat či podnikat v oblasti finančnictví (tzv. lichva – půjčování peněz na vysoký úrok). Struktura židovských obchodů byla v podstatě velmi málo různorodá, bylo zde velké zastoupení obchodů s galanterií, látkami a textilem, dále se velmi často setkáváme se zpracováním kůží a prodejem kožené galanterie; méně frekventovaně pak jsou obchody se smíšeným zbožím, kořalkami či starým železem.<sup>101</sup>

Monopol židů v oblasti obchodu je velmi dobře čitelný také z jejich aktivního členství v obchodním grémiu, což je instituce hájící zájmy a práva všech obchodníků. Dále někteří židé byli také členy různých hospodářských podpůrných spolků a organizací.<sup>102</sup>

V této kapitole se prostřednictvím drobných zmínek z regionálních archivních pramenů budu snažit alespoň částečně shrnout některé aspekty podnikání židů ve vztahu k ekonomice celého města. Z důvodu torzovitosti archivního fondu Berní správa Jičín se mi podařilo vytvořit pouze dvě drobnější mikrohistoricko-ekonomické sondy, a sice se jedná o mapování historie obchodu Julia Hermanna a obchodu bratří Steinerových. U ostatních obchodů a firem disponuji pouze drobnějšími zmínkami, jejichž relevantní vypovídající hodnota je téměř nulová.

### 7. 1 Obchod s kůžemi Julia Hermanna

Dochované obchodní záznamy zařazené do fondu Berní správy pocházejí z roku 1940, tedy z období, kdy byla firma arizována a úkolem berního úřadu bylo pořídit komplexní dokumentaci k ekonomice a hospodářským výnosům obchodu za posledních několik let. Pro přehlednost a srozumitelnost některá fakta uvádím v tabulkovém zpracování. Tabulka v *Příloze č. 21* nás informuje o výši daňových plateb za rok 1940.

---

<sup>101</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

Srov.: *Informační průvodce města Jičina*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 8 – 20.

<sup>102</sup> Např.: Arnošt Kareis několik let působil v představenstvu Společenstva hostinských a výčepníků v Jičíně.

V rámci podaného daňového přiznání v souvislosti s žádostí o snížení vyměřené daně Hermann ještě dodává, že u nich žije jejich nemajetný a nezaměstnaný švagr Alfréd Schwarz, který po 15. 3. 1939 uprchl z Jablonce nad Nisou.<sup>103</sup>

15. 4. 1940 berní úřad provedl v obchodě velkou kontrolu veškerých obchodních knih. Vzhledem k tomu, že obchod byl v té době již úředně uzavřen (vstup byl zapečetěn, tudíž dostat se do vnitřních prostor nebylo možné), zrevidována mohla být pouze pokladní kniha za rok 1939, dokumentace k účtu u Okresní záložny v Jičíně a hypoteční knížka Občanské záložny v Jičíně, ostatní dokumenty zůstaly uvnitř obchodu. Za rok 1939 kontrolní komise zjistila několik případů, kdy se v účtech objevuje velký schodek. Hermann se hájí slovy, že několikrát neměl k dispozici hotovost na zaplacení dodávky zboží, proto byl nucen si peníze zapůjčit od sousedů či od svých kolegů, dluh však většinou splatil nejpozději do tří až čtyř dnů.<sup>104</sup> (*Příloha č. 22*)

Obchod Julia Hermanna byl založen 13. 11. 1920 a zprvu se nacházel v Nerudově ulici č. p. 56, až později, počátkem 30. let, byl přestěhován na Žižkovo náměstí do č. p. 7.<sup>105</sup> Obchod měl pouze v pronájmu, tudíž ročně musel svému pronajímateli zaplatit 10 056,50 Kč. V obchodě pracoval sám majitel – Julius, dále pak jeho děti Jiří a Hana, a navíc zaměstnávali jednu prodavačku, které ještě v roce 1940 vyplatili mzdu 1500 Kč. V materiálech obchodního charakteru se také objevuje zmínka, že J. Hermann ještě 15. 4. 1940 (několik dní před předáním podniku arizátorovi) nakoupil kůže u firmy J. Palička v hodnotě 58 388, 25 Kč. Nejvyššího ročního obratu v letech 1937 – 1939 firma dosáhla v roce 1939, kdy J. Hermann vydělal 29 836 Kč. Inventář obchodu měl dle odborných odhadců cenu 4500 Kč.<sup>106</sup> (*Příloha č. 23*)

## **7. 2 Továrna na výrobu lihovin Arnošta a Rudolfa Kareisových**

Na jičínské poměry větší živností byla Kareisova továrna na výrobu lihovin a likérů. Bratři Kareisovi ještě v roce 1940 zaměstnávali šest pracovních sil. Z arizačního dotazníku se dozvídáme, že firma v letech 1938 a 1939 měla roční obrat vyšší než jeden milion korun. Dalším dokladem dobré prosperity podniku je, že ještě v polovině října (několik týdnů před předáním podniku německému správci) byly ve skladech

---

<sup>103</sup> SOkA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Julius Hermann – Lepařova ulice 343*, kt. č. 20, inv. č. 430.

<sup>104</sup> Tamtéž

<sup>105</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 462, 545.

<sup>106</sup> SOkA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Julius Hermann – Lepařova ulice 343*, kt. č. 20, inv. č. 430.

uskladněny produkty v hodnotě 103 450 Kč. Lihovinami pocházejícími z továrny Arnošta a Rudolfa Kareisových bylo zásobováno přes 200 maloobchodů v blízkém okolí.<sup>107</sup>

### 7. 3 Nové obchodní domy vystavěné ve 30. letech

#### 7. 3. 1 Staré Město č. p. 72

V roce 1937 vystavěl obchodník s kůžemi Alois Stránský se svojí manželkou Pavlou nový dům a zároveň obchod v ulici Palackého č. p. 72. Podrobnější informace o stavbě a funkční podobě domu se dozvídáme díky jimi podané žádosti o osvobození od domovní daně.<sup>108</sup>

Vnitřní koncepce domu:

Dům je rozdělen na pět částí: podzemí, přízemí, první patro, druhé patro a podkroví. V podzemí se nacházejí celkem čtyři místnosti, ve kterých je uskladněno palivo a potraviny. V přízemí je chodba, krám, písárna, předsíň, klozet, schodiště a schody do prvního patra. Dále následují dvě patra, která jsou výhradně využívána majiteli domu Aloisem a Pavlou Stránskými a jejich zetěm Adolfem Löflerem s rodinou. Prostorové uspořádání obou pater je vesměs totožné, setkáváme se s těmito obytnými místnostmi: skladiště, předsíň, kuchyň, spíž, jídelna, ložnice, koupelna, klozet. V podkroví se nacházejí místnosti obytné (předsíň, kuchyň, spíž, pokoj, klozet) a místnosti technické (sušárna, šatník, prádelna), zatím však zůstávají bez jakéhokoliv využití. Dům je prostorově vskutku rozsáhlý. Rodina musela být finančně velmi dobře zajištěna, když si mohla dovolit komplexní rekonstrukci domu a zároveň vydržovat některé prostory bez jejich využití (např. pronájmu).<sup>109</sup>

#### 7. 3. 2 Staré Město č. p. 89

Karel a Emilie Fišlovi měli od roku 1890 na Starém Městě v č. p. 89 velkoobchod s obilím a plodinami,<sup>110</sup> počátkem 30. let se obchod rozhodnou za cenu 2700 Kč ročně pronajmout bratřím Macounovým, kteří úspěšně pokračují v podnikání. To je velmi zvláštní situace, se kterou se často nesetkáváme. Sedmdesátiletý obchodník se rozhodne

<sup>107</sup> NA, fond Arizační spisy, *Arizace firmy Bedřicha Kareise (Jičín)*, kt. č. 17, inv. č. 181.

<sup>108</sup> SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Alois Stránský – Palackého ulice 72*, kt. č. 180, inv. č. 436.

<sup>109</sup> Tamtéž

<sup>110</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1929 – 1930*, kn. č. 259, inv. č. 788, s. 108.

pronajmout svůj dobře prosperující obchod s dlouhou, více než čtyřicetiletou tradicí, a současně zakládá novou živnost.<sup>111</sup> Roku 1926 získává novou koncesi – pro komisionářství, kterému se věnuje v podstatě až do dubna 1940, kdy umírá.<sup>112</sup>

Mezi srpnem a listopadem 1933 byla k domu č. p. 89 přistavěna směrem do Tylovy ulice kancelář.<sup>113</sup>

### 7. 3. 3 Valdické Předměstí č. p. 6

Bratři Max a Otto Steinerovi roku 1932 odkoupili dům č. p. 6 na Žižkově náměstí, kde se dříve nacházela Kantorova koželužna.<sup>114</sup> Z důvodu špatného technického stavu se rodina rozhodla v roce 1938 původní dům zbourat a na tomtéž místě vystavět moderní víceúčelový obchodní dům. Výstavba domu trvala od 18. 5. do 8. 11. 1938. Dům byl dvoupatrový, v přízemí se nacházela prodejna a kancelář o podlahové ploše 112,32 m<sup>2</sup> a v prvním a druhém patře byly menší byty o podlahové obytné ploše 80 m<sup>2</sup>. První patro obývala rodina Otty Steinera a druhé patro rodina jeho bratra Maxe, k dispozici měli místnosti jako kuchyň, tři obytné pokoje, klozet, koupelnu, komoru a otevřenou terasu.<sup>115</sup>

Vzhledem k tomu, že malých prodejen galanterního zboží bylo v Jičíně více než dostatek, Steinerovi se specializovali z převážné většiny na obchod ve velkém. Na drobný prodej připadala pouhá 1/5 z ročního obrátu.<sup>116</sup> V obchodě pracovali sami vlastníci, od roku 1936 zaměstnávali dva obchodní příručí a jednoho učně a počínaje rokem 1938 v novém obchodě pracovali dokonce tři příručí.<sup>117</sup>

Z grafu je patrné, že výnosy obchodu byly v letech 1936 – 1938 vesměs v rovnováze, nicméně nejvyšší finanční zisk obchod zaznamenává v roce 1937.<sup>118</sup> (Příloha č. 24) Podle berní správy nelze firmu bratří Steinerových považovat za drobnou živnost, proto také bylo její osvobození od platby domovní daně zamítnuto.<sup>119</sup>

---

<sup>111</sup> SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Karel Fišl – Staré Město č. p. 89*, kt. č. 180, inv. č. 436.

<sup>112</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Matrika členů (1925 – 1940)*, kn. č. 11, inv. č. 11.

<sup>113</sup> SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Karel Fišl – Staré Město č. p. 89*, kt. č. 180, inv. č. 436.

<sup>114</sup> MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část II*, s. 129.

<sup>115</sup> SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Otto, Max, Růžena a Irma Steinerovi – Žižkovo náměstí č. p. 6*, kt. č. 173, inv. č. 436.

<sup>116</sup> Tamtéž

<sup>117</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Matrika členů (1925 – 1940)*, kn. č. 11, inv. č. 11.

<sup>118</sup> SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Karel Fišl – Staré Město č. p. 89*, kt. č. 180, inv. č. 436.

<sup>119</sup> Tamtéž

Mnozí jičínští židé měli v oblasti zásobování a obchodu velký vliv. Jejich výsadní postavení v oblastech textilu, galanterie a koženého zboží bylo dáno především tím, že v červnu 1935 proběhly volby členů do smírčí komise pro otázky „nekalé soutěže“ a do všech třech odvětví byl zvolen nejméně jeden židovský obchodník: textil – Julius Janowitz; galanterie – Viktor Hahn; kožené zboží – Alois Stránský a Julius Hermann. Důležité je také zmínit, že židé měli nezanedbatelný vliv v záležitostech soudních. V květnu 1936 proběhly volby konkurzních správců<sup>120</sup>, za obchod galanterní se jím stal Viktor Hahn a za obor zpracování a prodej kůží Alois Stránský. Bez jakýchkoliv pochyb lze říci, že postavení konkurzních správců bylo vysoké. Možná však ještě větší moc v oblasti obchodního práva měli soudní znalci. V Jičíně tuto funkci v oblasti velkoobchodu vykonával Karel Fišl a v oblasti obchodu Alois Stránský. Neméně významná byla i působnost jičínských židů v obchodním grémium, kde mnozí zastávali vysoké funkce – Ing. Arnošt Kareis byl v září 1936 zvolen za zástupce grémia ve věci zřízení odboru organizace míru při Akademické čtenářské jednotě; v srpnu 1938 byl pro změnu Viktor Hahn zvolen za náhradníka Okresního výboru brannosti.<sup>121</sup>

Dále uveďme kauzu z léta 1920. Bylo dva roky po válce, zásobování bylo stále velmi oslabené, nejvíce však obyvatelstvo sužoval nedostatek obilí. Přestože obilí nemohlo vystačit pro všechny obyvatele, komisionáři Josef Novák, František Šimek, Karel Fišl a Bohumil Fišl stále vyváželi obilí do okolí, zejména do mlýna v Dolním Bousově. Nespokojenost a rozhořčenost obyvatel nakonec v září 1920 vygradovala do vypuknutí bouřlivých demonstrací.<sup>122</sup> Během demonstrací byl zbit komisionář K. Fišl a B. Fišlovi byla rozbita okenní tabule. Za necelý měsíc, v době od 15. 8. do 10. 9., nejvíce vagónů s obilím vyvezl B. Fišl (63 vagónů) a K. Fišl (43, 5). „*Sám tolik, co druzí dva a za to mu bylo vytlučeno okno /autor článku tím naráží na osobu B. Fišla – A. S./*“ tak zněl název titulku v jičínském týdeníku *Probuzení* ze dne 17. 9., kde byl dopodrobna celý případ vylíčen.<sup>123</sup> Jistou souvislost s celou kauzou exportu obilovin má i dřívější zjištění okresního úřadu ze 17. 1. 1920, že ve skladech obchodníků Karla Fišla, Bohumila Fišla

---

<sup>120</sup> Správce konkursní podstaty byl ustanovován zásadně v okamžiku vyhlášení konkurzu a od této chvíle se stal osobou s dispozičním oprávněním nakládat s majetkem úpadce.

<sup>121</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Nestránkováno.

<sup>122</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 399. Srov.: Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>123</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 404 – 405.

a Arnošta Steinera se nacházejí abnormální zásoby zboží.<sup>124</sup> Okresní úřad na konci presidiálního spisu připojuje poznámku, že tito obchodníci nezadržují zásoby na skladě za účelem umělého zvyšování cen ani za účelem řetězového obchodu.<sup>125</sup>

Ze zápisů ze schůzí městské rady vyplývá, že řada židovských obchodníků a řemeslníků pracovala na městských zakázkách. Tabulka umístěná v *Příloze č. 25* sumarizuje množství zmínek o výplatách ve prospěch židovských obchodníků v letech 1939 a 1940.<sup>126</sup>

V roce 1927 dostala firma A. Janowitze zakázku na výrobu pěti stejnokrojů pro městské kancelářské zřízení. Jeden metr látky byl účtován za cenu 88 Kč.<sup>127</sup> Další větší výběrové řízení vyhrál v roce 1928 Rudolf Neumann, jehož úkolem bylo přetmelit okna v městských kasárnách (20 haléřů za 1 bm).<sup>128</sup> Někteří obchodníci však někdy nesouhlasili s průběhem výběrového řízení a cítili se tak ukřivděni. Jako příklad uveďme obchodníka Lea Gutha, který žádá obchodní grémium o ochranu a zároveň si stěžuje na praktiky městského úřadu. Podle něho se obecní zakázky přidělují jen některým vybraným obchodníkům, a on je tak přehlížen. Podobnou stížnost na zaujatost městského úřadu podává 4. 12. 1936 i obchodník Viktor Hahn.<sup>129</sup>

Ne všechny židovské živnosti byly však úspěšné a natolik výnosné. Někteří maloobchodníci si sotva vydělali na živobytí, a navíc byli podporováni ze strany různých chudinských spolků. V podobné situaci se ocitla i Berta Beutlerová, která po smrti svého manžela Mořice zůstala zcela nezaopatřená.<sup>130</sup> Výkonný výbor obchodního grémia se na jedné ze svých schůzí usnesl, že jí bude přidělena podpora Višňáková fondu ve výši 200 Kč ročně. Pavlína Breintenfildová se s vidinou vyšších zisků zase

---

<sup>124</sup> Dle skladních knih se jednalo o toto zboží:

U obchodníka Karla Fišla – 2736 kg žita, 6217 kg ječmene, 3059 kg ovsa. Dle výpovědi K. Fišla má však na veškeré obilí dispoziční právo Státní obilný ústav v Praze.

U zasílatele Bohumila Fišla – 4385 kg pšenice, 3786 kg ječmene, 4344 kg žita, 6502 kg ovsa, 4 pytle máku, 5 q koňského bobu. B. Fišl se také hájí tím, že dispoziční právo na veškeré obiloviny má Státní obilný ústav v Praze.

U obchodníka Arnošta Steinera – 10 q cikorky, 4 bedny pracího prášku, 8 beden po 500 kusech Schichtova mýdla, 9731 kg cukru, 32 q karbidu, 49 q marmelády.

(SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiálních spisů*, rok 1920, č. 18).

<sup>125</sup> Tamtéž

<sup>126</sup> Je velmi zajímavé a málo obvyklé, že v době nacistické okupace židovské firmy stále dostávaly možnosti pracovat na veřejných zakázkách.

<sup>127</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 – 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 593.

<sup>128</sup> Tamtéž, s. 188.

<sup>129</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Neustránkováno.

<sup>130</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Kniha vyplacených podpor (1937)*, sign. 53137.



dopustila přestupku nezachování předepsaných zavíracích hodin, patrně rovněž z důvodu nedostatku finančních prostředků.<sup>131</sup> Šindelkův obchod s galanterním, stávkovým a pleteným zbožím začal postupně po první světové válce upadat, jeho zisky byly minimální. V červenci roku 1930 proto dům s prodejnou č. p. 74 odprodal za 500 000 Kč známé továrně na výrobu obuvi ve Zlíně „Tomáš Baťa“ a byl zde zřízen tzv. Dům služby.<sup>132</sup>

Překvapivé je, že ač určité obchody byly úspěšné a výnosné, setkáváme se s jejich majiteli v materiálech berní správy ve složce daňových dlužníků.<sup>133</sup> (Příloha č. 26)

Některé obchody se snaží o modernizaci způsobů plateb za zboží. Např. firma A. Ornsteina počátkem roku 1921 zavádí inovativní postupy při platbě obuvi. Nabízí možnost splátek za zvýšených úrokových sazeb. Inzerce byla otištěna v týdeníku Krakonoš, kronikář Václav Buchar to současně hodnotí slovy: „*To asi pomůže jen firmě a „Krakonoši“ nevadí insert od žida.*“

Můžeme říci, že struktura obchodních odvětví mezi léty 1921 – 1943 se nijak zásadně nezměnila. Jak ve dvacátých, tak ve čtyřicátých letech stále převládaly obchody s galanterií, látkami a případně s kůžemi. K nepatrným nuancím dochází ve 30. letech, kdy se někteří místní obchodníci vzdali své živnosti, nebo otevřeli obchod nový. Nejvíce živností tak zaniklo vlivem úmrtí. Byly to zejména menší obchody, jejichž majitelkami byly starší ženy.<sup>134</sup> Rozdíl v počtu provozovaných živností byl pak částečně vyrovnán obchodníky, kteří provozovali dva a více podniků najednou, avšak stejně v roce 1933 zaznamenáváme židovských živností o sedm méně než v roce 1921.<sup>135</sup>

V letech 1930 – 1939 se do Jičína přistěhoval pouze jeden nový obchodník – Ignác Fuchs<sup>136</sup>, který se přiženil do rodiny Schückových.<sup>137</sup> V první polovině třicátých let bylo židům vydáno celkem pět živnostenských listů.<sup>138</sup> (Příloha č. 27, 28, 29, 30)

---

<sup>131</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Nestránkováno.

<sup>132</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičína, *Kronika města Jičína 1929 – 1930*, kn. č. 259, inv. č. 788, s. 169.

Srov.: Osobní archiv Vladimíra Úlehly.

<sup>133</sup> Např. Obchodník Arnošt Steiner na daních dlužil 105 624,62 Kč.

<sup>134</sup> NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 173 – 188, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.

Srov.: *Informační průvodce města Jičína*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 8 – 20.

Srov.: SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

Srov.: SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

<sup>135</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Matrika členů (1925 – 1940)*, kn. č. 11, inv. č. 11.

<sup>136</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

Jičínští židé většinu nemovitostí, kterou obývali, měli ve svém soukromém vlastnictví. Šest židovských rodin disponuje pozemky a nemovitostmi i mimo jičínský katastr. Frekventovaně se objevuje obec Petkovy v okrese Mladá Boleslav. Pouze jedna nemovitost byla v roce 1939 zatížena hypotečním úvěrem. Ze součtu odhadních cen u jednotlivých nemovitostí přepokládám, že židovský nemovitý majetek měl v roce 1939 minimální hodnotu 3 160 000 Kč<sup>139</sup>. Prodejní cena jednoho domu byla v průměru udávána okolo 210 000 Kč. Na nejnižší částku (50 000 Kč) byl odhadnut dům Josefa Poláka a nejvyšší prodejní cenu (350 000 Kč) pak měly domy rodiny Steinerových, Fišlových a Stránských. Domy byly většinou prostorově rozlehlé, tudíž jejich vlastníci nevyužívané místnosti často pronajímali. Karel Fišl, i přestože na náměstí vlastnil velký dvoupatrový dům, žil v podnájmu v Havlíčkově ulici v č. p. 38 za roční nájemné 7500 Kč.<sup>140</sup>

V první tabulce umístěné v *Příloze č. 31* můžeme vidět porovnání cen stejných produktů ve dvou různých židovských obchodech. Z tabulky je patrné, že ceny v obchodě Julia Hermanna jsou většinou o několik korun vyšší, ale na druhou stranu obchod má nabídku širší o některý vybraný sortiment, jedná se např. o nýtky, zlatomaz, drátěnky, tekutý vosk, smůlu, štětiny či černidlo.<sup>141</sup> Není možné opomenout ani mnohdy aktivní účast židů na organizaci proslulých výstavních trhů Českého ráje. Byla to neopakovatelná možnost, díky níž všechny organizace, ale i obchodníci mohli prezentovat „výtečné kvality svých produktů“. Prvního výstavního trhu konaného ve dnech 2. – 23. 7. 1933 se v roli předsedy turistického odboru aktivně zúčastnil MUDr. Arnošt Lustig a i další židé tentokrát v řadách vystavovatelů: Alois Stránský, Jindřich Mautner, Arthur Fischer a Karel Hahn.<sup>142</sup> Seznam vystavitelů Druhého výstavního trhu (7. 7. – 25. 7. 1937) se nepatrně změnil. Členem přípravného výboru, tentokrát v sekci

---

<sup>137</sup> NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 135 – 136, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

<sup>138</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Neustránkováno.

<sup>139</sup> Ne u všech nemovitostí je předpokládána prodejní cena uvedena.

<sup>140</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovský majetek (1937-1941)*, kt. č. 1303, inv. č. 2336.

<sup>141</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1927*, kt. č. 176, inv. č. 806.

<sup>142</sup> *Katalog I. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně*. Jičín: Spolek pro pořádání výstavního trhu, 1933, s. 4 – 134.

umělecké, byl Arthur Fischer a mezi vystavovateli nemohly chybět firmy bratrů Kantorových a Karla Fišla.<sup>143</sup>

---

<sup>143</sup> *Katalog II. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně*. Jičín: Redakční kruh výstavní správy, 1937, s. 3 – 25.

## 8. Z moderní historie Židovské náboženské obce Jičín

I přestože židé v Jičíně tvořili pouze minoritní uskupení, měli zde vlastní samosprávný orgán – židovskou náboženskou obec. Obec si židé sice spravovali sami, ale i tak podléhali okresní politické správě. Obci byly podřízeny i další komunity v blízkém okolí – v Lázních Bělohrad, Čisté, Harrachově, Jablonci nad Jizerou, Jilemnici, Mříčné, Lomnici nad Popelkou, Ohařicích, Rokytnici nad Jizerou, Roztokách, Sobotce, Zámostí, Staré Pace, Nové Pace, Borovnici a Vidochově.<sup>144</sup> Prof. Antonín Martínek ve svém krátkém příspěvku k historii židů v Jičíně píše, že židé z Lázní Bělohrad a Nové Paky vlastnili většinou velké továrny a žili ve Vídni, tudíž jejich příspěvky obci byly nanejvýš sporadické.<sup>145</sup>

V této kapitole bych ráda na příkladu židovské obce jičínské prezentovala funkční mechanismy spojené s činností židovské náboženské obce jako specifického samosprávného organismu. V této stati taktéž poukážu na problém, se kterým se musely vypořádávat snad všechny menší obce v první polovině 20. století, a tím je nedostatek finančních prostředků. Poté se krátce zaměřím na historii synagogy, židovského hřbitova a v souvislosti s tím i na pohřební bratrstvo (hebr. Chevra kadiša). Nesmíme však opomenout ani členství v obci a s ním spojené platby náboženských daní.

Tato kapitola bude obsahovat řadu účetních a statistických záznamů, proto pro přehlednost a komfort čtenáře preferuji zpracování výhradně pomocí tabulek, grafů a náčrtů, které jsou umístěny v přílohách.

### 8. 1 Synagoga<sup>146</sup> (Židovská ulice č. p. 104)

#### 8. 1. 1 Historie

Budova patrně pochází z druhé poloviny 18. století, klasicistní vzhled nabyla až po požáru v roce 1840. V synagoze se do dnešních dní dochoval Aron ha-kodeš<sup>147</sup>

---

<sup>144</sup> DOLISTA, Karel; HEŘMAN, Jan. *Židovská náboženská obec Jičín, 1785 – 1940*. Prozatímní inventární seznam, 1971, s. 133.

<sup>145</sup> MARTÍNEK, Antonín. *Dějiny Židů v Jičíně*, s. 4.

<sup>146</sup> V primárních pramenech se často setkáváme s označením *židovský kostel*. Je zde patrný velký vliv česko-křesťanské společnosti. Dalším dokladem židovské integrace nám je zmínka ze 17. 3. 1916, kdy židovský svátek Pesach je označen výrazem Velikonoce, termínem známým z křesťanské terminologie.

<sup>147</sup> Jedná se o schránku nacházející se u stěny orientované ve směru k Jeruzalému. Je různě zdobena a slouží k ukrytí svítek Tóry.

(KOSÁKOVÁ, Eva a kol. *Slovník judaik*. V Praze: Židovské muzeum, 2004, s. 70 - 71).

barokního typu.<sup>148</sup> V rámci voleb do představenstva židovské obce byl vždy ustanoven pracovník, který měl na starost údržbu a správu synagogy. Ve volbách v roce 1922 a 1926 jím byl zvolen Emil Lustig, předtím byl dlouholetým správcem synagogy Arnošt Steiner. Obec zaměstnávala vedle rabína i tzv. kostelníka, jehož pracovní náplní byla péče o modlitebnu - úklid, zvaní k modlitbám a případná spolupráce při vedení modliteb a jiných náboženských obřadů. Kostelník dokonce za určitých okolností mohl při bohoslužbě zastoupit rabína. Spolu se správcem kostela kostelník spravoval obecní liturgické předměty – např. synagogální poháry, pláštětky k Tóře. Po smrti kostelníka Alberta Picka v roce 1913 se funkce chopila jeho manželka Marie, která ji vykonávala až do roku 1941.<sup>149</sup>

Výjimečně, v době krutých mrazů, kdy v synagoze byla velká zima, byly dvě místnosti v přízemí obecního domu č. p. 100 v Židovské ulici využívány jako provizorní modlitebna. Stejně tak v roce 1905, kdy probíhala rozsáhlá rekonstrukce synagogy, se k bohoslužbám a náboženským úkonům židé scházeli v obecním domě.<sup>150</sup>

V synagoze byla umístěna pokladnička, kam mohli věřící dávat almužnu. Výnosy z milodarů pak byly věnovány nejméně majetným členům obce. Ročně se průměrně vybralo okolo 20 Kč.<sup>151</sup> Podobná pokladnička byla i na židovském hřbitově, její výtěžky byly využity pohřebním bratrstvem.<sup>152</sup>

V materiálech ŽNO Jičín se k tématu synagogy nachází výhradně informace týkající se jejích postupných oprav a modernizace. Rozsáhlejší opravy začaly počátkem roku 1920, kdy představenstvo obce do synagogy investovalo 1130 Kč.<sup>153</sup> O rok později z důvodu intenzivního znečišťování následovala stavba okrasného železného plotu okolo prostranství synagogy. Problém s úmyslným znečišťováním pozemku okolo synagogy se objevuje již kolem roku 1905, kdy představenstvo obce zamýšlí postavit před modlitebnu železná vrata.<sup>154</sup> Stavba byla tehdy velmi nákladná, stavitel Mareš si za práci a materiál účtoval 4390 Kč. Vzhledem k nedobré finanční situaci obecní pokladny

---

<sup>148</sup> FIEDLER, Jiří. *Židovské památky v Čechách a na Moravě*, s. 80 – 81.

<sup>149</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>150</sup> Tamtéž

<sup>151</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Pokladní kniha (1922 – 1929)*, sign. 64551.

Nestránkováno.

<sup>152</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550.

Nestránkováno.

<sup>153</sup> Tamtéž

<sup>154</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Izraelská náboženská obec 1897 – 1928*, kt. č. 262, inv. č. 1207.

muselo veškeré náklady spojené se stavbou plotu na sebe převzít pohřební bratrstvo, které tímto obci v podstatě poskytlo bezúročnou půjčku, jejíž obnos si vybralo v podobě milodarů.<sup>155</sup> Židovská obec a Chevra mezi sebou vzájemně spolupracovaly a vycházely si vstříc. Nelze je chápat jako dva separátní spolky, jelikož jejich členstvo bylo téměř totožné a jejich „politika“ se vzájemně prolínala a ovlivňovala. Synagogální plot se i v budoucích letech stává předmětem hádek o obecní kapitál. Ještě před počátkem výstavby se někteří členové představenstva staví k tomuto plánu spíše odmítavě. Např. na schůzi zesíleného představenstva ze 4. 8. 1921 se Arnošt Steiner nechává slyšet, že odmítá veškerou zodpovědnost za provedení stavby plotu.<sup>156</sup>

Po několikáté pauze (z důvodu nedostatku financí) stavební adaptace pokračují. V roce 1927 byl ustaven zvláštní komitét pro opravu synagogy. Na synagoze bylo nutno provést řadu nákladných úprav, konkrétně se jednalo zejména o instalaci elektrického osvětlení.<sup>157</sup> Do té doby byl v synagoze plynový lustr z roku 1904 o čtyřiaadvaceti ramenech s hořáky. Již tehdy v roce 1904 si obec musela na instalaci osvětlení zapůjčit u městské spořitelny 2000 Kč.<sup>158</sup> Ještě téhož roku (1927) se uskutečnila velká sbírka. Našlo se mnoho spřízněných dárců i mimo ŽNO Jičín – např. ve Vídni, Praze, Olomouci, Borohrádku či Kyšperku.<sup>159</sup> Sama ŽNO Jičín na elektrifikaci vyhradila 1380 Kč. V září 1927 byl ještě celý prostor modlitebny nově vymalován, na což obci částkou 1000 Kč přispělo pohřební bratrstvo.<sup>160</sup>

---

<sup>155</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550. Nestránkováno.

<sup>156</sup> Tamtéž

<sup>157</sup> Finanční obnos věnovali:

500 Kč – Max Kantor (Praha), Karel Spitz (Praha)

200 Kč – Josef Kraus s chotí Kamilou, roz. Kantorovou, původem z Jičína (Olomouc), Bohumil Schnabl (Nová Paka), Stern a syn (Stará Paka)

100 Kč – JUDr. Artur Kantor (advokát ve Vídni), Ludvík Kantor (Viedeň), Bedřich Mautner (Praha), Arnošt Mautner (Dvůr Králové), Gustav Fischel (Kyšperk), bratři Falkenauové (Praha), Schwarzkopf a spol. (Praha), Pavlína Lobová (Praha)

50 Kč – Růžena Bergerová (Viedeň), MUDr. Leopold Stein (Borohrádek), Jiří Neumann (Praha), Arnold Schild (Praha), Josef Lederer (Hradec Králové), Gustav Schüick (Praha), Židovská náboženská obec Praha X, ŽNO Karlovy Vary

Příspěvky po 30, 20 a 10 Kč - Starosta obce: JUDr. Emil Hönigsfeld, Starosta synagogy: Emil Lustig (Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Pamětní kniha z roku 1904*, sign. 53135.

Nestránkováno.

<sup>158</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Pokladní kniha (1922 – 1929)*, sign. 64551.

Nestránkováno.

<sup>159</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Pamětní kniha z roku 1904*, sign. 53135.

Nestránkováno.

<sup>160</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

Rekonstrukce svatostánku naposledy proběhla v roce 1905, kdy byla jeho přední část pozlacena.<sup>161</sup>

V poznámce zmínění dárci jsou ve všech případech s Jičínem nějak spjati – buď zde mají své příbuzné, nebo dokonce sami jistou dobu v Jičíně pobývali. Jako příklad uveďme bratry Maxe a JUDr. Artura Kantorovi. Oba se narodili v 70. letech 19. století v Jičíně do rodiny Bedřicha Kantora. Max Kantor se později přestěhoval do Prahy, kde působil jako ředitel banky, a jeho starší bratr se po vystudování práv se svojí rodinou v roce 1900 přesunul do Vídně.<sup>162</sup> Takových případů, kdy rodina v Jičíně nežije, a i přesto židovskou obec finančně podporuje, máme více.

V roce 1931 následují další sbírky na potřebnou opravu synagogy. Tentokrát se aktivně zapojují i jičínské židé. Pokud se na oba výčty příspěvků pečlivě zaměříme, zjistíme, že většina dárců přispívá na ŽNO opakovaně, z čehož plyne, že obec má své stálé mecenáše.<sup>163</sup> Opět se v tomto seznamu nacházejí osobnosti, které mají nějaké osobní vazby s židovským prostředím Jičina. Např. generální ředitel Vítkovických závodů Oskar Federer se v Jičíně v roce 1884 narodil do rodiny Theodora a Matyldy Federových.<sup>164</sup>

O dva roky později (v roce 1933) se Spolku židovských dam podařilo ušetřit určitý obnos peněz, za něž se na podnět předsedkyně spolku Emilie Fišlové nechaly v továrně Arthura Fischera<sup>165</sup> vyrobit nové modlitební koberečky do synagogy.<sup>166</sup>

---

<sup>161</sup> Tamtéž

<sup>162</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>163</sup> Seznam dárců:

1000 Kč – komerční rada Josef Kraus (Vídeň)

500 Kč – Karel Fišl (Jičín), Helena Hönigová a dr. Lilienfeld, bratři Falkenauové (Praha), A. Stern a syn Stará Paka (Vídeň)

400 Kč – Obecní spořitelna jičínská

200 Kč – Karel Hahn (Jičín), Ing. Rudolf a Arnošt Kareisovi, Ludvík Kantor (Vídeň), Ignác Stein (Praha), bratři Fantové (Vídeň), Josef Kraus (Olomouc)

250 Kč – Adalbert Braun, Pavel Glaser (Jablonec nad Nisou)

1000 Kč – gen. ředitel Vítkovických závodů Federer

100 Kč – JUDr. Artur Kantor (Vídeň), Arnošt Mautner (Dvůr Králové), Irena Popperová (Rakovník)

50 Kč – Herbert Polesy (Praha)

(...)

(Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Pamětní kniha z roku 1904*, sign. 53135.

Nestránkováno).

<sup>164</sup> NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, fol. 119, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.

<sup>165</sup> Člen ŽNO Jičín

<sup>166</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Pamětní kniha z roku 1904*, sign. 53135. Nestránkováno.

Poslední úprava na exteriéru synagogy proběhla v červenci 1939, kdy byla upravena fasáda exteriéru.<sup>167</sup>

Sedadla v synagoze měli židé ve většině případů v pronájmu od židovské obce. Méně často je měli v osobním vlastnictví, pak se tedy předávala v rámci rodiny z pokolení na pokolení. O této praxi se objevuje jen několik zmínek. Např. v únoru roku 1912 informuje Berta Lustigová představenstvo obce, že její zesnulá tchyně Bohuslava Lustigová jí na podzim roku 1910 odkázala jedno ze dvou sedadel ve zdejší synagoze.<sup>168</sup> Další podobnou zmínku datujeme k roku 1902, kdy Karel Fišl žádá výbor představenstva obce, aby bylo přepsáno jméno na synagogálním sedadle, které dříve sice patřilo jeho otci, avšak nyní ho převzal on.<sup>169</sup> Setkáváme se ale i s potížemi spojenými s vlastnictvím. Např. v lednu 1902 Otto Goliath protestuje proti rozhodnutí představenstva obce, jelikož mu nechce povolit prodej ani pronájem kostelního křesla. Goliath vyhrožuje žalobou, obci dává čtrnáctidenní lhůtu na rozmyšlenou.<sup>170</sup> Zpětně ale zjišťujeme, že spor ještě v roce 1919 nebyl vyřešen, jelikož v seznamu vlastníků sedadel na rok 1919 – 1920 jsou Otto a jeho žena Arnoštka stále vedeni jako vlastníci.<sup>171</sup>

V synagoze od roku 1840, kdy z důvodu požáru došlo k její rozsáhlé rekonstrukci, nebyla klasická synagogální křesla, jaká známe např. ze Staronové synagogy, ale podél jednotlivých zdí byly rozmístěny dlouhé dřevěné lavice.<sup>172</sup> Je poněkud zarážející, že i v případě lavic, u kterých nelze jednoznačně určit, kde jedno místo končí a druhé začíná, byly vedeny podrobné seznamy s čísly sedadel a jejich majiteli či nájemci. Počet míst v synagoze nelze jasně určit. Obvykle je ale v seznámech v případě ženské galerie uváděno 54 míst a v hlavním prostoru vyhrazeném pro muže to mohlo být až 68 míst.<sup>173</sup> Tyto údaje jsou ale pouze orientační, z doby první světové války máme doklad o tom, ač je to neuvěřitelné, že do modlitebny se vešlo okolo 400 věřících.<sup>174</sup> (*Příloha č. 32*)

---

<sup>167</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1939*, kn. č. 317, inv. č. 876. Nestránkováno.

<sup>168</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53174.

<sup>169</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Spisy sedadel*, sign. 67192.

<sup>170</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 64549.

<sup>171</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Spisy sedadel*, sign. 67292.

<sup>172</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Knihy sedadel*, sign. 53039.

<sup>173</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Spisy sedadel*, sign. 53131 ab, 53180, 64542, 67192 – 3, 67215, 67292.

<sup>174</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.



Náboženský život se v jičínské synagoze odehrával až do roku 1941, kdy byly všechny židovské modlitebny na území protektorátu nařízením říšského protektora uzavřeny.<sup>175</sup> Během války byl interiér cíleně devastován. Lavice, svícny, lustry a další součásti zařízení byly odstraněny.<sup>176</sup>

Po válce (v letech 1946 – 1947) se zvažuje několik různých alternativ, jak prostory synagogy smysluplně nadále využívat. Vzhledem k tomu, že válku přežili pouze čtyři židé, bylo rozhodnuto, že prostor se k náboženským účelům již využívat nebude. V roce 1946 se hodně hovoří o využití synagogy jako skladiště, dokonce i prozatímní předseda ŽNO Jičín Bedřich Ornstein k tomuto účelu synagogy nabízí. Prostor byl také nabízen několika drogistům, zda by zde nechtěli zřídit svůj obchod, ale žádný z nich neprojevil větší zájem.<sup>177</sup>

O přidělení synagogy jako zkušební scény v roce 1947 žádal Hudební spolek v Jičíně spolu s pěveckým sborem Smetana a městskou hudební školou J. B. Foerster.<sup>178</sup> Nakonec po jednání Bedřicha Ornsteina se ŽNO Praha bylo rozhodnuto, že synagogy i židovského hřbitova se ujme zdejší městský národní výbor. Z jednání městské rady v polovině roku 1947 vzešla myšlenka úpravy synagogy na kulturní centrum. Prostory modlitebny však několik let systematicky chátraly a podléhaly destrukci. Město tedy oslovilo architekta Čeňka Musila za účelem, aby provedl komplexní prohlídku budovy a vytvořil seznam nutných oprav.<sup>179</sup> V rámci těchto prvotních plánů byly vykáceny všechny stromy v okolí synagogy a okolní prostranství tak bylo rozšířeno.<sup>180</sup> V konečné fázi byla synagoga obci pronajata na dobu dvaceti let s nulovým nájmem pod podmínkou, že obec bude o bývalou modlitebnu a židovský hřbitov pečovat.<sup>181</sup> Téma využití synagogy a případné zřízení kulturního centra z důvodu nedostatku prostředků a s největší pravděpodobností i z důvodů politických na několik dlouhých let utichá. O budovu se Město začne znovu zajímat až na počátku šedesátých let.

---

<sup>175</sup> KÁRNÝ, Miroslav. *"Konečné řešení": genocida českých židů v německé protektorátní politice*. Praha: Academia, 1991, s. 74, ISBN 80-200-0389-4.

<sup>176</sup> Fotoarchív Židovského muzea v Praze, *fotografie interiéru synagogy v Jičíně z roku 1942*.

<sup>177</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1946*, s. 161, neuspořádáno.

<sup>178</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1947*, s. 156, neuspořádáno.

<sup>179</sup> Tamtéž, s. 43.

<sup>180</sup> Tamtéž, s. 22.

<sup>181</sup> Tamtéž, s. 219.

Okrasný plot podél prostranství modlitebny byl zbourán v roce 1952 v souvislosti s rozšířením silniční komunikace a propojením ulice Židovské s Tylovým náměstím. Vedení Městského národního výboru nakonec v šedesátých letech rozhodlo, že chátrající synagoga bude v budoucích letech využívána jako sklad a sušárna léčivých bylin.<sup>182</sup> Zní to poněkud paradoxně, ale na druhou stranu můžeme být rádi, že se synagoga stala zrovna skladem bylin, a ne třeba autoopravnou, jako se stalo v případě synagogy v Radnicích u Rokycan.<sup>183</sup> Vzhledem k tomu, že byliny pro své uskladnění potřebují sucho, dostatečně se dbalo na to, aby zůstala střecha i samotná statika budovy zachována v přijatelném stavu.

#### 8. 1. 2 Inventář jičínské synagogy aneb výběr z předmětů získaných v letech 1942 – 1945 ze svozového místa v Jičíně<sup>184</sup>

Po roce 1941, kdy byly všechny synagogy na území tehdejšího protektorátu uzavřeny, byl nařízen centrální svoz všech liturgických i neliturgických synagogálních předmětů do sbírek Židovského muzea v Praze.<sup>185</sup> Židovské muzeum tyto předměty z převážné většiny vlastní doposud.

Na základě donačních a datačních nápisů na judaikách se podařilo vytvořit odhadovaný soupis náboženského inventáře předválečné synagogy v Jičíně. V této kapitole prezentuji jen ty předměty, které jsou datovány do 20. století, nebo jsou nějak závažné pro existenci židovské komunity 20. století. Komplexní soupis synagogálního inventáře je obsažen v *Příloze č. 33*.

---

<sup>182</sup> PAŘÍK, Arno. *Informační panely o regionálním židovském osídlení v synagoze Jičín*.

<sup>183</sup> SEDLÁČKOVÁ, Anna a kol. *Z historie poslední židovské komunity v Radnicích*, s. 22, Ohnišřany, Expedice Radnice 2015, Talnet.

<sup>184</sup> Pokud není uvedeno jinak – fotografie i překlady hebrejských textů pochází ze sbírek Židovského muzea v Praze.

<sup>185</sup> Předměty byly nejprve uskladněny v Klausově synagoze, po několika týdnech byly ale převezeny do Pinkasovy synagogy. (PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou*. Praha: Academia, 2014, s. 270, 286. ISBN: 978-80-200-2256-1).

## 1. Svatební baldachýn<sup>186</sup>

Ve 20. století již není pouze součástí synagogy, ale je propůjčován členům komunity pro rodinné svatební oslavy.



Obrázek č. 1:  
Překlad nápisu z hebrejštiny

Roku "toto je požehnání" (Dt 33:1) p.m.p. (chron. 635=1875). Představený HRR<sup>1</sup> Jaakov Kraus a jeho manželka, paní Ester, nechť žijí, darovali tento svatební baldachýn v den, kdy jejich milý syn Jissachar, nechť žije, dosáhl 13 let. Nechť dá dobrý Bůh jejich synům a dcerám vyrůst k Tóře, chupě a dobrým skutkům,<sup>2</sup> amen.

Obrázek č. 2:

Svatební fotografie Anny Mühlsteinové a Viktora Hahna<sup>187</sup>



<sup>186</sup> Svatební baldachýn hebr. chupa. V den svatby bývá vztyčován nad hlavami snoubenců jako připomínka biblického stanu. Obdélníková textilie je upevněna na čtyřech tyčích, které během obřadu přidržují čtyři svobodní muži. Baldachýn má analogicky představovat budoucí společný domov novomanželů. (KOSÁKOVÁ, Eva a kol. *Slovník judaik.* V Praze: Židovské muzeum, 2004, s. 8).

<sup>1</sup>Pan

<sup>2</sup>Tradiční dobrořečení „Nechť mu Bůh dá vyrůst k Tóře, chupě a dobrým skutkům“ se objevuje zejména na obřizkových pokrývkách (povijanech na Tóru). (VESELSKÁ, Dana a kol. *Nechť mu Bůh dá vyrůst: narození dítěte v kultuře a zvycích českých a moravských Židů.* Praha: Židovské muzeum v Praze, 2009, s. 17. ISBN 978-80-86889-94-8).

<sup>187</sup> *The central database of shoah victims' names*, [on-line], [cit. dne 19. 2. 2016]. Přístupné on-line: [http://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en&s\\_lastName=hahn&s\\_firstName=anna&s\\_place=jic](http://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en&s_lastName=hahn&s_firstName=anna&s_place=jic) in.

## 2. Stříbrná oblouková koruna<sup>188</sup>

Donační nápis je na koruně uveden v německém jazyce, což je na přelomu 19. a 20. století častým jevem. Biblický jazyk - hebrejštiny se v některých židovských kruzích postupně opouští a do popředí se tak dostávají jazyky národní – v židovském prostředí především němčina.



Obrázek č. 3:  
Překlad nápisu z němčiny

Darovali manželé Bernhard a Helene Pickovi k ozdobě Tóry v izraelitském chrámu v Jičíně, 1896.

Z nápisu je patrné, že předmět byl vyroben ve Vídni po roce 1871.

## 3. Pláštík k narození, obřízce či bar micva<sup>189</sup>



Obrázek č. 4:  
Překlad nápisu z hebrejštiny

Toto daroval učený R<sup>3</sup> Petachja Hahn se svou manželkou, paní Pesl k bar micva jejich syna Elijahu, necht' žije, zde v Pinchasschul 667 p.m.p.<sup>4</sup> (1907).

<sup>188</sup> Koruna slouží jako ozdoba Tóry při slavnostních příležitostech. Většinou se nasazuje na vyčnívající konce a nahrazuje tak nástavce. (KOSÁKOVÁ, Eva a kol. *Slovník judaik.* V Praze: Židovské muzeum, 2004, s. 26 - 27).

<sup>189</sup> Pláštík slouží k ochraně svitku Tóry. Tóra, zabalená v textilií a tak chráněná před poškozením, je pak uložena do svatostánku. Tuto pokrývku synagoze darovali Karel a Josefina Hahnovi při příležitosti konfirmace jejich syna Viktora (\*1894). Z hebrejského překladu je patrné, že rodina ještě v roce 1907 v náboženském styku užívala hebrejská jména. Všimněme si také, že Karel Hahn je zde označen jako učený. V judaismu je vzdělání totiž považováno za jedno z nejdůležitějších životních hodnot. (Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Neustránkováno).

Srov.: KOSÁKOVÁ, Eva a kol. *Slovník judaik.* V Praze: Židovské muzeum, 2004, s. 46 - 47.

<sup>3</sup> Rabi – doslova můj pán, mistr, učitel, duchovní představitel a případný mluvčí židovské obce. V určité souvislosti nemusí titul nutně označovat duchovního představitele – rabína. (PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 191).

<sup>4</sup> Podle malého počtu (zkratka p.m.p.) – označení pro židovský letopočet

#### 4. Pohár na kiduš<sup>190</sup>

V zápisech ze schůzí představenstva židovské obce v Jičíně se ještě ve 20. letech 20. století objevují účty za víno, což je dokladem toho, že i v té době se stále dodržovaly některé rituální zvyklosti šabatu – např. posvěcení šabatu vínem či hroznovou šťávou.<sup>191</sup>



Obrázek č. 5:  
Překlad nápisu z hebrejštiny

Toto darovali představený H<sup>5</sup> Avraham a jeho manželka, paní Ester Putzker, necht' žijí, za svou dceru, dívku Brachu, necht' žije, roku 616 p.m.p. (= 1856).

#### 5. Stříbrná pokladnička pohřebního bratrstva<sup>192</sup>



Obrázek č. 6:  
Překlad nápisu z hebrejštiny

Zhotoveno Svatým spolkem konajícím milosrdné skutky svaté obce Jičín roku 600 p. m. p. (1840).

<sup>190</sup> V židovské liturgii se používá k rituálnímu přípitku vínem. (KOSÁKOVÁ, Eva a kol. *Slovník judaik.* V Praze: Židovské muzeum, 2004, s. 49).

<sup>191</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550. Neustránkováno.

<sup>5</sup> Vážený pán

<sup>192</sup> Pokladnička byla užívána pro vybírání příspěvků na činnost pohřebního bratrstva. Nejčastěji se setkáváme s pokladničkami hranolovitého tvaru s odklopným uzamykatelným víkem, ve kterém je otvor pro vzhazování peněz. Pro dobré přenášení je opatřena jedním nebo dvěma uchy a přímo na pokladničce jsou často umístěny nápisy v hebrejském jazyce a písmu. (KOSÁKOVÁ, Eva a kol. *Slovník judaik.* V Praze: Židovské muzeum, 2004, s. 52). Autorem pokladničky je dílna Tomáše Höpfela, která je považována za autora většiny kovových předmětů pocházejících z inventáře jičínské židovské obce.

## 6. Chanukový svícen<sup>193</sup>

Vzhledem k tomu, že tento svícen je vyroben z mosazi, mohl by teoreticky být svícem synagogálním. Svícny v synagogách však byly vysoké až dva metry. Tento svícen měří jen několik centimetrů, tudíž je vysoce pravděpodobné, že pochází z nějaké rodinné pozůstalosti.

Obrázek č. 7



Tabulka č. 1

Předmět	Chanukový svícen ve tvaru chrámového sedmiramenného svícnu
Popis	Mosazný stojan tvaru komolého kužele s kruhovým podstavcem, na podstavec kruhovitě spuštěný, 8 misek upevněno na 3 půlobloucích zdobených terčíky a kovanými listy, samostatná miska na esovité konzolce s prstencem pro svíčku tzv. šámes
Výzdoba	Terčíky, kované listy
Rozměr	39,5 cm x 29 cm, podstavec 12,5 cm
Materiál	Mosaz, podstavec zalit olovem
Barvy	Zlatavá
Datace	18. - 19. století

## 7. Povijany na Tóru<sup>194</sup>

Z Jičína pochází celkem pět povijanů. Doslovný přepis jejich dedikačních výšivek uvádím níže.

„Toto darovali Icak Goliat a jeho žena Frumet za syna Tovju, koncová eulogie: Necht' mu Bůh dá vyrůst k Tóře, chupě a dobrým skutkům, v... (lokalita neznámá). Purim 564 podle malého počtu (26. 2. 1804).“<sup>195</sup>

„...za syna Benjaminu Zeeva, zvaného Wolf, nar. 15. ševatu 566 p.m.p. (15. 1. 1805), koncová eulogie.“<sup>196</sup>

<sup>193</sup> Jedná se o svícen, který se rozsvěcí během židovského svátku, tzv. Chanuky, která připomíná znovuzasvěcení jeruzalémského chrámu a jejímž hlavním obřadem je právě po dobu osmi dní rozsvěcení svíček na tomto typu svícnu. (KOSÁKOVÁ, Eva a kol. *Slovník judaik.* V Praze: Židovské muzeum, 2004, s. 77 - 79). Předmět pochází ze sbírek Regionálního muzea a galerie v Jičíně.

<sup>194</sup> Jeho účelem je zabezpečení svitku Tóry proti jeho rozvinutí. Obvykle se jedná o úzký a několik metrů dlouhý pruh tkaniny. Některé povijany vznikly rozstříháním a opětovným sešitím pleny, do které byl židovský chlapec při obříze zahalen. V českých zemích povijany dělaly ženy v domácnosti – hlavně jižní a jihovýchodní Čechy. Po celé délce látky je umístěn jednotný text: „*Toto darovali (jména rodičů) za syna (jméno syna), koncová eulogie: Necht' mu Bůh dá vyrůst k Tóře, chupě a dobrým skutkům, datum*“. Povijan byl při první chlapcově návštěvě věnován synagoze. Po druhé světové válce nebyl zvyk aktivně obnoven. (KOSÁKOVÁ, Eva a kol. *Slovník judaik.* V Praze: Židovské muzeum, 2004, s. 59).

<sup>195</sup> VESELSKÁ, Dana a kol. *Necht' mu Bůh dá vyrůst: narození dítěte v kultuře a zvycích českých a moravských Židů.* Praha: Židovské muzeum v Praze, 2009, s. 124. ISBN 978-80-86889-94-8.

<sup>196</sup> Tamtéž, s. 128.

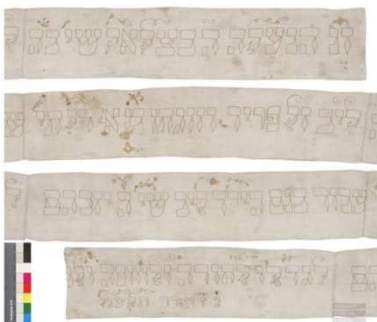


Obrázek č. 8



Obrázek č. 9:

„Toto darovali Becalel, syn Lejba ZL, a jeho žena Edel za syna Lejba, koncová eulogie. 7. adaru šeni 573 p.m.p. (9. 3. 1813).“<sup>197</sup>



„Toto darovali Elija Mautner a jeho žena Buna za syna Lejba, nar. 4. avu 610 p.m.p. (13. 7. 1850), koncová eulogie.“<sup>198</sup>

„Toto daroval Petachja se ženou Mirl za syny Mendla, Zalmana a Moše Iserla roku 567 p.m.p. (5. 10. 1806) na den Simchat Tora.“<sup>199</sup>

Obrázek č. 10

Fragment povijanu na Tóru ze svozového místa Jičín



<sup>197</sup> Tamtéž, s. 131.

<sup>198</sup> Tamtéž, s. 159.

<sup>199</sup> Tamtéž, s. 224.

## 8. Ukazovátko na Tóru<sup>200</sup>



*Obrázek č. 11:*  
Překlad nápisu z hebreštiny

Toto daroval učený R Šelomo, syn učeného R Chajima Fleischnera, se svou manželkou, paní Figlou, dcerou učeného R Avrahama Davida Falkenaua v den Bar micva jejich syna, mládence Chajima. O svatém šabatu, paraše Zachor roku 652 p.m.p. (12. 3. 1892).

## 9. Ukazovátko na Tóru z roku 1871<sup>201</sup>

Překlad nápisu z hebrejštiny

Toto daroval učený R Moše Aharon Steiner a jeho žena Matl u příležitosti ... svého syna, chlapce Jisraela, k bar micva prvního dne [svátku] Pesach roku 673 (= 22. duben 1913).

## 10. Pláštík na Tóru



*Obrázek č. 12:*  
Překlad nápisu z hebrejštiny

Toto daroval HR Jicchak Pereles, necht' žije, se svou manželkou, paní Rachel, necht' žije, ke slávě Místa (Boha) a ke cti Tóry v roce 652 p.m.p. (1892).

<sup>200</sup> Slouží k usnadnění sledování textu při čtení Tóry.

<sup>201</sup> Tento jad u příležitosti obřadu Bar micva syna Viktora darovali Arnošt a Hedvika Steinerovi. Opět můžeme vidět, že rodina ještě v roce 1913 v obci při „rituálním styku“ užívá hebrejská jména. (Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno).



## 11. Ručně vyšívána dečka

V roce 1910 tuto dečku synagoze věnovala paní Luisa Popperová s manželem Markem Popperem (starosta obce) v rámci konfirmace jejich syna Emila (\*1897).

## 12. Opona k narození, obřízce či bar micva<sup>202</sup>



Obrázek č. 13:  
Překlad nápisu z hebrejštiny

Zasvěceno Hospodinu. Dar k Bar micva  
mládence Menachema Engela, o velkém šabat  
roku 655 p.m.p. (6. 4. 1895).

## 13. Nálezy v synagogální geníze<sup>203</sup>

Občanské sdružení Baševi, působící v Jičíně, v květnu 2002 provedlo pod odborným vedením pracovníků Židovského muzea v Praze velký průzkum předmětů uložených v synagogální geníze. Kromě písemností zde byla nalezena torza železných svícnů, textilní aplikace, dětské pantoflíčky, lahvička na inkoust, klíč či modlitební řemínky. Ze tří krabic plných dokumentů a liturgických textů se podařilo zachránit pouhý zlomek – nástěnný kalendář do synagogy (luach z roku 1837), svitek Ester, list papíru s hebrejským rukopisem a záznam o požáru v synagoze z 23. 6. 1840 – velmi cenný pramen pro mapování historie zdejší židovské obce.<sup>204</sup>

<sup>202</sup> Mladší opony z druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století jsou typické svou jednoduchostí a strohostí na rozdíl od opon starších.

<sup>203</sup> Podkrovní místnost v synagoze, kde jsou ukryvány liturgické předměty, zejména písemnosti. V judaismu totiž platí zákaz zničit jakýkoliv text, kde se objevuje alespoň jedno z Božích jmen. (KOSÁKOVÁ, Eva a kol. *Slovník judaik*. V Praze: Židovské muzeum, 2004, s. 9, 104, 126).

<sup>204</sup> DUBINOVÁ, Terezie. *Report on the Jičín fire of 23 June 1840 (found in the genizah of Jičín synagogue)*. In: *Judaica Bohemiae*, roč. XL, Praha: Židovské muzeum v Praze, 2004, s. 123 – 124. Srov.: PAŘÍK, Arno. *Informační panely o regionálním židovském osídlení v synagoze Jičín*.

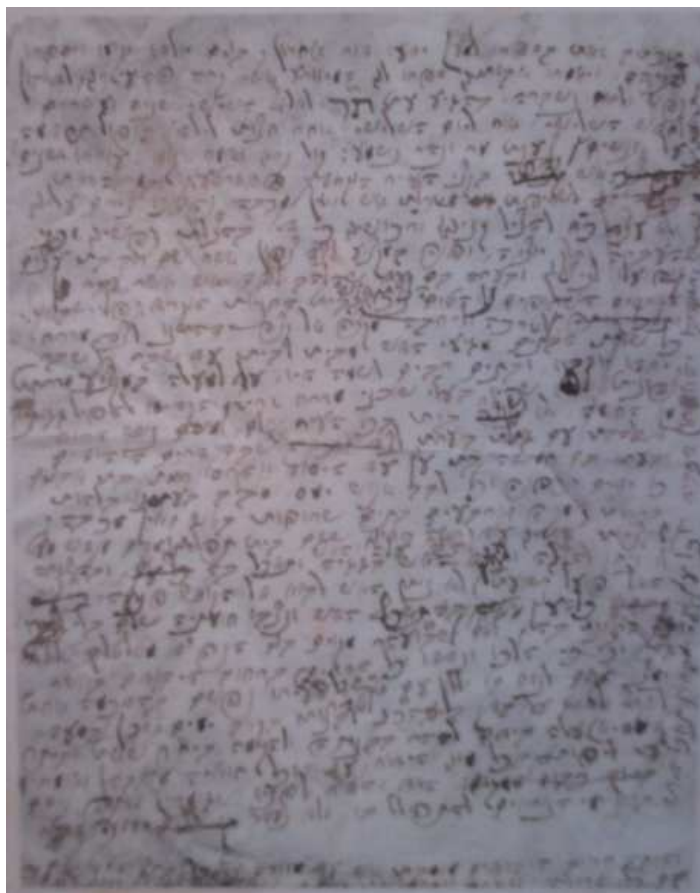
*Obrázek č. 14.*<sup>205</sup>

Vstup do podkrovní genízy v jičínské synagoze



*Obrázek č. 15.*<sup>206</sup>

Hebrejský rukopis se zprávou o velkém požáru synagogy z roku 1840



---

<sup>205</sup> Osobní archiv autorky (foto z roku 2016)

<sup>206</sup> Tamtéž

## 8. 2 Židovský hřbitov

### 8. 2. 1 Historie

Židovský hřbitov se nachází asi 1 km od Jičína v nedalekých Sedličkách. Patří mezi menší židovské hřbitovy, na kterých je dobře patrný vývoj funebrální plastiky od 18. do 20. století. Židovské náhrobní nápisy bývaly od nejstarších dob v hebrejském jazyce i písmu. Až od poloviny 19. století se objevují náhrobky dvojjazyčné, hebrejsko-německé, a méně často hebrejsko-české, ve 20. století bývají texty psány na náhrobcích výhradně česky, případně se symbolickými slovy v hebrejštině (např. הנצבת, tzv. tanceva – „Nechť je její/jeho duše pojata do svazku živých“).

Poslední pohřeb proběhl na židovském hřbitově 23. 3. 1949, kdy byla do rodinné hrobky (H29) uložena dr. Ida Yong Šindelková.

Na jičínském hřbitově nebyli pohřbíváni jen židé z Jičína, ale také židé pocházející z okolních obcí: Ostružno, Valdice, Sobotka, Ohařice, Nová Paka, Stračov, Kopidlno, Radějovice, Střevač, Čistá, Vokšice, Rožďalovice, Borohrádek, Lomnice nad Popelkou, Lázně Bělohrad, Vidochov.<sup>207</sup>

I přestože bylo toto téma rozebíráno již v kapitole Ideová orientace židovské komunity, i tak raději ještě zdůrazňuji, že ve 20. století mnohé rodiny nechávají své nebožtíky na jejich vlastní přání zpopelnit. V srpnu 1922 podává Františka Fleischnerová žádost pohřebnímu bratrstvu ohledně pohřbení popela jejího syna Jindřicha Fleischnera, který byl již roku 1910 v úředních materiálech veden jako bez vyznání. Představenstvo obce, i přestože to zcela odporuje náboženským předpisům a zvyklostem, této žádosti bez problémů vyhovělo. Na tomto příkladu můžeme pozorovat, že judaismus praktikovaný jičínskými židy nabývá značně reformní podoby. V průběhu bádání jsem se setkala s několika dalšími podobnými příklady, pro ilustraci uvádím další dva: dne 21. 11. 1926 zemřel v okresní nemocnici v Jičíně JUDr. Rudolf Kohn a dle svého přání byl až dne 24. 11. 1926 převezen na zpopelnění do Prahy.<sup>208</sup> Dále dne 20. 4. 1928 zemřel komerční

---

<sup>207</sup> Výsledky terénní průzkumu židovského hřbitova v Sedličkách.

<sup>208</sup> Kontrast - judaismus předepisuje, že tělo nebožtíka by mělo být pohřbeno co nejdříve, nejlépe v den smrti.

rada Arnošt Steiner, jehož pohřeb se konal v Praze-Strašnicích. Dalších podobných příkladů bychom našli ještě několik.<sup>209</sup>

Hřbitov byl zejména v deštivém počasí vlivem znečištění a bahnitého terénu velmi špatně přístupný, proto také v říjnu 1939 pohřební bratrstvo žádá představenstvo města Jičína o vystavení souhlasu se zákazem vstupu na tuto lesní cestu vedoucí k hřbitovu.<sup>210</sup>

Hřbitovní místa se zakupovala většinou v předstihu u pohřebního bratrstva. Neexistovala jednotná cena, ale jejich hodnota byla přímo závislá na lokalitě (části hřbitova). Nejprestižnější místa se nacházela v severní části hřbitova (ve starší části), kde byly povětšinou náhrobky z 18. a první poloviny 19. století. Kupř. v červnu roku 1935 Karel Fišl zakoupil na hřbitově dvě místa pro sebe a pro svoji ženu Emilii za 2000 Kč. Hrob Karla Fišla se mi však na hřbitově nepodařilo vypátrat, předpokládám tedy, že buď na hřbitově nakonec pohřben nebyl, nebo je jeho hrob jedním z těch, na nichž není deska s epitafem.<sup>211</sup>

#### 8. 2. 2 Terénní průzkum hřbitova

Kunsthistorický průzkum židovského hřbitova se zaměřoval zejména na mapování jižní části hřbitova, kde se nacházejí náhrobky z počátku 20. století. Je patrné, že se začínalo pohřbívat od severního směru pozemku, kde se nacházejí nejstarší masevy z osmnáctého a devatenáctého století.<sup>212</sup> Nejstarší epitaf je datován k roku 1734.

Výklad je založen na rozboru několika náhrobků a epitafů, na čemž budeme prezentovat regionální specifika týkající se nejen funerální plastiky, ale i způsobů židovského pohřbívání ve 20. století.

---

<sup>209</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>210</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1939*, kn. č. 317, inv. č. 876. Nestránkováno.

<sup>211</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550. Nestránkováno.

<sup>212</sup> V roce 1888 došlo k rozšíření hřbitova o dnešní jižní část. Současně byla vystavěna nová kamenná zeď a márnice. (*Karl Kraus v Jičíně a Jičín v Karlu Krausovi* (katalog k výstavě), s. 9).

## Dětské hroby

Karlička Lustigová

17. 4. 1886 – 22. 4. 1887, Kopidlno

*Obrázek č. 16:*

Stav náhrobku ke dni 7. 2. 2016<sup>213</sup>



*Obrázek č. 17:*

Fotografie hrobu z roku 1943<sup>214</sup>



Charakteristickým znakem pro dětské hroby je menší náhrobek s nějakou plastikou (často se objevuje anděl). V epitafu jsou užívány zdobné linie.

<sup>213</sup> Všechny fotografie náhrobků ze dne 7. 2. 2016, pokud není uvedeno jinak, pocházejí z osobního archivu autorky. Od strany 67 fotografie nejsou datovány. Všechny barevné fotografie pochází ze dne 7. 2. 2016, černobílé pak z roku 1943.

<sup>214</sup> Fotografie datované k roku 1943 jsou součástí sbírek Regionálního muzea a galerie v Jičíně.

## Hrobka rodiny Janovicových

Hrobka pochází z dílny kamenické rodiny Stuchlíků, stejně jako mnoho náhrobků na křesťanském hřbitově v Jičíně. To, že se několik náhrobků od nich nachází i zde – na židovském hřbitově, je jen dalším dokladem značné integrity židů ve většinové jičínské společnosti. Zvláštností je také to, že v hrobce jsou pohřbeny rovnou dvě osoby. V judaismu platí zásada tzv. neporušitelnosti lidských ostatků, tudíž pro každého nebožtíka by měl být vyhrazen zvláštní hrob.

Podobný typ hrobky můžeme hledat nejen na dalších místech židovského hřbitova, ale i na dalších, zejména křesťanských hřbitovech v blízkém okolí.

*Obrázek č. 18:*

Stav náhrobku ke dni 7. 2. 2016



*Obrázek č. 19:*

Fotografie hrobky z roku 1943





Nejčastějším náhrobním symbolem se ve dvacátém století stala židovská hvězda neboli Davidův štít.

*Obrázek č. 20:*  
Fragment náhrobního symbolu  
s motivem židovské hvězdy



*Obrázek č. 21:*

Zcela ojedinělým úkazem hřbitovní symboliky je náhrobek Ignáce Hostovského, v jehož horní části se nachází neobvyklý reliéf lodi plující po moři.



*Obrázek č. 22:*

Nedatovaný náhrobek s ústředním vyobrazením židovské šesticípé hvězdy.



*Obrázek č. 23:*

Dětský náhrobek Doris Nettelové z roku 1933





## Epitafy na náhrobcích z 20. století

O epitafech na nejnovějších náhrobcích můžeme říci, že na rozdíl od svých předchůdců postrádají jednak jazykovou květnatost a rozmanitost, jednak tradiční formu. Ještě na náhrobcích z poloviny 19. století se setkáváme s rozsáhlými poetickými texty, ve kterých je nebožtík představen z několika různých hledisek – genealogicky (u žen je vždy uvedeno jméno manžela, případně jejího otce, u mužů je pak uveden pouze otec), profesně (popsána profesní aktivita zemřelého, případně činnost v obecní samosprávě) a v neposlední řadě je brán zřetel na jeho lidské vlastnosti (např. *vzdálený od zlého a bohobojný pán*<sup>215</sup>, *byl své ženě a svým synům ozdobou*<sup>216</sup>; jménu většinou předcházela oslovení – *drahý a věrný muž*<sup>217</sup>, *muž přímý a spravedlivý*<sup>218</sup>, *vážený pán*<sup>219</sup>). Někteří nebožtíci se ve svých epitafech odkazují na svůj původ (např. Chanoch Pick ještě v roce 1905 (!) odvozuje svůj původ od kmene Halöwi).<sup>220</sup> V neposlední řadě je kladen důraz na nebožtíkovy role ve společnosti, a to jak profesní (ředitel, starosta obce...), tak rodinné (syn, dcera, otec, pan, paní...).

Starší náhrobky jsou v zásadě psány v hebrejském jazyce a písmu. Později, od poloviny 19. století, může být hebrejščina kombinována buď s němčinou, či méně často s češtinou. Náhrobek je pak tedy dvojjazyčný, kdy počáteční eulogie jsou psány v hebrejštině (citáty z Tóry, Talmudu...), a genealogické údaje (jméno zemřelého, datum úmrtí a narození) jsou uvedeny v některém z národních jazyků. Na starších náhrobcích jsou jména zemřelých povětšinou zapsána v hebrejské podobě, často tedy chybí údaj o civilním jménu.

Epitafy pocházející z dvacátého století jsou nejčastěji psány v češtině, jejich provedení a jazyková podoba je velmi strohá, jednoduchá a stručná. Z náhrobku se až na výjimky dozvídáme pouze jméno zemřelého a datum jeho úmrtí, ve výjimečných případech je uvedeno povolání a koncové blahořečení. Z hebrejštiny se v českých nápisech objevují dvě nejznámější náhrobní zkratky – počáteční zkratka: **פג, טפ** (zde leží, zde je uložen) a koncová eulogie: **תנצ"ח** („Tanseva“ – *Nechť jeho/ její duše pojata do svazku živých*). I přestože se „Tanseva“ od pradávna využívá jako poetické zakončení epitafu, na

---

<sup>215</sup> Hrob I44

<sup>216</sup> Hrob H10

<sup>217</sup> Hrob H10

<sup>218</sup> Hrob K44

<sup>219</sup> Hrob K39

<sup>220</sup> Hrob K39

náhrobku Leopolda Abelese z roku 1919 se tato eulogie nachází již před jménem. Příčinou může být neznalost autora náhrobního textu,<sup>221</sup> či záměrné porušení zvyklosti.

Ukázky eulogií objevujících se na českých epitafech:

K46 (1937; ?) – Jetty Breitenfeldová a její sestra Karolína Kohnová: „*Málo blaha užily jste na zemi... Necht' Bůh nahradí Vám to v nebi.*“

K45 (1906; 73 let) – Marek Pollak: „*Hlava znavená i hrud', jež dolem stůně. Klidu nenajdou, leč v chladném země lůně.*“

K40 (1905; 22 let) – Elsa Lewitnerová: „*Spi sladce!*“

K36 (1903, 1904; 23 let, 24 let) – Kamilka Kila<sup>222</sup> Neumannová, Hanička Esterl Neumannová: „*Bůh vyměřil dny života vašeho, kdo se Vás více dovolá? Dřímejte sladce, dítky drahé, až Vás anděl zavolá!*“<sup>223</sup>

I40 (1911; 48 let) – Josefina Lewyová roz. Alterová: „*Zde v pánu odpočívá (...)* *Odpočívej v pokoji!*“

I35 (1902, 56 let) – Terezie Simová roz. Bendová: „*Lehká budiž jí zem!*“

J43 (1910, 15 let) – Olga Kohnová: „*Dřímej libě, dítě drahé, naše radost jediná, na Tě otec, matka často s slzou v oku vzpomíná.*“

---

<sup>221</sup> Ve 20. století již řada zejména asimilovaných židů hebrejštinu vůbec neovládá a krátké hebrejské nápisy na náhrobcích se stávají spíše symbolem historické paměti a tradice, nikoliv příznakem náboženské identity.

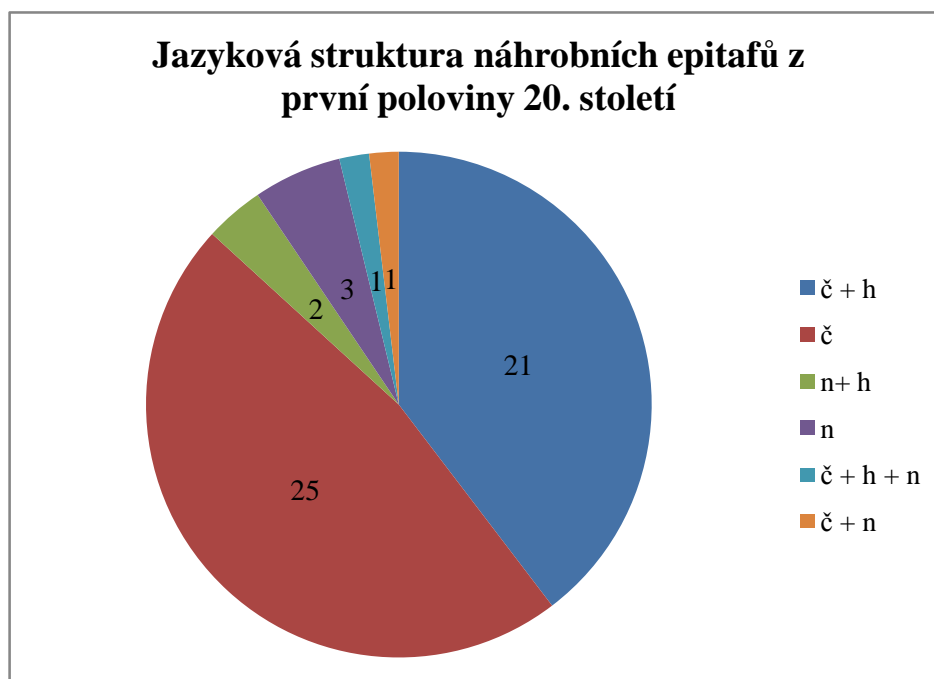
<sup>222</sup> Tento nápis je jedinečný v tom, že rodina zde uvedla vedle civilních jmen i jména hebrejská.

<sup>223</sup> Jediný český epitaf 20. století, který má náboženský (biblický) podtext.

Mnohé epitafy mají velmi blízko k těm, jež se objevují na křesťanských náhrobcích. Velmi málo se setkáváme s citáty, které by byly překladem některého hebrejského liturgického textu.

Po roce 1910 se na náhrobcích objevují pouze nezbytné údaje o zemřelém, citáty se až na několik výjimek na náhrobky nepoužívají vůbec.

*Graf č. 1*



Na tvorbě hřbitovních náhrobků na židovský hřbitov se až na výjimky podílela zejména již výše zmíněná kamenická rodina Stuchlíkových z Jičína. S ohledem na to, že rodina pracovala jak pro křesťanské hřbitovy, tak pro hřbitovy židovské, můžeme v kamenickém provedení náhrobků hledat jisté podobnosti, ba shody. Často se opakujícím náhrobním symbolem je motiv vavřínového věnce, a to jak na hřbitovech židovských, tak křesťanských.

Na většině náhrobků nejsou kamenické značky uvedeny, nebo vlivem přírodních vlivů jsou již nečitelné. Jsem tudíž nucena vycházet pouze z malého počtu vzorků.

*Tabulka č. 2:*

Tabulka představuje výčet všech dekodovaných kamenických signatur na náhrobcích na židovském hřbitově v Sedličkách

<b>Číslo hrobu a rok úmrtí</b>	<b>Jméno</b>	<b>Kameník</b>
J41(1908)	Hedvika Poláková	J. Kraus Sobčice
J52 (1932)	Hana Fleischerová	K. Stuchlík Jičín
J47 (1911)	Karolína Lewitnerová	J. Steklík Lomnice nad Popelkou
J49 (1913)	Zdenka Schücková	K. Stuchlík Jičín
I36 (1902)	Samuel Adler	Josef Stuchlík Jičín
H32 (1918)	Henriette Freund	F. Seidl Teplitz
G23 (1914)	Bedřich Kantor	Jan Cingroš Plzeň
F25	Chybí náhrobek (pouze podstavec)	Stuchlík Jičín
E30 (1927)	Julie Breitenfeldová	Stuchlík Jičín
E28 (1923)	Emanuel Bäck	J. Kracík Jičín

Obrázek č. 24:

Příklad trojjazyčného náhrobku Marka Pollaka



Transkripce textu na náhrobku:

Marek Pollak, po 40 let učitel v Jičíně

Ve stáří 73 let zemř. 19. 11. 1906.

Výtečnému učiteli v upomínku věnovali jeho vděční žáci.

Výše citovaný text je přeložen do němčiny a v dolní části náhrobku se nachází krátký epitaf v hebrejštině.

## Příklady německy psaných epitafů

Na náhrobcích se německy psané epitafy objevují jen sporadicky. V novější části židovského hřbitova se setkáváme pouze s několika takovými náhrobky.

*Obrázek č. 25:*

Hrob K43 (z roku 1905) – Rosa Czervenka



*Obrázek č. 26:*

Hrob H32 (z roku 1918) –  
Henriette Freund



Zejména na náhrobcích, kde jsou pohřbeny ženy, se na počátku 20. století velmi frekventovaně objevují fotografie. Bohužel vzhledem ke stáří náhrobků a dlouholetému zanedbání hřbitova většina fotografií podléhá značné destrukci.

*Obrázek č. 27:*

Hrob K40 (z roku 1905) – Elsa Lewitnerová – jediný portrét, který je dodnes čitelný





V novější části hřbitova převládají náhrobky ve tvaru komolého jehlanu. Zároveň se velmi často opakuje motiv vavřínové věnce. Některé náhrobky se nám mohou jevit jako téměř duplicitní.

*Obrázek č. 28:*  
Hrob K39 (z roku 1904) –  
Jindřich Pick



*Obrázek č. 29:*  
Hrob J40 (z roku 1903) – Růžena  
Alterová roz. Löwyová





Tento náhrobek je zajímavý svým kamenickým provedením. Dvě kamenné „nádoby“ na postraní se jeví jako vázy. I přestože je zvyklostí, že namísto květin se na židovské hřbitovy nosí kamínky, v zápisech ze schůzí pohřebního bratrstva se objevují zmínky o platbách zahradníkovi a o příspěvcích na údržbu hřbitovní květeny.<sup>224</sup>

Podobný náhrobek, jehož součástí jsou dvě vázy, se na hřbitově objevuje ještě jednou – konkrétně se jedná o hrob rodiny Simonovy.

*Obrázek č. 30:*

Hrob J32 – deska vyloupnuta



---

<sup>224</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550. Nestránkováno.

Ukázka typologie hrobů haličských uprchlíků

*Obrázek č. 31:*

Hrob I46 (z roku 1916)

– Aharon Sternberg



*Obrázek č. 32:*

Hrob I48 – deska vyloupnuta



*Obrázek č. 33:*

Hrob H35 (z roku 1916) –

Ester Halewi



*Obrázek č. 34:*

Hrob H37 (z roku 1916) –

Moše Jisrael Lejba





Obrázek č. 35:

Hrob H38 (z roku 1916) –  
Moše Jicchak Ajzik



Obrázek č. 36:

Hrob D9 (z roku 1916) – Jehuda syn  
Abrahama<sup>225</sup>



Obrázek č. 37:

Hrob D10 – Naftali syn Josefa<sup>226</sup>



Hrob č. 38:

Hrob D19 – vlastní z uprchlíků  
Jehuda syn Abraham Naftali<sup>227</sup>



<sup>225</sup> Na náhrobku stejně jako na většině ostatních haličských hrobů není uvedeno příjmení zesnulého (haličští židé byli totiž tradičními praktikujícími židy). Zvláštností epitafu ale je, že zde má uvedenou přesnou lokalitu na Haliči, odkud zesnulý pocházel.

<sup>226</sup> Opět absence příjmení.

<sup>227</sup> Epitaf je neobvyklý tím, že na něm je rozepsaná zkratka **פנ**.

Ukázka epitafů v češtině po roce 1910

*Obrázek č. 39:*

Hrob H28 - Eduard Fischer

30. 7. 1843 – 5. 4. 1923



*Obrázek č. 40:*

Hrob H33 – Karolina Fischerová

roz. Fantlová, 1852 - 1917



## Ukázky rodinných hrobek

Zvláštním fenoménem v židovském pohřebním ritu 20. století je zřizování rodinných hrobek. Jak již jsem výše zmínila, judaismus nepřipouští jakýkoliv zásah do hrobu ani manipulaci s lidskými ostatky, tudíž pohřbívání více lidí do jednoho hrobu je v zásadním rozporu s židovskou pohřební tradicí.

*Obrázek č. 41:*

Hrob H29 - Hrobka rodiny Šindelkových



*Obrázek č. 42:*

Hrobka rodiny Lustigových a Ječmínkových. Poslední pohřbená Marie Ječmínková zemřela 29. 12. 1946.<sup>228</sup>



<sup>228</sup> Marie Ječmínková (\*10. 7. 1878) byla sestrou MUDr. Arnošta Lustiga. Válku patrně přežila díky svému českému manželovi (židé ze smíšených manželství byli do KT deportováni až koncem roku 1944 či počátkem roku 1945). (SOka Jičín, fond Okresní soud Jičín, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno).



Rodinný hrob rodiny Kantorových. Dcera Olga Grünwaldová po válce nechala na hrob dodatečně dopsat i své tři sourozence, kteří se stali obětí nacistické perzekuce.

Obrázek č. 43



Zde odpočívají naši  
nezapomenutelní rodiče

Helena Kantorová     Adolf Kantor

1874 – 1922             1861 – 1930

Nezapomeneme našich hrdinů:

Anna Kantorová

1900 – 1942 v Rawensbrücku

Augustin Kantor

1900 – 1945

Rudolf Kantor v Bergen Belsenu

Dále Olga se svým manželem Josefem nechala do márnice u hřbitova nainstalovat tuto pískovcovou desku, na níž jsou vytesána jména všech židovských obětí druhé světové války z Jičína.

Obrázek č. 44



Židovský hřbitov se v minulém století stával magnetem pro zloděje a vandaly. Řada, dnes velice historicky cenných náhrobků byla zdevastována, ukradena či povalena.

Příkladem je hrobka G23, jejíž deska byla s největší pravděpodobností odcizena. Ze zápisu v matrice zemřelých v komparaci s čitelným hebrejským nápisem v dolní části vyvozují, že v této hrobce je pohřben Bedřich Kantor, který zemřel 16. 7. 1914 ve věku 67 let.<sup>229</sup>

Další zajímavostí tohoto, na první pohled nenápadného, náhrobku je kamenická dílna, ve které vznikl. Na náhrobku je uvedena kamenická firma Jana Cingroše v Plzni, což v 19. a 20. století byla jedna z nejvýznamnějších existujících kamenických firem, která již tehdy své produkty (především strojově řezané a leštěné kamenické články ze žuly, syenitu a porfyru) vyvážela do celého světa.<sup>230</sup>

Je tedy patrné, že rodina byla velmi dobře situována, když si mohla dovolit zemřelému pořídit náhrobek od takto proslulé firmy až z Plzně.

*Obrázek č. 45*



<sup>229</sup> NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 209 – 210, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.

<sup>230</sup> MÁZNÝ, Petr. *100 zajímavostí ze staré Plzně III*. Plzeň: Starý most, 2009, s. 46.

Další součásti hřbitova

Obrázek č. 46:

Hřbitovní studna zřízená v roce 1904<sup>231</sup>



Obrázek č. 47:

Bývalá kohanitská branka. Dnes zazděná.<sup>232</sup>



Obrázek č. 48:

Kůlna na nářadí pro pohřební bratrstvo.

Ještě v roce 1905 bratrstvo mělo své nářadí uskladněno v bývalé kuchyni v Židovské 100.



<sup>231</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550. Nestránkováno.

<sup>232</sup> Podle prastaré tradice nesměli na hřbitov zaživa vstoupit tzv. kohanité (údajní potomci starožidovských duchovních – kohenů). Od poloviny 19. století se pro tuto početnou skupinu židovského obyvatelstva na některých hřbitovech zřizovaly zvláštní branky, které se nacházely většinou na opačné straně hřbitova než hlavní vstup. (PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 592).



Na hřbitově se nachází několik hrobů s popelem zemřelého. S ohledem na tradiční judaismus je to velmi paradoxní záležitost, nutno si ale uvědomit, že jičínští židé ve 20. století byli židy asimilovanými, a stejně jako ostatní obyvatelé také oni podléhali módním vlivům, kterým kremace bezpochyby byla.<sup>233</sup>

*Obrázek č. 49:*

Hrob E11 - Popel Ing. Jindřicha Fleischnera. Hrob s popelem se nachází ve staré části hřbitova, kde převládají macevy z 18. století. Hrobku navrhl známý výtvarník a architekt Bedřich Feuerstein.



*Obrázek č. 50:*

Hrob G21 - Hrob s popelem Bohumila Fišla.



*Obrázek č. 51:*

Hrob E19 - Hrob manželů Weilových



<sup>233</sup> I39 a I34 jsou další hroby, kde je uložen popel. Epitaf je zakončen přáním: Pokoj popelu jeho/jejímu.

### 8. 2. 3 Transkripce a překlady epitafů

Hrob E22

Hrob má podobu komolého jehlanu a nachází se v západní části hřbitova. Epitaf je dvojjazyčný, po hebrejském textu následuje text v češtině: Alex Janowitz 1. 10. 1855 – 25. 3. 1911.

**פנ**

**איש הישר החר**

**אברהם ב. יחיאל ינוויץ** konc.nun

**ראש לח' קדישא גומלי**

**חסדים וקק גיטשי** konc.nun **מת**

**בשנם וה' לימ' עלימו**

**ביום כה' אדר תרעא לפק**

**תנצבה**

Zde je uložen<sup>234</sup>

muž poctivý, upřímný a vážený pán

Abraham syn Jechiela Janowitze.

Předseda Svatého společenství

pohřebního bratrstva<sup>235</sup> a Svaté obce Jičín  
zemřel

ve spánku, byl vysokých dnů<sup>236</sup>

v den 25. adaru 671<sup>237</sup> podle malého počtu.

Nechť je jeho duše pojata do svazku živých  
(TANSEVA<sup>238</sup>)

Hrob I44

Po hebrejském textu opět následují jméno a genealogická data v českém jazyce a latinském písmu.

**פנ**

**איש תם וישר וסור**

**מרע וירא אלהים ר'**

**יוסף אבעלעם**<sup>239</sup>

**ב' מוה' יצחק נפטר**

**כו' שבט תרעו לפק**

**תנצבה**

Zde je uložen

muž spravedlivý a přímý, vzdálený

od zlého a bohabojný pán

Josef Abeles.

Syn pana Isaaca zemřel

27. švat 676 p. m. p.

TANSEVA

<sup>234</sup> Zde leží

<sup>235</sup> Doslova těch, kteří pečují o zbožné skutky.

<sup>236</sup> Jeho dny se naplnily.

<sup>237</sup> Ve skutečnosti se jedná o letopočet 5671, páté tisíciletí se však pro zkrácení vynechává. Pokud ke zkrácenému židovskému letopočtu přičteme 1240, získáme křesťanský letopočet.

<sup>238</sup> Počáteční písmena slov biblického verše z 25. kapitoly 1. knihy Samuelovy: „Nechť je jeho/její duše pojata do svazku věčného života.“

<sup>239</sup> Převzato z jidiš.

Hrob H29

Po rozsáhlém hebrejském epitafu následují údaje o zemřelých v češtině – jméno zemřelého a datum narození a úmrtí.

**פנ**

איש ישר כה' ר' גרשו' konc.nun  
ב'הר' פנחס הלוי שינדעלקא konc.nun  
הוא היה ראש העדה ומנהיג בקהלתנו  
נפטר יב' מבת שנת תרסד לפק  
ואשתו מרת מרים בת ההר' ישראל  
הל' יום ז' אדר תרסד לפק  
תנצבה

Zde je uložen

muž spravedlivý a vážený Geršon.

Syn váženého pana Pinchase Halöwiho<sup>240</sup> Šindelky.

Byl předsedou komunity a ředitelem v naší obci.

Zemřel 12. tevetu roku 664 podle malého počtu

a jeho žena paní Miriam<sup>241</sup> dcera váženého pana Israela

odešla dne 7. adaru 664 p. m. p.

TANSEVA

Epitaf začíná krátkým hebrejským textem a je zakončen stejně dlouhým epitafem v českém jazyce.

<sup>240</sup> Rodina odvozuje svůj původ od kmene Löwi.

<sup>241</sup> Jméno Miriam užívala pouze v rámci komunity. Úřední jméno – Marie.

Hrob K39

פנ

הח'ר חנוך פיק הלוי

מת יום ב' דר'ח כסלו תרסה לפק

תנצבה

Zde je uložen

vážený pán Chanoch Pick Halöwi

zemřel den 2. měsíce kislev 665

p. m. p.

TANSEVA

Hrob K40

Text je zakončen nebývale květnatou eulogií v češtině: „Zde v Pánu odpočívá slečna Elsa Lewitnerová z Jičína. Narodena 1. ledna 1885 a zemřela 17. dubna 1905. Spi sladce.“

פנ

כ'ה נערה בתולה

מ' אסתר לעויטנער

מתה ביום יב' ניס' konc.nun תרסה לפק

Zde je uložena

vážená dívka, dcera

a paní Ester Lewitner.

Zemřela v den 12. nisanu

665 p. m. p.

Hrob K44

Text epitafu zakončen eulogií v českém jazyce: Budiž Tobě, drahý otče, zemi lehkou.

פנ

איש תם וישר

הלך תמים כל

ימיו ואוהב שלום

בה' שלמה פיק

מת ביום ה' אב

שנת תרסו לפק

Zde je uložen

muž přímý a spravedlivý.

Odešel. Naplnily se všechny

jeho dny. Miloval mír.

Vážený pan Šalamoun Pick

zemřel v den 5. av

roku 666 p. m. p.

### 8. 3 Pohřební bratrstvo (hebr. Chevra kadiša)

Tradiční judaismus učí, že člověk by v nemoci ani ve smrti neměl zůstat sám, z toho důvodu vznikla podpůrná organizace, jejímž úkolem bylo pečovat o potřeby nejen umírajícího, ale poskytovat duševní podporu i jeho rodinným příslušníkům. Členství v bratrstvu bylo čestnou záležitostí, členem se mohl stát pouze bezúhonný příslušník židovské obce.<sup>242</sup> V době 20. století, kdy řada úkonů (očistění, převléknutí nebožtíka atd.) přešla do rukou zdravotníků, převládá zejména péče o náhrobky, případné ošetřování květin a zeleně, zalévání hrobů a přirozeně zařízení všech pohřebních náležitostí. Každý rok museli členové židovské obce uhradit vyměřený příspěvek určený na činnost bratrstva.<sup>243</sup>

Novodobá Chevra kadiša s upravenými stanovami v Jičíně vznikla až v roce 1902 na popud Karla Fišla. Starostou byl zvolen Alexander Janowitz a místostarostou Marek Popper.

Povinností rodiny těžce nemocného člena obce bylo tuto skutečnost oznámit předsedovi pohřebního bratrstva, ten pak svolal všechny další členy k povinným modlitbám. V případě smrti nemocného se členové bratrstva dostavili ve stanovenou hodinu do domu zemřelého a zajistili umytí a obléknutí těla. Po vykonané modlitbě vedené rabínem byla rakev vynesena z domu a na pohřebním voze převezena na židovský hřbitov.<sup>244</sup>

V roce 1904 pro usnadnění práce členů bratrstva byl zakoupen stroj na spouštění rakví, byl využíván až do druhé světové války. Bratrstvo zaměstnávalo vlastního hrobníka a zahradníka, který pečoval o hřbitovní zeleň a měl na starost zalévání jednotlivých hrobů.<sup>245</sup> V roce 1912 funkci hrobníka vykonával pan Musil, v letech 1914 – 1918 ho zastupovala jeho žena, jelikož musel narukovat do války.<sup>246</sup>

V roce 1902 bylo členy bratrstva i několik žen – Rozálie Fišlová, Emilie Kareisová a paní Weilová. Nejedná se o žádnou regionální odlišnost, naopak, byla to zcela

---

<sup>242</sup> PAVLÁT, Leo a kol. *Židé - dějiny a kultura*. Praha: Židovské muzeum, 2005, s. 135. ISBN 80-86889-11-4.

<sup>243</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550. Nestránkováno.

<sup>244</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Stanovy*, sign. 53045.

<sup>245</sup> Na financování hrobníka přispíval každý člen židovské obce.

<sup>246</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550. Nestránkováno.

standardní záležitost, že ženy byly také členkami Chevry. Stanovy obce předepisují, že muži mají pečovat o muže, a naopak ženy o ženy. Jen v menších obcích nebyla tato zásada dodržována, jelikož se nenašly takové ženy, které by byly ochotny členství v bratrstvu přijmout.<sup>247</sup>

Na valné hromadě konané dne 18. 6. 1918 se vedly vleklé debaty na téma budoucnost židovského hřbitova. Představenstvo se rozdělilo na dva tábory – jeden v čele s Karlem Fišlem žádal rozšíření hřbitova, druhý, vedený Arnoštem Steinerem, byl stoupcem vybudování hřbitova nového. Dle dalších souvislostí vyvozujeme, že bylo rozhodnuto ve prospěch skupiny požadující pouze rozšíření dosavadního hřbitova o okolní prostranství. Výše uvedené tvrzení usuzujeme ze zmínky z roku 1922, která hovoří o tom, že Karel Fišl vyjednává se správou pozemků rodu Trauttmansdorffů ohledně odkoupení části jejich pozemků na rozšíření hřbitova.<sup>248</sup> K zakoupení pozemků a plánovanému rozšíření hřbitova nakonec ale nedošlo.

Jako příklad tradičního židovského pohřbu v moderní době bychom mohli uvést pohřeb JUDr. Rudolfa Abla konaný 14. 7. 1920 na židovském hřbitově v Jičíně.<sup>249</sup>

V zápisech ze schůzí z února 1924 se objevují informace o velmi špatném technickém stavu pohřebních vozů, o nutnosti pořídit novou hřbitovní pumpu na vodu a potřebě narovnat některé nakloněné náhrobky.<sup>250</sup>

Chevra kadiša často finančně podporovala ŽNO, kupř. v roce 1935 jí poskytla půjčku v hodnotě 10 – 12 000 Kč (s 5 % úrokem).<sup>251</sup>

---

<sup>247</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Stanovy*, sign. 53045.

<sup>248</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

<sup>249</sup> Vyúčtování pohřbu dr. R. Abla:

Místo – 800 Kč	2 kočáry – 200 Kč
Vůz – 200 Kč	Přípravné práce – 50 Kč
Rabín – 300 Kč	Park – 200 Kč
Kostelník – 150 Kč	Výzdoba bytu – 160 Kč
Hrobník – 100 Kč	Celkem: 2410 Kč
Rakev - 100 Kč	
Svíčky – 30 Kč	
Katafalk – 30 Kč	
Strážník – 10 Kč	
Přípřež – 80 Kč	

(Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553).

<sup>250</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550.

Nestránkováno.

Přehled představenstev Chevry kadiši ve 20. letech 20. století:

Stejně jako židovská obec mělo i pohřební bratrstvo své výkonné představenstvo. Dlouholetým starostou zvoleným v roce 1921 byl Hynek Polák, členy výboru dále byli: Karel Fišl, Emil Lustig, Alois Stránský (pokladník), Jindřich Popper a Mořic Beutler. Náhradníci: Josef Polák, Otto Steiner. Revizoři účtů: Jindřich Mautner, Edvard Eckstein.

3. 9. 1927 byl ustaven nový výbor: Hynek Polák (starosta), Karel Fišl (místostarosta), Max Steiner, JUDr. Emil Hönigsfeld, Alois Stránský (zapisovatel), Emil Lustig, Edvard Eckstein. Revizoři účtů: Julius Hermann, Jindřich Mautner.<sup>252</sup>

---

<sup>251</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>252</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550. Nestránkováno.

## 8. 4 Židovská náboženská obec Jičín

Jičínská židovská obec otevřeně podporovala českožidovské hnutí, a naopak k sionismu a židovskému nacionalismu se stavěla odmítavě.<sup>253</sup> Z činnosti obce je patrná snaha o potlačení židovských kořenů a identity a díky tomu snazší splynutí s českými obyvateli Jičína.

Na úvod by bylo dobré říci, že členství v obci bylo dobrovolné a v podstatě nezávazné. Člen mohl z představenstva kdykoliv vystoupit. Např. v lednu 1924 z důvodu pracovních povinností na svou funkci v představenstvu obce rezignoval JUDr. Hugo Lustig.<sup>254</sup> Rezignace členů či celých představenstev nebyla neobvyklou záležitostí.

Obec zaměstnávala dva pracovníky – rabína a kostelníka. Rabín Bohumír Polesy v Jičíně působil spolu se svojí rodinou od září 1908 až do června 1937, kdy se odstěhoval do Poděbrad.<sup>255</sup> Jedním z hlavních kritérií pro úspěšné získání místa rabína v Jičíně byla státní zkouška z češtiny, rituálním jazykem již od počátku 20. století byla tedy čeština.<sup>256</sup> Bohumír Polesy v Jičíně nahradil nemocného rabína Maxmiliána Reisse, který v Jičíně působil od roku 1882. Rabín se věnoval zejména výuce náboženství. Ve školním roce 1909 – 1910 vyučoval kromě Jičína ještě v Nové Pace, Lázních Běláhoř a Pece. Kostelnice Marie Picková vykonávala povolání kostelního sluhy po svém zemřelém manželovi. Jejím úkolem bylo spravovat synagogu a případně i další nemovitosti (např. dům č. p. 100 v Židovské ulici).<sup>257</sup>

### 8. 4. 1 Náboženský život obce před první světovou válkou

Jičínští židé byli výhradně pročeského smýšlení. Jedním z dokladů je přednáška o českožidovské otázce z roku 1904, která tehdy u členů obce vzbudila velké nadšení. Na druhou stranu však nemůžeme hovořit o úplné distanci od židovského způsobu života. Na počátku 20. století (do první světové války) bylo možno v jičínské synagoze pozorovat čilý náboženský život.<sup>258</sup>

---

<sup>253</sup> Jediným židovským spolkem, na který obec finančně přispívala, byl Spolek českých akademiků – židů zaměřující se na česko-židovskou asimilaci.

<sup>254</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53187.

<sup>255</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>256</sup> V synagogách ve městech s větším počtem židů (např. v Praze, Plzni, Brně, Teplicích) bohoslužebným jazykem byla němčina.

<sup>257</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

<sup>258</sup> Tamtéž



V roce 1904, po smrti kostelníka Adolfa Simma, obec přijímá nového kostelníka M. Meye z Hluboké nad Vltavou. Důležitým předpokladem pro tuto funkci byla dokonalá znalost Tóry a rituálních nařízení. Před přijetím do úřadu obec od Meye požadovala zkoušku modlení. Kostelník plnil funkci kantora a jakéhosi rabína „asistenta“ při bohoslužbách. Po necelém roce kostelník z obce odchází a jeho nástupcem se stává Albert Pick z Mnichova Hradiště.<sup>259</sup>

Až do roku 1918 máme skrze zmínky v zápisech ze schůzí představenstva obce doloženy všechny základní židovské svátky – Pesach, Jom Kipur, Purim, Simchat Tóra. Převládají především svátky oslav, veselí a radosti. Méně se pak objevují svátky postní. V roce 1904 máme doloženo, že během šabatu se nejen přijímá víno, ale na jeho konci se v synagoze zapalovala i svíčka tzv. Havdalah.<sup>260</sup>

Na Pesach židovská obec centrálně objednávala několik desítek kilogramů macesů, které jsou považovány za základní a tradiční pokrm na tento svátek. Macesy pak dle jednotlivých objednávek mezi rodiny roznášel buď kostelník, nebo jiný tímto pověřený člen obce. Obec pochopitelně macesy odprodávala s několikaprocentním finančním navýšením.<sup>261</sup>

Velmi populární v obci byly purimové oslavy, které byly zasvěceny hlavně dětem. V roce 1905 v den tohoto svátku Dámský spolek v čele s Růženou Kantorovou uspořádal dětskou slavnost, která sklidila velký úspěch. Další oblíbenou slavností byl méně známý svátek Simchat Tóra. Jedná se o jeden z nejradostnějších, a co se týče náboženských nařízení jeden z nejbenevolentnějších svátků židovského roku. V židovské liturgii je to jediný den, kdy je povoleno večer předčítat z Tóry. Synagoga byla v tento svátek vyzdobena květinami, uvnitř se hrálo na harmonium a pojídalo se cukroví a zákusky. I v rámci tohoto svátku byl zvláštní důraz kladen na děti, pro něž byly v předstihu zakoupeny sladkosti a další dobroty.<sup>262</sup>

Jičínské židovstvo je možné rozdělit na dvě nestejněměrné skupiny. Majoritní skupinou jsou ti, kteří byli před první světovou válkou náboženskému životu již značně vzdálení. Druhým, méně početným uskupením jsou praktikující, tzv. ortodoxní židé, kteří

---

<sup>259</sup> Tamtéž

<sup>260</sup> Tamtéž

<sup>261</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53174.

<sup>262</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

dodržují většinu Tórou předepsaných nařízeních. Relevantním dokladem tohoto tvrzení jsou záznamy o platbách mezi židovskou obcí a šochetem<sup>263</sup> M. Fišerem, který do Jičína pravidelně dojížděl z nedaleké Bystřice. Termín jeho příjezdu byl vždy s několikadenním předstihem ohlášen na nástěnce v synagoze. Do tábora zbožnějších židů lze zařadit i rodinu Ippenových, která si velmi akurátně zakládala na výuce náboženství. Rabín byl dokonce nucen panu Ippenovi předložit učební osnovy pro obecné a střední školy. Výuka náboženství pod vedením rabína Bohumíra Polesyho probíhala velmi improvizovaně. Namísto toho, aby s žáky navštěvoval modlitebnu, učili a modlili se v přízemní místnosti v Židovské 100. Člen představenstva obce Arnošt Steiner si stěžuje na židovskou mládež, která nejen že pryč do synagogy nechodí, ba ještě před modlitebnou tropí různá uličnictví. Obecní představenstvo se nakonec shodlo na tom, že počínaje rokem 1919 budou žáci spolu s panem rabínem do synagogy chodit pravidelně každých čtrnáct dní. Jako kontrast k panu Ippenovi můžeme uvést žádost Alexandra Janowitze o zrušení opakování modlitby Šmore esre<sup>264</sup> v den šabatu. Recitování modlitby bylo časově poměrně náročné, tudíž se není čemu divit, že A. Janowitz, zaneprázdněný svým obchodem, žádal obec o zredukování počtu modliteb. Představenstvo obce žádosti nakonec ale nevyhovělo. Třetí skupinou, kterou bychom mohli vymezit, jsou židé, kteří stáli na přechodu mezi tradičním židovstvím a úplnou sekularizací. Jedním z příznaků je nová koncepce židovské svatby. Běžný svatební obřad probíhal v synagoze za přítomnosti rabína, příbuzných a nejbližších přátel. Po roce 1910 ale přibývá případů, kdy židé slaví svatbu ve svých domácnostech a chupu jim domů chodí stavět kostelník.<sup>265</sup>

Jednou ročně se v jičínské synagoze konala v souvislosti s narozeninami krále Františka Josefa I. slavnostní bohoslužba, na kterou byli pozváni nejen židé z širšího okolí, ale i zástupci městské a okresní samosprávy a další hosté. Tato bohoslužba probíhala spíše ve vlasteneckém než náboženském duchu. Zpívala se národní hymna a hrálo se na piano. Mimořádná modlitba se konala i v úterý 7. 7. 1914. Byla koncipována jako tryzna a měla být projevem lítosti nad smrtí Františka Ferdinanda d'Este.<sup>266</sup>

---

<sup>263</sup> Židovský rituální řezník

<sup>264</sup> Modlitba je známá též pod názvem Amida. Text modlitby se v den šabatu recituje celkem čtyřikrát. Amida se recituje ve stoje, v naprostém tichu a tváří ve směru k Jeruzalému.

<sup>265</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

<sup>266</sup> Tamtéž

Velmi zajímavou záležitostí jsou tzv. úmrtní nadace, které majetnější židé odkázali rabínovi za provedení tradičních posmrtných modliteb. Taxa v průměru činila okolo 200 – 300 Kč. Později, ve 20. století, se s touto praxí už nesetkáváme ani u těch nejbohatších jičínských židů. Nejvíce dluhopisů bylo obci vyplaceno na přelomu 19. a 20. století. Obnos uložený na spořitelní knížce pro účely úmrtní nadace byl v židovských náboženských kruzích otázkou prestiže.<sup>267</sup>

Z této stati vyplývá, že do roku 1918 se jičínští židé ještě drželi náboženských zásad. Po vzniku Československa, po nástupu nových státoprávních, ale i společenských poměrů, se naskytla naděje na nový život s úplnou rovnoprávností ve všech sférách života. Příchod novátorství a snaha o potlačení náboženských identit, které byly symbolem starých dob, měly podle židovských asimilantů vést k úplnému vyhubení předsudků.

Judaismus jičínských židů byl však i v letech před rokem 1918 z velké části reformní a osvícený. Na řadu náboženských svátků nebyl v té době již kladen zřetel a byly slaveny zejména svátky radostné, veselé. Návštěva synagogy se pro mnohé postupně stávala pouze příležitostí pro setkání s jejich přáteli a známými. Zmínka o možné ortodoxii není doložena od roku 1913. Někteří židé byli nakloněni tradičnímu modelu židovství, většina však usilovala o přizpůsobení židovské víry novým, „civilním“ poměrům – obchodu a běžnému rodinnému životu.

#### 8. 4. 2 Židovská obec v době první světové války

Kvůli pohybům fronty a strachu z násilí již od začátku války v roce 1914 do vnitrozemí monarchie přicházely proudy židovských uprchlíků z Haliče a Bukoviny (z území dnešního Polska a Ukrajiny). Druhá uprchlická vlna přišla o dva roky později – v polovině roku 1916 v důsledku Brusilovy ofenzivy. Haličtí židé pocházeli většinou z chudých vesnic a malých měst. Nejčastěji se živili jako rolníci, drobní hospodáři, pouze v jednom případě se setkáváme s intelektuálním povoláním – učitelem.<sup>268</sup> Haličtí židé do Jičína přicházeli většinou z ukrajinských měst Kolomyje, Stanislau (dnes Ivano-Frankivsk), Černovice a z polského Tranówa.<sup>269</sup> Na rozdíl od sekularizovaného židovského obyvatelstva v českých zemích byli tito židé stoupenci

---

<sup>267</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Pokladní kniha (1922 – 1929)*, sign. 64551. Nestránkováno.

<sup>268</sup> NA, BHMa, Matrika narozených 1849 – 1937, kn. č. 682, inv. č. 682, fol. 326, Židovská náboženská obec Jičín.

<sup>269</sup> Tamtéž, fol. 323 - 326.

židovské ortodoxie a mnoho z nich se hlásilo k chasidismu.<sup>270</sup> Od svých českých souvěrců se odlišovali i vizáží – oblékali si klobouky, dlouhé kabáty – kaftany a nosili pejzy.<sup>271</sup> Uprchlíci do českých zemí přijížděli buď jednotlivě, nebo v hromadných několikastých železničních transportech. Během pár týdnů na počátku války vzniklo v Čechách i na Moravě několik uprchlických internačních táborů. Po několikaměsíční hromadné internaci byli uprchlíci ubytováni po menších skupinkách v jednotlivých městech a vesnicích v rámci celého českého a moravského prostoru. Podpora uprchlíků byla zajišťována ze strany státu a druhotně pak ze strany židovských podpůrných organizací (obcí a spolků).<sup>272</sup> Uprchlíci byli podporováni zejména místními okresními a městskými správami, čili státem.<sup>273</sup> (*Příloha č. 56*)

Haličští uprchlíci žili v jičínském okrese mnohdy v hygienicky nevyhovujících příbytcích. Jednalo se například o sklepení městských domů, kde bylo velké vlhko a spousta hmyzu a hlodavců. V některých bytech byla poškozena kamna, tudíž obytné prostory byly značně znečištěné. Snadno se tak šířily epidemie infekčních nemocí a řada uprchlíků nemocem podlehla. Místodržitelství rada několikrát mezi léty 1914 – 1918 upozorňoval starostu města, aby uprchlíkům zajistil vhodné bytové podmínky.<sup>274</sup>

Dospělí většinou pracovali v továrnách, v zemědělství, méně často pak v obchodech. Mladší ročníky uprchlíků – mužů mohly být povolány do armády.<sup>275</sup> V případě jičínských uprchlíků byla valná většina přijata do zdejšího vojenského pluku.<sup>276</sup>

Větší počet haličských uprchlíků do Jičína poprvé dorazil v březnu 1915. Tehdy přijelo celkem 300 osob, které hledaly ve zdejším politickém okresu ubytování. V péči o uprchlíky se angažovalo jak okresní hejtmanství, tak židovská náboženská obec. Zásobování válečných uprchlíků bylo zajištěno ze strany městského úřadu, který

---

<sup>270</sup> Jedná se o východoevropské náboženské hnutí, které vzniklo v polovině 18. století na Haliči. Jeho stoupenci požadují prostou víru a zbožnost. (PEKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 230).

<sup>271</sup> FRANKL, Michal. *Naši nebo cizí?* Praha: Židovské muzeum v Praze, 2013, s. 201 – 220.

<sup>272</sup> HABARTOVÁ, Klára. *Jewish refugees from Galicia and Bukovina in East Bohemia during World War I in light of the documents of the state administration*. In: *Judaica Bohemiae*, roč. XLIII, Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007, s. 156.

<sup>273</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Uprchlíci z Haliče*, kt č. 435, inv. č. 1918.

<sup>274</sup> Tamtéž

<sup>275</sup> HABARTOVÁ, Klára. *Demografické aspekty pobytu židovských uprchlíků z Haliče a Bukoviny v Čechách*. In: *Židé v Čechách 3*, Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011, s. 67 – 68.

<sup>276</sup> NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 129 – 134, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

v domě č. p. 56 na Valdštejnově náměstí na chlebové lístky vydával cukr, mouku a další základní potraviny.<sup>277</sup>

Jičínští židé se rozhodli z předsednictva židovské obce, Dámského spolku a pohřebního bratrstva vytvořit společný komitét, který by celou charitativní akci o uprchlíky koordinoval. Za předsedu tohoto organizačního výboru byl zvolen Arnošt Steiner, místostarostou Bohumil Fišl, zástupcem pohřebního bratrstva Hynek Polák a zástupkyní zájmů Dámského spolku Růžena Kantorová. Uprchlíkům bylo zajištěno ubytování v přízemí obecního domu v Židovské ulici a v domě pana Karla Hahna. Obstarány byly další potřebné náležitosti – postele, oblečení, strava a hygienické potřeby. Členové komitétu často vyráželi i do okolních obcí (do Sobotky, Rovně, Libošovic, Radimi, Kacákovy Lhoty, Valdic a Železnice), aby zkontrolovali životní podmínky, ve kterých se uprchlíci nacházejí. Na Jičínsku jich v roce 1915 celkem pobývalo 158. Dalších 138 uprchlíků pak žilo na Bělohradsku a 140 na Novopacku.<sup>278</sup>

Po několika měsících je obec vlivem péče o židovské uprchlíky finančně zcela vyčerpána. V otázce financí pak zůstala zcela odkázána na dary od sponzorů z řad korporací či jednotlivců. V květnu 1915 se na uprchlíky vybralo přes 5700 Kč, a k tomu někteří dárci přispěli formou naturálií – např. firma Weumann Ústí nad Labem věnovala jeden vagón uhlí. Přispěly jak soukromé osoby (např. Sidonie Kantor z Vídně, Gottlieb Schnabel...), tak veřejné korporace a spolky (např. Městský úřad Jičín, Obchodní grémium Jičín, Pohřební bratrstvo Jičín...). Z vybraného finančního obnosu bylo každé uprchlické rodině týdně přiděleno 10 kg brambor. Nezajištěným 48 osobám bylo pořízeno šatstvo a obuv. Osoby svobodné nebo osoby žijící samy mimo rodiny se stravovaly většinou v židovských rodinách v obci, kde pobývaly. Obec pro značné hmotné nedostatky byla nucena kartouzské věznicí ve Valdicích odmítnout opatření rituálně upravené stravy pro 23 trestanců z Haliče.<sup>279</sup>

Koncem měsíce června 1916 do Jičína přijela další skupina uprchlíků - zejména z Bukoviny.<sup>280</sup> Židovská obec již při jejich příjezdu prohlásila, že podporu vinou nedostatku finančních prostředků nemůže poskytnout.<sup>281</sup>

---

<sup>277</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 24.

<sup>278</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

<sup>279</sup> Tamtéž

<sup>280</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 44.

V době, kdy obec přišla o kostelníka, bylo místo kantora, který by vedl modlitby o svátcích a při pohřbech, nabídnuto někomu schopnému z řad uprchlíků. Haličtí židé byli velmi religiozni, tudíž neznalost modliteb a liturgie nepřicházela v úvahu.<sup>282</sup>

#### 8. 4. 3 Demografické aspekty pobytu židovských uprchlíků z Haliče a Bukoviny na Jičínsku

##### Sňatečnost uprchlíků

Pobyt haličských židů v českých zemích v době první světové války je zvláštním demografickým aspektem. Pokud porovnáme sňatečnost domácích židů se sňatečností haličských židů v letech 1915 – 1918, zjistíme, že až na jeden obřad byly všechny svatby, které se v této době v Jičíně uskutečnily, svatbami haličskými.<sup>283</sup> Vysoký počet uprchlických sňatků lze objasnit tím, že manželé byli ve většině případů oddáni již dříve ve své domovské obci na Haliči či Bukovině. V ortodoxním prostředí haličských židů však bývaly zvykem tzv. rituální sňatky, které však na území Čech a Moravy pozbyly své legitimacy. Záleželo zejména na židovské obci a okresním hejtmanství, zda byly ochotny typ tohoto manželského svazku akceptovat. Ve valné většině případů byly sňatky shledány neplatnými. Velký problém nastal v případě narození dítěte, které, pokud vzešlo z „rituálního manželství“, bylo označeno za nemanželské. Manželé byli touto cestou donuceni podstoupit další svatební obřad - tentokrát ale oficiálním způsobem.<sup>284</sup> Sňatek ve všech patnácti případech probíhal pod vedením rabína Bohumíra Polesyho, za svědky si uprchlíci většinou chodili navzájem, pouze ve dvou případech jsem se v matričních zápisech setkala s tím, že manželům svědčila rabínova manželka Karla Polesyová. V prostorách synagogy se uskutečnily pouze první dva sňatky v roce 1916. U ostatních buď není místo obřadu uvedeno, nebo se odbyvaly v prostorách Židovské 100. Muži byli většinou ve vojenské službě, tudíž bylo nezbytné, aby sňatek proběhl co nejrychleji, c. k. okresní hejtmanství snoubencům tedy udělilo dispens od ohlášek a dalších předsvatebních náležitostí. V některých případech byly úřady nuceny manželům vystavit dispens z důvodu absence dokladů prokazujících jejich totožnost. Po náhlém a nečekaném odchodu ze svých domovů uprchlíci do Čech

---

<sup>281</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>282</sup> Tamtéž

<sup>283</sup> NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 129 – 134, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

<sup>284</sup> HABARTOVÁ, Klára. *Demografické aspekty pobytu židovských uprchlíků z Haliče a Bukoviny v Čechách*. In: *Židé v Čechách 3*, Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011, s. 72 – 76.

mnohdy přicházeli bez jakýchkoliv potřebných dokladů a dokumentů. Vzhledem k opětovnému uzavírání sňatků uprchlickými páry byl sňateční věk ženichů a nevěst poměrně vysoký. Průměrný věk nevěst byl zaokrouhleně 33 let a v případě ženichů to bylo 36 let. Nejstarší nevěstě v den svatby bylo 53 let, nestaršímu ženichu 54 let<sup>285</sup>. Nejmladší nevěstě pak bylo 20 let a ženichu 24 let.<sup>286</sup> (*Příloha č. 34, 35*)

Co se týče podoby osobních jmen haličských židů, jsou typická zejména pro ortodoxní komunity – Chutre, Peisach, Beile. Výjimečně se pak objevují jména více světská, typická spíše pro české prostředí – Jakub, Bedřich.<sup>287</sup>

#### Mortalita židovských uprchlíků

V uprchlických táborech mezi špatně živenými uprchlíky pochopitelně velmi rychle propukaly epidemie infekčních chorob a respiračních onemocnění. Nejvíce uprchlíků umíralo s přicházejícími mrazy na podzim a v zimě. Příčinou jejich úmrtí většinou byla bakteriální infekční onemocnění – tuberkulóza, břišní tyfus a zápal plic bakteriálního původu. U starších lidí (v 70 a více letech) se jako příčina úmrtí objevuje marasmus (sešlost). U uprchlíka Schaje Weisbacha byla za příčinu úmrtí považována podvýživa. Nejvíce umírali uprchlíci v mladém a pokročilém věku. Průměrný věk všech 38 zemřelých je 41 let. Nejmladším úmrtím byla smrt novorozeněte ve věku několika mála dní a nejstarším byla smrt muže ve věku 94 let. Pozorujeme jen velmi málo úmrtí ve středním věku. Tato demografická zvláštnost je dána tím, že mladší a starší ročníky jsou více náchylné na nákazu různými chorobami. Nejvíce úmrtí se datuje k roku 1916. Jako místo úmrtí je většinou uvedena bez bližší specifikace pouze obec, kde osoba žila. Ve dvou případech uprchlíci nakažení břišním tyfem zemřeli v okresní nemocnici v Jičíně.<sup>288</sup> (*Příloha č. 36, 37*)

Haličští nebožtíci byli nejpozději do tří dnů (dbalo se na to, aby nedošlo k porušení rituální tradice) pohřbeni na židovském hřbitově. Nejčastěji se pohřbívalo na židovském hřbitově v Sedličkách, pouze ve čtyřech případech někde jinde (v Hostinném, na

---

<sup>285</sup> Pochopitelně šlo o sekundárně uzavřený sňatek.

<sup>286</sup> NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 129 – 134, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

<sup>287</sup> Tamtéž

Srov.: NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 207 – 236, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.

<sup>288</sup> Tamtéž

Veselici a ve valdické kartouze).<sup>289</sup> Na sedličském hřbitově bylo pro pohřby uprchlíků v letech 1914 – 1918 využito 28 – 32 míst. Bohužel ne všechna pohřební místa lze dnes identifikovat. Některé náhrobky byly v době minulého režimu zničeny či povaleny a navíc nad některými haličskými hroby nebyly z ekonomických příčin vztyčeny ani náhrobky se jmény či osobními daty. Pohřby částečně platily rodiny samy. Jen v některých případech všechny pohřební náklady musela uhradit buď sama židovská obec, nebo okresní hejtmanský úřad. Po válce se z důvodu nedostatku hřbitovních míst pro domácí příslušníky obce projednávala nutnost rozšíření či zřízení nového hřbitova.<sup>290</sup>

Uprchlíci byli pohřbíváni v jižní části hřbitova v blízkosti hřbitovní zdi. Pro jejich hroby byla vyhrazena zejména méně žádaná místa – okraje řad. Haličské hroby se nacházely ve své těsné blízkosti (v řadách D, H a I). Náhrobky nejsou nijak zvlášť rozmanité. Většinou se jedná o velmi jednouché, strohé až téměř uniformní pomníky z jednoho kusu nedostatečně opracovaného kamene. Některé náhrobky jsou o něco vyšší, jiné nám naopak mohou připomínat spíše patníky u cest. Podoba náhrobku přímo závisela na tom, zda rodina byla schopna na pohřeb a následné vztyčení náhrobku přispět. Na všech čtrnácti haličských hrobech, které se mi na hřbitově podařilo dohledat, je patrný ekonomický motiv. Ani uprchlíci, ani židovská obec a úřady tehdy neměli peněz nazbyt, proto bylo dbáno na to, aby náhrobky byly co nejméně nákladné. Na torzech některých náhrobků je patrné, že v kameni dříve bývala zasazena leštěná nápisová tabulka se jménem a životními daty. Z důvodu absence tabulky dnes bohužel již nelze určit identitu zemřelého. Mnohé nápisy jsou velmi nekvalitně provedené, hebrejské litery se v některých tazích mírně liší od své standardizované podoby. Žádný z náhrobků není signován, nelze tedy určit autora ani kamenickou dílnu, ze které vzešel. Podoba haličských náhrobků je ve velkém kontrastu k ostatním, mnohdy mohutným a moderním náhrobkům místních židů.<sup>291</sup>

Jeden z posledních doložených haličských pohřbů se na židovském hřbitově v Sedličkách uskutečnil 31. 5. 1918.<sup>292</sup> V materiálech židovské obce se k tomuto pohřbu dochovaly kompletní účty. Průběh pohřbu se ničím nelišil od pohřbů zdejších židů. Pro přepravu nebožtíka byl použit pohřební vůz, pohřbu se zúčastnil jak kostelník, tak rabín.

---

<sup>289</sup> Tamtéž

<sup>290</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>291</sup> Terénní průzkum hřbitova.

<sup>292</sup> NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 236, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.



Celková cena činila 470 Kč, z čehož rodina byla schopna pokrýt pouze 26 % (120 Kč), zbytek uhradila židovská obec.<sup>293</sup>

Struktura epitafů haličských náhrobků je téměř jednotná. Nápis je uveden hebrejskou zkratkou – *zde leží / zde je uložen*, poté následuje krátký oslavný přívlastek (často se opakuje *muž přímý, spravedlivý, bohabojný náš pan učitel*), následovalo jméno a příjmení a v některých případech je uvedena i domovská obec na Haliči či v Bukovině, v neposlední řadě nápis obsahuje datum úmrtí. Celý epitaf je zakončen tradiční formulí – „*Nechť je jeho duše pojata do svazku živých*“.<sup>294</sup>

### Natalita židovských uprchlíků

Mezi léty 1915 – 1918 se v Jičíně celkem narodilo 16 židovských dětí, z toho 12 bylo dětí židů z Haliče. Všechny narozené děti pocházely z manželského svazku. Ve většině případů jsou pojmenovány ryze hebrejskými osobními jmény (Samuel, Mojžíš, Mala, Jetta, Cipre Scheine...), výjimečně se pak objevují jména počestělá (Adolf, Michal a Josef). Všechny ze zaznamenaných porodů proběhly v domovské obci a při porodu často asistovala místní porodní bába.<sup>295</sup> (*Příloha č. 55*)

Nejvíce porodů zaznamenáváme v letech 1916 – 1917, v obou letech se narodily čtyři děti. V roce 1915 pak tři děti a v roce 1918 pouze jedno dítě. Některé porody proběhly „ilegálně“ a narozené dítě nebylo nahlášeno ani na úřadech, ani na židovské obci. Např. narození syna haličských uprchlíků Rabla a Achaj Kathových bylo do matriční knihy dodatečně zapsáno až v roce 1930. Za kmotry chodili buď členové místní židovské obce (Jakub Mautner, Bohumil Fišl a rabín Bohumír Polesy), anebo si chodili mezi sebou sami uprchlíci. Patrně se ve většině případů museli blíže znát, jelikož často pocházeli ze stejného města. I přestože haličští židé byli velmi religiózně založeni, obřízka byla vykonána pouze u osmi novorozenců. Na její realizaci se ani jednou nepodílel žádný jičínský lékař, mohelem byl vždy někdo z haličské komunity.<sup>296</sup>

Haličští uprchlíci z Jičína odcházeli postupně od června 1918, kdy Sociální komise při Okresním výboru v Jičíně podává zprávu, že se v jičínském okrese zdržuje ještě osm

---

<sup>293</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>294</sup> Terénní průzkum hřbitova.

<sup>295</sup> NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, fol. 323 - 326, Židovská náboženská obec Jičín.

<sup>296</sup> Tamtéž

polských židů. Před odchodem do jejich domoviny byla všem uprchlíkům zajištěna příslušná očkování. Nejpozději do konce roku 1919 měli být definitivně odsunuti všichni haličští a bukovinští uprchlíci.<sup>297</sup> (*Příloha č. 57*)

Další aspekty fungování jičínské židovské obce v době první světové války

V letech 1914 – 1918 měla v jičínských kasárnách sídlo vojenská posádka. Vzhledem k tomu, že členy posádky bylo více než 400 židů, zdejší židovská obec byla nucena vojínům zajišťovat nejen rituální stravu, ale rovněž zajistit vhodné modlitební prostory o sobotách a o svátcích. Také počátkem září 1914 židovská obec na žádost ředitelství kartouzské věznice propůjčila modlitební předměty (modlitby, modlitební plášť a Tóru) pro polské židovské vězně.<sup>298</sup>

V době, kdy v přízemí obecního domu v Židovské ulici žili uprchlíci, výuka náboženství probíhala v bytě rabína.<sup>299</sup>

Vzhledem k vysokému počtu vojínů – židů je představenstvem židovské obce rozhodnuto, že se modlitby nebudou konat v synagoze, ale v zasedací síni obecního domu. Již o „*Velikonocích*“<sup>300</sup> byl prý pozorován v synagoze nedostatek místa.<sup>301</sup> Židovská obec v době srpnových svátků odmítá pluku zapůjčit synagogu, jelikož se obává o její možné poničení vlivem velkého počtu vojínů. Představenstvo obce pluk důrazně žádá, aby v kasárnách židovským vojínům vyhradilo jednu místnost jako modlitebnu.<sup>302</sup>

V roce 1917 se sobotní modlitby konaly vždy od 9.30 hodin, avšak rabín do modlitebny přicházel vždy s velkým zpožděním, a tak nechával uprchlíky i vojíny modlit samotné. Předseda obce Bohumil Fišl byl na rabína rozrušený, že takto porušuje nařízení, která již trvají celá staletí.<sup>303</sup>

---

<sup>297</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Uprchlíci z Haliče*, kt č. 435, inv. č. 1918.

<sup>298</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>299</sup> Tamtéž

<sup>300</sup> Již podruhé se v zápisech ze schůzí představenstva namísto Pesachu či jarních svátků objevuje křesťanský pojem Velikonoce. Křesťanské prostředí bylo pro židovské rituály a tradice velkým determinantem.

<sup>301</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>302</sup> Tamtéž

<sup>303</sup> Tamtéž

#### 8. 4. 4 Židovská obec po první světové válce

Z českých zemí uprchlíci postupně odcházeli v průběhu roku 1918.<sup>304</sup> Obec se tak postupně navracela ke svému běžnému životu. V období let 1920 – 1939 se potýkala se závažnými finančními problémy, které jednoznačně plynuly z úbytku věřících a navíc z jejich neochoty platit stále se zvyšující náboženské dávky.<sup>305</sup> Obecní finance byly naposledy v rovnováze v roce 1903.<sup>306</sup> V roce 1921 obecní rozpočet vykazuje schodek 13 135 Kč, tudíž je dle názoru náměstka Karla Fišla nezbytné zvýšit daňovou dávkou všem členům obce dle jejich platebních možností. Karel Hahn Fišlovi ale oponuje tím, že není možné stále zvyšovat dávky, neboť to povede k velkému úbytku příslušníků obce. Sám Hahn přiznává, že on by z obce v případě navýšení daňové dávky také vystoupil. Během čtrnácti let se počet členů obce snížil o 14 (v roce 1923 měla obec 60 členů, kdežto v roce 1935 pouze 46 členů, kteří byli povinni platit náboženskou daň).<sup>307</sup>

Z vyplněného Dotazníku o hmotných poměrech rabínů a dalších funkcionářů židovské obce náboženské vyplývá, že již od roku 1919 obecní pokladna nedisponuje tolika penězi, aby mohla být vyplácena mzda rabínovi každý měsíc. Roku 1917 je stále ještě schodek kryt výtěžkem z daní. Tehdejší starosta Karel Fišl popisuje stav obce těmito slovy: „*Situace je stále horší, nejsme schopni sehnati ani plat měsíční, dokud nemůžeme náboženskou daň na základě starých stanov zvýšit. Stav jest neudržitelný, předvídáme úplný rozklad této náboženské obce.*“<sup>308</sup> Počátkem 20. let rabín Bohumír Polesy několikrát podává stížnost představenstvu obce na výši svého platu a žádá o jeho zvýšení a pravidelné měsíční vyplácení. Doslovný přepis jeho žádosti ze dne 2. 9. 1919 je uveden v poznámce.<sup>309</sup>

<sup>304</sup> FRANKL, Michal. *Naši nebo cizí?* Praha: Židovské muzeum v Praze, 2013, s. 214 – 220.

<sup>305</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Pokladní kniha (1922 – 1929)*, sign. 64551.

Nestránkováno.

<sup>306</sup> Tamtéž

<sup>307</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

<sup>308</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovská náboženská obec v Jičíně*, kt. č. 765, inv. č. 1991.

<sup>309</sup> *Slavnému představenstvu isr. Nábož. Obce v Jičíně!*

*Po celou dobu války až do dnešního dne vedl jsem strašný boj s osudem o svou existenci. Maje pouze nepatrný příjem 160 Korun byl jsem nucen v těchto těžkých dobách živiti a šatiti svou 5ti člennou rodinu, což vyčerpalo úplně mé těžce nastřádané úspory. Dosazoval jsem neustále a činil jsem tak s odevzdaností, jen mně vlastní, než jsem u konce se svými finančními prostředky! S obavami hledím vstříc k nastávající zimě, neboť nemohu sobě a své rodině opatřit za 11 Kor denního platu nejnужnější šatstvo, prádlo a jiné potřeby. Myslím, tedy, že mi nebude ve zlé vykládáno, jestliže se nyní obracím na slavné představenstvo s žádostí, aby vzhledem k mimořádným poměrům byl mi poskytnut drahotní přídavek k zaopatření nejnужnějších předmětů a aby plat můj upraven byl tak, bych mohl býti se svou rodinou třebaš skrovně*

Odpověď na rabínovu žádost se nám nepodařilo dohledat, nicméně v zápisech ze schůzí z roku 1920 se píše, že roční plat byl rabínovi zvýšen na 9600 Kč.<sup>310</sup> Ke zlepšení situace došlo ale až v říjnu 1926, kdy rabín začal být jako duchovní správce financován ze státního rozpočtu.<sup>311</sup>

8. 4. 1922 se z důvodu neúnosnosti celé situace všichni členové představenstva rozhodli rezignovat. Předtím však ještě dlouho debatovali o budoucnosti obce. Zvažovaly se dvě různé alternativy – buď obec úplně rozpustit, nebo ji připojit k nějaké větší obci (např. mladoboleslavské). Hlasováním na konci schůze se jednoznačně rozhodlo, že obec se má ponechat ve své dosavadní podobě – má tedy zůstat samostatnou samosprávnou jednotkou. Karel Fišl vyjadřuje názor, že dluh obce je částečně způsoben mimořádnými výdaji - jako byla stavba plotu okolo synagogy a opravy střechy na Židovské 100.<sup>312</sup> Ukázka odhadovaného rozpočtu na rok 1922 je umístěna v poznámce.<sup>313</sup>

Obec nemá finance na uhrazení dluhu Jindřichu Popprovi, členovi obce, který jí před několika lety zapůjčil jistý finanční obnos. Na schůzi konané v září 1922 bylo

---

*živ. Jsem přesvědčen, že bude mé účivé žádosti vyhověno, an sloužím 12 let, aniž bych kdy se byl podobné věci dožadoval.*

*S veškerou úctou Boh. Polesý, rabín*

(Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53129).

<sup>310</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

<sup>311</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovská náboženská obec v Jičíně*, kt. č. 765, inv. č. 1991.

<sup>312</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

<sup>313</sup> Ukázka rozpočtu na rok 1922

Výdaje:

Rabín – 12 000 Kč

Kostelnice Picková – 2400 Kč

Daně – 1500 Kč

Ekvivalent – 200 Kč

Pojištění – 300 Kč

Kostel – 400 Kč

Dům – oprava – 3000 Kč

Příspěvky spolkům – 300 Kč

Hypoteční úroky – 325 Kč

Mimořádné – 1000 Kč

Kancelářské potřeby – 300 Kč

Celkem: 21835 Kč

Příjmy:

Nájem z domu – 1800 Kč

Úhrada pohledávek – 3000 Kč

Kostel – 400 Kč

Hřbitov – 500 Kč

Mílodary – 200 Kč

Ohlášky – 100 Kč

Schodek: 15 835 Kč

(Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Pokladní kniha (1922 – 1929)*, sign. 64551.

Nestránkováno).

rozhodnuto zažádat o půjčku ve výši 5000 Kč.<sup>314</sup> Dalším opatřením na eliminaci dluhů měla být žádost poslaná Karlem Fišlem v září 1923 na Zemskou politickou správu o zvýšení náboženského příspěvku. Podle rozpočtu na rok 1924 je nutno mezi členy obce rozdělit částku 15 – 16 000 Kč (k částce je připočteno 25 % navýšení nedobytných pohledávek). Politická správa navýšení plateb sice povolila, ale plátcí protestovali a odvolávali se proti daňovým výměřům. Ještě před plánovaným zvýšením daňových platů se Karel Fišl setkal s rabínem, aby celou situaci řádně osvětlil a požádal ho o snížení jeho požadavků na roční mzdu. I když si byl rabín dostatečně vědom důsledků, jaké zvýšení daní bezpochyby bude mít, ze svého stanoviska neustoupil a argumentoval tím, že on především musí uživit svoji rodinu.<sup>315</sup>

Výměr náboženské daně se odvíjel od plánovaného rozpočtu na následující rok. Vyměřená celková částka se následně rozdělila mezi jednotlivé členy obce, a to na základě výše jejich finančních příjmů.<sup>316</sup> Daň mohla být zaplácena jednorázově na celý rok, nebo mohla být splácena po menších částkách (často čtvrtletně). Většina plátců v Jičíně daň hradila postupně po malých částkách v průběhu celého roku.<sup>317</sup>

V případě, že členové ŽNO náboženskou daň nezaplatili, představenstvo dle §100 ve stanovách mělo právo vyřešením případu pověřit okresní politickou správu.<sup>318</sup> Pokud ani po několika dalších výzvách dlužník nezaplatil, okresní úřad přistoupil k exekučnímu řízení. Dlužná částka byla pak náboženské obci zaplácena z vydražených zabavených věcí. Exekuce byla v srpnu 1913 uvalena i na továrníka Adolfa Kantora. Berní úřad mu zabavil červenou pohovku v hodnotě 30 Kč, zrcadlo v hodnotě 38 Kč a piano s odhadní cenou 90 Kč, vydražením těchto předmětů pak byla zaplácena dlužná částka 90 Kč.<sup>319</sup>

Troufám si říci, že postoj jičínských židů k platbě náboženských poplatků byl z části také dán jejich ideovou orientací. Toto tvrzení přirozeně nelze paušalizovat, ale jako příklad ospravedlňující tento předpoklad můžeme uvést „neplatičku“ Pavlu Breitenfeldovou, která v roce 1913 měla dlužit obci na daních velkou finanční částku, a navíc roku 1921 se ve sčítání lidu objevuje již bez vyznání (z obce tedy musela mezi

---

<sup>314</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>315</sup> Tamtéž

<sup>316</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Výtah účtů členů ŽNO*, sign. 53136.

<sup>317</sup> Tamtéž

<sup>318</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Stanovy*, sign. 53171.

<sup>319</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovská náboženská obec v Jičíně*, kt. č. 765, inv. č. 1991.

léty 1913 – 1921 vystoupit).<sup>320</sup> Je proto patrné, že její přístup k víře byl spíše volnější. Jednou z hlavních příčin neplacení náboženských daní bylo však značné přetížení plátců ostatními daněmi, a to zejména daněmi zemskými a obecními přírážkami.

Na seznamu dlužníků v roce 1928 se objevují: Karel Hahn (nezaplacená daň za roky 1926 – 1928) dlužná částka 1400 Kč; Mořic Beutler (1926 – 1927) dlužná částka 220 Kč; Pavlína Šiková (1926 – 1928) dlužná částka 100 Kč; Rudolf Neumann (1926 – 1927) dlužná částka 60 Kč; Olga Ornsteinová (1925) dlužná částka 200 Kč, v případě O. Ornsteinové došlo k exekučnímu řízení, během něhož jí byl zabaven skleník s příslušenstvím v hodnotě 500 Kč. Ukázka nově stanovených náboženských příspěvků ze dne 30. 6. 1923 je umístěna v příloze.<sup>321</sup> Zvýšení náboženské dávky bylo opravdu značné. V případě některých poplatníků byla daň zvýšena až o 200 Kč. Je tedy pochopitelné, že řada členů obce se proti rozhodnutí představenstva písemnou cestou odvolala. Ukázky některých konkrétních žádostí se nacházejí v poznámce.<sup>322</sup>

---

<sup>320</sup> Tamtéž

Srov.: Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53174.  
Srov.: SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1129, inv. č. 2152.

<sup>321</sup> Ukázka nově stanovených náboženských příspěvků (ze dne 30. 6. 1923):

Bohumil Fišl – 600 Kč	Arthur Fischer – 80 Kč	Julius Hermann – 300 Kč
Karel Fišl – 600 Kč	Karel Hahn – 600 Kč	Gabriela Janowitzová – 600 Kč
Adolf Kantor – 600 Kč	Dr. Hugo Lustig – 400 Kč	Hynek Polák – 200 Kč
Olga Ornsteinová – 200 Kč	Jindřich Mautner – 400 Kč	Alois Stránský – 600 Kč
Arnošt Steiner – 800 Kč	Otto Steiner – 300 Kč	Anna Kohnová – 600 Kč

(Příloha č. 34)

(SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovská náboženská obec v Jičíně*, kt. č. 765, inv. č. 1991).

<sup>322</sup> V Jičíně

*Slavná Náb. Isr. Obec v Jičíně. Prosím by mě daň slevená byla neb podporují a vyživují 25 let svou 80roku starou matku, o kterou se nikdo nestará.*

*s úctou Paulína Breitenfeldová v Jičíně.*

*Jelikož nebylo přání mému vyhověno, žádám by byl slyšen pan Jindřich Mautner a Arnošt Steiner.*

*Paula Breitenfeldová*

(Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53174).

*Slavnému výboru náboženské obce v Jičíně*

*Proti obdrženímu platebnímu rozkazu podávám tímto odvolání; nechápu vůbec jakým padení jest mi daň více než ztrojnásobena, když příjmy jsou místo lepší, den ode dne horší a horší. Nemohu a nebudu dohr. s tatínkovou daní více než 140 Kor platiti, uznávám, že 120 Kor za sebe a 20 Kor za tatínka jest až přes přiliš; jinak budu nucena se nechat vůbec vyloučit. Prosím, aby moje reklamace byla vzata na vědomi a byl naň samou zřetel vzat!*

*V plné úctě Jindř. Lamplová*

*v Jičíně dne 8/8 1923*

*Titl. Náboženská obec židovská v Jičíně*

(Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Náboženská daň*, sign. 53182).

*K Vašemu připsu ze dne 8. 6. 1937 sděluji toto: nežádám o snížení daně, ale uvolil jsem se platit tolik, kolik jsem až doposud platil. Jelikož pak platebním povinností sám vždy včas dostávám, nemohu přebírat vinu vzniklou liknavostí jiných poplatníků na sebe. Žádám proto znovu zdvořile, aby bylo od zvýšení upuštěno.*

*Znamenám se s projevem úcty Arthur Fischer*

Porovnání plateb náboženských daní v letech 1929, 1936, 1937 a 1938 přináší tabulka v Příloze č. 40, 41.

Nutno upozornit, že seznamy daňových plateb jako primární zdroj nejsou zcela kompletní, proto je tato tabulka pouhým kompromisem mezi seznamy a zápisy ze schůzí, kde se několik zmínek o platbách také nacházelo. V tabulce vidíme, že v letech 1929, 1936, 1937 až na několik výjimečných případů zůstávají platby konstantní, ke znatelnému poklesu plateb dochází až roku 1938, kdy se nejen platební částka razantně snížila, ale rovněž poklesl počet plátců.

I přes zvýšený příjem z daňových poplatků rozhodně nemůžeme hovořit o konsolidaci obecních poměrů. 27. 4. 1926 je na obec soudní cestou uvalena exekuce od Pensijního ústavu v Praze, a to kvůli daňovým nedoplatkům. Jediný majetek obce, dům č. p. 100, je soudní mocí zastaven. Na následující schůzi zesíleného představenstva bylo usneseno vypůjčit se schválením okresní politické správy dalších 5000 Kč na zaplacení dlužné pohledávky. Exekuční příkaz byl úředně zrušen až koncem listopadu 1927.<sup>323</sup>

S ohledem k tomu, že věřící z obce stále vystupují a ubývá tak množství finančních příspěvků na hrazení činnosti obce (především finance na výplaty mzdy obecním zaměstnancům), se obec rozhodla 10. 4. 1928 kontaktovat Zemskou politickou správu ohledně žádosti o přičlenění bývalých židovských obcí v Hořicích, Městci Králové, Turnově, Mnichově Hradišti, Mladé Boleslavi, Libáni a Rožďalovicích. Připojení židovských obcí v Libáni a Rožďalovicích měla obec v úmyslu již v roce 1914, avšak ani jednou nebyla žádost obce vyslyšena.<sup>324</sup>

V listopadu 1928 byla kvůli vysokým energetickým nákladům pronajata zasedací síň v Židovské 100 panu Bernému. V zasedací síni se dříve konaly schůze a porady představenstva obce. Od tohoto roku, se představenstvo scházelo buď v zasedací síni na radnici, nebo v domácnostech členů představenstva.<sup>325</sup>

---

(Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Náboženská daň*, sign. 53125).

<sup>323</sup> Tamtéž

<sup>324</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

Srov.: Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Sloučení ŽNO Libáň a Rožďalovice*, sign. 67208.

<sup>325</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

Nedostatek finančních prostředků vygradoval roku 1938 do takových rozměrů, že obec byla nucena nabídnout dům č. p. 100, který byl v jejím vlastnictví, k prodeji. Po krátkém rozmyšlení se dům rozhodla odkoupit jičínská obec. Dne 3. 6. 1938 se zastupitelstvo města jednoznačně dohodlo na koupi domu a na dalším jednání konaném 1. 7. bylo usneseno, že dům bude odkoupen za 140 000 Kč. Za ŽNO se zastupiteli města jednali Karel Fišl, Alois Stránský a JUDr. Emil Hönigsfeld. Všichni kromě dvou členů (Max a Otto Steiner) židovské obce souhlasili s prodejem domu a považovali to za nejpříhodnější řešení dlouhodobého zadlužení obce. Na domě byly u Obecní spořitelny dluhy v hodnotě 42 638 Kč a zároveň dům mělo v prozatímní zástavě pohřební bratrstvo. Obec měla v domě pouze základní vybavení – 10 židlí, 2 stoly a 3 skříně.

Popis interiéru domu č. p. 100:

Přízemí

Záchod, 3 pokoje, úschovna motocyklů, velká chodba, schodiště, předsíň záchodu, pisoár, předsíň.

I. patro

Záchod, 2 pokoje, 3 koupelny, chodby, schodiště, dvorní fasády, předsíň, klozet, pisoár, velký pokoj.

II. patro

Záchod, 2 pokoje, učebna, chodba, schodiště, umývárna, předsíň klozetu, předsíň pisoáru, chodbičky na pavlači.

Obecní úřad dům od 1. 9. 1938 užíval jako ubytovnu pro oddíl četnictva. Na nutné stavební adaptace Město vyhradilo částku 78 000 Kč. V domě byly provedeny tyto úpravy: zřízena betonová dlažba na chodbě u vchodu, vyměněny pískovcové schody za betonové, zřízena betonová podlaha v místnosti úschovny motocyklů, vyštěrkován dvorek, zřízena betonová podlaha v přízemí, odstraněny dřevěné příčky a místo nich postaveny cihlové.<sup>326</sup>

---

<sup>326</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Obecní objekty č. p. 100, 102, 109*, kt. č. 293, inv. č. 1504. Srov.: Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.



Náplní náboženské obce nebyla pouze kulturní a náboženská činnost, ale rovněž aktivita v charitativní oblasti, tedy podpora špatně situovaných členů obce. Starosta Karel Fišl ve své žádosti zemské správě z roku 1923 píše, že někteří z 60 členů obce jsou téměř úplně nemajetní.<sup>327</sup> Tabulka s údaji o příspěvcích na vyplácení chudinské podpory je umístěna v *Příloze č. 39*.

Při židovské náboženské obci v Jičíně působilo několik dalších židovských spolků. Židovské ženy se již v roce 1904 sdružovaly v tzv. Dámském spolku. Jejich činnost se soustředila zejména na organizaci kulturních akcí a náboženského života v obci. Spolek s religiózním názvem Talmud Thora, který v obci vyvíjel svou činnost do roku 1909, byl rovněž uskupením židovských dam, které pod záštitou tohoto spolku sháněly finance na podporu výuky náboženství v obci.<sup>328</sup>

Přehled představenstev ŽNO Jičín v letech 1920 - 1929

25. 1. 1920 – nově zvolené představenstvo v čele s JUDr. Rudolfem Ablem.<sup>329</sup>

15. 1. 1921 – volby do představenstva: Arnošt Steiner – starosta, Jindřich Popper – náměstek, Karel Hahn, Hynek Polák, Emil Lustig, Otto Šindelka, Růžena Šindelková.<sup>330</sup>

8. 4. 1922 – rezignace starosty Arnošta Steinera, místostarosty Jindřicha Poppera a dalších členů obce: Karel Hahn, Hynek Polák, Alois Stránský. Za předsedu na přechodnou dobu zvolen Heřman Neumann.<sup>331</sup>

15. 6. 1922 – uskutečnila se mimořádná valná hromada, během níž se konaly volby: Karel Fišl – starosta, Emil Lustig – starosta synagogy, Hynek Polák – náměstek, Otto Šindelka – správce domu č. p. 100, JUDr. Hugo Lustig – jednatel.<sup>332</sup>

24. 11. 1925 – okresní politická správa rozpustila dosavadní představenstvo obce ve složení: Karel Fišl (starosta), JUDr. Hugo Lustig (jednatel), Emil Lustig (pokladník). Představenstvo bylo rozpuštěno z důvodu neplnění svých povinností - nedokázalo si sjednat náležitou disciplínou a sehnat potřebné finanční prostředky pro platbu daní, výplatu obecních funkcionářů a nutné opravy synagogy. Okresní politická správa proto

---

<sup>327</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovská náboženská obec v Jičíně*, kt. č. 765, inv. č. 1991.

<sup>328</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

<sup>329</sup> Tamtéž

<sup>330</sup> Tamtéž

<sup>331</sup> Tamtéž

<sup>332</sup> Tamtéž

jmenovala k vedení náboženské obce správní komisi: JUDr. Emil Hönigsfeld (předseda), Max Steiner (místopředseda), Josef Polák, Jindřich Popper, Julius Hermann.<sup>333</sup> K řádné volbě představenstva došlo až na valné hromadě 2. 10. 1926 – v čele opět stanul JUDr. Emil Hönigsfeld. Dalšími členy představenstva byli: Josef Polák, Hynek Polák, Max Steiner, Julius Hermann, Jindřich Popper.<sup>334</sup>

23. 8. 1928 – ústní rezignace JUDr. Emila Hönigsfelda, nebyla však přijata.<sup>335</sup>

11. 12. 1929 – z důvodu kritického finančního stavu obce okresní politická správa zvolila správní komisi nejprve v čele s JUDr. Hugem Lustigem. Hugo Lustig kvůli svému pracovnímu zatížení a svobodnému stavu je ale nucen funkci odmítnout. Několik dní nato je tedy novým správním předsedou zvolen tehdy vážně nemocný Karel Fišl.<sup>336</sup>

1930 – 1933 – v těchto letech jako předseda správní komise působil Karel Fišl.<sup>337</sup>

V roce 1935 je předsedou obce Alois Stránský<sup>338</sup>, o čtyři roky později se ve funkci objevuje opět JUDr. Emil Hönigsfeld.<sup>339</sup>

---

<sup>333</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovská náboženská obec v Jičíně*, kt. č. 765, inv. č. 1991.

<sup>334</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>335</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53125.

<sup>336</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovská náboženská obec v Jičíně*, kt. č. 765, inv. č. 1991.

<sup>337</sup> Tamtéž

<sup>338</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1935 – 1936*, kn . č. 262, inv. č. 791, s. 125.

<sup>339</sup> SEDLÁČKOVÁ, Anna. *Z historie poslední jičínské židovské komunity v Jičíně aneb Po stopách zmizelých*, s. 24, Ohnišťany, Středoškolská odborná činnost 2014 – 2015, Lepařovo gymnázium Jičín, PhDr. Eva Bílková.

## 9. Předválečný antisemitismus

Na úvod nutno říci, že antisemitismus v předválečné době nebyl majoritní záležitostí, ale jeho náznaky přeci jen čas od času do společnosti pronikly. Převážně v dobách hmotných nedostatků a hospodářských krizí obyvatelstvo začalo proti pomyslně „bohatým“ židovským obchodníkům vystupovat. V Jičíně se s těmito případy setkáváme krátce po skončení první světové války. Ve městě byl velký nedostatek potravin, zejména obilovin. V lednu roku 1920 při kontrole soukromých skladišť s potravinami bylo nejvíce zásob nalezeno právě u židovských obchodníků. Bylo to ale také dáno tím, že dva obchodníci byli komisionáři a doma pochopitelně měli uskladněno velké množství obilovin.<sup>340</sup> Z těchto poněkud zkreslených faktů vycházelo i shromáždění lidu, které bylo plánované na 15. května. Více než půl tisíce lidí se shromáždilo na náměstí a provolávalo hesla, aby se šly zásoby hledat do židovských domácností.<sup>341</sup> Při průchodu davu Židovskou ulicí manželka a syn zdejšího rabína demonstranty podporovali k zakročení proti Karlu a Bohumilu Fišlovým, zdejším komisionářům, kteří, i přes nedostatky potravin ve městě, nechávali vyvážet obilí do mlýnů v okolí.<sup>342</sup> Další zmínka o náznacích antisemitismu se objevuje v městské kronice z roku 1926, kdy jičínští fašisté lepili na výlohy židovských obchodů různé nálepky s fašistickými slogany.<sup>343</sup>

Největší vlna protižidovské nenávisti se však do Jičína dostala v polovině třicátých let spolu s působením místní organizace Národního sjednocení. Zvláště pak během Dne Národního sjednocení a sjezdu šedých košil, který se v Jičíně uskutečnil 17. 5. 1936, byla na několika místech v Jičíně skandována protižidovská hesla typu: „*Chceme vládu lidu, ne židů, židi ven, pryč se židy.*“ Nejvíce se fašisté shromažďovali před domy Otty Goliatha a Karla Hahna, kteří byli známi svou levicovou politickou orientací a dle tvrzení okresního úřadu i prorakouským smýšlením.<sup>344</sup> Pozvánky a agitační plakáty byly otištěny v několika periodicích – v Novém směru, Krakonoši a v Národní politice.<sup>345</sup>

<sup>340</sup> Dispoziční právo přes obiloviny měl však Státní obilný ústav v Praze.

<sup>341</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1920, č. 197.

<sup>342</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>343</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1925 – 1926*, kn. č. 257, inv. č. 786, s. 396.

<sup>344</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1935 – 1936*, kn. č. 262, inv. č. 791, s. 136.

Srov.: SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Israelská obec náboženská*, kt. č. 1105, inv. č. 2133, sign. 18J/513.

<sup>345</sup> Národní politika, roč. 54, 1936, č. 163, 13. 6.

Dle svědectví rodiny Hahnových nejvíce hesla provolávala skupina fašistů ze Železného Brodu a z jičínských občanů to byli zejména dělníci z továrny Antonína Knotka. Židovská náboženská obec se v této záležitosti rozhodla obrátit na Okresní úřad. Ve svém dopise žádá, aby se podobná událost, provolávání antisemitských hesel, již neopakovala. Dále obec požaduje řádné prošetření celé kauzy a vypátrání konkrétních pachatelů. Hejtman Šmerhovský na stížnost reagoval slovy, že on není kompetentní osobou pro řešení případu, jelikož celá protižidovská kampaň je prováděna v mezích platných zákonů.<sup>346</sup> Další stížnost ihned druhého dne po oněch událostech vznesl Otto Goliath, který kontaktoval svého známého komunistického senátora Františka Nedvěda, ten 2. 2. 1937 poslal Okresnímu úřadu Jičín první interpelaci ohledně jeho počínání v oblasti prošetření činnosti místní organizace Národního sjednocení. Senátor Nedvěd ve své první interpelaci podezřívá hejtmana Šmerhovského z přímé podpory fašistického proudu a z upírání práv židovskému obyvatelstvu. Okresní úřad se v odpovědi na druhou Nedvědovu interpelaci z 22. 3. 1937 hájí tím, že proti židům postupuje se stejnou objektivností jako proti ostatním občanům, zároveň však přiznává, že v poslední době se velká pozornost obrátila právě proti nim, a to především kvůli jejich aktivní angažovanosti v KSČ.<sup>347</sup>

V roce 1937 Národní sjednocení několik antisemitských akcí ještě uskutečnilo. Jednalo se například o rozšiřování malých modrých nálepek, na nichž byl nápis: „*Koupil od Vás člen Mladého národního sjednocení, jelikož nejste židovská firma*“, nálepky byly několik květnových týdnů intenzivně vylepovány na nežidovské české obchody. Organizátory těchto akcí ve většině případů byli mladí chlapci organizující se po vzoru svých otců v Národním sjednocení. Dále v noci na 23. 8. byly v Jičíně ve velkém rozsahu rozšiřovány žluté nálepky a letáčky (podle hitlerovského vzoru), které sloužily k označení židovských obchodů a firem. Ve stejný den bylo v týdeníku Krakonoš v sekci Národní sjednocení otištěno toto upozornění: „*Jdeš-li do obchodu, nezapomeň se podívat na firmu.*“ Ve stejné době se po Jičíně rozšiřovaly žluté letáky s diametrálně odlišným obsahem: „*Češi, kupujte jen u židů! Protože: židé bojovali za naši svobodu,*

---

Nový směr, roč. 1, 1936, č. 2, 23. 5.

Krakonoš, roč. 54, 1936, č. 18, 23. 2.

Krakonoš, roč. 54, 1936, č. 23, 29. 3.

Krakonoš, roč. 54, 1936, č. 28, 3. 5.

Krakonoš, roč. 54, 196, č. 31, 24. 5.

<sup>346</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Israelská obec náboženská*, kt. č. 1105, inv. č. 2133, sign. 18J/513.

<sup>347</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1937, č. I/6, 9, 10.

*zatímco český člověk se ulejšval v kancelářích. Židé byli popravováni jako velezrádci, zatím co český člověk špicloval a denuncoval.*“ Název tiskárny ani jméno autora letáku není uvedeno, patrně se však bude jednat o leták ilegální, který byl tehdy v Jičíně četně rozšiřován.<sup>348</sup>

V neposlední řadě byla Karlu Fišlovi zaslána od Národního sjednocení provokativní poukázka na zaplacení členského příspěvku v hodnotě 500 Kč. Okresní úřad v záležitosti Karla Fišla argumentuje výpovědí Karla Fišla, že žádost o příspěvek mu přišla proto, že dříve býval členem této politické organizace.<sup>349</sup> Senátor Nedvěd ve své druhé interpelaci se také zmiňuje o záměrném rozšiřování nacionalistické brožury Karla Rélinka Spása světa. Okresní úřad všechna podezření jednohlasně bez jakéhokoliv předložení relevantních důkazů popírá. Senátor dále poukazuje na fakt, že úřad nezajistil dostatečný četnický dozor nad účastníky akce Národního sjednocení. Hejtman okresu senátoru odvětil, že pro akci byli vyhrazeni dva četníci, kteří na celý průběh akce měli dohlížet, ale shromáždění bylo natolik rozsáhlé, že nemohli kontrolovat všechny účastníky, a navíc antisemité svá hesla provolávali výhradně na místech, kde četníci svůj dozor nevykonávali. S celou antisemitskou aférou bylo spjato ještě několik dílčích kauz týkajících se výhradně jičínských židovských rodin. Rodina obchodníka Karla Hahna byla Policejním ředitelstvím v Liberci vyšetřována z podezření na špionáž. Dcera Karla Hahna Lilly, provdaná Hirschová, žila s manželem Hansem v Německu, po jejich rozvodu se v srpnu 1935 rozhodla vrátit i se svým synem Klausem Hugem do Jičína ke svému bratru Viktorovi. Pochopitelně, že její návrat vzbudil v jičínské společnosti podezření, obavy a nedůvěru. Rodina tedy byla několik měsíců v roce 1937 intenzivně vyšetřována a vyslýchána, veškerá jejich korespondence procházela cenzurou. V rámci tohoto případu byla vyslýchána i rodina Ornsteinových (především syn František). Vyšetřování bylo konečně ukončeno po zásahu strážmistra Jana Bulíře, který byl velkým zastáncem těchto židovských rodin.<sup>350</sup>

Celý případ protižidovských akcí v Jičíně byl řešen i ve vyšších kruzích. Vybraní senátoři (Nedvěd, Juran, Popovič, Svoboda, Kreibich, Steiner, Pfeiferová, Wenderlich, Malík, Fidlík, Králka) 2. 2. 1937 zaslali informativní dopis ministru vnitra Josefu

---

<sup>348</sup> *Interpelace senátora Františka Nedvěda ministru vnitra ohledně pogromové protižidovské kampaně, vedené v Jičíně Národním sjednocením za patronace okresního hejtmanství*, [on-line], [cit. dne 23. 12. 2014]. Přístupné on-line: [http://www.senat.cz/informace/z\\_historie/tisky/4vo/tisky/T0378\\_01.htm](http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/tisky/T0378_01.htm).

<sup>349</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1935 – 1936*, kn. č. 262, inv. č. 791, s. 60.

<sup>350</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1937, č. I/6, 9, 10.

Černému. Dopis byl napsán formou devíti ironicky pokládaných otázek, jejichž cílem vesměs bylo získat podrobnější informace o postoji vlády k tomuto případu.<sup>351</sup>

Závěrem můžeme tento případ shrnout slovy, že okresní úřad byl k řešení protižidovských nálad příliš laxní. I přestože byli pachatelé nakonec vypátráni, žádný zvláštní postih je nečekal.<sup>352</sup>

---

<sup>351</sup> *Interpelace senátora Františka Nedvěda ministru vnitra ohledně pogromové protižidovské kampaně, vedené v Jičíně Národním sjednocením za patronace okresního hejtmanství*, [on-line], [cit. dne 23. 12. 2014]. Přístupné on-line: [http://www.senat.cz/informace/z\\_historie/tisky/4vo/tisky/T0378\\_01.htm](http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/tisky/T0378_01.htm).

<sup>352</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Israelská obec náboženská*, kt. č. 1105, inv. č. 2133, sign. 18J/513.

## 10. Udělení domovských práv v předválečných letech 1938 - 1939

Vzhledem k tomu, že problematiku židovských emigrantů jsem podrobně zpracovávala již loni ve své práci *Z historie poslední jičínské židovské komunity*<sup>353</sup>, v této práci se nebudu opakovat a tematiku pouze krátce doplním novými poznatky, které jsou dle mého názoru pro hlubší poznání problematiky zásadní.

Nejvíce žádostí obecní úřad obdržel mezi léty 1938 – 1939 po anšlusu Rakouska. V roce 1937 se setkáváme pouze s udělením jednoho příslibu rodině Františka Malecha, příslušného do Mödlingu v Rakousku.<sup>354</sup>

V únoru roku 1937 se na zdejší židovskou obec obrací Sociální ústav Židovských náboženských obcí Velké Prahy s žádostí o pomoc s finanční podporou německých židovských imigrantů.<sup>355</sup>

O domovské právo v Jičíně v letech 1938 – 1939 dle místního tisku zažádaly čtyři židovské rodiny z Rakouska a několik jednotlivců z Rakouska, Německa či Sudet.<sup>356</sup> Souvislé informace se mi však prozatím v pramenech podařilo dohledat pouze ke dvěma rodinám – rodině Rudolfa, Josefa a Richarda Krausových a rodině Artura Kantora. Rodina Austerlitzových je pro mě doposud méně známá.

Seznam domovců, jímž bylo uděleno domovské právo na základě vládního nařízení ze dne 25. 11. 1938:

- Karel Schejbal (předchozí bydliště Vídeň)
- Arnošt Fried (Berlín)
- Alfréd Beutler (Frýdlant nad Ostravicí), narozen v Jičíně
- Berta Engelmannová (Jičín), narozena v Jičíně
- Arnošt Goliath (Lázně Bělohrad), narozen v Jičíně
- Marie Möseová (Františkovy Lázně)
- Jindřich Mesuse (Lvov)
- Kurt Löwit (Žacléř)

---

<sup>353</sup> SEDLÁČKOVÁ, Anna. *Z historie poslední jičínské židovské komunity v Jičíně aneb Po stopách zmizelých*, s. 24, Ohnišťany, Středoškolská odborná činnost 2014 – 2015, Lepařovo gymnázium Jičín, PhDr. Eva Bílková.

<sup>354</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1937 - 1938*, kn. č. 263, inv. č. 792, s. 266.

<sup>355</sup> Výsledek žádosti mi prozatím není znám (prameny ŽNO z konce 30. let jsou velmi torzovité). (Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec v Jičíně, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53129).

<sup>356</sup> Hlas našeho venkova, roč. 19, 1938, č. 41, 13. 10., s. 2.

Na základě analýzy předchozích bydlišť emigrantů mohu usoudit, že se jednalo o politické židovské uprchlíky z Rakouska, Německa a zejména pohraničí. Jen zlomek žadatelů se v Jičíně ve skutečnosti usadil. Většina statusu jičínského domovského příslušníka využívala jen v úředním styku a fakticky žila v Praze kvůli opatření dokladů nutných pro emigraci.<sup>357</sup> (*Příloha č. 52*)

### **10. 1 Rodina Krausových**

Po tzv. Anšlusu Rakouska se rodina kvůli stále se stupňující protižidovské propagandě rozhodla z Vídně odejít. Vzhledem k tomu, že jejich kořeny sahaly do československého Jičína, rozhodli se zažádat zdejší městskou radu o udělení domovského práva. Domovské právo bylo právem na nerušený pobyt v obci a zároveň důležitým předpokladem pro udělení československého státního občanství. Po delších dohadech se díky přímluvě JUDr. Svatopluka Volfa jičínská městská rada 30. 8. usnesla domovské právo rodině udělit, avšak jen za předpokladu, že do pokladny městského důchodu vyplatí 10 000 Kč za jednu osobu, celkem tedy 60 000 Kč,<sup>358</sup> a navíc v obci mají znovu obnovit továrnu na výrobu papírových sáčků.<sup>359</sup>

V květnu 1939 žádá advokát rodiny Kantorových, aby město rodině peníze navrátilo, a to z důvodu, že jim nebylo uděleno československé státní občanství. Městská rada však z důvodu nedodržení zákonné lhůty podané odvolání na své schůzi 19. 6. zamítla.<sup>360</sup>

Další stopy po rodině se úplně ztrácejí. Jediné, co se podařilo vypátrat, je, že Rudolf Kraus byl nejprve vězněn ve francouzském městě Drancy, dále 28. 10. 1943 byl nacisty uvězněn v Osvětimi, kde 31. 10. 1943 zahynul. Rudolfovo první uvěznění nasvědčuje tomu, že rodina před začátkem války odešla do Francie. Tuto domněnku se však prozatím nepodařilo potvrdit ani vyvrátit.<sup>361</sup>

---

<sup>357</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Normálie, obecní statistika*, kt. č. 1239, inv. č. 2302.

<sup>358</sup> Krausovi tehdy neměli tolik peněz, proto tuto pohledávku za ně zaplatil jičínský mecenáš Maxmilián Kantor.

<sup>359</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1937 - 1938*, kn. č. 263, inv. č. 792, s. 236.

<sup>360</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1939*, kn. č. 317, inv. č. 876.

Nestránkováno.

<sup>361</sup> PT, Jmenné vyhledávače bývalých vězňů – *Perzekvovaní Židé z českých zemí, kteří neprošli ghettem Terezín*. Přístupné on-line: <http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ostatni/detail.php?table=ostatni&col=id&value=4067>.



## 10. 2 Rodina JUDr. Artura Kantora

Artur Kantor s manželkou Darou, dcerou Růženou a synem Milanem měli mnohem jednodušší postavení při žádosti o udělení domovského práva. Nutno rozhodně zmínit, že Artur byl do Jičína příslušný od svého narození v roce 1874 až do roku 1910, kdy získal definitivně domovské právo ve Vídni, kam roku 1900 jako advokát odešel.<sup>362</sup> Ve Vídni nejenže působil jako advokát, ale také se angažoval v českém krajanském hnutí ve Spolku Komenský a významně se zasloužil o budování systému menšinového českého školství. Od roku 1919 do roku 1936 byl dokonce jeho předsedou. O pročeském smýšlení rodiny nemohlo být tedy pochyb. Navíc podmíněčný příslib domovského práva mu byl udělen již 4. 5. 1920.<sup>363</sup> Městská rada byla ochotna vyjít rodině vstříc, dokonce i výši poplatku nechala na samotném uvážení rodiny. Artur výměnou za udělení domovského práva dne 23. 8. 1938 městské radě vinou špatné finanční situace zaplatil pouhých 3000 Kč.<sup>364</sup> Československé státní občanství získali 28. 12. 1938 a česká národnost jim byla přiznána výměrem Zemského úřadu v Praze dne 3. 3. 1939. Rodina od 23. 1. 1939 žila v Praze 19. Arturovy děti válku přežily (patrně díky tzv. účelovému rozvodu rodičů v roce 1941) a po válce v Jičíně znovu žádaly o domovské právo.<sup>365</sup> Syn Milan v roce 1949 emigroval do Austrálie do Melbourne, kde několik let zastával funkci honorárního konzula České republiky.<sup>366</sup>

## 10. 3 Rodina Austerlitzových

Bližšími informacemi o této rodině zatím nedisponuji. O její žádosti o domovské právo se dozvídáme až zpětně ze zápisů ze schůzí městské rady z roku 1946, kdy se poukazuje na to, že v obecní pokladně jsou navíc částky 10 000 Kč a 35 000 Kč, které byly v roce 1938 přijaty od rodiny Kantorových a Austerlitzových za příslib domovského práva a nyní budou převedeny do pokladny obecního důchodu.<sup>367</sup>

---

<sup>362</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>363</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 198, 204.

<sup>364</sup> ÚLEHLA, Vladimír. *Rodina Karla Krause a Jičín*. In: Karl Kraus: jičínský rodák a světoobčan – sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21. – 23. 4. 2004 v Jičíně. Z Českého ráje a Podkrkonoší, supplementum 9. Semily: Státní okresní archiv, 2004, s. 136. ISBN: 80-86254-10-0.

<sup>365</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>366</sup> Osobní archiv Vladimíra Úlehly.

<sup>367</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1946*, s. 172 - 173, neuspořádáno.

V listopadu roku 1938, v období po Mnichovské dohodě, kdy okrajové části našeho území byly postoupeny nacistickému Německu, se do Jičína z Liberce, jakožto ze sídla sudetské župy, přistěhovali manželé Alfréd a Irma Weilovi.<sup>368</sup>

V materiálech městské úřadu se setkáváme se dvěma dalšími žadateli, jejichž žádost však byla rozhodnutím městské rady zamítnuta.<sup>369</sup>

---

<sup>368</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>369</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1937 - 1938*, kn. č. 263, inv. č. 792, s. 266.

## 11. Židovské vystěhovalectví

15. března 1939, po okupaci Čech a Moravy nacistickými vojsky, začali nacisté velmi urputně usilovat o tzv. „vyčištění českého prostoru od židů“. Již v červenci byla v Praze podle vídeňského vzoru zřízena Ústředna pro židovské vystěhovalectví, která měla na starost veškeré záležitosti související s vystěhováním židů (zabavení majetku, vystavování dokladů...). Ke spolupráci s ústřednou byla donucena pražská židovská obec. Již v létě 1939 obec zřídila vystěhovalecký úřad, který měl na starost spolupráci s ústřednou a navíc jeho úkolem bylo vyvíjet i vlastní iniciativu v pomoci židovským vystěhovalcům. Postupně od srpna jsou zřizována další oddělení – např. oddělení bytové, oddělení pro podporu vystěhovalectví a opatření vystěhovaleckých možností. V kompetenci pražské ŽNO bylo zajištění mimopalestinského vystěhování, kdežto vystěhování do Palestiny si žadatel musel zařídit přímo na Palestinském úřadě.<sup>370</sup> První větší organizační porada představitelů židovských obcí celého protektorátu ve věci vystěhování se konala 13. 8. 1939 v Praze na židovské radnici. Hlavní referát měl František Weidmann<sup>371</sup>, který se zástupce jednotlivých mimopražských ŽNO snažil obeznámit se všemi fázemi procesu židovského vystěhovalectví. Nejprve podle něho mají být v Praze soustředěni zástupci jednotlivých rodin a jednotlivci, aby zde na příslušných úřadech obstarali vše potřebné pro vystěhování. Ostatní rodinní příslušníci mají zůstat ve svých domovských obcích a do Prahy mají přijít až za účelem vyzvednutí vystěhovaleckých dokladů. Povinností každého židovského příslušníka stěhujícího se do Prahy je přihlásit se na židovské náboženské obci.<sup>372</sup>

Emigrace se však již po okupaci stávala stále složitější a složitější. Každým dnem se snižoval počet států, které byly ještě ochotny uprchlíky přijímat. Stanovené kvóty většiny evropských států již byly naplněny a ostatní emigranti byli odmítáni. Od roku 1940 se velmi často stávalo, že rodina měla zařízeny veškeré doklady, ale nakonec se nevystěhovala, protože ji žádný stát nechtěl přijmout. Po roce 1939 byli uprchlíci odkázáni zejména na ilegální transporty do Palestiny, na čínský Šanghaj a některé státy v Jižní Americe. Počet vystěhovaných židů se každým rokem rapidně snižoval, v roce 1939 bylo vystěhováno pochopitelně nejvíce židů (19 016), v roce 1941 už jen 535 a nakonec v roce 1943 z protektorátu ilegální cestou emigrovalo pouhých 93 osob.

<sup>370</sup> FRANKL, Michal. *Naši nebo cizí?* Praha: Židovské muzeum v Praze, 2013, s. 267 – 288.

<sup>371</sup> Tajemník a později vedoucí Židovské náboženské obce v Praze.

<sup>372</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Rokycany, *Různá korespondence* (Referát k poradě zástupců náboženských obcí Protektorátu Čechy a Morava konané dnes 13. srpna 1939), sign. 20652.

Celkem se z protektorátu v letech 1939 – (1945) podařilo legálně emigrovat 26 093 židovským osobám, k tomu pak samozřejmě musíme přičíst i nelegální odchody do zahraničí, kterých po definitivním zákazu emigrací v říjnu 1941 také nebylo málo a které směřovaly především přes Polsko do Slovenské republiky.<sup>373</sup> Dohromady se odhaduje, že se z ČSR podařilo uprchnout 30 000 židům.<sup>374</sup>

Emigrace nebyla finančně vůbec snadná.<sup>375</sup> Židé zde museli zanechat veškerý majetek a počátky v nové zemi také nebyly jednoduché, proto různé židovské podpůrné spolky (především sionistické) organizovaly tzv. přeškolovací kurzy, během kterých živitelům rodiny byla poskytnuta odborná praxe v oboru, s nímž měli alespoň nějakou šanci se v zahraničí uplatnit.<sup>376</sup>

Z fondu Policejní ředitelství Praha a z policejních přihlášek se dozvídáme o několika jičínských židech, kteří se v letech 1939 – 1941 pokoušeli o emigraci. Pro přehlednost důležité informace k jednotlivým osobám uvádím v tabulkovém zpracování.

Stěžejním dokumentem pro umožnění emigrace bylo tzv. vysvědčení zachovalosti, které vystavovalo Policejní ředitelství. Dokument v podstatě konstatoval bezúhonnost žadatele.

---

<sup>373</sup> I přestože byl tehdy v klerofašistickém Slovensku od září 1941 v platnosti tzv. Židovský kodex, samotné deportace do koncentračních táborů byly ve spolupráci s nacistickým Německem zahájeny až v březnu 1942.

<sup>374</sup> KÁRNÝ, Miroslav. *"Konečné řešení": genocida českých židů v německé protektorátní politice*. Praha: Academia, 1991, s. 19, 38. ISBN 80-200-0389-4.

<sup>375</sup> Po březnu 1939 každý emigrant musel zaplatit z odhadované hodnoty svého majetku 25 % daň a navíc řadu dalších vystěhovaleckých poplatků.

<sup>376</sup> FRANKL, Michal. *Naši nebo cizí?* Praha: Židovské muzeum v Praze, 2013, s. 267.

Tabulka č. 3:

Sumarizující tabulka se základními údaji o jičínských židovských emigrantech

Jméno	Pobyt v Praze <sup>377</sup>	Adresa v Praze	Vystěhovalecké dokumenty	Emigrace	Poznámka
Otakar Hahn a Marie Hahnová roz. Ornsteinová	od 1. 9. 1938	Praha I, Žatecká 5	Vysvědčení zachovalosti vydáno 12. 8. 1939	11. 1. 1940 do Palestiny do Tel Avivu	Ještě 11. 1. 1940 jsou v kontaktu s Ústředím pro vystěhovalectví židů v Praze <sup>378</sup> . Po válce v Tel Avivu zakládají firmu na výrobu textilního zboží. <sup>379</sup>
Luisa Kantorová	od 4. 3. 1940	Praha 19	Vystěhovalecký pas obdržela 27. 6. 1940	Není známo, zda se jí podařilo vystěhovat	Luisa je dcerou jičínského obchodníka Augusta Kantora. <sup>380</sup>
Jiří Neumann	od 16. 5. do 19. 11. 1941	Praha	Vysvědčení zachovalosti vydáno 26. 5. 1941	Neemigroval	Ve vystěhovaleckých dokumentech je uvedeno, že plánoval emigrovat do Šanghaje. V Praze pobýval již v roce 1939. <sup>381</sup>

<sup>377</sup> Pobyt v Praze před samotným vystěhováním byl nutný pro obstarání veškerých dokumentů a povolení. V případě rodiny se stěhoval pouze otec. Matka s dětmi zůstala ve své domovské obci a do Prahy přišly až krátce před odjezdem do zahraničí.

<sup>378</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 6218, sign. H491/31 hahn marie.

Srov.: NA, fond Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, sign. hahn marie 1908.

Srov.: NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 6215, sign. H482/16 hahn otakar.

Srov.: NA, fond Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, sign. hahn otto 1897.

Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>379</sup> SOKA Jičín, fond Okresní soud Jičín, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno.

<sup>380</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>381</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941 – 1950, kt. č. 7892, sign. V929/5 neumann jiří.

Srov.: NA, fond Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, sign. neumann jiří 1922.

Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

Josef Fischer	od 28. 10. 1939 do 1. 6. 1940	Praha 3, Všehrdova 3	Vysvědčení zachovalosti vydáno 15. 2. 1940	Neemigroval	V Praze bydlel u Gustava Schücka, bývalého jičínského obchodníka. <sup>382</sup>
JUDr. Otakar Šindelka	Žil v Praze dlouhodobě	Praha 1, Revoluční třída 17		V únoru 1939 emigroval do Londýna.	Syn Otto Šindelky. Vzhledem k tomu, že před emigrací neodhlásil svůj pobyt v Praze, tak Policejní ředitelství po něm v dubnu 1940 pátralo. <sup>383</sup>
Karel Adolf Janowitz				Emigroval do Quita v Ekvádoru	3. 7. 1944 byl v Evádoru oddán s Arnoštkou Reinišovou. Pravděpodobně se jednalo o ilegální emigraci, jelikož v evidenci obyvatelstva je zapsána až dodatečně 19. 12. 1946. <sup>384</sup>
Vilém Bondy	Domovský m právem příslušný do Prahy, ale žijící v Jičíně.	Jičín Masarykov o nám. č. p. 8		Neemigroval	O vydání vysvědčení zachovalosti žádal za účelem „šoferské zkoušky“. <sup>385</sup>

<sup>382</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 5747, sign. F824/62 fischer josef.

Srov.: NA, fond Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, sign. fischer josef 1916.

Srov.: SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>383</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 10580, sign. S2351/19 šindelka otakar.

Srov.: NA, fond Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, sign. šindelka otakar 1906.

<sup>384</sup> SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>385</sup> Pravděpodobně je tím myšleno získání řidičského oprávnění

(*Žádost o vydání vysvědčení zachovalosti – Vilém Bondy*, [on-line], [cit. dne 12. 1. 2016]. Přístupné on-line: <http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/141154-vilem-bondy/>).

Díky svému pobytu v zahraničí se zachránily i sestry Otakara Šindelky – Ida Yong Šindelková a Marie Šindelková. Ida podle údajů v evidenční kartě získala 16. 1. 1939 domovský list v Paříži.<sup>386</sup> O pobytu Marie Šindelkové za války se nám nepodařilo zjistit bližší informace. Z poválečné evidence obyvatel ale vyplývá, že 17. 1. 1947 se znovu přihlásila k pobytu v Praze-Karlíně.<sup>387</sup>

Z dokumentů uložených v památníku Yad Vashem v Izraeli se dozvídáme o dalších třech osobách původem z Jičína, které přežily válku v emigraci. Jedná se o sestry Elsu Politzer a Marii Singer roz. Hahnovy, v roce 1978 bytem v Tel Avivu. Bratr Robert Hahn se svojí manželkou Marií tehdy žil v Londýně, avšak vzhledem k tomu, že ještě v roce 1942 oficiálně bydleli v Moravské Ostravě, je vysoce pravděpodobné, že emigrovali až po roce 1945.<sup>388</sup> Tato jediná zmínka je datována k roku 1978 a nachází se na tzv. Page of Testimony.<sup>389</sup>

---

<sup>386</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, sign. šindelka ida 1908.

<sup>387</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, sign. šindelka marie 1905/2.

<sup>388</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>389</sup> Jedná se o speciální formulář vytvořený muzeem Yad Vashem pro zaznamenání informací o jednotlivých obětech holocaustu. Podnět k zapsání podávají rodinní příslušníci, karty jsou jimi dokonce podepsány.

(*The central database of shoah victims' names*, [on-line], [cit. dne 19. 2. 2016]. Přístupné on-line: <http://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en>).

## 12. Válečné období

V kapitole Válečné období se pokusím co nejobektivněji interpretovat regionální podobu „konečného řešení židovské otázky“. Vzhledem k tomu, že toto téma je podrobně zpracováno v mé loňské středoškolské odborné činnosti, zde publikuji pouze nová badatelská zjištění a zejména kladu zvláštní důraz na regionální aspekt. Případným vážnějším zájemcům o tuto problematiku doporučuji k prostudování práci: *SEDLÁČKOVÁ, Anna. Z historie poslední jičínské židovské komunity v Jičíně aneb Po stopách zmizelých, 116 s., Ohnišťany, Středoškolská odborná činnost 2014 – 2015, Lepařovo gymnázium Jičín, PhDr. Eva Bílková.*

Již před rokem 1939 dochází k opětovnému rozpoutání antisemitských vášní. Počínaje rokem 1933, kdy se v Německu dostala k moci ultrapravicová fašistická strana NSDAP v čele s Adolfem Hitlerem, se nad evropskými židy začínají stahovat černá oblaka, zprvu zejména tedy nad židy z Německa. Českým pravicovým nacionalistickým stranám se tímto naskytla možnost zahájit v českých městech protižidovské kampaně (viz kapitola Předválečný antisemitismus). Dopis JUDr. Emila Hönigsfelda židovské náboženské obci z dubna 1937 velmi dobře koresponduje s výše uvedeným tvrzením. Ve svém dopise jednak protestuje proti výměru náboženské daně a v souvislosti s tím zmiňuje špatný chod své advokátní kanceláře, který je dle jeho názoru dán zejména nepříznivou politickou situací.<sup>390</sup>

Již druhý den po okupaci českého území německými vojsky je postupně vydáváno jedno protižidovské nařízení za druhým. Cílem protektorátního zákonodárství s antisemitskou tematikou je v první řadě segregace židů od majoritní části obyvatelstva. Snaha o tzv. „ghettoizaci“ tak pronikala do všech odvětví hospodářského, společenského, sociálního i kulturního života. Protižidovská nařízení na základě toho můžeme rozdělit do několika skupin. V první řadě je nutno uvést skupinu nařízení, která budeme pracovně nazývat jako označovací. Cílem těchto vyhlášek, kam můžeme zařadit kupř. označování židů Davidovou hvězdou, označování židovských legitimací, vkladních knížek a v neposlední řadě samotných židovských obchodů, bylo viditelným

---

<sup>390</sup> Z dopisu je patrné, že JUDr. Hönigsfeld je přesvědčen, že podobný problém musí trápit i jeho druhého židovského kolegu Huga Lustiga. S největší pravděpodobností tedy naráží na jejich židovský původ, který je dle něho zásadním determinantem jejich současné finanční situace. (Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53125).



způsobem vymezit skupinu lidí, která byla dle rasových zákonů považována za židy.<sup>391</sup> Další skupinu můžeme nazvat jako vyhlášky omezující kulturní, vzdělávací a osobní rozvoj, sem bychom mohli zařadit zákaz návštěvy biografů a divadel, zákaz vstupu do veřejných parků a sadů, dále pak do galerií, knihoven, archivů, a rovněž zákaz chodit do škol. Úkolem těchto nařízení bylo co nejdůsledněji omezit styky židovského a nežidovského obyvatelstva ve veřejném životě.<sup>392</sup> Zbývající antisemitské vyhlášky můžeme zařadit pod název hospodářská opatření. Sem by spadala veškerá vládní nařízení o správě hospodářských podniků, zavedení vázaných kont a účtů u peněžních ústavů a vyloučení židů z vykonávání některých druhů povolání.<sup>393</sup> Z analýzy protižidovských nařízení uskutečňovaných Okresním úřadem v Jičíně je patrné, že úřad byl v řešení židovské otázky spíše benevolentní a snažil se, pokud to bylo jen trochu možné, vydávat protižidovská nařízení s co největší prodlevou ve srovnání s vydáním oficiálního vládního nařízení. V srpnu 1939, kdy vyšlo několik oběžníků s nařízeními týkajícími se zákazu návštěvy veřejných míst (biografů, kadeřnictví, hostinců, kaváren, plováren a koupališť), pověřil okresní úřad jičínskou četnickou stanicí, aby nenápadně prošetřila vztahy mezi židovským a árijským obyvatelstvem. Obec se na základě tohoto šetření měla rozhodnout, zda je nutné v zájmu většinové společnosti vydávat toto jedno z prvních protižidovských nařízení. O okresním úřadu rozhodně nelze říci, že by byl ve svém počínání nějak radikální, naopak snažil se hledat možné alternativy, jak realizaci antisemitské politiky co nejvíce oddálit.<sup>394</sup>

V září 1939 byly všem židům v okrese Jičín, stejně jako v ostatních oblastech protektorátu, zabaveny všechny radiové přijímací stanice. Po jejich shromáždění byly uschovány na bezpečném místě v budově okresního úřadu. Na každý přijímač byla umístěna cedulka se jménem a přesnou adresou majitele. Toto nařízení bylo jedním z prvních, které zásadně omezovalo osobní a kulturní svobodu židovských spoluobčanů. Jedním z regionálních specifik v oblasti protižidovských nařízení bylo vládní nařízení z konce září 1939, kdy byl židům omezen vstup do nádražních restaurací. Vzhledem k tomu, že v Jičíně byla pouze jedna nádražní restaurace a její prostory byly natolik omezené, že nebylo možné vyhradit zvláštní místnost pro neárijské obyvatelstvo,

---

<sup>391</sup> KÁRNÝ, Miroslav. *"Konečné řešení": genocida českých židů v německé protektorátní politice*. Praha: Academia, 1991, s. 72 - 75. ISBN 80-200-0389-4.

<sup>392</sup> Tamtéž, s. 50 – 58.

<sup>393</sup> PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Auditorium, 2011, s. 118 - 120. ISBN 978-80-87284-19-3.

<sup>394</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1939, č. Ž/5 – 9.

rozhodl se Okresní úřad v Jičíně zažádat Presidium zemského úřadu v Praze o udělení výjimky v realizaci této vyhlášky. Presidium žádosti překvapivě vyhovělo, a židé tedy mohli i nadále podnik navštěvovat.<sup>395</sup>

V regionálních periodících a časopisech, zejména v týdeníku Hlas našeho venkova, byly často publikovány antisemitské články a karikatury narážející na antifašistické státy (zejména Velkou Británií a zprvu i Francií).<sup>396</sup> Noviny informují i o postupném zavádění protizidovského zákonodárství: v Hlasu našeho venkova z 28. 2. 1941 otištěna krátká stat' o vyloučení židů z výkonu rybářství.<sup>397</sup> Dále se objevují články agitačního charakteru – „Každý z nás se musí přičinit o vyřešení židovské otázky“<sup>398</sup>; „Konec židovského vlivu v našem hospodářství“<sup>399</sup>. V tehdejší společnosti velmi známou a často publikovanou antisemitskou karikaturou byla tzv. Edvardova hvězda: v každém jejím cípu byl umístěn jeden z členů československé exilové vlády. Dalším typem byly články osočující židy z mezinárodního zločinu a vyvolání světové války – „Židé poznamenaní a nepoznamenaní“<sup>400</sup>; „Židé nechtěli poslouchat a vyhýbali se práci“<sup>401</sup>.

Od školního roku 1940 – 1941 byla výnosem ministerstva školství židovským dětem zakázána návštěva všech veřejných škol s českým vyučovacím jazykem (kromě škol židovských). Je nutno vzít v potaz, že vzdělání je pro židy podle judaismu jednou z nevyšší postavených životních hodnot, proto se také často organizovala ilegální domácí vyučování.<sup>402</sup>

Součástí protizidovské kampaně v Jičíně bylo v dubnu 1940 i přejmenování Židovské ulice na ulici Starou. Tento akt patrně souvisel s procesem postupné segregace židovského obyvatelstva.<sup>403</sup>

---

<sup>395</sup> Tamtéž

<sup>396</sup> Hlas našeho venkova, roč. 23, 1942, č. 9, 27. 2., s. 3.

<sup>397</sup> Hlas našeho venkova, roč. 22, 1941, č. 8, 28. 2., s. 4.

<sup>398</sup> Hlas našeho venkova, roč. 22, 1941, č. 17, 2. 5., s. 1.

<sup>399</sup> Krakonoš, roč. 58, 1940, 1941, č. 18, 18. 2., s. 1.

<sup>400</sup> Hlas našeho venkova, roč. 22, 1941, č. 43, 3. 10., s. 1.

<sup>401</sup> Tamtéž

<sup>402</sup> Výroční zpráva Lepařova státního reálného gymnasia v Jičíně, za školní rok 1946 – 1947. Jičín: nákladem gymnasia, 1947, s. 7.

<sup>403</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, Zápisy ze schůzí městské rady 1940, kn. č. 318, inv. č. 877. Neustránkováno.

## 12. 1 Změny povolání

Vyloučení židovských intelektuálů z výkonu povolání probíhalo v protektorátu od samotných počátků cíleně a programově. Již 17. 3. 1939 byl protektorátní vládou schválen požadavek lékařské a advokátní komory na vyloučení židů z jejich řad. Vzhledem k nedostatku kvalifikovaných pracovníků v lékařské sféře byl výkon praxe zprvu zakázán pouze lékařům pracujícím v nemocnicích, na poliklinikách a v dalších veřejných zařízeních. Ostatním lékařům byl pak výkon jejich praxe definitivně zakázán až vládním nařízením z června 1940. Židovští advokáti i lékaři mohli být ministerstvem spravedlnosti ustanoveni tzv. židovskými právními zástupci a židovskými lékaři. Nesměl však být překročen limit 2 % z celkového počtu židovských advokátů. Jejich klienty a pacienty mohli být ale pouze židé.<sup>404</sup>

Svá pracovní místa byli v průběhu roku 1939 donuceni opustit i osvětoví pracovníci, zejména učitelé a vysokoškolští profesori. Nařízením ze dne 4. 7. 1939 byli židé vyloučeni z výkonu funkcí v učitelských sborech, v městské samosprávě, ve vědeckých ústavech a učených společnostech. Židé se rovněž nesměli účastnit politického života, být členy spolků a jiných kulturních a volnočasových korporací. Propuštění židovští zaměstnanci byli dáni do trvalé výslužby a jako finanční podporu obdrželi navíc jeden měsíční plat. Poté každý měsíc jim na jejich vázané účty byly zasílány tzv. odpočivné platy, které mohly dosahovat částky 600 – 3000 Kč.<sup>405</sup> Výše částky však byla závislá na druhu povolání, které osoba dříve vykonávala. Kupříkladu Julius Janowitz (městský úředník, mající na starost ve městě elektrovodny a popisný úřad) pobíral navíc ke standardnímu odpočivnému platu (550 Kč) i drahotní roční příspěvek v hodnotě 1800 Kč.<sup>406</sup>

Židé nemohli být ani poručníky.<sup>407</sup> Regionálním příkladem je poručnictví žida Rudolfa Neumanna, který se na konci třicátých let staral o syna svých tragicky zesnulých přátel Stanislava Hylmara. Z důvodu vydaných protižidovských vyhlášek nemohl být nadále veden jako poručník, proto byl Stanislav svěřen do péče městského četníka Duška.<sup>408</sup>

---

<sup>404</sup> PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Auditorium, 2011, s. 138 - 148. ISBN 978-80-87284-19-3.

<sup>405</sup> Tamtéž, s. 148 – 153.

<sup>406</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Hlavní kniha záloh 1938 – 1939*, kn. č. 839, inv. č., s. 75.

<sup>407</sup> *Vládní nařízení č. 136/1940 Sb.*, o právním postavení židů ve veřejném životě.

<sup>408</sup> Osobní vzpomínky Stanislava Hylmara ze dne 26. 1. 2016.

Tabulka č. 4:

Tabulka mapuje proces vyloučení židů – intelektuálů z jejich původních zaměstnání

Jméno	Původní povolání (před rokem 1939)	Z výkonu povolání vyloučen dne	Zaměstnání v době války	Poznámka
Arnošt Lustig	Lékař	Jeho lékařská ordinace byla uzavřena patrně v průběhu roku 1939, jelikož v adresáři z roku 1940 již není uvedena. <sup>409</sup>		
Hugo Lustig	Advokát	16. 3. 1939	Bývalý advokát <sup>410</sup>	Za svého zástupce zvolil JUDr. Kloučka. <sup>411</sup>
Emil Hönigsfeld	Advokát	16. 3. 1939	Bývalý advokát <sup>412</sup>	Za svého zástupce zvolil JUDr. Potůčka. <sup>413</sup>
Ludvika Tausssigová	Středoškolská profesorka	Dne 1. 5. 1939 přeložena na dovolenou s čekatelným jako neárijka. <sup>414</sup>	Profesorka ve výslužbě <sup>415</sup>	Dle svědectví pamětníků v letech 1939 - 1943 byla zaměstnávána jako pomocná dělnice. <sup>416</sup>
Julius Janowitz	Městský úředník	17. 6. 1940 <sup>417</sup>	Zemědělský dělník <sup>418</sup>	Jeho propuštění ze služeb města se zvažovalo již v září 1939. <sup>419</sup>

<sup>409</sup> Adresář města Jičína XIV. Jičín: Město Jičín, 1940, s. 5 – 96.

<sup>410</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, Evidenční karty obyvatel, neuspořádáno.

<sup>411</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, Kronika města Jičína 1939 - 1942, kn. č. 264, inv. č. 793, s. 51.

<sup>412</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, Evidenční karty obyvatel, neuspořádáno.

<sup>413</sup> Tamtéž

<sup>414</sup> SOKA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, Pamětní kniha: Dějiny gymnasia v Jičíně, kn. č. 746, inv. č. 746, s. 339.

<sup>415</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, Evidenční karty obyvatel, neuspořádáno.

<sup>416</sup> Jičínské gymnázium 1624 – 1999: almanach k 375. výročí. Jičín: Nákladem gymnázia, 1999, s. 93.

<sup>417</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, Zápisy ze schůzí městské rady 1940, kn. č. 318, inv. č. 877. Nestránkováno.

<sup>418</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, Evidenční karty obyvatel, neuspořádáno.

<sup>419</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, Zápisy ze schůzí městské rady 1939, kn. č. 317, inv. č. 876. Nestránkováno.

Vlivem arizací a zabavování židovského majetku o své živnost postupně přicházeli i židovští obchodníci. Obchody jsou již od dubna 1939 označeny pomocí cedulky s nápisem Židovský obchod / Jüdisches Geschäft. Cedulky byly umístěny jak ve výkladních skříních, tak ve dveřích, to aby případný zákazník byl dostatečně obeznámen s tím, do jakého obchodu vlastně vstupuje. Obchody začaly být označovány zejména kvůli říšskému vojsku, kterému bylo zapovězeno chodit nakupovat do obchodů neárijských.<sup>420</sup> Mezi léty 1939 – 1940 došlo k výraznému poklesu v počtu židovských obchodů a firem. Ještě v dubnu roku 1939 v Jičíně bylo celkem 28 obchodů, o necelý rok později pak jen 15 obchodů.<sup>421</sup> Většina z nich byla arizována, jiné byly zrušeny. Pro říši bylo finančně nevýhodné, aby musela všechny nepracující židy podporovat, proto byla v roce 1941 zavedena pracovní povinnost práce schopných židovských mužů a žen narozených v mezi léty 1891 – 1923.<sup>422</sup>

Od 18. 12. 1939 každý, kdo chtěl zaměstnávat žida, si musel opatřit schválení úřadu práce. V samotném Jičíně úřad práce v letech 1939 – 1945 působil. Mladí židovští muži byli často využíváni jako levná pracovní síla na hospodářských statcích a v zemědělství.<sup>423</sup> Nebylo neobvyklé, že za prací se přechodně stěhovali i několik desítek kilometrů. Nejčastěji byli najímáni soukromými podnikateli, kteří jim navíc zajistili i ubytování, stravu a vše potřebné.<sup>424</sup> Žid mohl být do pracovního poměru také přikázán ministerstvem hospodářství. Pracovní podmínky pro židy byly postupem času složitější a složitější. Vládním nařízením z července 1942 židé neměli nárok na mzdu v případě nemoci, noční práce, práce přesčas či práce v neděli a o svátcích. Pracovní doba mladistvých zaměstnanců ve věku 14 – 18 let se řídila pracovní dobou určenou pro dospělé, zatímco pro dospělé pracovní předpisy pozbyly platnosti. Práceschopnost židů ve věku 18 – 50 let měly ověřit lékařské prohlídky, které probíhaly již od dubna 1941. Židé byli většinou nasazeni na práce sloužící k obraně země, zajištění výživy, výrobě spotřebního zboží, v oblasti hospodářské a zemědělské. Konkrétně se jednalo o zemní a zemědělské práce, zakládání parků a dalších zelených ploch, práce při sklizni na

---

<sup>420</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1939, č. Ž/5 – 9.

<sup>421</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Normálie, obecní statistika*, kt. č. 1239, inv. č. 2302.

Srov.: *Adresář města Jičína XIV*. Jičín: Město Jičín, 1940, s. 5 – 96.

<sup>422</sup> PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Auditorium, 2011, s. 153 - 155. ISBN 978-80-87284-19-3.

<sup>423</sup> Tamtéž, s. 155 – 157.

<sup>424</sup> Zaměstnavatel mohl stravné, ubytovné či cestovné poskytnout pouze za udělení souhlasu od ministerstva hospodářství a práce.

Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

velkostaticích, práce v lesním hospodářství a případně i v průmyslových závodech. Skupiny židovských pracovníků musely ale být důsledně odděleny od ostatních, nežidů, a to jak v práci, tak v ubytování. Sociální nejistota a nedostatek finančních prostředků donutily židy přijmout takřka jakákoliv zaměstnání. Na pracovní aktivity židů mělo dohlížet oddělení Židovského náboženské obce v Praze, tzv. Židovské ústředí v Praze.<sup>425</sup>

*Tabulka č. 5:*

Tabulka sumarizuje pracovní nasazení jičínských židů v letech 1939 – 1943<sup>426</sup>

<b>Jméno</b>	<b>Termín pobytu</b>	<b>Druh práce, místo přechodného bydliště</b>
Josef Fischer (*1916)	11. 10. 1940 - 19. 9. 1941	Hospodářské práce, Běchary - u B. Seidla
Viktor Hahn (*1894)	23. 7. 1940 - 17. 6. 1941	Žňové práce, Žeretice - u J. Jakubce
Julius Hermann (*1892)	23. 7. 1940 - 11. 6. 1941	Žňové práce, Žeretice - u J. Jakubce
Jiřina Lustigová (*1922)	16. 7. 1940 - 15. 8. 1941	Zemědělské práce, Pševy u Kopidlno - u J. Kotláře
Jiří Pick (*1920)	1. 8. 1940 - 1. 1. 1941	Přeškolovací kurs, Praha II Krakovská 13
Viktor Steiner (*1900)	25. 6. 1940 - 15. 8. 1940	Zemědělské práce, Slatiny, u p. Hamáčka
Otto Adelberg (*1902)	26. 10. 1939	Pomocné práce na městských jatkách

V zimě roku 1942 pracovala dvanáctičlenná skupina židovských dělníků v produktivním věku na úpravě lipového stromořadí. O této jejich pracovní aktivitě se dozvídáme zejména díky stížnosti nadporučíka německé posádky Johanna Wildta. Podle něho pracovní skupina židů pracuje velmi nedbale a většinu času stojí. Vedoucím dělníkem byl Josef Polák, který byl vedením okresního úřadu pokárán za to, že židé

<sup>425</sup> PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Auditorium, 2011, s. 154 - 157. ISBN 978-80-87284-19-3.

<sup>426</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

nejsou ve své práci dostatečně efektivní. Skupina židovských mužů byla na práce vybrána zejména pro nízké náklady za jejich práci.<sup>427</sup>

V listopadu 1942 vydal Oberlandrát v Jičíně další protižidovské nařízení, kterým se snažil co nejvíce eliminovat vliv židů v hospodářském životě. Židé byli definitivně vyloučeni nejen z živností, ale i z členství v hospodářských a živnostenských společenstvech.<sup>428</sup> Schůzí Obchodní grémia se však židé neúčastnili již od konce února 1940. Valné hromady Obchodního grémia konané v únoru 1940 se účastnil pouze jeden žid - Rudolf Kareis, který velmi energicky diskutoval na téma zavedení či nezavedení zdravotního pojištění. Původní židovští komisaři pro jednotlivé obchodní sekce byli již v roce 1939 nahrazeni českými obchodníky. Mezi léty 1939 – 1940 se však až na onu ojedinělou účast Rudolfa Kareise schůzí představenstva nikdo z židů neúčastnil.<sup>429</sup> Podobná byla situace i v dalších spolcích a obchodních společenstvech. Schůze výkonného výboru Klubu československých turistů se Arnošt Lustig naposledy účastnil v srpnu 1939.<sup>430</sup> I přestože byl dle členské matriky dr. Lustig členem spolku ještě v roce 1939, na veřejnosti se již téměř vůbec neprojevuje a veřejných jednání se účastní pouze sporadicky.<sup>431</sup> V letech 1940 – 1943 již není veden v matrice členů grémia žádný žid.<sup>432</sup>

## 12. 2 Arizace židovských obchodů a firem

Historicky první nařízení týkající se arizace židovských živností bylo vydáno už v březnu 1939 první protektorátní vládou Rudolfa Berana. Nařízení ve skutečnosti již pojednávalo o správě a postupném zabavení podniků ve prospěch árijských podnikatelů.<sup>433</sup> Toto nařízení z března 1939 je však v historii arizací takřka bezvýznamné, zásadní nařízení, od kterého se odvíjelo i budoucí protižidovské zákonodárství, vešlo v platnost 21. 6. 1939 a jeho autorem byl samotný říšský protektor Konstantin von Neurath. Budoucí důvěrníci, tzv. Treuhänderi (volný překlad z němčiny: „správce věrné ruky“), měli mít veškeré kompetence k nakládání se svěřenými podniky a závody. Úředně živnost stále náležela svému původnímu vlastníku, nicméně realita již

<sup>427</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí správní komise 1942*, kn. č. 288, inv. č. 847. Neustránkováno.

<sup>428</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Oběžníky, vyhlášky, seznamy spolků*, kt. č. 1435, inv. č. 2363.

<sup>429</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Neustránkováno.

<sup>430</sup> SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Zápisy ze schůzí 1933 - 1941*, kn. č. 18, inv. č. 18.

Srov.: SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Seznam členů*, kt. č. 1, inv. č. 36.

<sup>431</sup> Tamtéž

<sup>432</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Matrika členů (1925 – 1940)*, kn. č. 11, inv. č. 11.

<sup>433</sup> PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Auditorium, 2011, s. 36, 59. ISBN 978-80-87284-19-3.

byla jiná, správce si s obchodem mohl dělat vesměs vše, co uznal za vhodné.<sup>434</sup> Původní název obchodů zůstal zachován, což mělo patrně evokovat normálnost poměrů.<sup>435</sup> Hlavním úkolem přiděleného správce měla být příprava podniku pro komplexní arizaci, tedy převzetí podniku do vlastnictví některého vhodného árijského podnikatele. Soubor několika nařízení v první řadě vymezil přesnou definici pojmu „žid“, čímž bylo přesně určeno, kdo je v protektorátu vlastně považován za žida. Závěrem můžeme říci, že tento zákoník v podstatě legalizoval uplatňování Norimberských zákonů na území protektorátu.

Z kapitoly Sociodemografická struktura již víme, že v Jičíně bylo největší zastoupení židovských obchodů s galanterním zbožím a textiliemi. S ohledem na to, že v protektorátu již před válkou byl velký nadbytek obchodů s tímto sortimentem, arizace a likvidace židovských obchodů začala právě v těchto průmyslových odvětvích. Některé obchody (často maloobchody) byly přímo rušeny.<sup>436</sup> Pokud však další činnost obchodu byla nezbytná pro zásobování obyvatelstva a hospodářskou stabilitu města, mohly být obchody převedeny do vlastnictví árijců, kteří měli v dané obchodní oblasti již nějaké zkušenosti, byli spolehliví, „dobrého smýšlení“ a nebyli trestně stíháni. Kritérií pro to, stát se arizátorem, bylo více, ale v zásadě stačilo splnit tyto čtyři základní. Mnohdy však také záleželo na vzájemných osobních sympatiích s Oberlandrem či jiným vysoce postaveným nacistickým hodnostářem. Každého žadatele vyšetřovala místní četnická stanice, jejímž úkolem bylo zjistit, zda je žadatel vhodný pro funkci arizátora a má k dispozici kapitál potřebný k převzetí obchodního inventáře a skladových zásob. O převzetí židovských obchodů se ucházeli obchodníci i ze širšího okolí – např. až z Turnova.<sup>437</sup>

Koncem dubna 1940 postupně mizí zmínky o platech obecního úřadu židovským obchodníkům a řemeslníkům. Výjimkou je firma Rudolfa Neumanna, která pro město pracuje ještě v dalších několika měsících.<sup>438</sup>

---

<sup>434</sup> Tamtéž, s. 69 – 76.

Srov.: KÁRNÝ, Miroslav. *"Konečné řešení": genocida českých židů v německé protektorátní politice*. Praha: Academia, 1991, s. 29 - 33. ISBN 80-200-0389-4.

<sup>435</sup> *Adresář města Jičína XIV*. Jičín: Město Jičín, 1940, s. 5 – 96.

<sup>436</sup> K likvidaci byly určeny především podniky závislé na dovozu, trpící nedoukem surovin, podniky bez velkého hospodářského významu a podniky se zastaralým zařízením.

<sup>437</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Oběžníky, vyhlášky, statistika*, kt. č. 1345, inv. č. 2357.

Srov.: SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Oběžníky, pokuty, statistika*, kt. č. 1346, inv. č. 2357.

<sup>438</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1940*, kn. č. 318, inv. č. 877. Neustránkováno.



Situace v oblasti židovských obchodů se řeší i v rámci schůzí výkonného představenstva Obchodního grémia. V červnu 1939 obchodní grémium pracuje na sestavení seznamu eventuálních správců židovských obchodů. Také se obrací na okresní úřad, který žádá o zaslání seznamu židovských obchodů a seznamu navrhovaných árijských obchodních dozorců. Židé a arizace byli hlavním předmětem i dalších dvou schůzí v únoru a dubnu roku 1940. Na schůzi představenstva v dubnu 1942 se v návaznosti na vydané vládní nařízení probírala hospodářská situace v oboru textilním, obuvi a konfekci, na schůzi byla také podána komplexní zpráva o průběhu arizací židovských podniků.<sup>439</sup>

V oblasti arizace a správy židovských obchodů a firem se významně angažovala i místní pobočka NSDAP v Hradci Králové v čele s dr. Kafkou. O Kareisově továrně na výrobu lihovin svému nadřízenému dr. Rudolfovi Müllerovi<sup>440</sup> píše toto: „Výše uvedená firma je pro nás /NSDAP – A. S./ důležitá. Podle mého názoru by firma do německých rukou měla být odprodána asi za 60 000 RM.“ V kompetenci místních pracovníků NSDAP v Hradci Králové bylo také shánět vhodné kandidáty pro správu jednotlivých židovských podniků.<sup>441</sup>

Nutno zmínit, že židovské živnosti v Jičíně se pro arizátory musely jevit jako velmi perspektivní. Až na živnost Bohumila Picka byly všechny obchody a továrny bez hypotečního zatížení, tudíž pro arizátory na první pohled obchody skýtaly spousty zisků a minimální výdaje.<sup>442</sup>

První relevantní zmínka o volbě správců do židovských obchodů se v Archivu města Jičína objevuje ke dni 9. 12. 1939, kdy ministerstvo obchodu městskou radu vyzývá, aby co nejdříve jmenovala Treuhändera pro židovské obchody se starým železem a odpadky (zvláště pro obchod Františka Ornsteina). Okresní úřad ve svém dopise ministerstvu doporučuje na tuto funkci obchodníka Václava Vaníčka.<sup>443</sup>

---

Srov.: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1939*, kn. č. 317, inv. č. 876. Nestránkováno.

<sup>439</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Nestránkováno.

<sup>440</sup> Rudolf Müller byl pověřen dohledem nad všemi dosazenými správci židovských podniků v oblasti vyživovacího sektoru a vydával směrnice k jejich dalšímu vedení, nebo likvidaci.

<sup>441</sup> NA, fond Arizační spisy, *Arizace firmy Bedřicha Kareise (Jičín)*, kt. č. 17, inv. č. 181.

<sup>442</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovský majetek (1937-1941)*, kt. č. 1303, inv. č. 2336.

<sup>443</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Oběžníky, vyhlášky, statistika*, kt. č. 1345, inv. č. 2357.

První zmínka o ústředním komisaři židovských obchodů v Jičíně se datuje ke dni 28. 11. 1940, kdy se Anton Sandner jako Treuhänder ujal Kareisovy firmy.<sup>444</sup> Dle všeho působil jako Treuhänder i v obchodě Františka Ornsteina. Anton Sandner měl v Jičíně na starost dohled zejména nad důležitými židovskými obchody s vyššími ročními obraty (obchody s kůžemi, lihovinami).<sup>445</sup>

V roce 1940 většina židovských obchodů ještě fungovala, ale pod správou árijského správce. Nucené správě se v roce 1940 podařilo uniknout pouze dvěma obchodům – obchodu Julia Janowitze, který měla ve své správě jeho nežidovská manželka Alžběta, a zasilatelství Bohumila Picka.<sup>446</sup> Židovské obchody pod správou árijského podnikatele měly mít dle nařízení říšského protektora z 20. 5. 1940 v hospodářské oblasti rovnocenné postavení s ostatními árijskými obchody, což potvrzuje hypotézu z úvodní pasáže – obchody byly sice oficiálně v rukou svých původních majitelů, ale ve skutečnosti byly považovány za majetek nových správců; úkolem Treuhänderů v podstatě bylo začlenit původní židovské obchody do říšské ekonomiky.<sup>447</sup> Jičín spolu s Klatovy byl jediným městem, kde v případě drobných, nevýznamných maloobchodů mohli být arizátoři i obchodníci české národnosti.<sup>448</sup>

V poslední fázi zbývala jen samotná arizace podniku, tedy oficiální přepsání majetku či živnosti na nového vlastníka. Žádostí o přidělení židovských nemovitostí v Jičíně bylo během druhé světové války podáno několik. S největším počtem žadatelů se setkáváme zvláště v březnu a dubnu 1940, v době, kdy bylo ze strany protektorátní vlády nařízeno radikální snížení počtu židovských obchodů s galanterií a látkami. Bohužel v SOKA Jičín úplně chybí archivní materiály pojednávající o arizačních prepisech, tudíž jsme odkázáni pouze na protokoly s žádostmi jednotlivých správců a arizátorů. Níže umístěná tabulka tedy mapuje arizační proces pouze z části, čtenář se z ní dozví o aktivitách žadatelů, ale bohužel mu ne ve všech případech poskytne informace o výsledku žádosti.<sup>449</sup>

---

<sup>444</sup> NA, fond Arizační spisy, *Arizace firmy Bedřicha Kareise (Jičín)*, kt. č. 17, inv. č. 181.

<sup>445</sup> Tamtéž

<sup>446</sup> *Adresář města Jičína XIV*. Jičín: Město Jičín, 1940, s. 5 – 96.

<sup>447</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Oběžníky, vyhlášky, statistika*, kt. č. 1345, inv. č. 2357.

<sup>448</sup> JANČÍK, Drahomír; KUBŮ, Eduard. *"Arizace" a arizátoři: drobný a střední židovský majetek v úvěrech Kreditanstalt der Deutschen (1939-45)*. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2005, s. 147. ISBN 80-246-1000-0.

<sup>449</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Oběžníky, vyhlášky, statistika*, kt. č. 1345, inv. č. 2357.

Tabulka č. 6:

Tabulka představuje základní zdroj informací k arizačnímu procesu v Jičíně<sup>450</sup>

Datum	Nemovitost	Majitel	Žadatel o přidělení / odkoupení nemovitosti	Stav žádosti	Poznámka
11. 9. 1939	Dům	Hönigsfeldovi	Město Jičín	Vyřizuje se	
13. 12. 1939	Obchod se starým železem a "odpadky"	František Ornstein	Václav Vaníček	Vyřizuje se	
5. 3. 1940	Obchod se sukny	Otto Goliath	Jan Jand'ourek	Vyřizuje se	
5. 3. 1940	Obchod s látkami	Janowitzovi		Obchod zrušen	Vlastníci Julius Janowitz a Marie Lustigová
13. 3. 1940	Obchod s kůžemi	Alois Stránský	Ferdinand Žižka, Josef Fišer	Vyřizuje se	
15. 3. 1940	Obchod s lihovinami	Kareisovi	Jaroslav Svatoň	Nepřidělen	
18. 3. 1940	Prodej zboží	Textilní obchody	Václav Heřman	Vyřizuje se	V. Heřman chce odkoupit veškeré zboží z židovských textilních obchodů
19. 3. 1940	Dům	Steinerovi	Rostislav Příhoda	Nepřidělen	
30. 3. 1939	Živnost	Vilém Bondy	Josef Koros	Přiděleno	Josef Koros získal po V. Bondym živnostenský list na obchod se střížním zbožím <sup>451</sup>

<sup>450</sup> Tamtéž

<sup>451</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Nestránkováno.

13. 6. 1939	Živnost, obchod	Pavla Breitenfeldová	Štěpánka Kohlová	Přiděleno	Š. Kohlová získala živnostenský list na obchod po P. Breitenfeldové <sup>452</sup>
26. 3. 1940	Obchod s galanterií	Hahnovi	Josef Hejl	Vyřizuje se	
26. 3. 1940	Obchod s galanterií	Steinerovi	Josef Hejl	Nepřiděleno	
1. 4. 1940	Obchod s galanterií	Marie Bergrová		Obchod zrušen	
3. 4. 1940	Obchod se starým železem a "odpadky"	Marta Guthová		Zákaz prodeje odpadků	M. Guthová nemůže živnost nadále provozovat, jelikož jí byl zabaven automobil.
29. 4. 1940	Obchod s kůžemi	Hermannovi	Václav Hrubý	Obchod předán do správy	
30. 4. 1940	Živnost	Marta Guthová	Vít Štembera	Přiděleno	V. Štembera získal živnostenský list po M. Guthové.
28. 1. 1941	Obchod se starým železem a "odpadky"	František Ornstein	Anton Sandner	Obchod předán do správy	
1942	Obchodní místnost v domě č. p. 93	Hahnovi	Alois Vynš	Vyřizuje se	Od 2. 11. 1941 má obchod svého Treuhändera.
3. 8. 1939	Živnost	Arnošt Kareis		Vyřízeno	Z vlastní vůle se vzdal své živnosti <sup>453</sup>

<sup>452</sup> Tamtéž

<sup>453</sup> Tamtéž

	Obchod s lihovinami	Kareisovi	Walter Körner	Vyřízeno	Tato zmínka se objevuje dodatečně až v zápisech ze schůzí z roku 1946 <sup>454</sup> . 27. 4. 1942 je jako majitel továrny uváděn Johann Hynek. <sup>455</sup>
19. 7. 1940	Byt v domě Palacké ulici č. p. 72	Stránský	Marsen	Vyřízeno	
7. 3. 1940	Jakýkoliv židovský obchod		Vlasta Jarišová	Vyřizuje se	Za účelem zřízení vlastní živnosti žádá o přidělení některého židovského obchodu
	Automobil "Walter"	Bedřich Ornstein	Walter Körner	Přiděleno	B. Ornstein po válce žádá o vyplacení náhrady
	Obchod	Steinerovi	W. Maresch	Přiděleno	
1941	Obchod se sukny	Goliathovi		Přiděleno	V roce 1941 byla provedena adaptace interiéru obchodu v hodnotě 28 000 Kč.

### 12. 3 Židovský majetek

O byty a bytové zařízení měli nacisté od počátků okupace značný zájem. S příchodem Němců do protektorátu byl bytů velký nedostatek, nabídka nebyla schopna pokrýt poptávku. Již v květnu 1940 vyšlo nařízení, že všichni neárijci bydlící v obecních domech mají dostat okamžitou výpověď. Konfiskace židovských bytů probíhají vskutku velmi rychle. Jen v Praze ke dni 1. 10. 1940 bylo zajištěno 14 920 bytů židovských rodin. Židům nezbývalo nic jiného než se společně sestěhovat do zatím ještě volných

<sup>454</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1946*, s. 216, neuspořádáno.

<sup>455</sup> 6. Mai 1942. *Firma Friedrich Kareis Sohn, Inh. (Inhaber) Johann Hynek (Likörfabrik und Weingrosshandel Jitschin)*. (NA, fond Arizační spisy, *Arizace firmy Bedřicha Kareise (Jičín)*, kt. č. 17, inv. č. 181).

bytů. V nevelkých bytech či domech často žilo i několik židovských rodin. S materiálními nedostatky a v prostorové stísněnosti zde museli přečkat dobu do nacisty plánovaného transportu (mohlo to trvat několik týdnů až měsíců). Uvolněné byty pak byly dány k dispozici bytovému úřadu NSDAP, který je přiděloval jednotlivým německým rodinám, které do protektorátu přicházely z Říše. V době prvních transportů do Terezína dostala Židovská náboženská obec v Praze za úkol vytvořit zvláštní oddělení, tzv. Treuhandstelle, které se mělo specializovat na evidenci, vyklízení a oceňování jednotlivých uvolněných bytů v Praze a okolí.<sup>456</sup>

V Jičíně výnosem Oberlandráta ze dne 10. 6. 1940 měly být židovské byty nejpozději do 30. 6. 1940 vyklizeny a dány k dispozici bytovému úřadu NSDAP. Židé měli být původně koncentrováni do jednoho domu či jedné ulice, ale vzhledem k tomu, že v Jičíně nebyly žádné vhodné budovy, z tohoto plánu nakonec sešlo. Okresní úřad usoudil, že realizovatelné bude uvolnit všechny byty obývané židy v árijských domech a navíc některé židovské domy. Koordinací celé akce byla pověřena zdejší židovská náboženská obec, jejímž úkolem bylo vytipovat nemovitosti, které mají být v nejbližší době uvolněny. Mezi vybranými byl i byt smíšené židovské rodiny Kareisových. Manželka Zdenka se však z bytu odmítala vystěhovat, jelikož jejich manželství bylo před několika dny rozloučeno a ona je nyní dle svých slov árijkou. 14. 8. 1940 Zdenka podává stížnost na postup okresního úřadu.<sup>457</sup> Po válce je Zdence její rozvod s manželem vytýkán. Rada židovských náboženských obcí argumentuje slovy, že pokud by v manželství setrvala, mohl být její manžel deportován do koncentračního tábora až počátkem roku 1945. Všechny její snahy o získání vyššího důchodového příspěvku jsou ze strany úřadů úspěšně bojkotovány a k její životní situaci jsou všichni lhostejní.<sup>458</sup>

Ve stejném termínu (v červnu 1940) došlo i k dalším formálním rozvodům, jejichž cílem bylo zamezit zabavování majetku (veškeré nemovitosti byly totiž po rozvodu přepsány na nežidovského partnera). V rámci jičínské židovské komunity se setkáváme s dalšími třemi rozvody – Robert Hahn a Jiřina Jurečková; Julius Janowitz a Alžběta Kocourová; Otto Mautner a Libuše Munková.<sup>459</sup>

---

<sup>456</sup> PETRŮV, Helena. *Zákoné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Auditorium, 2011, s. 130 - 134. ISBN 978-80-87284-19-3.

<sup>457</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1940, č. K/77.

<sup>458</sup> SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, kt. č. 9, inv. č. 124.

<sup>459</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

Od poloviny roku 1940 jsou některé židovské byty uvolněny a přednostně dány k dispozici německým obyvatelům. Nejenže židé byli nuceni migrovat v rámci města Jičína (někteří se stěhovali během roku i několikrát), několik mladších mužů bylo dokonce internováno mimo Jičín – do Rovně a Sobotky, kde pracovali jako pomocní dělníci na zemědělských statcích. Mnozí byli během války nuceni se stěhovat za prací, na kterou byli zrovna povoláni.<sup>460</sup> Od 19. 9. 1941 byla ale možnost stěhování (dočasného i trvalého) vázána pouze na povolení od Ústředny pro židovské vystěhovalce v Praze.<sup>461</sup>

Konkrétní migrace jičínských židů během druhé světové války je zobrazena v tabulkovém zpracování v *Příloze č. 44*.

V souladu se zněním říšského nařízení o židovském majetku měly být postupně pořizovány kompletní soupisy židovského jmění. Přesný soupis spolu s odhadními cenami měl usnadnit budoucí arizace. Nejprve měl být pořizen soupis lesního majetku a pachtu, a to nejpozději do 25. 9. 1939. Jedinými majiteli lesních pozemků tehdy v Jičíně byli Arnošt Kareis a Bohumil Pick. Arnošt Kareis již tehdy v polovině roku 1939 zvažoval prodej pozemků paní Pavelkové z Bělé pod Bezdězem. Další nařízení říšského protektora z 29. 2. 1940 zavazovalo židovské vlastníky k přihlášení veškerého pozemkového a provozního majetku a majetku v podobě akcií. Dotazníky byly velmi podrobné. Obsahovaly jednak informace o majiteli (jméno, povolání, národnost, adresa či případné dluhy) a konkrétní popis charakteru majetku (druh nemovitosti, odhadní cena, poloha a rozloha, technický stav nemovitosti a v některých případech se objevuje i krátká zpráva o historii majetku – např. o předchozích vlastnících).<sup>462</sup>

Po 10. 1. 1943, kdy byli jičínští židé transportováni na shromaždiště do Mladé Boleslavi, byly všechny židovské byty zapečetěny a majetek svezen na různá místa v rámci katastru města Jičína.<sup>463</sup> Centrálním skladem vybavení ze židovských bytů byly místnosti v zadním traktu zámku, které byly Vystěhovalceckým fondem pro Čechy a

---

<sup>460</sup> Tamtéž

<sup>461</sup> PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Auditorium, 2011, s. 210. ISBN 978-80-87284-19-3.

<sup>462</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Židovský majetek (1937-1941)*, kt. č. 1303, inv. č. 2336.

<sup>463</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 17 – 18.

Moravu<sup>464</sup> užívány od 1. 2. 1943. Majetek byl dále uskladněn v tržnici nábytku na Husově třídě, v kůlně u Guthů, v hostinci U Žďánských na Novém Městě, v kůlně hostince č. p. 33 na Husově třídě a ve skladišti firmy Knotek.<sup>465</sup> Dnem 12. 1. 1943 se židovské nemovitosti oficiálně staly majetkem Ústředny pro židovské vystěhovalce.<sup>466</sup> V květnu 1944 jsou správě židovského majetku postoupeny další tři místnosti v budově okresního soudu.<sup>467</sup> Ceny židovského majetku byly výrazně podhodnocené, z větší části byl pak majetek rozprodán mezi německé státní příslušníky.<sup>468</sup> Židovské byty, i přes velkou bytovou krizi, zůstaly ve většině případů neobsazeny až do konce války.<sup>469</sup> V roce 1944 byla v Jičíně sestavena speciální odborná komise složená ze stavitele Františka Šikoly, právníka Slavomíra Nesvadby a Johanna Wildta. Během války je obci několikrát nabídnuto odkoupit židovské nemovitosti, zvláště synagogu, židovský hřbitov, domy č. p. 3 a 33 na Valdštejnově náměstí a dům č. p. 103 v Židovské ulici. V roce 1942 obec zvažuje, že v domě č. p. 3 na náměstí, vzhledem k jeho historizujícímu vzhledu, zřídí veřejné muzeum. Posledním vedoucím odboru Správy židovských nemovitostí se v polovině roku 1944 stal Petr Lukeš (bývalý štábní rotmistr Československé armády, který se rozhodl pro spolupráci s Němci). Jeho cílem bylo z židovských nemovitostí získat co nejvíce peněz pro svůj osobní prospěch. Opět i on se snažil městskou radu přesvědčit pro koupi židovských nemovitostí. Synagogu a židovský hřbitov plánoval podrobit demolici a obci tak nabídnout pouze stavební parcely. Obci dokonce sděluje, že kupce na stavební materiál ze synagogy a hřbitova má již sehnané. Naštěstí se tento šílený plán u městské rady nedočkal pochopení a obec koupi jednoznačně odmítla, a to především z důvodu nejistoty poválečných poměrů.<sup>470</sup> Uskladněný majetek začal být z budovy zámku vyklízen koncem května 1944.

---

<sup>464</sup> Auswanderungsfond byl založen v březnu 1940, aby spravoval konfiskovaný židovský majetek. (PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou*. Praha: Academia, 2014, s. 113. ISBN: 978-80-200-2256-1).

<sup>465</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 17 – 18.

<sup>466</sup> SOKA Jičín, fond Okresní soud Jičín, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno.

<sup>467</sup> Zatímco svršky zabavené gestapem byly obvykle svázeny do sběrných skladů Majetkového úřadu, majetek židů odvečených do KT byl soustředěn ve sběrných skladech tzv. Oberlandrátů a Reichsauftragsverwaltungů.

<sup>468</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1944 - 1945*, kn. č. 318, inv. č. 878. Neustránkováno.

<sup>469</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 17 – 18.

<sup>470</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1944 - 1945*, kn. č. 318, inv. č. 878. Neustránkováno.



## 12. 4 Vystěhování židů z Jičína

10. ledna 1943 skupina 78 židů v brzkých ranních hodinách opustila Jičín a vlakem odjela na shromaždiště v Mladé Boleslavi, kde byli koncentrováni všichni židé ze širokého okolí.<sup>471</sup> První transport odsud odjel 13. 1., odjela jím většina jičínských židů. Další transport do Terezína byl stanoven na 16. 1.<sup>472</sup> Jičínští židé ve valné většině případů v Terezíně strávili jen několik málo dnů, než byli deportováni dál na východ, zpravidla do Osvětimi. První transport s jičínskými židy z Terezína odjel již 20. 1. 1943.<sup>473</sup>

Jako vzpomínka na pobyt jičínských židů v Terezíně nám zůstal dopis Otty Mautnera, jež zaslal své ženě Libuši v roce 1944.<sup>474</sup> Dále máme k dispozici subjektivní vzpomínky bývalých vězeňkyň Marie Janatové<sup>475</sup> a Olgy Grünwaldové.<sup>476</sup> Všechny výše zmíněné prameny nám významně pomáhají dokreslovat často nelehké životní okamžiky vězňů. Celkem v nacistických koncentračních táborech a věznicích zahynulo 83 jičínských židů.<sup>477</sup>

Několik osob židovského původu bylo zatčeno ještě před lednem 1943.<sup>478</sup> Jednalo se především o osoby politicky činné, příbuzné emigrantů a odbojové pracovníky. V letech

---

<sup>471</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 17 – 18.

<sup>472</sup> KÁRNÝ, Miroslav. *Terezínská pamětní kniha: židovské oběti nacistických deportací z Čech a Moravy 1941-1945*. Praha: Melantrich, 1995, S. 1111 – 1119, 1120 - 1127, fot. příl. ISBN 80-7023-225-0.

<sup>473</sup> SOKA Jičín, fond Okresní soud Jičín, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno.

<sup>474</sup> *Dopisnice z Terezína adresovaná Libuši Mautnerové*, [on-line], [cit. dne 14. 1. 2016]. Přístupné on-line: <http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/108988-otto-mautner/>.

<sup>475</sup> „V Terezíně jsem bydlela v Rathausgasse. Pracovala jsem na slídě v dřevěných barácích směrem k Bohušovicím. Slída se loupala mimo ghetto, vždy nás po odchodu z ghetta kontrolovali čeští četníci. Pracovalo se vždy tři dny dopoledne a tři dny odpoledne. Bydlela jsme s pěti ženami v malé místnosti. Po příchodu do Terezína nám byla přidělena holá a prázdná místnost. Jedna kamarádka propašovala do ghetta tabák a schovala ho za posteje. Sehnaly jsme si stůl, židle, na smetišti jsme našly umyvadlo. (...) V době okrašlovací akce jsem myla a uklízela po malířích. Pamatuji se na Hanuše Theina – zpěváka, který organizoval Broučky. Na žádném představení jsem nebyla, protože mi zemřel syn. Ve šlojsce nám všechno sebrali, propašovala jsem pouze 1000 K. Peníze jsem schovala do vevy chleba. 11. 5. 1945 jsem jela z Terezína vlakem (dobyččí vozy) do Prahy a přespala jsem v židovské ubikaci. Druhý den ráno jsem jela vlakem do Jičína. Ještě nás prohlíželi, nejsme-li nemocní. Po osvobození jsem byla s malými dětmi doma.“

(PT, *Sbírka vzpomínek*, Janatová Marie, inv. č. 4907).

<sup>476</sup> PT, *Sbírka vzpomínek*, Skutecká Olga, inv. č. 4911.

<sup>477</sup> Číselný údaj je pochopitelně pouhým odhadem. Počet nelze přesně určit, už jenom z toho důvodu, že nelze přesně definovat „jičínského žida“.

<sup>478</sup> SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, *Historicko – dokumentační materiály*, kt. č. 16, inv. č. 157.

1944 – 1945 byla pozatýkána většina členů smíšených židovských rodin<sup>479</sup>, kteří byli internováni buď v Terezíně, či v jiných táborech na území protektorátu.<sup>480</sup>

Seznam transportovaných židů doplněný o jejich osudy, analýzu počtu zatčených v jednotlivých letech a jejich úmrtí je umístěn v *Příloze č. 45, 46, 47*.

---

<sup>479</sup> Za smíšenou židovskou rodinu považují takovou rodinu, kde ve společné domácnosti žil nežid a žid.

<sup>480</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 90 – 91.

### 13. Poválečné období

Po konečném pádu nacistického Německa a osvobození většiny nacistických táborů spojenci se vězňům naskytla vidina lepších zítřků. Ne všichni se však konce války dožili, v řadě táborů právě v tuto dobu propukly epidemie infekčních onemocnění. Kupř. v Terezíně, kde 1. 5. byl zjištěn první případ skvrnitého tyfu, museli vězni zůstat až do konce května. Řada z nich epidemii podlehla.<sup>481</sup>

V roce 1945 se do Jičína navrátili zejména židé ze smíšených rodin, kteří byli zpravidla vězněni v některých z internačních zařízení na našem území. Dále přežilo několik osob, které byly zatčeny v rámci Akce „E“ v září 1942, a v neposlední řadě se podařilo přežít čtyřem židům, kteří byli do Terezína hromadně deportováni v lednu 1943. Jednalo se o starší osoby, které byly díky svému pokročilému věku dlouhou dobu chráněny před transporty na východ.<sup>482</sup> Soupis jičínských židů přeživších holocaust a navrátilivších se do Jičína je umístěn v *Příloze č. 48*.

Po návratu do svých původních domovů však velmi rychle zjišťují, že se nejedná o návrat domů v pravém slova smyslu. Otřesení hrůzami koncentračních táborů, ztrátou svých nejbližších a událostmi na politické scéně jsou nuceni zahájit „bolestný“ návrat k životu. Některým se začlenění do nových politických a společenských poměrů podařilo snáze, jiní na nový život zcela zanevřeli a uzavřeli se do svého nitra. Byli i tací, kteří holocaust (šoa) přijali jako historický fakt, se kterým se musí existenciálně vyrovnat.<sup>483</sup> Krátce po válce byla ale převaha těch, kteří chtěli zcela zapomenout, a to v některých případech i na své židovství – např. pamětnice holocaustu Irena Racková, roz. Popperová, říká, že tehdy nenašla dostatek odvahy na to, aby se přihlásila k židovské náboženské obci. Bála se prý o své potomky, aby znovu nedoplatili na to, že jsou židé.<sup>484</sup> V židovské matrice narozených z let 1849 – 1937 nalézáme poznámku o tom, že v roce 1948 i Hana Popperová (starší setra paní Ireny) z židovské obce

---

<sup>481</sup> CHLÁDKOVÁ, Ludmila. *Terezínské ghetto*. Praha: V Ráji, 2005, s. 35. ISBN 80-86758-18-4.

<sup>482</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 92 – 96.

Srov.: SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, kn. č. 79, inv. č. 79.

<sup>483</sup> SOUKUPOVÁ, Blanka. *Modely životních osudů českých Židů po šoa*. In: *Židovská menšina v Československu po druhé světové válce. Od osvobození k nové totalitě*, Praha: Židovské muzeum v Praze, 2009, s. 81 – 90. ISBN: 978 -80- 86889-90-0.

<sup>484</sup> SEDLÁČKOVÁ, Anna. *Z historie poslední jičínské židovské komunity v Jičíně aneb Po stopách zmizelých*, s. 24, Ohnišťany, Středoškolská odborná činnost 2014 – 2015, Lepařovo gymnázium Jičín, PhDr. Eva Bílková.

vystoupila a přistoupila k církvi římsko-katolické.<sup>485</sup> Židé, které válka nepřipravila o židovskou identitu, tzv. sionisté, po roce 1948 z Československa odchází do nově vzniklého židovského státu – Izraele.<sup>486</sup>

### 13. 1 Židovský majetek po válce

Právní platforma pro budoucí restituce židovského majetku byla dána již dekrety prezidenta Edvarda Beneše z let 1944 – 1945. Zásadní se pro tuto oblast stal ale až dekret č. 5/1945 Sb. vydaný 19. 5. 1945.<sup>487</sup>

V prvních týdnech po skončení druhé světové války (30. 7.) Místní národní výbor v Jičíně jmenoval speciální správní komisi složenou z obchodníka Bedřicha Ornsteina a vrchního finančního komisaře J.Uc. Josefa Janaty (oba dva přežili holocaust). Za hospodářského a ekonomického konzultanta byl zvolen stavitel Josef Resl. Náplní jejich činnosti byla hospodářská správa židovských nemovitostí (obchodů a domů) a ostatních majetkových záležitostí. Jejich prvním zásadním úkolem bylo vyhotovit soupis židovského majetku a přešetřit technický stav, v jakém se nemovitosti nacházejí.<sup>488</sup> Tento místní správní orgán jistou dobu vyvíjel svoji činnosti nezávisle na vznikající Národní správě majetkových podstat Majetkového úřadu a Vystěhovaleckého fondu. Městská rada se tehdy ospravedlňovala tím, že jí nebyla známa existence zvláštní ústřední organizace spravující židovský majetek a komise byla sestavena především z důvodu, že židovský majetek byl opuštěn a rozkrádán. Ve správě majetku jičínských židů nastala tedy dvojkolejnost. Někteří žadatelé se přímo obraceli na místní správu, tedy na pány Ornsteina a Janatu, jiní zase oslovovali přímo Národní správu majetkových podstat. V říjnu 1945 zástupci Národní správy přijeli osobně do Jičína, aby představitelům města osvětlili, že kompetence přidělování a přerozdělování bývalého židovského majetku má v rukou dle znění dekretu prezidenta republiky pouze Národní správa. Obě strany se v konečné fázi byly schopny dohodnout na spolupráci, městský úřad díky své znalosti místních poměrů bude moci Národní správě doporučovat potenciální pronajímatele. Čitelný obraz tehdejší velmi zmatečné situace nám nabízí

---

<sup>485</sup> NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, fol. 325 - 326, Židovská náboženská obec Jičín.

<sup>486</sup> Po válce se do Izraele přestěhovala manželka Josefa Gutha Herta Guthová, později Löblová, a Jiří Abl, který v Jičíně zdědil majetek po svém strýci.

<sup>487</sup> *Dekrety prezidenta republiky Edvarda Beneše*, [on-line], [cit. dne 24. 1. 2016]. Přístupné on-line: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/>.

<sup>488</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1944 - 1945*, kn. č. 318, inv. č. 878. Neustránkováno.

historie bývalého židovského domu č. p. 6 na Žižkově náměstí. Dům byl tehdy necelých sedm let starý, byl prostorný, moderní a víceúčelový (v přízemí se nacházel obchod se sklady a v dalších dvou patrech byly byty), je tedy pochopitelné, že o dům se ucházela celá řada žadatelů. Obchodní prostory byly nejprve pronajaty Růženě a Františku Melgrovým. Za několik málo týdnů byli ale nuceni se obchodu vzdát ve prospěch Rolnických družstevních podniků.<sup>489</sup> Dalším žadatelem byl Rostislav Příhoda, který svou žádost zaslal přímo na Národní správu a zdejší orgány o svém počínání vůbec neinformoval. Z dlouhého jednání obou kompetentních orgánů, Městského národního výboru a Národní správy, nakonec vzešel závěr, že obchodní místnosti mají být rozděleny mezi Rostislava Příhodu (podnikatele se železářstvím) a státní Rolnické družstevní podniky s pobočkou v Jičíně. Dalším navrhovaným kandidátem ze strany Okresního národního výboru Jičín pro správu domu č. p. 6 byl Jan Jand'ourek. Národní správa však tento návrh jednohlasně zamítla.<sup>490</sup>

Obchodník se sportovním zbožím a potřebami František Hlaváč v srpnu 1945 usiluje o udělení obchodu v domě č. p. 2 po rodině Abelesových na Husově třídě. Ke své žádosti dodává, že při vysídlování židů z Jičína v lednu 1943 byl židům ve všech ohledech nápomocný, rodině Hahnových prý dokonce zajistil export peněz na konta zahraničních bank.<sup>491</sup> Pronájem domu č. p. 2 Janu Jand'ourkovi byl schválen jak Městským národním výborem, tak samotnou Národní správou.<sup>492</sup>

Restituovat bylo možné jak majetek nemovitý, tak movitý. Restituent však za všech okolností musel příslušným úřadům dodat osvědčení o národní a státní spolehlivosti a osvědčení o národnosti, která vycházela ze sčítání lidu z roku 1930. V případě, že se žadatel v roce 1930 hlásil k jiné než české národnosti (např. německé, maďarské či židovské), navrácení majetku se stávalo komplikovanějším.<sup>493</sup> Známe několik případů, kdy přeživší židé byli městskou radou odmítnuti s tím, že se v roce 1930 hlásili k německé národnosti. Tyto zmínky však pocházejí převážně z oblastí nacházejících se

---

<sup>489</sup> Prapočátky kolektivizace a zestátnování soukromého vlastnictví. V oblasti poválečných sporů o židovských majetku je tento aspekt velmi dobře patrný.

<sup>490</sup> SOKA Jičín, fond Okresní národní výbor Jičín, *Konfiskace židovského majetku – žádost o pronájem*, kt. č. 58, inv. č. 568a.

<sup>491</sup> Údajně zajistil Otokaru Hahnovi, který v roce 1939 se svojí ženou emigroval, vývoz peněz do zahraničí.

<sup>492</sup> SOKA Jičín, fond Okresní národní výbor Jičín, *Konfiskace židovského majetku – žádost o pronájem*, kt. č. 58, inv. č. 568a.

<sup>493</sup> *Dekret prezidenta republiky, č. 5/1945 Sb.*, dekret prezidenta republiky ze dne 19. května 1945 o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

v blízkosti hranic s Německem nebo z oblastí spadajících pod župu Sudety.<sup>494</sup> Předválečný Jičín byl ryze českým městem a zdejší židé byli v českém prostředí velmi dobře integrováni, z čehož plyne, že v roce 1930 se všichni hlásili k národnosti české.<sup>495</sup> V poválečném prostředí se tedy nesetkáváme s žádnými znatelnými symptomy šovinismu a antisemitismu vůči přeživším židům nebo jejich příbuzným, kteří si činili nárok na navrácení majetku. Problematika přístupu k židovským repatriantům podle mého soudu obecně nespočívala v xenofobii představitelů městských samospráv, ale spíše v „nešťastné“ právní formulaci dekretu č. 5/1945 Sb, kde je pojem válečného zločince definován nikoliv na základě závažnosti jeho provinění, ale na základě národnosti, ke které se hlásí. V moderních dějinách tento postup hledání viníků označujeme jako princip kolektivní viny (do národní paměti se nám sousloví kolektivní vina vrylo zejména v otázce poválečného Německa, s podobným problémem se však musely potýkat i jiné evropské národy – Slováci či Maďaři).<sup>496</sup>

*Tabulka č. 7:*

Tabulka poskytuje přehled o poválečných žádostech na přidělení bývalého židovského majetku

Rok	Nemovitost	Žadatel	Stav žádosti	Poznámka
1945	Kryštofa Haranta 492	Stanislav Geisler	Nepřiděleno	Stanislav Geisler je akademický malíř z Police nad Metují
1945	Riegrova 201	Olga Grünwaldová	Přiděleno do správy	
1945	Husova 2	Gustav Pick	Pronajat obchod	
20. 7. 1945	Žižkovo náměstí 6	Rostislav Příhoda	Obchod pronajat	Do 27. 5. 1945 v domě pobývala ruská vojenská jednotka.

<sup>494</sup> S podobnými případy jsem se setkala při mapování historie Židovské náboženské obce v Radnicích. Radnice se nacházely několik málo kilometrů od sudetské župy a řada židů v roce 1930 se zde přihlásila k německé národnosti. Po válce byli přeživší i potomci žádající o navrácení svého původního majetku městskou radou odmítáni.

<sup>495</sup> *Statistický lexikon obcí v republice Československé*. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1934, s. 120

<sup>496</sup> *Dekret prezidenta republiky, č. 5/1945 Sb.*, dekret prezidenta republiky ze dne 19. května 1945 o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

30. 7. 1945	Kryštofa Haranta 492	František Prachař	Nepřiděleno	Majitelky tkalcovské dílny v Praze II sdělují, že nemají doposud žádné zprávy o rodině Fischerových
1945	Žižkovo náměstí 6	Rolnické družstevní podniky Jičín	Prostory pronajaty	
1945	Majetek O. a V. Steinerových	Josef Steiner	Žádá o národní správu nad jejich majetkem	
9. 7. 1945	Kryštofa Haranta 492	František Springer	Nepřiděleno	
1946	Riegrova 201	Jan Berounský	Nepřiděleno	
srpen 1946	Kryštofa Haranta 492	V. Hrdlička a Josef Baumhlier	Nepřiděleno	Mají v plánu znovu vybudovat továrnu A. Fischer - výroba koberců a potahových látek
1947	Husova 2	Jiří Abl	Přiděleno do správy	
	Valdštejnovo náměstí 3	Anežka Goliathová	Nepřiděleno. Pravděpodobně přiděleno L. Chvalovskému	
	Kryštofa Haranta 492	Jan a Petr Fischerovi, Otto Popper	Přiděleno do správy	
	Valdštejnovo náměstí 93	Lilly Hirschová, Robert a Otto Hahn, Marie Singerová	Přiděleno do správy. Poslední zmínka se objevuje ještě v roce 1991	
červenec 1945	Valdštejnovo náměstí 1	Bedřich Kubálek	Obchodní místoprostřed přidělena	
říjen 1946	Riegrova 201	Jan Berounský	Neznámý stav žádosti	J. Berounský se obrací na MNV se žádostí o přidělení továrních prostorů vhodných pro výrobu lamp

### 13. 1. 1 Nemovitost po rodině Goliathových

O přidělení majetku do osobního vlastnictví se od června 1949 ucházela Anežka Goliathová (bývalá manželka Karla Goliatha), která však výnosem Okresní civilního soudu v Ostravě byla počínaje dnem 26. 5. 1949 ustanovena opatrovnící majetku a zájmů Karla Goliatha<sup>497</sup> po dobu jeho nepřítomnosti v Československu. První její pokus o získání domu č. p. 3 na Valdštejnově náměstí je datován ke dni 18. 6. 1949. Celý případ se zprvu jeví pozitivně pro Anežku Goliathovou, která je Ministerstvem vnitra uznána nositelem relevantního nároku na získání nemovitosti. Městskému národnímu výboru v Jičíně je dokonce ministerstvem zaslán formulář na zrušení státní správy. Městský národní výbor je však toho názoru, že v zájmu budování socialistického státu by bylo vhodnější dům přidělit do správy Bytovému komunálnímu podniku v Jičíně. Po několikaletých soudních jednáních byl dům v červnu 1957 nakonec svěřen domovní správě.<sup>498</sup> Pan Lubomír Chvalovský (syn Emilie Chvalovské roz. Goliathové) ve svých vzpomínkách uvádí, že dům později získal on sám do osobního vlastnictví.<sup>499</sup>

### 13. 1. 2 Nemovitost po rodině Fischerových

JUDr. Otto Popper (Chicago, USA); MUDr. Jan Fischer (Praha)<sup>500</sup> a dr. Petr Fischer (Grete, USA)<sup>501</sup>, příbuzní po Arthuru a Kláře Fischerových, v květnu 1950 podávají žádost o restituci domu č. p. 492 v ulici Kryštofa Haranta. Národní správou majetku byla v roce 1945 pověřena Marie Fischerová z Lomnice nad Popelkou.<sup>502</sup> Soudní jednání se táhla několik měsíců. V pramenech jsem našla zmínku z března 1951, kdy údajně měla být řízení zdárně u konce. Ve stejné době (v roce 1951) byl dům s továrnou dočasně pronajímán Hradeckým energetickým rozvodným závodům. Závody se na městském národním výboru dožadují, aby jim byla nemovitost přidělena do vlastnictví, v praxi to znamená, že nemovitost měla být zestátněna. S ohledem k politickému

---

<sup>497</sup> U jména „Karel Goliath“ je v úředním spise důrazně zmíněn jeho židovský původ. Další vlny antisemitismu ze strany českých úřadů a spoluobčanů nebyly ničím neobvyklým. Židé byli v této době paradoxně označováni za prototyp Němců, kteří nebyli z českého území vysídleni.

<sup>498</sup> SOKA Jičín, fond Okresní národní výbor Jičín, *Konfiskace, národní správa (F – K)*, kt. č. 232, inv. č. 1001.

Srov.: SOKA Jičín, fond Okresní národní výbor Jičín, *Goliathovi – národní správa*, kt. č. 638, inv. č. 1896.

<sup>499</sup> Osobní vzpomínky Lubomíra Chvalovského ze dne 18. 8. 2015.

<sup>500</sup> Jako medik šel ke konci války dobrovolně pomáhat do Terezína. Později se stal psychiatrem, a to natolik úspěšným, že byl zvolen prezidentem Evropské rady psychiatrů. Má dvě dcery, obě jsou však duševně choré. (Osobní vzpomínky manželů Richterových ze dne 11. 7. 2015).

<sup>501</sup> Před válkou odjel do USA, kde se oženil s o několik let starší ženou (původem Němkou). Vystudoval filozofii a teologii. (Osobní vzpomínky manželů Richterových ze dne 11. 7. 2015).

<sup>502</sup> Manželka zemřelého MUDr. Josefa Fischera (bratra Arthura Fischera).



kontextu počátku padesátých let městský národní výbor nekladl státnímu podniku žádný odpor.<sup>503</sup>

Krátce po osvobození, v červnu 1945, byla továrna sužována častými krádežemi. Ruské vojsko údajně před svým odchodem z města odevzdalo klíče od továrny nějakým dětem, které dovnitř prý bez rozmyslu každého pustily.<sup>504</sup>

O továrnu měla v letech 1945 – 1947 zájem celá řada podnikatelů nejen z jičínského okresu, ale i z větších dálek – např. až z Police nad Metují. Továrna pro uchazeče tehdy znamenala dobré vyhlídky do budoucna, disponovala kvalitním vybavením, počínaje tkalcovskými stavy a konče samotným výrobním materiálem. Byla dobře lokalizovaná – na předměstí Jičína ve směru na Hradec Králové a v neposlední řadě budova byla moderní a ve velmi dobrém technickém stavu.<sup>505</sup>

### 13. 1. 3 Nemovitost po rodině Hahnových

V červnu 1961 byl dům patřící dědicům rodiny Hahnových (Lilly Hurychové – Praha, Ottu Hahnovi - Tel Aviv, Elišce Politzerové – Tel Aviv, Robertu Hahnovi – Londýn, Marii Singerové – New York a Jiřímu Popperovi)<sup>506</sup> Okresním stavebním podnikem v Jičíně převeden do státního socialistického vlastnictví. Vzhledem k tomu, že většina vlastníků žila v cizině, jako prostředník mezi nimi a úřady fungovala Lilly Hurychová, roz. Hahnová. V domě tehdy byl jeden obchod a dvě dílny využívané jako sklenářství. Nutnost znárodnění byla podložena tím, že dům je ryze obchodním domem, tudíž v zájmu státního hospodářství je, aby byl dům ve vlastnictví státu. Rodině nebyla poskytnuta finanční ani jiná náhrada.

V dubnu roku 1991 se Marie Singerová odvolává na vyhlášku právní normy související s privatizací majetku § 6 zák. č. 403/90 Sb.<sup>507</sup> Dům byl rodině znovu navrácen.

---

<sup>503</sup> SOKA Jičín, fond Okresní národní výbor Jičín, *Konfiskace, národní správa (F – K)*, kt. č. 232, inv. č. 1001.

<sup>504</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1944 - 1945*, kn. č. 318, inv. č. 878. Nestránkováno.

<sup>505</sup> Tamtéž

Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1946*, s. 131, neuspořádáno.

Srov.: SOKA Jičín, fond Okresní národní výbor Jičín, *Konfiskace židovského majetku – žádost o pronájem*, kt. č. 58, inv. č. 568a.

<sup>506</sup> Ottu Hahnovi patřily dvě sedminy domu, ostatním pak vždy jedna sedmina.

<sup>507</sup> Zákon s názvem *O zmírnění následků některých majetkových krivd*.

### 13. 1. 4 Nemovitost po rodině Guthových

Herta Guthová, (roz. Blumová), po prohlášení svého manžela Josefa Gutha za mrtvého koncem roku 1947 začala vehementně usilovat o získání jmění po své tchyni Martě Guthové.<sup>508</sup> Jednalo se především o dům č. p. 44 v Železnické ulici v Jičíně. Dům s odhadní hodnotou 201 593, 40 Kč získala do osobního vlastnictví koncem roku 1947 a k tomu ještě zdědila finanční obnos 2 703,75 Kč. Herta dům později prodala a se svým novým manželem emigrovala do Izraele.<sup>509</sup>

Po zrušení Národní správy majetkových podstat v květnu roku 1950 byly nemovitosti nacházející se v restitučním řízení (dům Otty a Arnošky Goliathových, Emila a Elišky Hönigsfeldových, Artura a Kláry Fischerových) dány do národní správy Sdružení komunálních podniků v Jičíně.<sup>510</sup>

Vzhledem k velké bytové krizi, která po skončení druhé světové války ve městě panovala, byly žadatelům přidělovány i byty z židovského vlastnictví. V případě, že by se původní vlastník vrátil, měl být byt vyklizen a poskytnut mu k užívání.<sup>511</sup> Od května do září 1945 bylo přiděleno celkem 333 bytů a 712 žádostí stále čekalo na vyřízení.<sup>512</sup> Soupis přidělených původních židovských bytů je umístěn v *Příloze č. 49*.

### 13. 2 Poválečná ŽNO

Řada židovských náboženských obcí vzhledem k malému počtu souvěrců v dané lokalitě obnovena nebyla. Přestože záhy po skončení války nebylo jisté, kolik členů se domů vůbec navrátí, byla ve většině předválečných ŽNO vytvořena prozatímní reprezentace, tvořená z navrátilivších se členů.<sup>513</sup> Funkce správce ŽNO v Jičíně byla nejprve svěřena Bedřichu Ornsteinovi, počátkem roku 1949, v době, kdy Ornstein emigroval do Izraele, tuto funkci z pověření Rady židovských náboženských obcí v zemích České a Moravskoslezské převzal Josef Skutecký (dříve Grünwald).<sup>514</sup>

---

<sup>508</sup> Nejprve usilovala pouze o pozůstalost po svém manželovi, zjistila ale, že nic nezanechal, tudíž si začala činit nárok na majetek po své tchyni Martě Guthové.

<sup>509</sup> SOKA Jičín, fond Okresní soud Jičín, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno.

<sup>510</sup> SOKA Jičín, fond Okresní národní výbor Jičín, *Konfiskace, národní správa (F – K)*, kt. č. 232, inv. č. 1001.

<sup>511</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1944 - 1945*, kn. č. 318, inv. č. 878. Nestránkováno.

<sup>512</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 73.

<sup>513</sup> PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 143.

<sup>514</sup> SOKA Jičín, fond Okresní národní výbor Jičín, *Židovská náboženská obec*, kt. č. 134, inv. č. 803.

V případě ŽNO Jičín nelze hovořit o žádných náznacích obnovy obce. Činnost pana Ornsteina a Skuteckého se orientovala zejména na hledání druhotného využití pro židovské památky a další bývalé židovské nemovitosti.<sup>515</sup>

Židovské osídlení po roce 1943 bylo v Jičíně velmi prořídilé. Tabulka a graf umístěné v Příloze č. 50, 51 mapují vývoj počtu židů po válce. Z grafu je patrné, že počet židů byl vskutku velmi nízký a nepřesáhl hranici devíti osob.<sup>516</sup>

U přeživších jičínských židů pozorujeme odmítavý postoj ke všemu německému. Manželé Grünwaldovi si dokonce své německé příjmení nechali změnit na česky znějící „Skutecký“.<sup>517</sup> Městský národní výbor Jičín zaujímá k nové poválečné židovské otázce vlažný vztah. Přejmenování „Staré“ ulice zpět na „Židovskou“ se stále odkládalo a nakonec k němu došlo až koncem roku 1947. Podle představitelů města byl název „Židovská“ nepatřičný.<sup>518</sup>

Návrhů na nové využití židovské modlitebny se po roce 1945 objevilo několik. Z jednání Bedřicha Ornsteina je patrné, že se všemi prostředky snažil, aby synagoga i po válce našla nějaké smysluplné využití. Byl dokonce ochoten z pověření Rady židovských náboženských obcí prostory poskytnout zdarma městskému národnímu výboru pro účely kulturní. Město tuto, nutno říci velmi velkorysou, nabídku několik týdnů intenzivně projednávalo. Vzhledem k nutným stavebním adaptacím, pro jejichž uskutečnění by bylo nutné vyhradit vysokou finanční částku, byla obec nucena nabídku odmítnout. Město pak v dalších měsících zvažovalo další možné alternativy, jak se synagogou naložit – např. bylo v plánu prostory využít pro skladiště, či je pronajmout

---

<sup>515</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1944 - 1945*, kn. č. 318, inv. č. 878. Neustránkováno.

Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1946*, s. 217, neuspořádáno.

Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1947*, s. 72, 149, 156, 219, neuspořádáno.

<sup>516</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

Srov.: SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, kn. č. 79, inv. č. 79.

<sup>517</sup> NA, BHMA, Matrika oddaných 1849 – 1936, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 135 – 1636, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

<sup>518</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1947*, s. 252, 149, 156, 219, neuspořádáno.

Srov.: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1944 - 1945*, kn. č. 318, inv. č. 878. Neustránkováno.

nějakému drogistovi. Zájem o budovu projevil i Hudební spolek. Z realizace patrně opět sešlo z důvodu nedostatečného finančního kapitálu.<sup>519</sup>

### 13. 3 Hospodářská obnova a regenerace

Snahu o ekonomickou a hospodářskou konsolidaci a zároveň navázání na předválečné období zaznamenáváme u dvou přeživších. Bedřich Ornstein v Jičíně na krátkou dobu obnovil firmu na zpracovávání kůží. Jeho časté konflikty s městským národním výborem ohledně způsobů a místa skladování ho nakonec přiměly k úplnému zrušení živnosti.<sup>520</sup>

Provoz továrny na výrobu likérů Bedřich Kareis syn byl zahájen počátkem ledna 1946. Přeživší Bedřich Kareis nejprve otevřel pouze výrobu a po dokončení přístavby domu č. p. 70 v Palacké ulici plánoval otevřít i vlastní prodejnu.<sup>521</sup> Provozovna ale byla vzápětí 1. 7. 1948 vyhláškou ministryně výživy spolu s dalšími podniky na výrobu lihovin znárodněna národním podnikem Východočeské lihovary a octárny v Pardubicích. Rekonstrukce budovy byla před převzetím podniku do státní správy dokončena.<sup>522</sup> Záhy nato se B. Kareis odstěhoval do Liberce.<sup>523</sup>

### 13. 4 Poválečná reflexe holocaustu jako národní zkušenosti

#### 13. 4. 1 Veřejná výstava obrazů Arthura Fischera

Ve dnech 23. – 30. 11. 1947 Okresní a místní rada osvětová spolu s Akademickou čtenářskou jednotou uspořádala v prostorách Studentského domu v Jičíně posmrtnou výstavu uměleckých děl Arthura Fischera.<sup>524</sup> Návštěvnost výstavy byla značná.<sup>525</sup> Celkem bylo vystavováno přes padesát obrazů, které byly zapůjčeny jednak

---

<sup>519</sup> Více viz podkapitola Synagoga

<sup>520</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1944 - 1945*, kn. č. 318, inv. č. 878. Neustránkováno.

Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1946*, s. 75, 79, 161, 168, 217, neuspořádáno.

<sup>521</sup> Tamtéž, s. 298, 317. 344.

Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1947*, s. 3, 15, 28, 37 – 38, 41, 66, neuspořádáno.

<sup>522</sup> SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Přístavba domu č. p. 70 Palackého ulice*, kt. č. 180, inv. č. 436.

Srov.: Vyhláška ministryně výživy, č. 1661/1948 Ú. I., o znárodnění některých průmyslových podniků a závodů v oboru potravinářském. Přístupné on-line: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=18859&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>.

<sup>523</sup> SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, kt. č. 9, inv. č. 124.

<sup>524</sup> *Katalog k výstavě obrazů a kreseb Arthura Fischera in memoriam od 23. – 30. listopadu 1947*.

Neustránkováno.

<sup>525</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 43.

pozůstalými A. Fischera, jednak dalšími majiteli – zejména z Prahy. Na organizaci výstavy se podílel architekt Čeněk Musil, prof. Antonín Houba a akad. architekt Zdeněk Musil. Výstava byla zahájena slovy ředitele Národní galerie v Praze dr. Kamila Novotného.<sup>526</sup>

#### 13. 4. 2 Pomníky a památníky věnované obětem

Dne 1. 11. 1946 byla na budově bývalé radnice odhalena pamětní deska věnovaná městským zaměstnancům a členům zastupitelstva, kteří zahynuli během druhé světové války. Během tryzny byla zvláště oceněna politická činnost Otty Goliatha (dlouholetého člena městské rady).<sup>527</sup> Deska je vyrobena z černého mramoru a pochází z kamenické dílny Karla Stuchlíka. Pod nápisem „Trpěli, aby nás osvobodili“ je mimo jiné vytesáno jméno Otty Goliatha a Julia Janowitze.<sup>528</sup>

Na katastru města Jičína vzniklo ještě několik podobných památníků, jejichž cílem bylo připomenout konkrétní osoby. Iniciátory a donátory většinou byli rodinní příslušníci. V roce 1947 nechal Bedřich Ornstein svému synu Františkovi postavit pomník s pomyslným popelem z Osvětimi na urnovém háji.<sup>529</sup> Dodnes je o hrob rodinou pečováno. Podobný náhrobek nechala po svých zemřelých příbuzných na urnovém háji vztyčit i rodina Goliathových.<sup>530</sup>

Josef a Olga Skutečtí nechali na čelní desku rodinného hrobu na židovském hřbitově dopsat jména dvou bratrů a sestry, kteří zahynuli v koncentračních táborech. Také iniciovali umístění pamětní desky se seznamem obětí do hřbitovní márnice.<sup>531</sup>

Pozůstalí po obětech nacismu po válce žádají židovské instituce a Ministerstvo Národní obrany o vydání tzv. Osvědčení, které je nutnou náležitostí při žádosti pozůstalého po oběti židovského původu o zvýšení vdovského důchodu.<sup>532</sup>

---

<sup>526</sup> *Katalog k výstavě obrazů a kreseb Arthura Fischera in memoriam od 23. – 30. listopadu 1947.*  
Nestránkováno.

<sup>527</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 31 – 32.

Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1946*, s. 125, neuspořádáno.

<sup>528</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 31 – 32.

<sup>529</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1947*, s. 169, neuspořádáno.

<sup>530</sup> Terénní průzkum urnového háje v Jičíně

<sup>531</sup> Terénní průzkum židovského hřbitova v Sedličkách

Někteří pozůstalí a přeživší se po válce organizovali ve Svazu protifašistických bojovníků, který vznikl v roce 1951 sloučením několika odbojářských skupin. Svaz dodnes (pod novým názvem Český svaz bojovníků za svobodu) vyvíjí činnost osvětovou, kulturní a v neposlední řadě vědeckou.<sup>533</sup>

### 13. 5 Prohlášení za mrtvého

Průběh prohlášení za mrtvého byl velmi zdlouhavý. Národní správa Majetkových podstat musela žadateli (často rodinný příslušník) vydat potvrzení o posledním bydlišti pohřešovaného. Rada židovských náboženských obcí v českých zemích zase musela pro soudní účely vystavit výpis z matriky narozených. Vzhledem k náročnému byrokratickému procesu trvalo i několik let, než byla nezvěstná osoba za mrtvou prohlášena. Než byl celý soudní proces zakončen, byly informace o nezvěstném vystavovány na veřejných místech a každá žádost musela být otištěna na stránkách Úředního listu republiky Československé.<sup>534</sup>

Žadatel musel udělit plnou moc advokátovi, který ho v této záležitosti před soudem zastupoval. K samotnému prohlášení za mrtvého bylo ještě nutné dodat potvrzení o posledním bydlišti pohřešovaného. Toto potvrzení v zásadě vystavoval místní okresní úřad. K samotnému prohlášení za mrtvého bylo ještě nutné dodat bližší informace o rasové persekuci pohřešovaného (přesné datum a označení transportu), což zpravidla vystavovala Národní správa majetkových podstat. Potvrzení a bližší informace o případné smrti pohřešovaného vydávalo Ministerstvo sociální péče a repatriační odbor. Samotné soudní řízení pak bylo zahájeno okresním soudem v místě, kde pohřešovaný pobýval před transportem.<sup>535</sup>

Vlastní dokument Prohlášení za mrtvého se skládal z údajů osobních (jméno, příjmení, datum narození, informace o rodičích, domovská příslušnost, soudní příslušnost, náboženství a posledním bydliště), dále v něm byly informace o pravděpodobném úmrtí (datum a místo) a údaje o navrhovateli. Formulář měl ustálenou podobu, která

---

<sup>532</sup> SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, kt. č. 7, 9, inv. č. 124, 124.

<sup>533</sup> SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, kn. č. 79, inv. č. 79.

<sup>534</sup> SOKA Jičín, fond Okresní soud Jičín, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno.

<sup>535</sup> Tamtéž

vycházela ze znění Dekretu prezidenta republiky 117/1945 Sb., vydaného dne 27. 10. 1945.<sup>536</sup>

V mnohých případech bylo soudní řízení prohlášení za mrtvého spojeno s rozvodem manželství. Herta Guthová, přeživší holocaust, z Jičína a manželka zemřelého Josefa Gutha hned poté, kdy byl její manžel úředně prohlášen za mrtvého, podala žádost o rozloučení jejího manželství, které bylo v Jičíně uzavřeno v březnu 1942.<sup>537</sup>

Informace o procesu prohlášení za mrtvého byla otištěna v Úředním listě a umístěna na výstavní desku před soudem. Dokument měl k dispozici také opatrovník (často zároveň žadatel) a advokát. Za otištění žádosti v sekci „Prohlášení za mrtva“ v Úředním listě byl povinen zaplatit sám žadatel.<sup>538</sup> Ediktální lhůta byla určena po dobu jednoho roku od vyvěšení vyhlášky na soudní desce. Uznal-li soud za nutné návrh soudně řešit, stanovil pohřešovanému opatrovníka pro zastoupení v řízení (často se jím stával samotný žadatel).<sup>539</sup> S prohlášením za mrtvé byly často spojeny i dědické nároky pozůstalých. V případě více pozůstalých byl nárok dán tím, kdo z původních majitelů zemřel jako poslední. Prokázat, že přímý příbuzný zemřel jako poslední, znamenalo získat veškerou pozůstalost (majetek, ale i případné dluhy) ve svůj prospěch. Relevantních důkazů o tom, v jakém pořadí rodina zahynula, bylo často velmi málo a z důvodu torzovitosti táborových evidencí vězňů mnohdy nezbývalo nic jiného než se obrátit na přímé pamětníky, kteří svá tvrzení pak museli dosvědčit u soudu. Samotní soudci si z důvodu nepřehlednosti celého procesu vytvářeli malé rodokmeny celé rodiny, do nichž si pracovně vpisovali své poznámky ohledně nároku přeživšího na převzetí majetku po zesnulých příbuzných. Nutno podotknout, že některé genealogické rozrody byly velmi kvalitní – např. v případě dědického řízení po rodině MUDr. Arnošta Lustiga.<sup>540</sup> V některých případech se setkáváme s tím, že osobám odtransportovaným v lednu 1943, které ještě nebyly prohlášený za mrtvé, byl v polovině roku 1946 vydán nový domovský list.<sup>541</sup>

---

<sup>536</sup> Tamtéž

<sup>537</sup> Z materiálů soudní povahy je patrné, že Herta Guthová na rozvod se svým zesnulým manželem velmi naléhala, i přestože sňatek oficiálně pozbyl své legitimacy.

Srov.: SOKA Jičín, fond Okresní soud Jičín, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno.

<sup>538</sup> SOKA Jičín, fond Okresní soud Jičín, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno.

<sup>539</sup> *Dekret prezidenta republiky*, č. 117/1945 Sb., dekret ze dne 27. 10. 1945, kterým se upravují ustanovení o prohlášení za mrtvého.

<sup>540</sup> SOKA Jičín, fond Okresní soud Jičín, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno.

<sup>541</sup> Tamtéž

## 14. Osobnosti židovské komunity

### 14. 1 Jindřich Fleischner

Jindřich Fleischer se narodil 5. 3. 1879 do jičínské židovské rodiny.<sup>542</sup> Působil jako národohospodář, sociolog a překladatel.<sup>543</sup> Věnoval se zejména publikování odborných článků zaměřených na techniku, politologii a sociologii.<sup>544</sup> V Jičíně byl dlouholetým členem sociální demokracie.<sup>545</sup> Od židovství zachovával vlažný odstup, již v roce 1910 byl bez vyznání<sup>546</sup> a v okruhu svých blízkých přátel proslul osobními ironiemi o svém židovství.<sup>547</sup>

Zemřel 14. 8. 1922 v Berlíně.<sup>548</sup> Po jeho smrti bylo v jičínském regionálním tištěno několik vzpomínkových článků. Např. v politickém týdeníku Volnost je popsán jako dobrý člověk a houževnatý pracovník.<sup>549</sup>

Jeho popel byl později na přání matky pohřben na sedličském židovském hřbitově. V září 1923 nechalo město Jičín ve spolupráci s Ministerstvem veřejných prací a Dělnickou akademií v Praze na židovském hřbitově vztyčit dnes již pravděpodobně neexistující pomník.<sup>550</sup>

### 14. 2 Rodina Fischerových (Příloha č. 53)

Rodina regionálně významného malíře a tkalce Arthura Fischera. Arthur se narodil 6. 10. 1886 v Lomnici nad Popelkou do rodiny výrobce kořalek Eduarda Fischera.<sup>551</sup> Měl staršího bratra Josefa (později lékaře) a mladší sestru Annu. Sourozenci Karel, Ludvík a Karel zemřeli nedlouho po svém narození.<sup>552</sup> Od roku 1912 žil Arthur a jeho otec

<sup>542</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 587, inv. č. 1657.

<sup>543</sup> *Karl Kraus v Jičíně a Jičín v Karlu Krausovi* (katalog k výstavě), s. 10.

<sup>544</sup> Neznámější jsou od něho tyto články: Technická kultura, Chrám práce, Socializace v praxi, Dělník a průmyslová výroba, Výchova k práci.

<sup>545</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 589.

<sup>546</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 587, inv. č. 1657.

<sup>547</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 458.

<sup>548</sup> *Karl Kraus v Jičíně a Jičín v Karlu Krausovi* (katalog k výstavě), s. 10.

<sup>549</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 589.

<sup>550</sup> Tamtéž, s. 679, 680, 712.

Srov.: Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>551</sup> NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, fol. 203 – 204,

Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.

<sup>552</sup> Na židovském hřbitově v Jičíně se v sektoru A2 nachází jejich hrob.

Srov.: NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, fol. 203 – 204, 217 – 218, 227 – 228,

Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.



Eduard již v Jičíně, domovská příslušnost mu však byla přidělena až v říjnu 1929 a domovských list mu byl vystaven až o dalších deset let později.<sup>553</sup>

V letech 1898 – 1902 studoval na Státní vyšší reálce v Jičíně. Vzhledem k tomu, že Arthurův prospěch byl spíše podprůměrný, nechal ho otec Eduard 15. 4. 1902 (ještě během čtvrtého školního roku) přeložit na Odbornou školu tkalcovskou do Lomnice nad Popelkou.<sup>554</sup> Arthur ale nechtěl být nikdy tkalcem, již od raného dětského věku ho lákalo výtvarné umění. Ihned po dokončení tkalcovské školy odcestoval do Drážďan, kde v letech 1906 – 1912 studoval na Akademii výtvarných umění.<sup>555</sup> Po návratu do Jičína se seznámil se svojí budoucí manželkou Klárou Popperovou, dcerou významného představitele jičínské židovské obce Marka Poppera. Svatba se konala v jičínské synagoze za požehnání obou rodičů 2. 12. 1915.<sup>556</sup>

Za necelý rok, 26. 7. 1916, se jim narodil syn Josef, na rozdíl od obou rodičů je syn od prvopočátků v úředních materiálech veden bez vyznání.<sup>557</sup> I přestože má Fischer rodinné povinnosti, na krátkou dobu odchází na studia do Prahy. Zde strávil necelý rok (konkrétně tedy zimní semestr školního roku 1918 – 1919) studiem na speciální výtvarné škole prof. Maxe Pirnera.<sup>558</sup> V rámci svého působení na pražské akademii poznal řadu zajímavých osobností. Shodou okolností se zde seznámil i s malířem Karlem Holanem, který se stal jeho celoživotním přítelem. V roce 1947 byl Karel Holan osloven organizačním výborem výstavy Fischerových obrazů, aby napsal předmluvu ke katalogu k výstavě. Holanova přemluva spolu se seznamem vystavovaných exponátů je pro nás velmi cenným zdrojem, který nám významně napomáhá v mapování Fischerovy osobnosti.<sup>559</sup>

Na období, kdy Fischer studoval u Maxe Pirnera, Karel Holan vzpomíná takto: „*Fischer, který byl mezi námi nejstarší, byl ženat a otcem synka, patřil mezi nejpilnější. Na sobotu a neděli odjížděl za rodinou do Jičína, v pondělí se vracel a stával tichounce u svého stojanu, tváří v tvář modelu usilovně se soustředil na svou práci.*

---

<sup>553</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>554</sup> SOKA Jičín, fond Státní vyšší reálka Jičín, *Hlavní katalog 4A třídy reálky*, kn. č. 48, inv. č. 48.

<sup>555</sup> Archiv AVU, fond Knihy K 16, Katalogy malířské školy prof. M. Pirnera.

<sup>556</sup> NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 129 – 130, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

<sup>557</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>558</sup> Archiv AVU, fond Knihy K 16, Katalogy malířské školy prof. M. Pirnera.

<sup>559</sup> *Katalog k výstavě obrazů a kreseb Arthura Fischera in memoriam od 23. – 30. listopadu 1947*. Nestránkováno.

*Pracoval těžce, nebyl řemeslně obratný. Byl vážný i v práci.*<sup>560</sup> Fischer definitivně z Akademie odchází ke dni 14. 4. 1919,<sup>561</sup> o dva dny později, 16. 4., je přihlášen k trvalému pobytu v Jičíně v ulici Svatopluka Čecha 360, kde nejenom že žil se svoji rodinou, ale zřídil si zde i malý podkrovní ateliér.<sup>562</sup> Vzhledem k velmi nízkým platbám náboženských daní je patrné, že rodina na tom nebyla finančně úplně nejlépe.<sup>563</sup> Malíř Holan ve svých vzpomínkách píše, že Fischerovy obrazy se veřejnosti nelíbily, a tím pádem se velmi těžko prodávaly. Jednou z hlavních příčin bylo to, že v obrazech byla patrná melancholičnost a ponurost. Dle Holana obrazy velmi věrně korespondovaly s vnitřním rozpoložením Arthura.<sup>564</sup>

Hlavním námětem jeho obrazů se stal Jičín a blízké okolí. Velmi časté jsou přírodní scenérie (např. Krajina s Tábořem, Krajina za rybníkem, Krajina, Z Lomnice, Krajina s Krkonošemi, Krajina u Dílců, Krajina v zimě), ale výjimkou nejsou ani portréty (např. Portrét paní G., Portrét paní, Portrét dívky, Studie hlavy, Portrét mistrova otce, Hlava muže). Autorovými nejčastěji používanými technikami byly olejomalba, lept či uhel, který se objevuje výhradně v jeho rané výtvarné tvorbě, méně frekventovaná je např. tempera.<sup>565</sup> To, že se jako malíř nemohl uživit, je více než patrné na zápisech v přírůstkové knize Regionálního muzea a galerie v Jičíně, kde je zaznamenáno několik jeho obrazů, které do muzea věnovaly převážně soukromé osoby, odhadní cena uměleckých děl se tehdy pohybovala mezi 2 až 20 Kčs. Obrazy se prodávaly tedy jako velmi podhodnocené.<sup>566</sup> Další Fischerovy obrazy se nacházejí i v soukromém vlastnictví. Uvedme si např. rodinu Florových, která disponuje obrazem zachycujícím jičínskou bránu, kostel sv. Jakuba a část náměstí. Obraz údajně obdrželi Florovi od spřátelené rodiny stavitele Antonína Holečka. Pan Flora předpokládá, že Antonín Holeček u Fischerů pracoval a jako odměnu mu Arthur věnoval právě tento obraz.<sup>567</sup> Zajímavostí také je, že na druhé straně obrazu jsou vypsána jména členů rodiny (Arthur, Klára a Josef Fischer), jména jsou spojena svorkou, za níž je napsáno: Osvětim; někdo na obraz tedy dopsal osud Fischerovy rodiny. Jeho obrazy jsou signovány dvěma

---

<sup>560</sup> Tamtéž

<sup>561</sup> Archiv AVU, fond Knihy K 16, Katalogy malířské školy prof. M. Pirnera.

<sup>562</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>563</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Výtah účtů členů ŽNO*, sign. 53136.

<sup>564</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>565</sup> *Katalog k výstavě obrazů a kreseb Arthura Fischera in memoriam od 23. – 30. listopadu 1947.*

Nestránkováno.

<sup>566</sup> Přírůstková kniha Regionálního muzea a galerie v Jičíně.

<sup>567</sup> Osobní vzpomínky Tomáše Flory ze dne 24. 4. 2015.

nezdobnými iniciály (AF). Na portrétu své matky je podepsán jako A. Fischer. Výjimečně je podpis doplněn letopočtem vzniku obrazu.<sup>568</sup>

Finanční situace rodiny na počátku 20. let je již neúnosná. Obrazy nikdo nekupuje a rodina se ocitá na pokraji bankrotu. Arthur si tedy zakládá menší živnost na výrobu textilií, se specializací na tkaní gobelínů. I přes velký prostor, který je pro tkaní koberců zapotřebí, pracuje kvůli nedostatku financí pro platbu dalšího nájemného stále v rodinném bytě v ulici Svatopluka Čecha. To trvá až do roku 1928, kdy se jako podnikatel poněkud konsolidoval a rozhodl se založit moderní víceúčelovou továrnu na okraji Jičína.<sup>569</sup> Na výstavbu továrny si Fischer zažádal o hypoteční výpůjčku ve výši 140 000 Kč, stavební parcelu od města Jičína zakoupil za pouhých 12 060 Kč. Z kroniky města Jičína se dozvídáme, že Fischer ve své nové továrně v roce 1928 zaměstnával celkem dvanáct pomocných sil – deset žen na ruční pletení koberců (týdenní výplata – 80 Kč) a dva tkalce na tkaní strojové (týdenní výplata – 150 Kč).<sup>570</sup> V roce 1931 byl u firmy A. Fischer zaměstnán komunisticky smýšlející Jaroslav Russ<sup>571</sup> a Marie Trejbalová, organizující v roce 1932 sbírku ve prospěch stávkujících horníků na Mostecku.<sup>572</sup> Podle úsudku jičínského kronikáře Josefa Čihuly se firma specializuje především na zakázkovou výrobu pro pražské architekty.<sup>573</sup>

Vyhotovením stavebního plánu byl pověřen jičínský architekt Ing. Čeněk Musil. Dům byl koncipován jako továrna a zároveň v prvním patře měli Fischerovi menší byt

---

<sup>568</sup> Seznam obrazů vystavených na Fischerově posmrtné výstavě v roce 1947:

Portrét mistrova otce (olej 1915), Kvetoucí strom (olej), Zima (olej), Z Krkonoš (olej), Kráčeující muž (olej), Zátíší (olej), Jarní cesta (olej), Krajina (olej), Hlava muže (olej), Krajina s Krkonošemi (olej), Skály (olej), Krajina (olej), Z Lomnice (tempera 1924), Pohled od Hudských (olej), Zátíší (olej), Cesta (olej), Stromy (olej), Vrby (olej), Brada (olej), Melancholická krajina II (olej 1921), Neznámá paní (olej), Krajina s Tábořem (olej), Konec ulice (lept), Studie (uhel), Letní večer (lept), Krajina za rybníkem (olej), Moře (olej), Polibek (olej), Loučení s domovem (olej), Krajina u Dílců (olej), Melancholická krajina I (olej 1921), Jaro na Zebíně (olej), Jičín, studie (olej), Portrét paní G. (olej 1922), Zima (olej), Krajina v zimě (tempera), Akt ženy (uhel), Akt muže (uhel), U sv. Václava (olej), Vrby pod Zebínem (olej), Z Jičína (olej), Košťofránek (lept), Studie (uhel), Portrét paní (uhel 1907), Studie hlavy (malba), Studie hlavy (olej), Dvorní rada Kasalický (olej), Trestníci v senoseši (lept), Pohled ze Zebína k Bradům (lept), Matka s dítětem (lept), Sv. Ignác (lept), Portrét paní (1912), Portrét dívky (olej), Portrét paní G. (uhel 1912), Před bouří (olej).

(*Katalog k výstavě obrazů a kreseb Arthura Fischera in memoriam od 23. – 30. listopadu 1947.*

Nestránkováno).

<sup>569</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 – 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 112.

<sup>570</sup> Tamtéž, s. 57, 159.

<sup>571</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1931, č. 790.

<sup>572</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1932, č. 625.

<sup>573</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 – 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 159.

s několika obytnými místnostmi. Továrna byla vystavěna za rekordních šest měsíců - žádost o stavební povolení byla podána teprve v červnu a již v prosinci rodina žádala o úplné daňové osvobození jejich domu vystavěného na parcele č. kat. 955/13 v ulici Kryštofa Haranta. Dům měl celkem dvě patra, byl opatřen půdou i sklepem. V přízemí se nacházelo skladiště, písárna, barvírna, dva klozety a dílna. V prvním patře měli Fischerovi byt, skládající se z chodby, jídelny, ložnice, předsíně, kuchyně, koupelny, spíže, klozetu, a nacházela se zde druhá tkalcovská dílna.<sup>574</sup>

Arthur chtěl, aby Josef časem převzal rodinnou firmu, ten proto po ukončení čtyřletého studia na gymnáziu absolvoval Odbornou školu tkalcovskou v Lomnici nad Popelkou (1932 – 1934) a pak mezi léty 1934 – 1936 ukončil svá studia maturitní zkouškou na Vyšší průmyslové škole textilní v Brně.<sup>575</sup>

Fischer ještě před vystavěním továrny prezentoval své výrobky na různých prestižních uměleckých výstavách. V databázi Národní galerie je Arthur Fischer evidován jako účastník těchto výstav: II. výstava Spolku československých akademiků výtvarných v Praze (4. 5. – 31. 5. 1921); III. výstava uměleckého průmyslu československého (červen – srpen 1926); IV. výstava uměleckého průmyslu československého (14. 11. – 31. 12. 1926); Výstava moderního uměleckého průmyslu v Bratislavě (prosinec 1927); Výstava soudobé kultury v Brně (květen – říjen 1928).<sup>576</sup> Z tohoto zdroje je patrné, že po roce 1928 se Arthur Fischer již žádných větších výstav nezúčastnil; jednou z příčin může být právě i rozšíření jeho živnosti, již musel věnovat určitě mnohem více času a úsilí než kdykoliv jindy. Díky analýze katalogů z výše zmíněných výstav se dozvídáme, že Arthur byl činným členem Svazu československého díla. Vystavoval převážně koberce a polštáře, ale výjimkou nebyly ani různé předložky, záclony, krajky, látky a výšivky.<sup>577</sup> V rámci III. výstavy uměleckého průmyslu se dokonce podílel na návrhu pracovny pro Ministerstvo školství a národní osvěty.<sup>578</sup> Na výstavě v Bratislavě spolu se

---

<sup>574</sup> SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Osvobození od platby domovní daně – Kryštofa Haranta* č. p. 492, kt. č. 180, inv. č. 436.

<sup>575</sup> Archiv města Brna, fond Vyšší průmyslová škola textilní v Brně, *Třídní katalog 1935 – 1936*, kn. č. 87, inv. č. 87.

Srov.: Archiv města Brna, fond Vyšší průmyslová škola textilní v Brně, *Třídní katalog 1934 – 1935*, kn. č. 17, inv. č. 17.

<sup>576</sup> *Informační systém abART – full verze*, [on-line], [cit. dne 1. 2. 2016]. Přístupné on-line: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?x=0&y=0&Fprijmeni=fischer&Fjmeno=artur&FnarozDen=&FnarozMes=&FnarozRok=&Fmisto=&FumrtiDen=&FumrtiMes=&FumrtiRok=&Fmistoumrti=&Fobor=>.

<sup>577</sup> *Výstava soudobé kultury v Brně*. Praha: Svaz československého díla, 1928, s. 36, 42.

<sup>578</sup> *III. výstava uměleckého průmyslu československého*. Praha: Svaz československého díla, 1926, s. 56, 62, 71.

svými kolegy představil návrh bytu pro ministra Milana Hodžu.<sup>579</sup> Výstavy soudobé kultury v Brně se Fischer zúčastnil s ručně vázaným kobercem, který byl navržen samotným Ladislavem Sutnarem<sup>580</sup>.<sup>581</sup>

Arthur Fischer se nevyhýbal ani regionálnímu dění. V Jičíně prezentoval své výrobky hned několikrát během tzv. Výstavních trhů Českého ráje. Druhého výstavního trhu, konaného ve dnech 7. – 25. 7. 1937 v Jičíně, se Fischer zúčastnil již jako jeden z organizátorů za umělecký přípravný výbor.<sup>582</sup> Jičínskou divadelní kulturu podporoval zapůjčováním svých gobelínů dle potřeb konkrétních divadelních inscenací.<sup>583</sup> Celá rodina měla dle vzpomínek manželů Vladimíra a Zuzany Richterových velmi blízko k hudebnímu umění. Rodina disponuje třemi předměty z Arthurovy pozůstalosti – obrazem Kráčejší muž, jedním velkým gobelínem a malým modlitebním kobercem.<sup>584</sup>

V roce 1940 byla továrna ještě ve vlastnictví Arthura Fischera, avšak pod správou německého obchodního komisaře.<sup>585</sup> Informací o arizacích a protižidovských nařízeních máme vzhledem k torzovitosti archivních pramenů velmi málo. Z lístkové kartotéky Městského muzea v Lomnici nad Popelkou víme, že sám Arthur věnoval do muzejních sbírek rodinné ukazovátko na Tóru (hebr. jad). Dále se v muzeu nachází jeden z jeho obrazů zobrazující zimní krajinu (přesný název je neznámý), který muzeu darovala rodina Richterových.<sup>586</sup>

S postupným stupňováním protižidovské politiky se řada židovských rodin rozhodla pro emigraci. Arthurův syn Josef se v říjnu 1939 na přechodné období uchýlil do Prahy III, Všehrdova 3, aby si mohl zařídit veškeré náležitosti nutné pro vystěhovalectví. 2. 2. 1940 si nejprve podal žádost na Policejní ředitelství v Praze za účelem vydání vysvědčení zachovalosti. Žádost však podal poměrně pozdě, v době, kdy většina

---

<sup>579</sup> *Výstava moderného umeleckého priemyslu v Bratislave*. Bratislava: Sváz československého diela, 1927. Neustránkováno.

<sup>580</sup> Designer, avantgardní umělec a typograf. Mezi léty 1929 – 1939 působil jako výtvarný redaktor v nakladatelství Družstevní práce.

<sup>581</sup> *Výstava soudobé kultury v Brně*. Praha: Svaz československého díla, 1928, s. 42.

<sup>582</sup> *Katalog II. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně*. Jičín: Redakční kruh výstavní správy, 1937, s. 6.

<sup>583</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 – 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 601.

Srov.: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1929 – 1930*, kn. č. 259, inv. č. 788, s. 231.

<sup>584</sup> Osobní vzpomínky manželů Richterových ze dne 11. 7. 2015.

<sup>585</sup> *Adresář města Jičína XIV*. Jičín: Město Jičín, 1940, s. 105.

<sup>586</sup> Sbírký Městského muzea v Lomnici nad Popelkou.

evropských zemí imigranty již odmítala přijímat. Josef zůstal tedy v protektorátu.<sup>587</sup> MUDr. Alois Kafka ve svých vzpomínkách píše, že neodjel proto, že nechtěl opustit své rodiče.<sup>588</sup> Prameny však nasvědčují spíše tomu, že mu vystěhovalectví nebylo povoleno (de facto nenašel se stát, který by ho byl ochoten přijmout).<sup>589</sup> V říjnu 1940 Josef odchází na několik týdnů na hospodářské práce do Běchar k Bedřichu Seidlovi. Poté se naposledy vrací do Jičína. 19. 9. 1941 je celá rodina vystěhovávána do Sobotky č. p. 340.<sup>590</sup> MUDr. Alois Kafka na jejich pobyt v Sobotce vzpomíná takto: „Všechny židovské rodiny byly v roce 1942 v Sobotce soustředěny do Neumannova domu. K nim byla přistěhovávána i rodina akad. malíře Arthura Fischera. Vtěsnáni do malých prostor žili zde pospolu jako jedna rodina a čekali na svůj osud. Tušili, co je čeká. Všechny jsem je tajně očkoval proti hlavním infekčním nemocem, které je mohly ohrozit. Pak nadešel den jejich odchodu ze Sobotky – 12. 1. 1943. Byli jsme se s nimi rozloučit v předvečer jejich odchodu. Jen to nejnútnejší v tlumocích a dovolené váze se mohli vzít s sebou. Druhého dne ráno je odvezli do Terezína. Ale ani zde dlouho nepobyli, aby byli odtransportováni do Osvětimi, kde pravděpodobně zahynuli v plynu. V Terezíně po nich zbyla jediná památka – obrázek namalovaný na zdi s podpisem A. Fischer a poznámkou: *Můj poslední obraz.*“<sup>591</sup>

Arthur, Klára i Josef dle všeho zahynuli ve stejný den 23. 6. 1943 v koncentračním táboře Osvětim. Za mrtvé byli oficiálně prohlášeni až 31. 12. 1946 Okresním soudem v Jičíně.<sup>592</sup>

---

<sup>587</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 5747, sign. F824/62 fischer josef.

Srov.: SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>588</sup> KAFKA, Alois. *Jméno Sobotky na židovském památníku*. Zpravodaj Šrámkovy Sobotky, roč. 2, č. 10, Sobotka, 1965, s. 12.

<sup>589</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 5747, sign. F824/62 fischer josef.

<sup>590</sup> SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>591</sup> KAFKA, Alois. *Smutný osud soboteckých židovských rodin*. Zpravodaj Šrámkovy Sobotky, roč. 2, č. 5, Sobotka, 1965, s. 3.

<sup>592</sup> SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

### 14. 3 Rodina Fišlových (Příloha č. 54)

Karel s manželkou Emilií a dcerami Martou a Marií v Jičíně žili od roku 1894 nejprve v domech č. p. 6 a 89 na Valdštejnově náměstí a později v č. p. 89 v Havlíčkově ulici.<sup>593</sup> Od roku 1890 ve svém domě na náměstí Karel provozoval velkoobchod s moukou a obilím.<sup>594</sup> V období po první světové válce v Jičíně působil jako obilný komisionář, zaměstnaný u Státního obilného ústavu v Praze. Roku 1928 své sklady již nově v domě č. p. 89 rozšířil i o umělá hnojiva.<sup>595</sup> Později, ve třicátých letech, dobře prosperující obchod odprodal podnikatelům bratrům Macounovým.<sup>596</sup> Od roku 1932, kdy mu byl současně vydán nový živnostenský list, se naplno věnoval pouze komisionářství.<sup>597</sup> Z rodinných účtů je patrné, že rodina byla velmi dobře finančně situovaná. Nejenže Karel Fišl platil jednu z nejvyšších náboženských daní (500 - 600 Kč),<sup>598</sup> ale také přispíval nejvyšším ročním členským poplatkem (800 Kč) Jednotě obchodních grémií.<sup>599</sup> Roku 1933 v Jičíně spolu s manželkou Emilií vlastnil dvě nemovitosti – dům na Holínském Předměstí a Valdštejnově náměstí.<sup>600</sup>

V kulturním a veřejném životě se zásadně projevoval v obchodním sdružení – v Jednotě obchodních grémií, kde působil již od dob samotného založení. V grémium od počátku až do roku 1918, kdy z představenstva na vlastní žádost odešel, působil ve funkci jednatele a administrativního pracovníka, což znamená, že grémium často zastupoval na valných hromadách, v župě či u příslušných úřadů. Na základě zápisů ze schůzí soudím, že K. Fišl byl pro ústřední vedení obchodního grémia velmi spolehlivým a důvěryhodným pracovníkem. Roku 1910 byl zvolen jako zástupce za jičínské obchodníky do obchodní sekce Obchodní a živnostenské komory v Hradci Králové. O šest let později byl dokonce zvolen místopředsedou spolku.<sup>601</sup> I přestože roku 1918 Karel z grémia vystoupil, obchodní grémium na jeho neúnavné úsilí nezapomnělo a roku 1935 v rámci padesátiletého výročí založení spolku mu byla udělena zlatá medaile za zásluhy

<sup>593</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>594</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1929 – 1930*, kn. č. 259, inv. č. 788, s. 108.

<sup>595</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 – 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 158.

<sup>596</sup> SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Karel Fišl - Staré Město č. p. 89*, kt. č. 180, inv. č. 436.

<sup>597</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Nestránkováno.

<sup>598</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Výtah účtů členů ŽNO*, sign. 53136.

<sup>599</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Matrika členů (1925 – 1940)*, kn. č. 11, inv. č. 11.

<sup>600</sup> *Informační průvodce města Jičína*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 116, 129.

<sup>601</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1910 – 1920)*, kn. č. 2, inv. č. 2. Nestránkováno.

v oblasti obchodu. V listopadu téhož roku byl navíc jmenován čestným členem spolku.<sup>602</sup>

Aktivně se podílel na řadě dalších osvětových projektů – roku 1910 se kupř. s dr. Jaroslavem Lohařem přihlásil do Spolku českých interesentů. Finančně podporoval jičínskou chudinu a nezaměstnané.<sup>603</sup> Velmi intenzivně se angažoval ale i v oblasti židovské samosprávy.<sup>604</sup> V židovské obci působil několik let opakovaně jako předseda a zároveň byl členem pohřebního bratrstva.<sup>605</sup> Manželka Emilie se na veřejném a kulturním životě podílela skrze své předsednictví ve Spolku židovských dam.<sup>606</sup>

#### 14. 4 Rodina Goliathových

Goliathovi byli židovskou rodinou levicového smýšlení. V jičínském prostředí to byla stará židovská rodina, jejíž kořeny sahají až do druhé poloviny 18. století.<sup>607</sup> Rodina žila po dlouhá desetiletí v Jičíně, a to v samém jádru města, v novogotickém domě č. p. 3 na Valdštejnově náměstí. Dům od rodiny Ruttových roku 1895 odkoupila matka Arnoštka Goliathová, zprvu zde provozovala pohostinství. Až v únoru roku 1908 dům po matce získal do osobního vlastnictví syn Otto Goliath s manželkou Arnoškou, roz. Lustigovou.<sup>608</sup> Rok po svatbě se jim narodil první syn – Karel, o rok později dcera Emilie a v roce 1904 poslední syn František. Rodina byla sice židovského původu, ale dle kronikáře Josefa Čihuly byl Otto již od roku 1890 bez vyznání.<sup>609</sup> V jistém rozporu s tímto tvrzením však jsou údaje ze sčítání lidu z roku 1910, kdy jsou všichni členové rodiny vedeni ještě s izraelským vyznáním<sup>610</sup>, navíc ještě v roce 1913 Otto působil

---

<sup>602</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Nestránkováno.

Srov.: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1935 – 1936*, kn. č. 262, inv. č. 791, s. 148.

Srov.: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1931 – 1932*, kn. č. 260, inv. č. 789, s. 209.

<sup>603</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1910 – 1920)*, kn. č. 2, inv. č. 2. Nestránkováno.

<sup>604</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>605</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550. Nestránkováno.

<sup>606</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553. Nestránkováno.

<sup>607</sup> Usouzeno na základě náhrobků nacházejících se na židovském hřbitově v Sedličkách.

<sup>608</sup> MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část I*, s. 136 – 138.

<sup>609</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1929 - 1930*, kn. č. 259, inv. č. 788, s. 254.

<sup>610</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921 (Staré Město č. p. 1 – 17)*, kt. č. 1128, inv. č. 2152.



v představenstvu židovské obce jako zapisovatel<sup>611</sup> a v letech 1919 – 1920 je spolu s manželkou Arnoštkou veden jako vlastník sedadel v synagoze.<sup>612</sup> Jisté ale je, že roku 1921 byla rodina již úředně vedena jako bez vyznání.

#### 14. 4. 1 Otto Goliath

Koncesi na zřízení obchodu se sukny a látkami Otto získal již v roce 1900,<sup>613</sup> v době, kdy převzal dům, se zde rozhodl zrušit hostinskou živnost a prostory tak rozšířit pro potřeby obchodu. Dle vzpomínek pamětníků však obchod nebyl pro Ottu smyslem života<sup>614</sup>, velmi brzy se začal organizovat v politickém dění, kterému se věnoval na úkor své živnosti. Syn Karel ve svých soudních výpovědích okrajově zmiňuje, že rodiče prý byli natolik nuzní, že je několik let musel finančně podporovat.<sup>615</sup>

Ottu lze považovat za průkopníka komunistické ideje nejen na Jičínsku, ale v celém tehdejší Československu. Při prvních parlamentních volbách roku 1920 byl dokonce nominován na členství v parlamentu, nominace se však vzdal ve prospěch svého přítele Josefa Hakena, který se později za KSČ stal poslancem.<sup>616</sup> Před první světovou válkou u Goliathů měla zázemí redakce a čítárna Pokrokových listů, o jejichž vydávání se v Jičíně významně zasloužil Otakar Vochoč.<sup>617</sup> Před rokem 1921, než byla na ustavujícím sjezdu založena Komunistická strana Československa, byl Otto členem a spolu s Josefem Hakenem vůdčí osobností sociální demokracie.<sup>618</sup> Goliath se ustavujícího sjezdu KSČ (14. – 16. 5. 1921) zúčastnil jako zástupce Ústředního zastupitelství levice sociální demokracie. Během ustavujícího sjezdu zasedal v návrhové komisi a měl několik referátů o volbách do výkonného výboru, tiskového družstva a dozorčí rady. Zúčastnil se i dalších několika stranických sjezdů (až do svého vystoupení ze strany v roce 1926) – slučovacího (1921), prvního (1923), druhého (1924), třetího (1925). Na sjezdu v roce 1922 byl zvolen místopředsedou Ústřední krajské komise. Několik let byl také členem ústřední revizní komise.<sup>619</sup>

---

<sup>611</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53 174.

<sup>612</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Soupisy sedadel*, sign. 53131 b.

<sup>613</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Matrika členů (1925 – 1940)*, kn. č. 11, inv. č. 11.

<sup>614</sup> Antonín Martínek ve svém Zrcátku z 15. 1. 1924 o Goliathovi píše: „V Jičíně u něho nikdo nekoupí, proto potřebuje Vás /komunisty – A. S./.“

<sup>615</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

<sup>616</sup> Tamtéž

<sup>617</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 504.

<sup>618</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1921, č. 146.

<sup>619</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

Současně v červnu 1919 byl zvolen prvním náměstkem starosty města Jičína. To však vyvolalo mezi jičínskými občany velké rozrušení.<sup>620</sup> Působení Otty Goliatha v městské samosprávě lze shrnout do několika slov – věčný kritik, rekurent a opozičník. To je jedna z příčin, proč nebyl ve většinové společnosti příliš oblíbený. Je nutno přiznat, že jeho připomínky a protesty nebyly pouhým rozmarem, ale ve většině případů měly své opodstatnění a jeho úmysly rozhodně nebyly nesprávné. Jeho protesty většinou měly i praktický a věcný charakter, často v nich hájil zájmy dělnictva a nižších vrstev společnosti.<sup>621</sup> Pro objektivní interpretaci Goliathovy osobnosti nutno ale podotknout, že ne vždy byl pro zásahy do konkrétních záležitostí kompetentní; stávalo se téměř praxí, že Goliath upozorňoval na nedostatky v oblasti, která nepatřila do jemu svěřeného sektoru. Např. stále vyvíjel tlak na továrníka Antonína Knotka, aby zrevidoval účty své firmy za obecní pohledávky.<sup>622</sup> Např. v roce 1922 Otto odmítá dát souhlas s rozpuštěním zastupitelstva. Argumentuje slovy, že tyto praktiky zcela odporují demokratickým principům.<sup>623</sup> Na druhou stranu dle týdeníku Krakonoš sice kontroloval práci ostatních referentů, ale zároveň sám ve svém resortu měl řadu nesrovnalostí. Konkrétně 8. 3. 1936 se ve 20. čísle Krakonoše upozorňuje, že v době, kdy byl Goliath stavebním referentem, nebyla provedena řada kolaudací u realizovaných stavebních prací.<sup>624</sup> Na městské radnici působil bezmála dvacet let, zpočátku jako první náměstek starosty, poté jako předseda stavební komise, člen finanční komise a Kuratoria obchodní školy, roku 1930 byl zvolen členem komise pro nezaměstnané a referentem kanalizační a dlažební komise.<sup>625</sup>

---

<sup>620</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 339.

<sup>621</sup> Tamtéž, s. 425.

Srov.: SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 565.

Srov.: SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 768, 810.

Srov.: SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1925 - 1926*, kn. č. 257, inv. č. 786, s. 122.

Srov.: SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 578, 621, 626.

Srov.: SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 788, s. 164, 216.

<sup>622</sup> Tamtéž, s. 621.

<sup>623</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 256.

<sup>624</sup> Krakonoš, roč. 54, 1936, č. 20, 8. 3., s. 2.

<sup>625</sup> Nový směr, roč. 3, 1938, č. 32, 27. 8., s. 4.

Srov. SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice 1927*, kt. č. 176, inv. č. 805.

Srov. SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1929 - 1930*, kn. č. 259, inv. č. 788, s. 31.

V podstatě můžeme říci, že nejen politický program, ale i valná většina členů byla v květnu 1921 transformována do nově vzniklé politické strany – Komunistické strany Československa. V nových volbách v roce 1922 byl Goliath jako představitel KSČ zvolen do městského zastupitelstva a rady města, kde měl na starost stavební referát.<sup>626</sup> Zkraje dvacátých let se u Goliathů konaly různé ilegální politické schůzky, které byly alespoň částečně pod dohledem jičínského četnictva. Otto si díky svým častým politickým agitacím formou přednášek, vystoupení či článků v komunistických periodických dokázal okolo sebe získat poměrně velké množství příznivců. Jen u něho v domě žilo hned několik horlivých členů KSČ – Marie Volková, Josef Mádlo, Vojtěch Turek, Josef Haken s manželkou Zdenou a rodinou, v době první světové války dokonce i Bohumír Šmeral.<sup>627</sup> Několik desítek let byl blízkým přítelem Bohumíra Šmerala, Václava Housera, Antonína Zápotockého, Heřmana Taussiga a dalších lidí stojících u zrodu KSČ.<sup>628</sup> Z jeho projevů přednášených na veřejných schůzích je patrné, že byl velmi skeptický k vládnímu složení nové republiky, prorakousky smýšlející (28. 10. 1928 nebyl na jeho domě vyvěšen prapor),<sup>629</sup> a jeho kritika se dokonce dotýkala i osoby prezidenta T. G. Masaryka. Otto prý chtěl pro komunistickou myšlenku získat i vojíny jičínského vojenského pluku, rovněž se od nich snažil dozvědět podrobnosti o poměrech v pluku panujících, a to opět za účely agitace a propagandy.<sup>630</sup> V rámci „vojenské kázně a bezpečnosti státu“ se okresní úřad rozhodl vojákům zakázat návštěvu hostince Roberta Macury v Jičíně, jelikož zde má spolkovou místnost KSČ a zhruba jednou týdně sem dochází i Otto Goliath – hlavní komunistický předák.<sup>631</sup> Ještě v témže roce vešlo v platnost další omezující nařízení, které zakazovalo všem vojínům až do hodnosti četaře opustit po 20. hodině kasárna.<sup>632</sup>

Celá rodina je pro své politické aktivity intenzivně kontrolována nejen zdejšími okresními úřady, ale i Československou okresní správou politickou a Policejním ředitelstvím v Praze, všechny tyto instituce jsou přesvědčeny o nebezpečí jejich komunistického smýšlení. Již v listopadu roku 1921 byl Otto kvůli svým

---

<sup>626</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 632. Srov.: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 232.

<sup>627</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1921, č. 47.

<sup>628</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

<sup>629</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 198.

<sup>630</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1921, č. 47.

Srov.: SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1924, č. 430.

<sup>631</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1923, č. 66.

<sup>632</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1923, č. 62.

komunistickým činnostem veden jako politicky nespolehlivý,<sup>633</sup> a navíc v roce 1922 byla jeho korespondence a korespondence syna Karla z důvodu údajných kontaktů s německým vedením komunistické strany v Liberci podrobena cenzuře ze strany okresního úřadu.<sup>634</sup> Počátkem roku 1921 podává okresní úřad Policejnímu úřadu v Praze dlouhý elaborát s podezřením na styky rodiny Goliathových s bývalým komunistickým redaktorem z Varšavy Osipem Moundscheinem<sup>635</sup> a Hugem a Ottou Sonnenscheinovými.<sup>636</sup> V prezidiálním spisu je dále uveřejněna vzpomínka neznámé paní z Jičína, která jednoho dne v roce 1920 šla okolo domu Goliathových a Arnoštka Goliathová ji požádala o přeložení dopisu od Moundscheina. V dopise prý bylo napsáno: „*Drahý soudruhu, vede se mi dobře a doufám, že u Vás taky tak. Bude-li Vám možno, opatřete mi co nejdříve Slovensko-českou mluvnici a takový též slovník. Jednou soudruh přijede v brzkú do Prahy a odevzdá Vám ony peníze. Já se ve Varšavě nezdržím. Na druhý měsíc budu v Praze, pak ve Vídni, kde se doufám shledáme, a odtud pojedu do Budapešti. S pozdravem pro všechny domácí soudruhy Váš Osip Mondschein.*“ Dole stála poznámka: „*Byl-li u Vás Katz Jammerje, dobře. Nebyl-li, přijde co nevidět.*“ Dle svědectví neznámé paní bylo prý patrné, že Arnoštka lituje toho, že jí dávala dopis přeložit, při odchodu místo poděkování podotkla: „*To nic není, to bude něco politického.*“<sup>637</sup>

Můžeme hovořit o tom, že Goliathova politika měla v Jičíně výsadní postavení, i přestože nebyl ve všech společenských vrstvách oblíbený pro své přímočaré vystupování v duchu komunismu; měl velké zastání alespoň ve skupině svých příznivců.<sup>638</sup> Neznámý člen městské rady o Goliathovi v roce 1922 hovoří těmito slovy: „*Otto Goliath je velice chytrým a prozíravým mužem a znamená pro KSČ jak v Jičíně, tak v širokém okolí mnoho. Sám poslanec Josef Haken, který bydlí v jeho domě, jest jeho vůdcovství jaksi podřízen, jak všeobecně se zde zato má.*“<sup>639</sup> Otto Goliath byl sice hlavním představitelem KSČ v Jičíně a propagátorem komunismu, ale zároveň byl velkým odpůrcem bolševizace strany a v mnohých ohledech se neztotožňoval s postupy

<sup>633</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1921, č. 711.

<sup>634</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1922, č. 624.

<sup>635</sup> Ve dvacátých letech Osip pobýval v nedaleké Nové Pace, kde soukromě vyučoval ukrajinštinu. V roce 1917 dokonce učil Karla Goliatha rusky.

<sup>636</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1921, č. 47.

<sup>637</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1920, č. 448.

<sup>638</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1925 - 1926*, kn č. 257, inv. č. 786, s. 43.

<sup>639</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1924, č. 430.

ústředního výboru.<sup>640</sup> Jeho odpor a neustálé protesty proti Ústřednímu vedení KSČ již v roce 1926 vygradovaly do stádia, že Otto ze strany odešel a v Jičíně založil vlastní stranu – Samostatnou skupinu dělnickou. V tom, zda Otto ze strany odešel dobrovolně, nebo byl vyloučen, se prameny rozcházejí. Z prezidiálního spisu č. 18 vyplývá, že Otto ze strany odešel sám kvůli stálým sporům s administrativními pracovníky KSČ - Václavem Jand'ourkem a Bohumilem Jílkem ohledně finančního hospodaření strany.<sup>641</sup> Druhý zdroj, městská kronika z roku 1926, zaujímá názor, že Goliath byl ze strany vyloučen na půl roku z důvodu hrubého kázeňského přestupku.<sup>642</sup> Faktem ale zůstává, že ze strany kvůli Goliathovu odchodu vystoupila řada dalších členů (odhaduje se 700 – 800) a přidali se k nově vznikající Samostatné straně dělnické<sup>643</sup>. Mezi blízké Goliathovy spolupracovníky při zakládání nového opozičního politického uskupení patřili: Žofie Kaplanová, František Dvořák, Marie Volková, Antonín Klíma, Jan Tichý, Antonín Linhart, František Mečír, František Jech, Otto Koberle, Josef Kendík, Julie Jechová.<sup>644</sup> V souvislosti se svým odchodem z KSČ také rezignoval na všechny své veřejné funkce v městské radě a zastupitelstvu. Všechny referáty v obecní samosprávě za něho převzal František Bohdanecký.<sup>645</sup> Ohlas Goliathových rezignací v regionálním tisku byl značný. Volnost (komunistický týdeník s redakcí v Hradci Králové) popisuje Goliatha jako rozvratitele strany, který se otevřeně přiřadil k rozbíječům jednoty strany, čímž dohrál svou roli v revolučním dělnickém hnutí; zrádce a měšťanský vřed, to jsou další označení pro Goliathovu osobu.<sup>646</sup> „Pan radní Goliath odchází z radnice“, tak zněl název článku, který byl otištěn 10. 4. v dalším čísle týdeníku Obzor.<sup>647</sup> Nezvykle objektivní článek o Goliathovi vychází v jičínském týdeníku Krakonoš, kde je zvláštní důraz kladen na to, že Goliath byl jediným člověkem, který byl schopný za KSČ vystupovat na veřejnosti a hájit její zájmy.<sup>648</sup> V dubnu 1927 se poslanec Jílek během sjezdu KSČ v Praze o osobě O. Goliatha vyjádřil takto: „*Jičínské dělnictvo nemělo mnoho let ideologické výchovy, protože šlo za jednou osobou /Goliathem – A. S./*“<sup>649</sup>

<sup>640</sup> Mělo dojít ke změně struktury strany. Strana měla být přestavěna podle sovětského vzoru na soustavu tzv. buněk, které měly nahradit dosavadní politické místní organizace. S tím Goliath nesouhlasil.

<sup>641</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1928, č. 18.

<sup>642</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičín 1925 - 1926*, kn č. 257, inv. č. 786, s. 342.

<sup>643</sup> V některých pramenech se objevuje i označení: Samostatná strana dělnická.

<sup>644</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1928, č. 18.

<sup>645</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1925 - 1926*, kn č. 257, inv. č. 786, s. 323, 449.

<sup>646</sup> Tamtéž, s. 342

<sup>647</sup> Tamtéž

<sup>648</sup> Tamtéž

<sup>649</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 539.

Okresní vedení KSČ si ale plně uvědomuje, že přišli o důležitou politickou osobnost, jsou tedy připraveni Goliathovi vyhovět ve všech ohledech, jen aby se vrátil zpět do strany. Goliath je však zatvrzelý, nepřístupný a od začátku, i přes prosby poslance Hakena, je odhodlán, že se do strany nikdy nevrátí.<sup>650</sup> Vztahy mezi ÚV KSČ se ještě více zostřily kvůli Goliathovým stykům s bývalým členem KSČ JUDr. Janem Skálou<sup>651</sup>, s nímž aktivně spolupracoval a podílel se na vydávání Věstníku komunistické opozice, který vycházel ve Skálově redakci.<sup>652</sup>

Setkání představitelů strany se pravidelně konala v hostinci U Žďánských na Novém Městě. První voličská schůze strany dělnické se uskutečnila 21. 2. 1927 v hotelu Paříž, kde se Otto snažil komplexně objasnit příčiny vzniku samostatné kandidátky.<sup>653</sup> V roce 1927 Goliath se svojí kandidátkou obsadil celkem pět mandátů, zatímco KSČ získala pouze dva mandáty. Samostatná kandidátka se tak stala obávaným konkurentem pro všechny politické strany, zvláště vliv KSČ byl citelně oslaben. Ve volbách získala Goliathova strana celkem 710 hlasů.<sup>654</sup> Jejich politický program byl formulován tak, aby oslovil především dělníky a nižší vrstvy. Strana se programem zavazovala k podpoře dělnického hnutí, což zahrnovalo řádnou úpravu chudinství, jeslí, mateřských a obecných škol, stavbu nových obecních domů s malými byty a v neposlední řadě snížení poplatků za vodu a elektřinu.<sup>655</sup>

Pro volby do Národního shromáždění se Goliath rozhodl spojit síly s komunisty z Liberce. Ze strany libereckých komunistů však nebyla dodržena dohoda, že se na kandidátní listině budou pravidelně střídát kandidáti s českou a německou národností. Goliath si to přirozeně nechtěl nechat líbit, proto obratem zaslal soukromý dopis Josefu Hakenovi. Dopis byl však nedopatřením na ÚV KSČ otevřen sekretářem. Poslanec Haken z toho měl velké nepříjemnosti. Goliath musel předstoupit před vyšetřovací komisi a až po vysvětlení všech okolností mohl být Haken dosazen zpět na svůj post. Po této další negativní zkušenosti s ÚV KSČ možný návrat do strany Goliath zavrhl úplně.<sup>656</sup>

---

<sup>650</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1925 - 1926*, kn. č. 257, inv. č. 786, s. 405

<sup>651</sup> Náměstek primátora hl. města Prahy

<sup>652</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 562, 637.

<sup>653</sup> Tamtéž, s. 517.

<sup>654</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1927, č. 234.

<sup>655</sup> Regionální muzeum a galerie v Jičíně, *Volební leták Samostatné skupiny dělnické*, Dh 1515.

<sup>656</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 517.

Do zastupitelstva opět nastoupil po úspěšných volbách v březnu 1927. Dříve se Otto Goliath nevěnoval jen komunální politice, ale rovněž se zajímal i o politiku národní, často tedy z pracovních důvodů z Jičína odjížděl na několik dní do Prahy či do Vídně. Např. dne 10. 12. 1920 musel odjet náhle do Prahy z důvodu zabrání pražského dělnického domu a ve dnech 1. – 2. 1. 1921 se zúčastnil konference zastupitelstva strany sociální demokratické levice v hotelu Gráf v Praze. V letech 1919 – 1922 byl také členem správní komise Obecní spořitelny jičínské, avšak v roce 1922 na něho byla podána stížnost ohledně prozrazení interních informací o hypotečních půjčkách. Roku 1925 byl z volebního seznamu osob výboru obecní spořitelny definitivně vyloučen a řádným členem se stal znovu až v roce 1933. Od konce 20. let na Goliathově činnosti pozorujeme, že se v národní politice a kulturním životě odmlčel a naplno se snaží věnovat regionální politice.<sup>657</sup>

Během svého působení v zastupitelstvu a radě města měl časté konflikty s kulturními a politickými představiteli. Vleklý soudní spor se táhl mezi ním a jičínským profesorem Antonínem Martínkem ohledně Martínkova nařčení, že Goliath ošidil dělníka při koupi látky na šaty.<sup>658</sup> Spor probíhal bezmála rok, nakonec byl Martínek pro urážku O. Goliatha odsouzen k pokutě 40 Kč.<sup>659</sup>

Na Goliatha pro jeho politické smýšlení stále útočí místní, ale i národní politický tisk, který disponuje často smyšlenými údaji, které uveřejňuje na titulních stránkách svých čísel. Např. Národní listy 26. 7. 1921 otiskly článek s titulkem: *Náměstek jičínského starosty v Krkonoších*. V Krkonoších měl Goliath v Luční boudě údajně spolu s německými turisty zpívat nacionalistické písně. Goliath přirozeně celé podezření odmítá. Goliathovy osoby a strany se ve člancích dále velmi často dotýká i komunistický týdeník Volnost.<sup>660</sup>

Počátkem roku 1929 je Ottovi vytýkán jeho pohrdavý přístup k vlastenectví. Radní a předseda živnostenské strany Karel Stuchlík vzpomíná, že Goliath při jakési významné příležitosti nazval prapor pluku Argonského „nějakou fanglí“.<sup>661</sup>

---

<sup>657</sup> SOKA Jičín, fond Obecní spořitelna Jičín, *Otto Goliath*, kt. č. 1, inv. č. 1.

<sup>658</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 736.

<sup>659</sup> Tamtéž, s. 825

<sup>660</sup> Tamtéž, s. 505.

<sup>661</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1929 - 1930*, kn. č. 259, inv. č. 788, s. 31.

Po roce 1935 se spolu se svojí rodinou (především se synem Františkem) podílel na organizaci řady protifašistických akcí a demonstrací (např. zápas o Thälmanův pohár).<sup>662</sup>

Otto se stával častým námětem pro tvorbu karikaturních vyobrazení. V několika číslech místního antisemitského časopisu Zrcátka, vydávaného prof. Antonínem Martínkem, se objevila jeho karikatura spolu s obširným textem osočujícím a pomlouvajícím Goliatha. První vyobrazení se objevilo v čísle z listopadu 1923 s leccos prozrazujícím podtitulkem: „*Toto číslo jest věnováno komunistovi p. O. Goliathovi, obchodníku a členu městské rady v Jičíně.*“<sup>663</sup> Další číslo Zrcátka s názvem Továř Goliath, z hlouposti lidské městský radní, obchodník a ostuda jičínských komunistů vyšlo 15. 1. 1924. Toto zvláštní vydání bylo velmi radikálně zaměřeno proti Goliathovi. Martínek se publikovaným textem snaží přesvědčit jičínské komunisty, aby Goliatha přestali respektovat a osamostatnili se. Ve své stati ho prezentuje jako tovaryše, lháře, hanbu jičínských komunistů a dokonce jako německého žida, který ani česky neumí.<sup>664</sup> Pro zachování objektivitu je ale nutno uvést, že Goliath počátkem 20. let na Martínka také útočil, a to skrze komunistický list Volnost. Další konflikty měl zpočátku 30. let s náměstkem starosty Josefem Zikmundem, který na Goliatha útočil prostřednictvím časopisu Jičínský kraj, ve kterém otiskoval různé antisemitské básničky a nepřátelsky laděné články.<sup>665</sup> V souvislosti s Goliathovou ostražitostí na obecní finance přináší 27. 2. 1932 opět deník Jičínský kraj karikaturní kresbu O. Goliatha, doplněnou posměšnou básničkou, jak stále marně hledá zloděje u obce, aby dokázal, že sám je poctivec.<sup>666</sup>

V roce 1938 Otto do městského zastupitelstva již nekandiduje a dobrovolně se vzdává všech veřejných funkcí. Jeho dlouholetá neúnavná činnost je oceněna tímto článkem otištěným v periodiku Nový směr: „(...) *Goliathova činnost v obecní samosprávě nebyla jen průměrná, nýbrž nadprůměrná, velká, vydatná, neboť on byl funkcionářem pilným, důsledným, nebojácným a hlavně: nehledal a nenašel ve veřejné funkci ani hmotného, ani společenského prospěchu. Naopak, znalci místních poměrů potvrdí, že Goliathova veřejná činnost škodila chodu obchodu. On dobře znal potřeby města a organizaci obecní správy, a staral se vždy, aby v důležitých komisích zasedal. Poznali*

---

<sup>662</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1936, č. K/1.

<sup>663</sup> MARTÍNEK, Antonín. *Pane Goliathe!* Zrcátka. 1923, roč. 1, č. 1.

<sup>664</sup> MARTÍNEK, Antonín. *Kdo sám cti nemá, jinému ji nedá.* Zrcátka. 1924, roč. 2, č. 4.

<sup>665</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1929 - 1930*, kn. č. 259, inv. č. 788, s. 254.

<sup>666</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1931 - 1932*, kn. č. 260, inv. č. 789, s. 158.



*jsme ho jako muže komisního, který v každém počínání a rozhodování řídil se pokyny politické strany či volební skupiny, ať to byla v počátku sociální demokracie, nebo strana komunistická nebo konečně samostatná kandidátka dělnická. Goliath byl dobrým organizátorem, avšak sám osobně byl z těsta, které mělo vždy svůj samostatný názor na věci. Komisnost, přesné dodržování zákonů, lpění na formalitách, to byly jeho význačné vlastnosti.*“<sup>667</sup>

Goliathův obchod byl jako neárijský uzavřen již krátce po okupaci - 16. 3. 1939. Goliath jako aktivní levicový politik byl zatčen hned následujícího dne - 17. 3. 1939 v rámci prvotní nacistické zatýkající akce Gitter.<sup>668</sup> Vzhledem k jeho pokročilému věku a špatnému zdravotnímu stavu byl však po dvanácti dnech věznění propuštěn na svobodu, 3. 9. 1939 byl ale zatčen opětovně, tentokrát již nastalo.<sup>669</sup> Deportován byl do koncentračního tábora Buchenwald, kde 20. 6. 1940 zahynul.<sup>670</sup>

Blízký rodinný přítel spisovatel Jaroslav Seifert ho ve své vzpomínkové próze *Všechny krásy světa* charakterizuje těmito slovy: „*Otto Goliath měl ve starém gotickém domě na náměstí obchod se sukнем. Na dřevěná dvířka širokých vrat rozvěšoval každého ráno ukázky svého zboží. Ale obchod nebyl jeho radostí a nevzkvétal, jeho majitel si jmění nenadělal. Sledoval věci města a pracoval v městském zastupitelstvu. Chodil podmračený a přísný jako starozákonní prorok. Zlý nebyl, jak se mnozí domnívali. Byl spravedlivý. Na nočním stolku měl Heinovu knihu písní. Jeho manželku měli však lidé rádi. Byla roztomilá a laskavá. Byli zavražděni i se svým mladším synem. Ale život běží poklusem. V Goliathově domě je dnes obchod ovocem a na pultech září hromady pomerančů...*“<sup>671</sup>

#### 14. 4. 2 JUDr. Karel Goliath

Narodil se 10. 9. 1901 v Jičíně. Studoval zde na reálném gymnáziu. Z jeho gymnaziálního vysvědčení ze školního roku 1912 – 1913 vyplývá, že byl ve všech

<sup>667</sup> Nový směr, roč. 3, 1938, č. 32, 27. 8., s. 3.

<sup>668</sup> Cílem bylo zatknout komunisty, sociální demokraty a další levicové politiky a veřejné pracovníky. Srov.: SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1936, č. K/1.

<sup>669</sup> SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1940, č. G/14.

<sup>670</sup> PT, Jmenné vyhledávače bývalých vězňů – *Perzekvovaní Židé z českých zemí, kteří neprošli ghettem Terezín*, [on-line], [cit. dne 25. 12. 2015]. Přístupné on-line:

<http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ostatni/detail.php?table=ostatni&col=id&value=4067>.

Srov.: SOkA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, *Historicko – dokumentační materiály* kt. č. 16, inv. č. 157, 161, 163, 164, 167, 172.

<sup>671</sup> SEIFERT, Jaroslav. *Všecky krásy světa*. Praha: Československý spisovatel, 1993, s. 565. ISBN: 80-202-0369-9.

oblastech průměrným studentem. Je však patrné, že měl kázeňské problémy, nejen že ředitelství gymnázia bylo nuceno během školního roku zaslat otci několik zpráv o Karlově nepozornosti, ale dokonce v prvním pololetí prvního ročníku měl Karel dvojku z chování. Zajímavé také je, že už 18. 10. 1912 byl osvobozen od tělesné výchovy a i přes své politické sklony absolvoval výuku judaismu u rabína Bohumíra Polesyho na výbornou.<sup>672</sup> Od roku 1916 byl členem sociálně demokratické strany. Již od roku 1917 přispíval svými články do rakouského socialistického tisku, od roku 1918 částečně působil jako žurnalista komunistických listů a v roce 1920 mu vyšla v pražském Komunistickém nakladatelství první kniha. V roce 1921 se jako Šmeralův osobní sekretář spolu s dalšími čtyřmi delegáty zúčastnil tajné komunistické konference v Drážďanech, kde se blíže seznámil se zakladatelem maďarské revoluční republiky Belou Kuhnem. Po maturitě v roce 1920 odešel do Prahy, kde studoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a zároveň několik měsíců studoval prehistorii, etnologii a filozofii na univerzitě v Berlíně. V Praze udržoval čilé kontakty s předními československými komunisty, zejména s Bohumírem Šmeralem, Jaroslavem Seifertem a Stanislavem Kostkou Neumannem.<sup>673</sup> Dle šetření Policejního ředitelství v Praze, které Karlovu činnost intenzivně sledovalo, se zjistilo, že B. Šmerala v jeho soukromém bytě navštěvoval podezřele často a půjčoval si od něho různé politické knihy.<sup>674</sup> Jeho politické smýšlení bylo zásadně ovlivněno lidmi sdružujícími se okolo Šmerala a jeho politické koncepce, jeho názory tedy byly zásadně opoziční, antibolševické a později i antistalinistické. Můžeme říci, že velmi dobře korespondovaly se smýšlením otce Otty.

Praha jakožto velkoměsto Goliathovi poskytla více možností a příležitostí pro politickou činnost. Např. v prosinci 1920 se zúčastnil známé ilegální schůze komunistů v dělnickém domě a o šest dní později byl spolu s otcem Ottou přítomen na další nepovolené schůzi – tentokrát na schůzi zemědělských dělníků.<sup>675</sup> V letech 1929 – 1938 se kulturně a politicky organizoval v politickém intelektuálním uskupení – Levá fronta.<sup>676</sup>

Z Prahy odešel po promoci v roce 1925. Od 1. 7. 1925 do 30. 12. 1926 působil jako advokátní koncipient v advokátní kanceláři svého strýce Emila Goliatha v Ostravě, od

---

<sup>672</sup> SOKA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Třídní katalog pátého ročníku školního roku 1912 - 1913*, kn. č. 245, inv. č. 245.

<sup>673</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

<sup>674</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1920, č. 448.

<sup>675</sup> Tamtéž

<sup>676</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

1. 1. 1927 byl pak krátkou dobu zaměstnán u JUDr. Hugo Lustiga v Jičíně a do 31. 12. 1927 byl koncipientem u JUDr. Pragera v Roudnici nad Labem. Do konce září pak působil jako zaměstnanec v oblasti práva u Jednotného svazu soukromých zaměstnanců. Od 1. 1. 1928 do 30. 9. 1930 opět působil v Ostravě v advokátní kanceláři JUDr. Grosse a zároveň pracoval i u svého strýce. 1. 10. 1930 si zřídil vlastní advokátní kancelář se specializací na hornické právo. V té době zaměstnával dvě písařky a jeho výdělek se v průměru pohyboval okolo 8000 Kč měsíčně. Zároveň také působil jako právní poradce Klementa Gottwalda a Rudolfa Slánského. V roce 1939 před útekem do Polska měl na vkladní knížce uloženo 1 500 000 Kč.<sup>677</sup>

Politicky činným dle vzoru svého otce byl již od svého raného věku. Již v roce 1920 (ve svých devatenácti letech) se účastnil politických debat a schůzí, během nichž, vzhledem ke svému věku, vystupoval velmi suverénně, cílevědomě a často i velmi radikálně. V roce 1920 se na politické schůzi v Jičíně, kde měly svůj referát všechny tehdy existující politické strany, vrhl spolu s dalšími svými přívrženci na pódium a násilně z něho vytlačil továrníka Jindřiška, který agitoval proti komunismu a Sovětskému svazu.<sup>678</sup> Jeho radikální sklony nejsou pro nás žádným překvapením, když od malička byl pod vlivem levicově zaměřených politiků - Josefa Hakena, Bohumíra Šmerala a svého otce Otty, v roce 1917 ho dokonce komunistický redaktor Osip Mondschein učil rusky.<sup>679</sup>

Rozhodně nelze říci, že by se Goliath se svými politickými názory nějak tajil, naopak snažil se je propagovat. Pravidelně tedy přispíval svými politickými eseji do komunistických periodik, počátkem 20. let zejména do *Volnosti* a *Rudého práva*, v letech 1935 – 1936 v Ostravě vlastním nákladem vydával socialistické revue *Turbína*.<sup>680</sup> V období od 8. 7. do 2. 12. 1920 otiskl ve *Volnosti* tyto články: *Co je to bolševismus? Demokracie, diktatura, teror. Diktatura proletariátu. Josef Haken. Epištoly k vojákům*. 1. 2. 1922 v *Rudém právu* otiskli Goliathův esej na téma *Komunism a individualism*.<sup>681</sup> Od roku 1922 začíná postupně vydávat své opoziční politické studie. Píše pod pseudonymem Karel Gorovský. Jeho prvotinou byla méně známá kniha *Volná láska a komunismus* vydaná v pražském nakladatelství Rudolf Rejman. Nejvíce jeho

---

<sup>677</sup> Tamtéž

<sup>678</sup> SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 357.

<sup>679</sup> SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1920, č. 448.

<sup>680</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

Srov.: SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 462.

<sup>681</sup> Tamtéž, s. 354, 413, 462.

knih však vyšlo v letech 1927 – 1928, v době, kdy již působil v Ostravě, ve spolupráci s nakladatelstvím Marxistická opozice v KSČ. V roce 1927 byly vydány tyto knihy – *Katastrofa leninismu v Evropě – marxistická analýza* (nakladatelství: Rudolf Rejman, Praha); *Dnešní stav Komunistické strany Československa: Diktatura aparátníků nebo demokracie dělníků?* (Marxistická opozice v KSČ). O rok později vyšly další publikace – *Proč nejsem bolševikem: Zpověď evropského komunisty* (Marxistická opozice KSČ) a německé vydání knihy *Dnešní stav komunistické strany Československa: Der heutige Stand der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei : Diktatur der Aparatschiki oder Demokratie der Arbeiter?* (Marxistická opozice KSČ).<sup>682</sup>

Knihy *Dnešní stav komunistické strany v Československu* byla napsána nedlouho po vystoupení otce Otty z KSČ a měla být převážně oporou pro jičínskou marxistickou opozici. V knize *Katastrofa leninismu v Evropě* pro změnu poukazuje na to, že leninismus ve střední Evropě nelze aplikovat, jelikož je vhodný pouze do SSSR – do poměrů, ze kterých vzešel.<sup>683</sup>

Koncem června 1927 otiskla Volnost recenzi nejmenovaného poslance na knihu *Dnešní stav Komunistické strany Československa*: „Nečetl jsem něco hnusnějšího, než je brožura Gorovského. To je už perverzita. Domýšlivý intelektuálek, který ani neví, jak vypadá plenární schůze organizace ..., který zná život jen z postele, který pro dělnické hnutí řadu let nehnul ani prstem ... napsal suverénní pamflet na kominternu a čsl. sekci. Forma, jakou to činí, nevolá po politických argumentech, ale po facce.“<sup>684</sup>

Karlův osobní život nebyl o nic příznivější. 24. 12. 1928 se sice ve Frýdku oženil s Anežkou, roz. Tomášovou, ale manželství nebylo šťastné. Po pěti letech (24. 6. 1933) se jim narodil syn Vladimír. Manželství se však definitivně rozpadlo v červnu 1934, kdy byli Krajským soudem v Moravské Ostravě oficiálně rozvedeni. Manželka se i se synem odstěhovala do Vratimova a Karel zůstal v Ostravě úplně sám.<sup>685</sup>

---

<sup>682</sup> Databáze Národní knihovny ČR, *hledané heslo: Karel Goliath*, [on-line databáze], [cit. dne 12. 1. 2016]. Přístupné on-line:

[http://aleph.nkp.cz/F/MJI8S2UJHLYLKB6X3G3RR1GLX6YATKDI68RRXUC3YSGLKY665J-18398?func=find-b&find\\_code=WRD&x=0&y=0&request=karel+goliath&filter\\_code\\_1=WTP&filter\\_request\\_1=&filter\\_code\\_2=WLN&adjacent=N](http://aleph.nkp.cz/F/MJI8S2UJHLYLKB6X3G3RR1GLX6YATKDI68RRXUC3YSGLKY665J-18398?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=karel+goliath&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N).

<sup>683</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 572, 610.

Srov.: ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

<sup>684</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 572.

<sup>685</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

V roce 1938 byly veškeré materiály ze sestěhovaných sekretariátů KSČ uskladněny v Goliathově bytě. Bezprostředně po obsazení Moravské Ostravy nacistickými vojsky 14. 3. 1939 byly jeho kanceláře a byt obsazeny a on byl nacisty pronásledován po celém protektorátu.<sup>686</sup> Již od 7. 1. 1939 střídavě pobýval u rodičů v Jičíně<sup>687</sup>, po 9. 6. se toulá po středočeských lesích a až koncem měsíce června se mu přes Slovensko podaří emigrovat do Polska, kde se 30. 6. přihlásí na konzulátu v Krakově.<sup>688</sup> Již o dvanáct dní později se ochotně přidává k formující se československé vojenské skupině. Po několika dnech svého členství ve skupině byl přijat do důstojnické školy a později byl jmenován vojenským komisařem. Po vypuknutí války a rozdělení Polska mezi Německo a SSSR byla jednotka sověty internována v Kamenci Podolském. Na základě udání byl Karel spolu s dalšími devíti soudruhy 3. 11. zatčen a vyšetřován NKVD (Lidový komisariát vnitřních záležitostí). Příčinou jeho zatčení byla údajná protisovětská činnost, která spočívala konkrétně v tom, že Goliath byl členem antifašistické vojenské jednotky, čímž ale porušoval sovětsko-německou přátelskou smlouvu ze dne 15. 9. 1939. Nejprve byli transportováni do Lubjanky v Moskvě, kde byli vyšetřováni a zároveň vůči nim bylo vzneseno podezření, že cílem jejich jednotky bylo spáchat atentát na Stalina. Vyšetřovatelé Goliathovi nabízeli spolupráci, během níž měl vystupovat jako korunní svědek v provokačním procesu proti Edvardu Benešovi. Záhy poté, co nabídku odmítne, je mu rozbita hlava, která mu byla operována a náležitě ošetřena až v roce 1940 ve vězeňské nemocnici v Butyrkách. Goliath a spol. byli odsouzeni na osm let těžkých prací. Po více jak devítiměsíčním věznění v Lubjance jsou převezeni do tábora v Butyrkách.<sup>689</sup>

Ještě v roce 1940 vydalo Ministerstvo vnitra v SSSR prohlášení, že Goliath byl popraven. Právě to bylo jednou ze zásadních příčin, která vedla k tomu, že Goliathův případ ze strany SSSR nebyl po dlouhých patnáct let řešen úřední ani soudní cestou. Vzhledem ke své nemoci byl Goliath 29. 1. 1942 z vězení propuštěn a přiřazen k formující se vojenské jednotce v Buzuluku.<sup>690</sup> Celých deset měsíců strávených v Buzuluku se Goliath léčil v tamní infekční nemocnici s tyfovou nákazou a později i úplavicí.<sup>691</sup> 7. 2. 1942 byl ze strany sovětského velení vydán rozkaz, aby byli Goliath a

---

<sup>686</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

<sup>687</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>688</sup> ABS, fond A 2/1 (Sekretariát ministra vnitra, 1. díl), i.j. 940.

<sup>689</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

<sup>690</sup> Tamtéž

<sup>691</sup> ABS, fond A 2/1 (Sekretariát ministra vnitra, 1. díl), i.j. 940.

ostatní muži převezeni k československé vojenské jednotce do Jeruzaléma, kde jim má být poskytnuta kvalitní zdravotní péče. Vše byla ale pouhá iluze. Muži byli nedaleko za Buzulukem na nádraží v Kubyjčově zatčeni tajnou policií a pod zástěrkou závadných cestovních dokladů byli převezeni na vyšetřovnu v Čece. Později byli všichni odsouzeni na pět let za protisovětskou činnost a trockismus. Značný podíl viny na Goliathově zatčení nese i československý štáb v Buzuluku v čele s Ludvíkem Svobodou. Dle Karlovy výpovědi na něj československý štáb Sovětům podal toto prohlášení: „*Goliath je nebezpečný člověk, dávejte si na něho zvláštní pozor, aby neuprchl*“. Intervence podané v roce 1945 samotným prezidentem Benešem a ministrem zahraničí Janem Masarykem nezabránily SSSR v tom, aby roku 1949 byl Goliath odsouzen znovu, tentokrát na deset let. Od roku 1953, po změně politických poměrů, Goliath intenzivně píše na sovětské úřady dopisy a žádosti o propuštění z vězení. Koncem srpna 1955 napsal žádost samotnému Nikitu Sergejeviču Chruščovovi, ten řešením celé situace v září 1955 pověřil speciální sovětský soud složený z generálního prokurátora, předsedy Nejvyššího soudu a předsedy Výboru státní bezpečnosti. Goliath byl sovětskou justicí uznán nevinným a z vězení v sibiřské Abeze byl několik dní od vynesení rozsudku propuštěn. Do Moravské Ostravy se zpět vrátil až 20. listopadu 1955. Zcela finančně a materiálně nezaopatřen žije několik prvních měsíců u své bývalé manželky a syna v jednopokojovém bytě. Jejich životní situaci nám pomohou vykreslit slova Anežky Goliathové (bývalé Karlovy manželky) z dopisu faráři Antonínu Šimákovi: „*Tak zatím jíme oběd z kuchyně pro důchodce a díváme se, kolik si kdo na lžici nabere*“.<sup>692</sup>

Synovec Lubomír Chvalovský popisuje Karla Goliatha po návratu z gulagu jako stále silnou a cílevědomou osobnost, která neohroženě jde za svým cílem. Dokonce přiznává, že v 60. letech se Karel chtěl stát ministrem vnitra, protože byl přesvědčený o tom, že jedině on může být tím pravým, jelikož dokonale zná všechny praktiky komunistů i nacistů. Pan Chvalovský se osobně se svým strýcem několikrát setkal. Vzhledem k tomu, že Karel v Praze netrefil jinam než na Náměstí Republiky do Obecního domu,<sup>693</sup> sešli se vždy právě tam. Pan Chvalovský s úsměvem na tváři vzpomíná, že jednou si při jejich schůzce Karel objednal k pití čaj, a když ho dopil, čajový sáček si pečlivě zabalil a uložil do svého batohu. Za strýčka se prý tehdy velmi styděl, ale zároveň z tohoto gesta velmi dobře pochopil, co strašného zažil a jakou strašnou bídou

---

<sup>692</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

<sup>693</sup> Ve 20. a 30. letech se zde scházeli komunisté.

musel trpět na Sibiři.<sup>694</sup> V 60. letech během jednoho z dílčích výsledků Karel Goliath vzpomíná na poměry, které tehdy v sovětských koncentracích panovaly: „*A pak v cizině po celých sedmnáct let nechuravěl jsem ani jednou, ač v mrazech 45° – 55° C pod nulou chodil jsem bez teplého kabátu, s holou šjíjí, nezapjatou šapkou a myl jsem se sněhem na ulici buď nahý, nebo jen v tenké plátěné košili.*“<sup>695</sup>

Po Karlově návratu do Československa rozhodně nelze hovořit o tom, že by se jeho život nějak zklidnil a urovnal. Naopak. Jeho syn Vladimír se za otce styděl natolik, že se ho vzdal, přijal jméno po matce – Tomáš (Thomas) a při nejbližší příležitosti emigroval do Melbourne (Austrálie), kde působil jako lékař.<sup>696</sup> Karel co nevidět znovu navázal styky se svými dřívějšími přáteli a kolegy a rozhodl se pokračovat ve své předválečné činnosti. Jeho plánem bylo založit v Československu novou politickou stranu v duchu dělnické politické strany ve Velké Británii Labour Party. Při různých příležitostech radikálně vystupoval proti vládním představitelům KSČ. Na ambasády demokratických států (SSSR, Švýcarsko, Izrael, Jugoslávie) psal oficiální dopisy, v nichž se snažil popsat neudržitelné politické poměry v ČSR. Na izraelské velvyslanectví se v roce 1961 dokonce přihlásil o možnost svědčit proti vyšetřovanému nacistovi Adolfu Eichmannovi.<sup>697</sup>

Karel také často poukazuje na to, jak nespravedlivě se k němu režim zachoval. Po jeho návratu z gulagu mu byla vyměřena nejnižší penze v hodnotě 720 Kč, navíc mu nebyl přidělen byt, ani zajištěna kvalitní lékařská péče. Zůstal bez jakýchkoliv finančních prostředků.<sup>698</sup> Lázeňskou péči, která mu byla lékaři doporučována, mu úřady odmítaly poskytnout. Rozhodl se tedy, že napíše žádost ohledně uhrazení lázeňské léčby Mezinárodnímu Červenému kříži se sídlem v Ženevě. Předcházejícího dne (20. 6. 1960) zase píše osobní dopis Chruščovovi, kde se snaží vylíčit stalinistické praktiky, které v Československu stále přetrvávají. Všemi těmito svými „odbojnými akcemi“ proti sobě čím dál tím víc popuzoval vládní představitele Československa.<sup>699</sup>

V roce 1958 napsal memoárovou knihu o svém dlouholetém příteli Ivanu Olbrachtovi - *Vzpomínky na Ivana Olbrachta*, rukopisy mu však byly zkonfiskovány. V roce 1959

---

<sup>694</sup> Osobní vzpomínky Lubomíra Chvalovského ze dne 18. 8. 2015.

<sup>695</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

<sup>696</sup> Osobní vzpomínky Lubomíra Chvalovského ze dne 18. 8. 2015.

<sup>697</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

<sup>698</sup> ABS, fond A 2/1 (Sekretariát ministra vnitra, 1. díl), i.j. 940.

<sup>699</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

plánuje vydání dalších svých publikací – *Komunismus a kriminologie, Berija a Vyšinský či Čechov a Makarenko?*<sup>700</sup>

V 50. a 60. letech také poukazuje na nacistickou minulost některých vysoce postavených členů KSČ. Zejména se zabýval případem spisovatelů Frana Směji a Milana Rusinského. Požaduje, aby Svaz českých spisovatelů připravil oba spisovatele o členství ve Svazu. V této věci kontaktuje ale i další instituce – např. nakladatelství Mladá fronta.<sup>701</sup>

V polovině února byl Karel Goliath kvůli svým aktivitám na vyslanectvích obviněn Krajskou správou ministerstva vnitra v Ostravě z podvracení republiky, z ohrožení zájmů republiky v cizině a lživého obvinění. 24. 2. 1961 byl vzat do vyšetřovací vazby. Goliath na svou obranu obratem zasílá dopis, ve kterém píše, že přece někdo, kdo strávil sedmnáct let ve stalinských koncentracích, je nyní těžce nemocen a musí se starat o svoji nemocnou manželku, nemůže jít teď do vazby. Ve svém dopise stále opakuje, že jeho kauza není ničím jiným, než otázkou mravní.

24. 2., dva dny před jeho zatčením, provedly bezpečnostní složky v jeho ostravském bytě domovní prohlídku. V poznámce je uveden seznam věcí, které byly Goliathovi tehdy zabaveny.<sup>702</sup> Navráceny byly později pouze osobní věci jako peněženka, občanský průkaz a taška.<sup>703</sup>

---

<sup>700</sup> Tamtéž

<sup>701</sup> ABS, fond A 24 (Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Štefana Demjana), i.j. 213.

<sup>702</sup> OP, č. 529907, série SS – 55, na jméno Goliath Karel, náprsní taška kožená hnědá, kapesní peněženka kožená hnědá, jedno plnicí pero – černé, jedny kapesní hodinky z bílého kovu s koženým řemínkem, jeden kapesní nůž – černý, průkaz č. 19201 – Státní úřad sociálního zabezpečení, peněžité obnos 281,49 Kč, 7 ks podacích lístků na Izraelské vyslanectví v Praze, jeden podací lístek na švýcarské vyslanectví v Praze, jeden podací lístek na vyslanectví SSSR v Praze, jeden podací lístek na adresu Heřman Tausik, Praha 8 – Kobylisy, jeden podací lístek na adresu Míla Chvalovská, Mariánské Lázně, Vrchlického 2, jedna doručka, adresát: Izraelské vyslanectví Praha, 25 ks různých papírků s adresami a poznámkami, jeden dopis psaný strojem na adresu Božena Melounová, jeden dopis bez obálky, jeden dopis – Ústřední ubytovací služba Praha, jeden dopis na adresu vyslanci republiky Izrael – Praha, papír s poznámkami z roku 1939, objednávací lístek na knihu ze Slovácké knihovny, poštovní poukázka na 52,40 Kč, dvě průkazky o zdravotní péči, čtenářský průkaz č. 576, 3 ks různé fotografie, jeden pohlednicový lístek, svazek klíčů (4 klíče). Prohlídka byla provedena v ložnici a kuchyni. Další zabavené věci: malý červený zápisník s poznámkami, 1 složka popsaného průklepového papíru, 3 ks čistých listů, přes které bylo psáno, 1 ks papíru – na kterém byla napsána stížnost na vojenskou prokuraturu, 1 složka s dopisy – dr. Ilitisovi (stížnosti na veřejné instituce), obálka s různými zápisky pro knihu o Olbrachtovi, 1 obálka s různými poznámkami, 1 kniha v polštině – 25 let literatury na Slezsku, 1 kus nevázané polské knihy Pod Gdulóm, Ku novým dňom, Przednowek, Rapsod o oszeldzie, 72 ks různých dopisů na adresu JUDr. Goliath, 21 ks různých dopisů bez obálek, 23 ks korespondenčních lístků a pohlednic, 60 ks listů, které pojednávaly o Leninovi v Praze, 6 listů týkající se biografie Heřmana Tausika, 11 listů v záležitosti SSSR v Praze, 21 listů v záležitosti ministerstva vnitra, 2 kusy dopisů Ústředí advokátních poraden v Praze, 3 ks dopisů gen. Ludvíka Svobody (květen 1956), jedna brožura Karla Kreibicha – Vlastní



Po třech dnech Karlova věznění krajský prokurátor nařídil, aby byl Goliath podroben psychiatrickému vyšetření. Prokurátor argumentoval tím, že Goliathův nesprávný politický úsudek, obviňování nevinných lidí bez jakýchkoliv pádných důkazů musí být důsledkem jeho duševní nevyrovnanosti. Od 7. 3. do 1. 6. 1961 byl hospitalizován ve Státním psychiatrickém ústavu v Praze-Bohnicích. Bylo zjištěno, že Karel trpí paranoickou psychózou, tudíž není za své jednání zodpovědný. Goliathův ošetřující lékař navrhuje, aby trestní stíhání bylo pozastaveno co nejdříve a obžalovaný byl umístěn do psychiatrické léčebny. Rozsudkem soudu ze dne 22. 8. 1961 byl Goliath z vazby propuštěn a od 3. 8. pobýval v psychiatrické léčebně v Opavě. Po propuštění z vězení se Goliath politicky odmlčel a od poloviny 60. let se především věnoval historickému zpracování svých vzpomínek na ruské gulagy. Dle názorů sousedů byl Goliath málomluvný a v navázání přátelských kontaktů spíše zdrženlivý, na veřejnosti se objevoval pouze sporadicky a celé dny se věnoval studiu a četbě ruských knih v originálech. Jeho nejvýznamnější práce *Zápisky ze stalinských koncentráků* vyšla rok po jeho smrti v roce 1986 v nakladatelství Index v Kolíně nad Rýnem.<sup>704</sup> V červenci 1976 byl K. Goliath ještě jednou krátce vyšetřován. Domovní prohlídka byla provedena nejen v jeho bytě, ale i na rekreační chatě v Krásné. Vyšetřován byl pro svou literární činnost, a to zejména pro knihu *Demokratický komunismus*.<sup>705</sup>

Podle rodiny Krylových a Chvalovských žil Karel Goliath v úplně jiném světě, nevnímal realitu, a proto se také často dostával do problémů. Byl v podstatě utopistou. Věřil, že vše, co činí, je pro lidi to nejlepší.<sup>706</sup>

Karel Goliath zemřel po delší těžké nemoci 5. 1. 1985 v Ostravě ve věku 83 let.<sup>707</sup>

#### 14. 4. 3 František Goliath

Nejmladší syn Otty Goliatha. Již v roce 1921 pracoval jako obchodní příručí v rodinném obchodě.<sup>708</sup> V podstatě lze říci, že jako jediný v rodině věnoval obchodu větší pozornost. Oficiálně ale obchod převzal až v roce 1935.<sup>709</sup> Podle vzoru otce se

---

příčiny krize komunistické strany, 73 listů překladu pro vědecký ústav v Radvanicích a pro VŠKG z ruštiny.

(ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava).

<sup>703</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.

<sup>704</sup> Tamtéž

<sup>705</sup> ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V – 9582 Ostrava.

<sup>706</sup> Osobní vzpomínky rodiny Chvalovských a Krylových ze dne 18. 8. 2015.

<sup>707</sup> *Úmrtní oznámení*. Osobní archiv rodiny Chvalovských a Krylových.

<sup>708</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1128, inv. č. 2152.

<sup>709</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Matrika členů (1925 – 1940)*, kn. č. 11, inv. č. 11.

organizoval v komunistických organizacích, zejména v letech 1922 – 1927 působil jako vedoucí a administrativní pracovník Federované dělnické tělocvičné jednoty<sup>710</sup>. V rámci tělocvičné jednoty vznikl v roce 1923 komunistický spolek *Spartakovi skauti práce*, který řídil ve spolupráci s Ludvíkem Trejbalem právě František Goliath.<sup>711</sup> Vzhledem k myšlenkovému rozštěpení KSČ v Jičíně se František v červenci 1926 své funkce v komunistickém hnutí vzdal a přidal se k politické straně svého otce.<sup>712</sup> František pořádal od roku 1935 ve spolupráci se svojí matkou Arnoškou a otcem Ottou různé antifašistické kulturní a sportovní akce a někdy i demonstrace.<sup>713</sup> Byl stejně jako jeho otec i bratr v politických ohledech velmi radikální. Velmi nekompromisně vystupoval na poli regionální politiky proti pravicově orientovaným stranám. Např. 13. 5. 1935, kdy se v Jičíně v hotelu Paříž konala schůze Národního sjednocení, Goliath svolal veškeré své příznivce a společně v počtu sedmi set lidí začali provolávat antifašistická hesla: „*Pryč s fašismem, pryč s velkokapitalisty, pryč se zloději, ať žije komunismus.*“ Goliath vyzýval shromážděné, aby v neděli o volbách do poslanecké sněmovny odevzdali hlasovací lístek č. 4, aby volili komunisty a socialisty, a tím dokázali, že Jičín je celý rudý. Shromážděný lid byl po necelé půl hodině rozehán strážníkem Janem Bulířem.<sup>714</sup> Podobných akcí demonstrativního charakteru se v Jičíně pod Františkovým vedením do roku 1939 uskutečnilo ještě několik. Dalším jeho významným počinem byla organizace sportovní akce *Zápas o Thälmanův pohár*, který se konal ve dnech 27. – 28. 6. 1936 v Jičíně. Cílem této akce bylo otevřeně vyjádřit nesouhlas s Olympijskými hrami konajícími se v nacistickém Berlíně a zároveň s počínáním domácích fašistů.<sup>715</sup> Národní politika o akci napsala toto: „*Město, jež fašistická propaganda označuje za svou výspu, zvláště pak srdečně pozdravilo a vítalo německé sportovce. Jejich písně a hesla byla opětována potleskem a souhlasnými výkřiky. Svým mezinárodním charakterem utvrdil jičínský sraz znovu žhavá pouta solidarity, bratrství a kamarádství českého lidu s německým. Čeští i němečtí protifašisté i v Jičíně si podali ruce. Navzdory a proti Henleinovcům a Kramářům, proti Liebigům i Knotkům.*“<sup>716</sup> František byl často kvůli svým veřejným vystoupením předvoláván před okresní soud. V roce 1937 se také

<sup>710</sup> Jednota na Jičínsku pořádala různé výlety, turistické a osvětové akce. Spolek byl v mnohém podobný Sokolu a Klubu turistů, pouze zde byl navíc politický rozměr (šíření komunistické myšlenky).

<sup>711</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1923, č. 230.

<sup>712</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1928, č. 18.

<sup>713</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín I, *Kronika města Jičína 1935 - 1936*, kn č. 262, inv. č. 791, s. 126.

<sup>714</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1935, č. 29.

<sup>715</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1936, č. K/1.

<sup>716</sup> Národní politika, roč. 54, 1936, č. 163, 13. 6., s. 4.

angažoval v záležitosti verbování mladých mužů do vládního vojska ve Španělsku, většinou se jednalo o členy KSČ. Dne 10. 2. 1937 byl Goliath s několika dalšími organizátory zatčen.<sup>717</sup> Otec Otto hned nato odcestoval do Prahy za komunistickým poslancem Františkem Nedvědem, kterému se podařilo zařídit, aby byli všichni zatčení ihned 12. 2. propuštěni na svobodu, trestní řízení se ale táhlo celý další měsíc.<sup>718</sup> V únoru 1939 se po oficiálním rozpuštění KSČ většina příslušníků Goliathovy strany včlenila do Národní strany práce (včetně samotného Otty a Františka).<sup>719</sup> Vzhledem k tomu, že Františkova antifašistická činnost na Jičínsku byla již dlouho sledována, a navíc se po rozpuštění KSČ stále účastnil důvěrných schůzí Národního hnutí pracující mládeže, byl proto již 9. 2. pro podezření z přečinu proti republice vzat do vyšetřovací vazby Krajského soudu v Jičíně.<sup>720</sup> Zemřel 27. 4. 1941 v koncentračním táboře v Dachau.<sup>721</sup>

#### 14. 4. 4 Emilie Goliathová, provdaná Chvalovská

Dcera Otty Goliatha. Ve 20. letech s největší pravděpodobností pracovala jako administrativní pracovnice na ústředním vedení KSČ v Praze. V roce 1922 byla v Praze na tříměsíční obchodní praxi a bydlela v Nuslích. 6. 3. 1928 byla přihlášena k pobytu na Smíchově u své tety Marie Lustigové, v Praze však dle všeho vůbec nepobývala a přihlášena zde byla jenom proto, aby se v tomtéž roce mohla na pražské radnici provdat za štábního kapitána Josefa Chvalovského.<sup>722</sup> Josef po 15. 3. 1939 emigroval přes Polsko do Francie, kde se přidal k formující se československé armádě.<sup>723</sup> Emilie, jako manželka člena protihitlerovských zahraničních vojsk, byla zatčena 17. 9. 1942 v rámci Akce „E“ a byla deportována do nově zřízeného internačního tábora ve Svatobořicích u Kyjova.<sup>724</sup> Poté byla převezena do pražského Hagiboru a odsud byla 28. 11. 1944

---

<sup>717</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín I, *Kronika města Jičína 1937 - 1938*, kn. č. 263, inv. č. 792, s. 41-61.

<sup>718</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1937, č. I/6, 9, 10.

<sup>719</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1938, č. K/1.

<sup>720</sup> Tamtéž

Srov.: SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, *Historicko – dokumentační materiály*, kt. č. 16, inv. č. 157, 161, 163, 164, 167, 172.

<sup>721</sup> PT, Jmenné vyhledávače bývalých vězňů – *Perzekvování Židé z českých zemí, kteří neprošli ghettem Terezín*, [on-line], [cit. dne 25. 12. 2015]. Přístupné on-line: <http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ostatni/detail.php?table=ostatni&col=id&value=4067>.

<sup>722</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1920, č. 18.

<sup>723</sup> DVOŘÁK, Jan a kol. *Z táborů Gulagu do Československé vojenské jednotky v SSSR*. In: *Historie a vojenství: časopis Vojenského historického ústavu*. 2014, roč. 63, č. 1, s. 54.

<sup>724</sup> SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, *Historicko – dokumentační materiály*, kt. č. 16, inv. č. 157, 161, 163, 164, 167, 172.

deportována do Terezína, kde se dožila osvobození.<sup>725</sup> Po válce ji však snazší život rozhodně nečekal. V roce 1949 se s manželem a dvěma dětmi Nad'ou (\*24. 1. 1930) a Lubomírem (\*5. 10. 1933) pokusila o emigraci. Manželovi se sice podařilo dostat se na Západ, ale ona spolu s dětmi byla při přechodu hranic zadržena a následně několik let vězněna. Josef Chvalovský žil nejprve v Londýně, kde pracoval pro Americký fond pro československé uprchlíky. Později odešel do USA, kde zemřel 27. 8. 1986.<sup>726</sup>

#### 14. 4. 5 Arnoštka Goliathová

Manželka Otty Goliatha. Spolu se svým synem Františkem se účastnila různých protifašistických demonstrací. V roce 1927 byla členkou městské rady – působila v kulturní, školské a divadelní komisi. V únoru 1939 jakožto stoupenkyně komunismu přišla o členství v újezdni školní radě.<sup>727</sup> Ještě v roce 1938 byla za KSČ zvolena do městské rady.<sup>728</sup> Zatčena byla spolu se svým manželem již 16. 3. 1939, propuštěna přesně za tři měsíce.<sup>729</sup> V tom, zda byla ještě poté zatčena, nebo zůstala až do transportu doma, se zdroje rozcházejí. Víme však jistě, že 16. 6. 1942 pobývala v Jičíně.<sup>730</sup> Zatčena tedy s největší pravděpodobností byla až v lednu 1943, kdy byla s ostatními jičínskými židy deportována nejdříve do Terezína a poté do Osvětimi, kde dle tzv. Prohlášení za mrtvého zahynula 13. 7. 1943.<sup>731</sup>

### 14. 5 Rodina Hahnových

Do Jičína se Karel se svojí manželkou Josefou přistěhoval v roce 1893, zprvu žili v bývalé židovské škole - v domě č. p. 100 v Židovské ulici. Počátkem 20. století se přestěhovali do většího rodinného domu č. p. 103 v téže ulici.<sup>732</sup> Obchod s galanterií, textiliemi, bavlnou a prádlem otevírá roku 1904 v domě č. p. 93 na Valdštejnově náměstí. Koncem roku 1930 pro potřeby obchodu odkupuje sklady v domě č. p. 90, kde zřídil velký sklad zboží a zároveň jednu místnost vyhradil pro účely výstavy a prezentace nabízených produktů.<sup>733</sup> Zesnulá Eliška Úlehlová ve svých vzpomínkách

---

<sup>725</sup> Tamtéž

<sup>726</sup> DVOŘÁK, Jan a kol. *Z táborů Gulagu do Československé vojenské jednotky v SSSR*. In: *Historie a vojenství: časopis Vojenského historického ústavu*. 2014, roč. 63, č. 1, s. 54.

<sup>727</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Normálie, statistika*, kt. 1287, inv. č. 2314.

<sup>728</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1937 - 1938*, kn. č. 263, inv. č. 792, s. 189.

<sup>729</sup> SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, *Historicko – dokumentační materiály*, kt. č. 16, inv. č. 157, 161, 163, 164, 167, 172.

<sup>730</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel – policejní přihláška*, neuspořádáno.

<sup>731</sup> SOA v Zámrsku, fond Státní zastupitelství Jičín, *Prohlášení za mrtva*, kt. č. 345, inv. č. 125.

<sup>732</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1129, inv. č. 2152.

<sup>733</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1929 – 1930*, kt. č. 259, inv. č. 788, s. 302.

píše, že v obchodě rodiny Hahnových bylo prodáváno velmi kvalitní zboží, a obchod tak byl v Jičíně považován za jeden z nejprestižnějších.<sup>734</sup> V obchodě pracoval jednak vlastník Karel a jeho syn Viktor, jednak zaměstnávali dva obchodní příručí. Mladší syn Otto pracoval jako technický úředník v mechanické tkalcovně Hirsch v Hořicích.<sup>735</sup>

Rodina Hahnových byla spíše proněmecky orientována a k češtví, i přestože byla české národnosti, se stavěla dost odmítavě. V různých archivních pramenech je několikrát zmiňováno, že v době první světové války se rodina k českému národu zachovala nekorektně. Málokdy však pisatel podrobně objasňuje celou záležitost. Syntézou jednotlivých zdrojů se snad podařilo vytvořit objektivní interpretaci celého případu. Dcera Irena měla milostný poměr s rakouským důstojníkem, před kterým se nedopatřením zmínila o sokolských legitimacích jičínských členů Sokola. Rakouský důstojník ještě před odchodem na frontu o všem informoval příslušné orgány a v důsledku celé nešťastné události došlo k perzekuci všech členů sokolské jednoty. Je tedy pochopitelné, že po roce 1918 není rodina ve městě ani trochu oblíbená a její postavení ve společnosti je značně znevýhodněné.<sup>736</sup>

Ve 20. a 30. letech 20. století rodina platila židovské obci jednu z nejvyšších náboženských daní (až 600 Kč), což nasvědčuje tomu, že musela být velmi dobře hmotně situovaná.<sup>737</sup> Po smrti otce Karla však manželka Josefa nemá prostředky na platbu tak vysoké daně, proto se proti daňovému výměru několikrát za sebou odvolává. Náboženská obec však zaujímá odmítavé stanovisko.<sup>738</sup>

Od roku 1930 je Karel kvůli své stále vážné nemoci v židovské náboženské obci téměř nečinný.<sup>739</sup> Na několik měsíců odjíždí na léčebnou kúru do lázní Jeseník, kde 13. 3. 1932 umírá na neléčitelnou srdeční chorobu. Obchod po otci převzal syn Viktor, který ho vedl již dříve. V obchodě po roce 1932 působila i matka Josefa.<sup>740</sup>

---

<sup>734</sup> Vzpomínky zprostředkovány manželem Vladimírem Úlehlou dne 10. 7. 2015.

<sup>735</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1129, inv. č. 2152.

<sup>736</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1931 – 1932*, kt. č. 260, inv. č. 789, s. 56. Srov.: SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1937, č. 1/6, 9, 10.

<sup>737</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Výtah účtů členů ŽNO*, sign. 53136.

<sup>738</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Náboženská daň*, sign. 53125.

<sup>739</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zasedací protokol (1904 – 1929)*, sign. 64553.

Nestránkováno.

<sup>740</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1931 – 1932*, kt. č. 260, inv. č. 789, s. 56. Srov.: Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Náboženská daň*, sign. 53125.

Zajímavou osobností rodiny Hahnových je jejich dcera Lilly, o níž jsem psala již ve své loňské práci, a touto statí tak doplním či upřesním již publikované informace. Lilly Hahnová se v září 1926<sup>741</sup> provdala za Němce Hanse Hirsche. Rodina žila v polské Vratislavi, kde se jim o dva roky později narodil syn Klaus Hugo.<sup>742</sup> Manželství však nebylo šťastné a Lilly se v zahraničí necítila dobře. Počátkem roku 1932 se Lilly nechala s manželem soudně rozvést a spolu se synem se vrátila zpět do Jičína ke svému bratru Viktorovi. Příklad domovského práva obdržela ale až v srpnu 1935 výměnou za finanční částku 6000 Kč.<sup>743</sup> Z Jičína však zanedlouho opět odchází. V roce 1936 žije v Liberci, odkud své rodině do Jičína často zasílá pohlednice a různé dopisy. Četnická stanice v Jičíně začíná podezřívat Lilly ze špionážní činnosti. Celá rodina je několik týdnů intenzivně vyšetřována a vyslýchána. Vyšetřování je definitivně zastaveno v únoru 1937, a to zásluhou rodinného přítele strážmistra Jana Bulíře.<sup>744</sup>

Rodina Hahnových je jičínskou židovskou rodinou s největším počtem válečných přeživších. Je to dáno především tím, že čtyřem rodinám Hahnových se před začátkem války podařilo emigrovat do zahraničí. Nikdo z nich nenašel ani po válce potřebu vrátit se zpět do Československa, ba ani do Jičína. Správkyní rodinného majetku se stala Lilly Hahnová, nově provdaná Hurychová, která se navrátila z koncentračního tábora Osvětim.<sup>745</sup>

#### 14. 6 Rodina Arnošta Kareise

Rodina Kareisových byla jednou z několika rodin, která byla v roce 1921 již bez náboženského vyznání.<sup>746</sup> Arnošt byl jedním ze zakládajících členů Sportovního klubu v Jičíně (v roce 1921 působil jako místopředseda)<sup>747</sup> a spolu se svou dcerou Hanou byl členem Klubu československých turistů.<sup>748</sup> V Palackého ulici v č. p. 71 provozoval spolu se svým bratrem Rudolfem menší továrnu na výrobu minerálních vod, lihovin,

<sup>741</sup> 6. 9. 1926 Karel Hahn zaplatil židovské obce 200 Kč za ohlášky.

<sup>742</sup> Rodokmen rodiny Hirschových, [on-line], [cit. dne 9. 1. 2016]. Přístupné on-line: <http://www.geni.com/people/Lilli-Hirsch/6000000022172260297>.

<sup>743</sup> Osobní archiv Vladimíra Úlehly.

Srov.: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1935 - 1936*, kn. č. 262, inv. č. 791, s. 206.

<sup>744</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Katalog Prezidiální spisy*, rok 1937, č. I/6, 9, 10.

<sup>745</sup> Více viz kapitola Poválečné období

<sup>746</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1129, inv. č. 2152.

<sup>747</sup> SOKA Jičín, fond Sportovní klub Jičín, *Matrika členů*, neuspořádáno.

Srov.: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 463.

<sup>748</sup> SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Seznam členů*, kt. č. 1, inv. č. 36.

ovocných šťáv a likérů.<sup>749</sup> Do roku 1925 obchod nabízí zejména ovocné šťávy bez alkoholu. Továrna se specializovala především na výrobu likérů s regionálním podtextem: např.: *Tajemství Prachovských skal*<sup>750</sup>, *Valdštyňská starka*<sup>751</sup>, *Jičínská višňovka*, *Krkonošská jeřabinka*.<sup>752</sup> Historie samotné továrny je velice zajímavá, jelikož zasahuje do všech tří sledovaných období – do období předválečného, válečného a poválečného. V prosinci roku 1927 byla na příkaz městského úřadu továrna na několik týdnů z důvodu již zaniklé koncese uzavřena. Hned nato byl však otevřen obchod s lihovinami v uzavřených lahvích. Městský kronikář to hodnotí slovy: „*Takže pijáci, kteří dříve pili ze sklenic, pijí nyní z lahviček, které mají v kapse*“.<sup>753</sup>

Arnošt se velice aktivně angažoval ve výkonném výboru Společenstva hostinských a výčepních v Jičíně. V květnu 1925, po rozpuštění výboru společenstva, byl dokonce jmenován členem správní komise.<sup>754</sup> Ve výroční zprávě společenstva je A. Kareis popisován jako odborník na živnostenské právo a jako ten, který vždy účinně hájil zájmy společenstva proti předepsaným daňovým dávkám u městského úřadu. Roku 1932 byla jeho činnost oceněna diplomem za zásluhy. Ještě roku 1939 působil v představenstvu společenstva jako revizor účtů.<sup>755</sup>

Dcera Zdeňka ve školním roce 1938 – 1939 studovala pátým rokem na gymnáziu v Jičíně. Její školní výsledky byly nadprůměrné, zvláště v chemii, tělocviku, dějepise a zeměpise. V červnu 1939 z ústavu vystoupila s největší pravděpodobností kvůli rostoucí antisemitské propagandě.<sup>756</sup>

Po válce se rodinnou továrnu podařilo z velké části obnovit synu Arnoštovi. Firmu vedl až do roku 1948, kdy byla vyhláškou ministerstva výživy znárodněna.<sup>757</sup>

---

<sup>749</sup> *Informační průvodce města Jičína*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 113.

<sup>750</sup> Praktické na cesty ve vkusných kapesních lahvičkách.

<sup>751</sup> Speciální žaludeční likér.

<sup>752</sup> Na základě analýzy reklamních upoutávek firmy Kareise B. syn.

<sup>753</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 649.

<sup>754</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1925*, kt. č. 174, inv. č. 803.

<sup>755</sup> *Hostinské živnosti na Jičínsku (Ve službách cestovního ruchu)*. Jičín: Společenstvo výčepních a hostinských v Jičíně, 1939, s. 24, 25, 27.

<sup>756</sup> SOKA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Třídni katalog pátého ročníku školního roku 1938 – 1939*, kn. č. 475, inv. č. 475.

<sup>757</sup> Více viz kapitola Poválečné období

## 14. 7 Rodina Rudolfa Kareise

Spolu se svým bratrem Arnoštem vedl továrnu na výrobu lihovin a likérů v Palackého ulici. Byl aktivní v kulturním a politickém životě města. Ve 20. a 30. letech 20. století působil v představenstvu Klubu československých turistů a Jednoty obchodních grémií.<sup>758</sup> Nutno říci, že v případě obou organizací se aktivně podílí na jejich řízení a otevřeně prezentuje své názory. V obchodním grémiu byl roku 1930 zvolen župním delegátem a o šest let později dokonce zástupcem obchodního grémia ve věci zřízení Místní organizace míru. Ještě v únoru roku 1940 na valné hromadě grémia referuje ohledně zavedení penzijního pojištění.<sup>759</sup> Členem výboru Klubu československých turistů byl ale pouze v roce 1930.<sup>760</sup>

V květnu 1927 byl zvolen zásobovacím referentem<sup>761</sup> a členem technické, komunikační a finanční komise v městském zastupitelstvu. Ještě téhož roku na své posty v zastupitelstvu města rezignoval.<sup>762</sup> Do politické oblasti zasahoval zejména v období před první světovou válkou, kdy byl členem Státoprávní pokrokové strany.<sup>763</sup> Tehdejší společnost Rudolfa Kareise mohla považovat také za sociálního a kulturního mecenáše. Od roku 1926 financoval léčení tuberkulózy Marie Šafařové v sanatoriu v Žamberku.<sup>764</sup> Roku 1918 věnoval obnovenému spolku Akademická čtenářská jednota členský příspěvek 900 Kč a navíc počínaje rokem 1920 přispíval částkou 600 Kč na studia jičínských studentů v Praze.<sup>765</sup> Roku 1920 byl rovněž zvolen do výboru obecní spořitelny na dobu šesti let.<sup>766</sup>

Rodina Rudolfa Kareise stejně jako rodina jeho bratra v roce 1921 již není židovského vyznání. Od počátku 20. století nemají pronajatá křesla v synagoze, ani nejsou členy

---

<sup>758</sup> SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Seznam členů*, kt. č. 1, inv. č. 36.

Srov.: SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Matrika členů (1925 – 1940)*, kn. č. 11, inv. č. 11.

<sup>759</sup> SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Zápisy ze schůzí představenstva (1931 – 1940)*, kn. č. 4, inv. č. 4. Nestránkováno.

<sup>760</sup> SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Seznam členů*, kt. č. 1, inv. č. 36.

<sup>761</sup> Měl a starost kontrolu dodávek a zásob obilí u komisionářů.

<sup>762</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1927*, kt. č. 176, inv. č. 805.

<sup>763</sup> Česká nacionální politická strana, která vznikla v roce 1908. Otevřeně a radikálně bojovala za samostatnost českých zemí. (SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1925 - 1926*, kn. č. 257, inv. č. 786, s. 198).

<sup>764</sup> Tamtéž, s. 281.

<sup>765</sup> *Akademická čtenářská jednota v Jičíně: 1870-1920*. V Jičíně: Akademická čtenářská jednota, 1920, s. 32, 90.

<sup>766</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 394.



židovské obce.<sup>767</sup> Toto vše nasvědčuje tomu, k jak radikálnímu potlačení původní židovské identity došlo. Další kulturní zvláštností je to, že jejich rodinná hrobka se nenachází na židovském hřbitově, ale na (nežidovském) novoměstském jičínském hřbitově.<sup>768</sup>

František Kaska ve svém díle *Z říše věčného klidu*<sup>769</sup> popisuje Arnošta Kareise takto: „Byl to člověk vzdělaný, za první republiky pracoval v zastupitelstvu města a ve vedení jičínského i krajského výboru obchodního grémia, podporoval dívčí lyceum a chudé studenty. Své dceři Haně (nar. 1913) dal vysokoškolské vzdělání a ta se pak provdala za předního stomatologického odborníka RNDr. a MUDr. Ferdinanda Škaloudu (nar. 1903 v Jičíně).“<sup>770</sup>

#### 14. 8 Rodina Lustigových

Arnošt Lustig se narodil ve Střevači do obchodnické rodiny Edvarda a Bohuslavy Lustigových.<sup>771</sup> Po maturitě na gymnáziu v Jičíně v roce 1892 vystudoval lékařskou fakultu na Karlově univerzitě v Praze.<sup>772</sup> V roce 1907 působil již jako samostatný lékař v Jičíně.<sup>773</sup> Roku 1910 se v Praze oženil s lékařkou Bertou Fišerovou.<sup>774</sup> Arnošt Lustig byl již v roce 1921 bez vyznání, ještě však v předcházejícím sčítání lidu v roce 1910 se objevuje s židovskou vírou. Dcera Jiřina i manželka Berta byly i v roce 1921 židovského náboženského vyznání.<sup>775</sup> Nutno ještě dodat, že matka Berta vlastnila v synagoze dokonce i křeslo, které zdědila po své tchýni Bohuslavě.<sup>776</sup> Náboženskou daň platila v rozmezí 200 – 250 Kč, z čehož můžeme vyvodit, že rodina patřila ke střední společenské vrstvě.<sup>777</sup>

Ještě před narozením jejich dcery Jiřiny se jim v květnu 1919 narodil syn, který však za necelých sedm hodin od porodu zemřel.<sup>778</sup> Mezi léty 1918- 1923 rodina žila v podnájmu

<sup>767</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Výtah účtů členů ŽNO*, sign. 53136.

Srov.: Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Spisy sedadel*, sign. 64542.

<sup>768</sup> Terénní průzkum novoměstského hřbitova v Jičíně.

<sup>769</sup> Kniha mapuje historii a zejména vývoj funebrální plastiky na novoměstském hřbitově v Jičíně.

<sup>770</sup> SOKA Jičín, fond Kaska František, kt. č. 1, inv. č. 3.

<sup>771</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>772</sup> SOKA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Fotografie z různých let*, kt. č. 21, inv. č. 959.

<sup>773</sup> MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část II*, s. 388.

<sup>774</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>775</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1129, inv. č. 2152.

<sup>776</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Různá korespondence (1880 – 1937)*, sign. 53174.

<sup>777</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Výtah účtů členů ŽNO*, sign. 53136.

<sup>778</sup> NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 231 – 332, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.

v domě č. p. 191 v Havlíčkově ulici.<sup>779</sup> Roku 1923 se rozhodli dům odkoupit a zároveň Arnošt si v přízemí domu zřídil svou lékařskou ordinaci.<sup>780</sup> V domě rodina žila až do roku 1941.<sup>781</sup>

MUDr. Lustig působil jako lékař v rámci činnosti různých sociálních, zdravotních a nemocenských organizací. Na provoz své soukromé ordinace neměl tolik času, tudíž soukromě ordinoval pouze čtyři hodiny denně – od 8 do 10 hodin a od 14 do 16 hodin.<sup>782</sup> Roku 1925 byl zvolen vrchním zdravotním radou při okresní správě politické.<sup>783</sup> Již od konce první světové války až do roku 1937 působil jako hlavní lékař v okresním chorobinci.<sup>784</sup> Také se objevuje zmínka o tom, že v roce 1922 byl zvolen vedoucím lékařem okresní nemocenské pokladny.<sup>785</sup> Až do roku 1940 působil jako revizní lékař v okresní nemocenské pojišťovně.<sup>786</sup> V roce 1938 byl předsedou místního odboru Masarykovy ligy proti tuberkulóze.<sup>787</sup>

Dcera Jiřina od školního roku 1933 – 1934 studovala na gymnáziu v Jičíně. Její prospěch byl v zásadě nadprůměrný, především v předmětech jako je latina, dějepis, zeměpis a výtvarná výchova.<sup>788</sup>

MUDr. Lustig se nejen naplno věnoval své lékařské profesi, nýbrž se také významně podílel na utváření kulturního a společenského života na Jičínsku, zvláště v Klubu československých turistů. První zmínka o jeho členství ve spolku je datována k roku 1910. V letech 1915 – 1918 se vzhledem ke své účasti na válečné frontě v členských matrikách neobjevuje. V letech 1922 – 1935 a 1937 – 1939 působil ve spolku jako místopředseda a administrativní pracovník.<sup>789</sup> Na první výborové schůzi 31. 3. 1936 byl A. Lustig volebním výborem jednohlasně zvolen předsedou spolku. Dr. Lustig při této

---

<sup>779</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>780</sup> MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část II*, s. 254.

Srov.: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 723.

<sup>781</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>782</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 723.

<sup>783</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1925 - 1926*, kn. č. 257, inv. č. 786, s. 69.

<sup>784</sup> MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část II*, s. 381 – 382.

<sup>785</sup> *Výroční zpráva Okresní nemocenské pokladny v Jičíně za rok 1922*. Jičín: Okresní nemocenská pokladna Jičín, 1922, s. 4.

<sup>786</sup> MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část II*, s. 153 – 154.

<sup>787</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1938*, kt. č. 190, inv. č. 816.

<sup>788</sup> SOKA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Třídní katalog první ročníku školního roku 1935 – 1936*, kn. č. 432, inv. č. 432.

<sup>789</sup> SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Seznam členů*, kt. č. 1, inv. č. 36.

příležitosti pronesl tato slova: „*Přijímám tuto funkci s přáním, aby mi všichni členové pomáhali v práci, které se já nevyhýbám.*“<sup>790</sup>

Arnošt byl známou tvář jičínského kulturního života. Stál v čele snad všech akcí, které se konaly alespoň pod záštitou Klubu. V roce 1933 se v klubu angažoval zejména v problematice úpravy příjezdové cesty k Turistické chatě v Prachovských skalách a reorganizace orientačních ukazatelů. Byl také velkým kritikem. Např. v lednu 1934 poukazoval na velmi malou účast na valné hromadě. Arnošt jičínský Klub bezpočtukrát reprezentoval na veřejnosti. Kupříkladu roku 1935 byl zvolen delegátem do župy a o tři roky později delegátem na valnou hromadu Klubu.<sup>791</sup>

Roku 1937 je na první výborové ustavující schůzi opět za předsedu většinou přítomných navrhován dr. Lustig. Ten však funkci pro své profesní vytížení s poděkováním odmítá.<sup>792</sup>

V rámci své kulturní aktivity v řadě volnočasových spolků se věnoval zejména publikační a osvětové činnosti. Svými články přispíval nejen do regionálních periodik, ale také své stati otiskoval v různých odborných publikacích. Nejčastěji se věnoval tématům jako je turistika, historie, medicína a zdravotnictví. Psal jak populárně naučené články (turistika)<sup>793</sup>, tak články ryze odborného charakteru (medicína). V jeho člancích se prolínají tři zcela odlišné pohledy – pohled exaktního vědce, přírodovědce, geografa, a zároveň klade důraz na historický a společenskovední kontext. Demonstrujícím příkladem je jeden z názvů jeho článků: *Pohled na jičínský soudní okres po stránce turistické, klimatické a zdravotnické.*<sup>794</sup> Multidisciplinarita je více než patrná. Ve svých textech rovněž zdůrazňuje nezastupitelný význam Prachovských skal po stránce léčebné a zdravotní. Roku 1928 otiskl v týdeníku Hlas našeho venkova článek s názvem „*O jičínském dědictví vévody z Frýdlantu*“. Prostřednictvím tohoto pojednání se autor snaží zhodnotit historický význam Albrechta z Valdštejna a poukázat na aspekty, které mají jistý dopad až do současnosti.<sup>795</sup>

---

<sup>790</sup> SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Zápisy ze schůzí 1933 - 1941*, kn. č. 18, inv. č. 18.

<sup>791</sup> Tamtéž

<sup>792</sup> Tamtéž

<sup>793</sup> LUSTIG, Arnošt. *Jičín východisko do Českého ráje*. In: Katalog I. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně. Jičín: Spolek pro pořádání výstavního trhu, 1933, s. 67 – 80.

<sup>794</sup> *Hostinské živnosti na Jičínsku (Ve službách cestovního ruchu)*. Jičín: Společenstvo výčepních a hostinských v Jičíně, 1939, s. 8 – 10.

<sup>795</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1927 - 1928*, kn. č. 258, inv. č. 787, s. 122.

Arnošt byl aktivním členem i dalších osvětových spolků. V rámci svého působení v Cizinecké komisi se spolu s Antonínem Martínkem podílel na vzniku dodnes regionálně velmi významné mapy – Rozhled ze Zebína.<sup>796</sup> Byl členem sokolské jednoty.<sup>797</sup> Roku 1926 dokonce přednášel o zdravotnictví na tzv. ideové škole sokolské.<sup>798</sup> Jeho kulturní a osvětová činnost spočívala také v tom, že ideově podporoval studenty jičínského gymnázia. Byl členem Společnosti přátel studentstva a často publikoval své osvětové články v časopise Studentstvo<sup>799</sup>. „Poznámky výchovy pohlavní“ byl jeden z jeho mezi studenty nejčtenějších článků.<sup>800</sup>

V roce 1939 se A. Lustig v oblasti kultury výrazně odmlčel. Do řídicího aparátu Klubu již nekandiduje a patrně z důvodu vyhrocené politické situace raději zůstává v ústraní. Ve veřejné schůzi byl naposledy přítomen 22. 8. 1939.<sup>801</sup> Celá rodina zahynula v Osvětimi.<sup>802</sup>

#### 14. 9 Rodina Hynka Poláka

S manželkou Helenou, roz. Alterovou (†1936), měl Hynek čtyři děti – Hedviku, Bedřicha, Emila a Josefa. Od roku 1893 žil se svojí rodinou v domě č. p. 3 na tehdejší Švehlově, dnes Lidickém náměstí, domovskou příslušnost získal až o deset let později.<sup>803</sup> Hynek vystudoval obchodní akademii a celý život se pak věnoval obchodní činnosti. Koncesi na obchod s likéry a lihovinami obdržel od Okresního hejtmánství v roce 1904. Roku 1918 svou živnost rozšířil i o samotnou výrobu lihovin. V roce 1931 byly upraveny výstavní skříně a vnější omítka na domě.<sup>804</sup>

Ještě v roce 1921 žila v druhé polovině domu rodina Lamplových, která provozovala obchod se smíšeným zbožím. Rodiny tedy měly k dispozici jen několik málo místností k obývání.<sup>805</sup> Nejmladší syn Josef později zřídil v části domu po rodině Lamplových nový obchod, a to opět se smíšeným zbožím.<sup>806</sup> Hynek nebyl členem obchodního grémia ani jiných kulturních spolků, zato ale velmi aktivně působil jak v židovské obci,

<sup>796</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 463.

<sup>797</sup> Text na pamětní desce umístěné na budově Sokola.

<sup>798</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1925 - 1926*, kn. č. 257, inv. č. 786, s. 461.

<sup>799</sup> Příloha týdeníku Krakonoš.

<sup>800</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 647.

<sup>801</sup> SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Zápisy ze schůzí 1933 - 1941*, kn. č. 18, inv. č. 18.

<sup>802</sup> SOKA Jičín, fond Okresní soud Jičín, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno.

<sup>803</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>804</sup> PT, Osobní písemnosti vězňů, *Doklady Hynka Poláka s vězněním nesouvisějící*, inv. č. 8096.

<sup>805</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1125, inv. č. 2152.

<sup>806</sup> PT, Osobní písemnosti vězňů, *Doklady Hynka Poláka s vězněním nesouvisějící*, inv. č. 8096.

tak v pohřebním bratrstvu. Členem pohřebního bratrstva byl od roku 1904, ve 20. a 30. letech byl dokonce několikrát zvolen jeho předsedou.<sup>807</sup>

Dle vzpomínek Hynkovy vnučky, paní Evy Liškové, roz. Polákové, byli praktikující židovskou rodinou, ale židovství chápali spíše jako rodinnou tradici, méně pak jako náboženství.<sup>808</sup>

V Terezíně trápil Hynka šedý zákal, pokaždé když měl jít do transportu, šel na operaci či nějaké vyšetření a díky tomu se vlastně zachránil.<sup>809</sup> Nacisté nechtěli deportovat na východ i nemocné, protože by to bylo podezřelé – vzhledem k tomu, že slibovali, že se tam bude pracovat.

Po válce se z celé rodiny vrátil pouze Hynek, jeho snacha Helena Poláková a tři vnučky Anna, Eva a Věra Polákovy.<sup>810</sup> Po návratu z Terezína v červenci 1945 byl Hynkovi přidělen byt v domě, který před válkou vlastnil.<sup>811</sup> Nový domovský list obdržel za necelých osmnáct měsíců, v únoru 1947.<sup>812</sup> Vzhledem ke svému pokročilému věku (po návratu z koncentračního tábora mu bylo osmdesát pět let) nemohl zůstat v Jičíně sám, proto pak nějaký čas žil u své vnučky v Praze. V pozhnaném věku devadesáti šesti let zemřel 24. 12. 1956 v domově důchodců v Poděbradech. Pohřben je na hřbitově v městské části Kluk v Poděbradech.<sup>813</sup>

#### 14. 10 Rodina Šindelkových

Otto Šindelka se narodil roku 1869 v Jičíně. S manželkou Růženou, roz. Helerovou, měl dvě dcery Idu a Marii a syna Otakara. Rodině patřil dům č. p. 74 na Valdštejnově náměstí, kde byl také obchod s galanterním a stávkovým zbožím.<sup>814</sup> Obchodu se po první světové válce pomalu přestávalo dařit, což je patrné i z výměrů náboženské daně, v roce 1929 Otto platil pouhých 50 Kč – jednu z nejnižších možných daní.<sup>815</sup> Výdělky byly rok co rok nižší, proto se také Otto rozhodl v roce 1930 dům prodat továrně Tomáš

<sup>807</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Zápisy ze schůzí (1902 – 1940)*, sign. 64550. Neustránkováno.

<sup>808</sup> Osobní vzpomínky Evy Liškové ze dne 25. 2. 2015.

<sup>809</sup> Tamtéž

<sup>810</sup> Tamtéž

<sup>811</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1944 - 1945*, kn. č. 318, inv. č. 878. Neustránkováno.

<sup>812</sup> PT, Osobní písemnosti vězňů, *Doklady Hynka Poláka s vězněním nesouvisející*, inv. č. 8096.

<sup>813</sup> Osobní archiv Jana Roubínka.

<sup>814</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>815</sup> Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Náboženská daň*, sign. 53125.

Baťa a své zboží nabízet jen na výročních trzích v blízkém okolí.<sup>816</sup> Dle záznamů v kronice byl Otto v mládí vášnivým sportovcem (především rychlobruslařem). Podle vzpomínek paní Fišerové žila rodina vcelku skromně, zato o prázdninách si každý rok vyjeli do západočeských lázní a žili zde jako páni. Milovali tanec, zvláště Otto, který byl malý a obtloustlý.<sup>817</sup> Otto zemřel v roce 1932 na rakovinu konečníku, manželka Růžena v roce 1941 v Okresní nemocnici v Jičíně.<sup>818</sup>

Dcera Ida se později stala velmi úspěšnou filoložkou. Nejprve studovala na reálném gymnáziu v Jičíně. Již tehdy uměla velmi dobře anglicky. O prázdninách v roce 1924 několikrát navštívila příbuzné v Berlíně. Od raného věku ji tedy rodiče podporovali v cestování. Od roku 1926 studovala filozofii na Karlově univerzitě v Praze. Díky svým nadprůměrným školním výsledkům v roce 1929 získala od Ministerstva školství a národní osvěty stipendium na univerzitě Mount Holyoke College v USA. V Americe měla původně zůstat pouze jeden rok, pobyt v USA si ale nakonec prodloužila o další roční studium na Columbia University v New Yorku, kde 2. 6. 1931 získala titul doktora filozofie.<sup>819</sup> Diplomovaná byla později i na fakultě politických věd v Paříži.<sup>820</sup> V roce 1932 v Jičíně uspořádala přednášku o svých zkušenostech ze života v USA, přednáška však měla nezvykle malou návštěvnost.<sup>821</sup> Do Prahy se zpět navrátila v roce 1932, koncem roku však odjela do Paříže, odkud sem přijela až v roce 1937. Tehdy krátkou dobu pracovala v Praze jako sekretářka v nakladatelství Státovědecká společnost.<sup>822</sup> Koncem roku 1938 odjíždí do Londýna, kde se o několik měsíců později provdala za vůdčí osobnost politické strany Labour Party Edgara Yonga.<sup>823</sup> Společně se věnovali překladům východoevropských jazyků do angličtiny, v roce 1939 např. přeložili knihu politika Huberta Ripky *Mnichov: Před a potom*.<sup>824</sup> V roce 1949 je Ida

---

<sup>816</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1931 - 1932*, kn. č. 260, inv. č. 789, s. 121. Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>817</sup> Osobní archiv Vladimíra Úlehly

<sup>818</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1931 - 1932*, kn. č. 260, inv. č. 789, s. 121. Srov.: SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>819</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 10580, sign. S2352/12 šindelka ida.

<sup>820</sup> Terénní průzkum rodinné hrobky na židovském hřbitově v Sedličkách.

<sup>821</sup> SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1931 - 1932*, kn. č. 260, inv. č. 789, s. 32.

<sup>822</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, sign. šindelka ida 1908.

<sup>823</sup> *Extrakt z článku Helen Robertse, Brynmor Jones knihovna, 1998, Paragon Review, č. 6.*

<sup>824</sup> RIPKA, Hubert. *The repudiation of Munich*. London: Czechoslovak Ministry of Foreign Affairs, Information Service, 1943. 32 s. Czechoslovak documents and sources; 6.

podezřívána ze špionážní činnosti, což se pravděpodobně stalo příčinou její sebevraždy.<sup>825</sup> Je pohřbena po boku svých rodičů na židovském hřbitově v Jičíně.<sup>826</sup>

Marie Šindelková v roce 1922 a 1923 pravidelně navštěvuje Výchovný ústav v Děčíně.<sup>827</sup> V roce 1933 se natrvalo usazuje v Praze (žije v bytě svého bratra) a pracuje jako úřednice. Před začátkem války se jí dle pamětníků podařilo utéct spolu s jejím bratrem do Londýna.<sup>828</sup> Po skončení války se vrací do Prahy, kde zprvu několik dní bydlí v Ženském klubu ve Smečkách a poté se přihlašuje k trvalému pobytu v Praze-Karlíně.<sup>829</sup>

Otakar Šindelka od roku 1925 studoval na Univerzitě v Praze práva. Jako student žil v Praze 2 u paní Wassenmutové. Po promoci v roce 1929 v Praze natrvalo zůstává.<sup>830</sup> I přestože sám sebe popisuje jako nemajetnou osobu, vydělávající pouze 1500 Kč měsíčně, již v roce 1933 si mohl dovolit koupit vlastního bytu v historickém centru Prahy. Ve třicátých letech byl několikrát stíhán za dopravní přestupky.<sup>831</sup>

#### 14. 11 Ludvika Taussigová

V Jičíně žila spolu se svou matkou Františkou od roku 1915. Nejprve obývaly dům č. p. 62 na Starém Městě, později v roce 1933 se přestěhovaly na Nábřeží Irmy Geisslové.<sup>832</sup> Matka provozovala obchod s galanterním a pleteným zbožím. Ludvika studovala na dívčím reálném gymnáziu, později vystudovala vysokou školu se zaměřením na výuku němčiny a francouzštiny.<sup>833</sup> V letech 1934 – 1935 působila jako profesorka francouzštiny a němčiny na reálce v Jičíně, ve školním roce 1935 – 1936 učila tři hodiny němčiny týdně na Raisově učitelském ústavu a zároveň v roce 1936 vyučovala němčinu v přípravných kursech pro budoucí učitele. Od října 1935 byla přeřazena z reálky na gymnázium, kde vyučovala 20 hodin týdně.<sup>834</sup> Teprve v září 1937 byla

---

<sup>825</sup> *Extrakt z článku Helen Robertse, Brynmor Jones knihovna, 1998, Paragon Review, č. 6.*

<sup>826</sup> Terénní průzkum židovského hřbitova v Sedličkách.

<sup>827</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 10580, sign. S2352/4 šindelka marie.

<sup>828</sup> Osobní archiv Vladimíra Úlehly.

<sup>829</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, sign. šindelka marie 1905/2.

<sup>830</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, sign. šindelka otokar 1906.

<sup>831</sup> NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 10580, sign. S2351/19 šindelka otakar.

<sup>832</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>833</sup> SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1129, inv. č. 2152.

<sup>834</sup> SOKA Jičín, fond Raisův učitelský ústav Jičín, *Učitelské kurzy*, kt. č. 9, inv. č. 572.

Srov.: *Výroční zpráva Státní československé reálky v Jičíně za školní rok 1934 – 1935*. Jičín: Státní československá reálka v Jičíně, 1935, s. 3.

ustanovena definitivní středoškolskou profesorkou.<sup>835</sup> Ve 30. letech byla členkou Sokola.<sup>836</sup>

---

Srov.: *Výroční zpráva Raisova učitelského ústavu v Jičíně za školní rok 1935 – 1936*. Jičín: Raisův učitelský ústav v Jičíně, 1936, s. 4.

Srov.: *Výroční zpráva Státního československého reálného gymnázia Františka Lepaře v Jičíně za školní rok 1935 – 1936*. Jičín: Státní československé reálné gymnázium Františka Lepaře, 1936, s. 3.

<sup>835</sup> SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<sup>836</sup> Text na pamětní desce umístěné na budově Sokola.



## Závěr

Tato práce na předchozích několika stranách se věnovala vývojovým proměnám židovského osídlení v Jičíně mezi léty 1900 – 1948. V textu jsou obsažena hlavní východiska pro mapování židovských komunit v moderní době a je zde nastíněna základní linie historie komunity, na niž budu moci v budoucích měsících a letech badatelsky navázat. Již nyní, ještě před samotným dokončením práce, se objevují nové poznatky a informace, napomáhající podrobnější charakteristice jičínských židů ve 20. století. Nyní přistupme k shrnutí celé studie a zároveň si poskytněme odpovědi na výzkumné otázky, formulované v úvodu práce.

U jičínských židů ve 20. století můžeme hovořit o absenci náboženského povědomí. Částečná ztráta židovské identity byla častým aspektem u židů žijících v diaspoře ve střední a západní Evropě, východoevropští židé na tom v tomto ohledu byli lépe. Majoritní část židovského obyvatelstva byla dokonale integrována ve většinové české společnosti. Dokladem je jejich aktivní členství a často i vedoucí postavení v řadě kulturních a volnočasových spolků, četné výstupy z židovské obce, případné konverze a přejímání náboženských termínů z křesťanské liturgie. Až na několik drobných konfliktů se dá hovořit o vcelku bezproblémovém soužití mezi židy a většinovou jičínskou společností.

Židovská náboženská obec nebyla samosprávou v pravém slova smyslu. Její výkonné orgány a všichni členové představenstva byli ve všech záležitostech sahajících nad rámec interní organizace obce podřízeni městské či okresní politické správě. Svůj vliv politický aparát uplatňoval jak při volbě obecního představenstva, tak při sestavování rozpočtu obce a vymáhání nezaplacených náboženských daní. Až na dva případy, kdy městská rada odmítla židovské obci vyhovět, pracovaly oba orgány v souladu a byly schopny rozumného dialogu.

Zdejší židovští obchodníci se specializovali zejména na lokální maloprodej. S většími živnostmi se setkáváme pouze sporadicky, a to v případě firmy na výrobu likérů a lihovin Kareise B. a syn. Tato firma byla v podstatě jedinou, jejíž ekonomický potenciál přesahoval katastr města Jičína. Procentuálně nejčastěji provozovaným obchodním odvětvím byl prodej textilií, sukna a kůží. Je tedy logické, že židé svůj hospodářský vliv uplatňovali zejména v těchto oblastech. Vzhledem k ekonomické důležitosti židovských obchodů byla řada židovských obchodníků vysoce postavenými členy v různých

obchodních podpůrných organizacích a spolcích. Někteří dokonce působili jako soudní znalci v oboru, kterému se věnovali. Struktura obchodů zůstávala v letech 1900 – 1948, až na nepatrné nuance, v zásadě neměnná a ve své podstatě vždy převažovaly firmy s textilním a koželužním zaměřením.

Ortodoxní podobu židovství v Jičíně datujeme až do roku 1913, kdy se objevuje poslední zmínka o platbě šochetovi, který zajišťoval košer stravu pro praktikující židy. Příznakové jsou i další kusé informace o modlitbách, účtech za víno, výuce náboženství a volbě synagogálního sluhu. Judaismus praktikovaný jičínskými židy v první polovině 20. století nabývá značně reformní podoby. Jedním z dokladů nám může být několik hrobů s popelem, umístěných na židovském hřbitově v Sedličkách. O lecčem vypovídá i spektrum svátků slavených v komunitě. Nejčastěji se jednalo o svátky slavicího a radostného charakteru, téměř vůbec se neseťkáváme se svátky ryze postními. Náboženství si židé přizpůsobili podmínkám a nárokům moderní doby, zde je velmi dobře patrná flexibilita a tvárnost judaismu. Po roce 1918, vlivem nových státoprávních poměrů a touhy po životě bez předsudků a útlatu, dochází k výraznému zvratu. Zmínek o náboženském životě radikálně ubylo, poklesl nejen počet návštěvníků synagogy, ale i vlastních členů obce. Židé se stávají stále více sekularizovanými a asimilovanými s českým prostředím Jičína. V čele obce stálo výkonné představenstvo, které se skládalo z členů obce, kteří byli voleni každý rok ve volbách (veřejných pro komunitu). Jednotlivé organizační a správní oblasti obce si mezi sebe rozdělili členové představenstva. Obecní zastupitelstvo většinou čítalo okolo 5 – 7 členů.

Setkání s ortodoxní podobou judaismu jičínské komunitě v letech 1915 – 1918 zprostředkovali praktikující židé z Haliče a Bukoviny, kteří před nebezpečím válečných bojů uprchli ze své domoviny a spousta z nich se usadila na území českých zemí. V důsledku života v nehygienických podmínkách řada uprchlíků zemřela na epidemie infekčních onemocnění, které se šířily zejména v internačních táborech. O uprchlické rodiny žijící v jičínském okresu se intenzivně staralo nejen místní okresní hejtmánství, ale v této oblasti se aktivně angažovala i židovská náboženská obec a další židovské spolky, které zajišťovaly imigrantům nejen ubytování, stravu, ale snažily se jim poskytnout i vyhovující podmínky k udržování náboženského života.

V oblasti protižidovské legislativy patřila zdejší politická správa spíše k umírněným orgánům, které se snažily praktickou realizací antisemitských nařízení co nejvíce

oddálit. Spolu s Klatovy byl Jičín jediným městem, kde byly nacistickou správou oficiálně povoleny arizace ve prospěch podnikatelů českého původu.

Po válce se do Jičína vrátilo pouze devět přeživších židů. Někteří obnovili své předválečné živnosti a hodlali zde začít nový život. Další nastupující totalita jim však tyto plány překazila, obchody byly zkonfiskovány, a řada z nich Jičín tedy opustila. Někteří emigrovali, jiní se přestěhovali do jiného města v rámci Československa. Po roce 1948 již nelze o Jičíně hovořit jako městě s židovským osídlením.

Tuto práci dokončuji s vědomím, že neobsáhla všechny vybadané poznatky. Také přiznávám, že teprve nyní se mi podařilo získat přístup k nezpracovaným materiálům Okresního soudu Jičín, pojednávajícím o poválečných restitučních řízeních. Materiály jsou faktograficky bohatým zdrojem, bohužel ale z důvodu krátké časové dotace na dokončení práce SOČ jsem se rozhodla, že informace získané z tohoto zdroje do ní již nezařadím. S postupem času zjišťuji, že existuje řada dalších archivních fondů, které by stály za prostudování, či alespoň za pouhé nahlédnutí. Pevně věřím, že tato studie se stane užitečným východiskem pro mé další bádání.

## **Seznam použitých zdrojů**

### **Prameny**

Archiv Akademie výtvarných umění v Praze

Fond Knihy K 16

Archiv bezpečnostních složek

Fond A 2/1 (Sekretariát ministra vnitra, 1. díl)

Fond A 24 (Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Štefana Demjana)

Fond vyšetřovací spisy Ostrava

Archiv města Brna

Fond Vyšší průmyslová škola textilní v Brně

Archiv Židovského muzea v Praze

Fond Židovská náboženská obec Jičín

Fond Židovská náboženská obec Rokycany

Národní archiv

Fond Arizační spisy

Fond MBMa (Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích)

Fond Policejní ředitelství Praha II

Památník Terezín

Osobní písemnosti vězňů

Sbírka vzpomínek

Seznamy vězňů

Státní oblastní archiv v Zámrsku

Fond Státní zastupitelství Jičín

Státní okresní archiv Jičín

Fond Archiv města Jičín

Fond Berní správa Jičín

Fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín

Fond Kaska František

Fond Klub čsl. turistů Jičín

Fond Lepařovo gymnázium Jičín

Fond Městský národní výbor Jičín, neuspořádáno

Fond Obecní spořitelna Jičín

Fond Obchodní grémium Jičín

Fond Okresní národní výbor Jičín

Fond Okresní soud Jičín, neuspořádáno

Fond Okresní úřad Jičín I

Fond Raisův učitelský ústav Jičín

Fond Sportovní klub Jičín, neuspořádáno

Fond Státní vyšší reálka Jičín

#### Osobní archivy

Osobní archiv Jana Roubínka

Osobní archiv rodiny Chvalovských a Krylových

Osobní archiv Vladimíra Úlehly

/Pamětní knihy jičínského Junáku/ Středisko Brána Jičín

#### Osobní vzpomínky

Vzpomínky Elišky Úlehlové zprostředkované manželem Vladimírem Úlehlou dne 10. 7. 2015.

Osobní vzpomínky Evy Liškové ze dne 25. 2. 2015.

Osobní vzpomínky Tomáše Flory ze dne 24. 4. 2015.

Osobní vzpomínky manželů Richterových ze dne 11. 7. 2015.

Osobní vzpomínky Lubomíra Chvalovského ze dne 18. 8. 2015.

Osobní vzpomínky Stanislava Hylmara ze dne 14. 11. 2015.

Osobní vzpomínky Stanislava Hylmara ze dne 26. 1. 2016.

Osobní vzpomínky rodiny Chvalovských a Krylových ze dne 18. 8. 2015.

## Periodika

Krakonoš, roč. 54, 1936, č. 18, 23. 2., č. 20, 8. 3., č. 23, 29. 3., č. 28, 3. 5., č. 31, 24. 5.

Hlas našeho venkova, roč. 22, 1941, č. 8, 28. 2., č. 17, 2. 5., č. 43, 3. 10.

Nový směr, roč. 3, 1938, č. 32, 9. 5.

Národní politika; roč. 54; 1936; č. 163, 13. 6.

Nový směr, roč. 1, 1936, č. 2, 27. 8.

## Vládní nařízení, vyhlášky a prezidentské dekrety

*Dekret prezidenta republiky, č. 117/1945 Sb.*, dekret ze dne 27. 10. 1945, kterým se upravují ustanovení o prohlášení za mrtvého.

*Dekret prezidenta republiky, č. 5/1945 Sb.*, dekret prezidenta republiky ze dne 19. května 1945 o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

*Dekrety prezidenta republiky Edvarda Beneše*, [on-line], [cit. dne 24. 1. 2016].  
Přístupné on-line: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/>.

*Vládní nařízení č. 136/1940 Sb.*, o právním postavení židů ve veřejném životě.

*Vyhláška ministryně výživy, č. 1661/1948 Ú. I.*, o znárodnění některých průmyslových podniků a závodů v oboru potravinářském, [on-line], [cit. dne 19. 2. 2016]. Přístupné on-line: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=18859&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>.

## Výroční zprávy, katalogy k výstavám

*14. červen roku 1936 – Turistický den*. Jičín: Akademická čtenářská jednota v Jičíně, 1936, 22 s.

*3. výstava uměleckého průmyslu československého*. Praha: Svaz československého díla, 1926, 81 s.

*50 let Obchodního gremia v Jičíně: 1885-1935*. Jičín: Obchodní gremium, 1935, 59 s.

*Akademická čtenářská jednota v Jičíně: 1870-1920*. Jičín: Akademická čtenářská jednota, 1920, 96 s.

*Hostinské živnosti na Jičínsku (Ve službách cestovního ruchu)*. Jičín: Společenstvo výčepních a hostinských v Jičíně, 1939, 52 s.

*Jičínské gymnázium 1624 – 1999: almanach k 375. výročí*. Jičín: Lepařovo gymnázium Jičín, 1999, 301 s.

*Katalog I. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně*. Jičín: Spolek pro pořádání výstavního trhu, 1933. Nestránkováno.

*Katalog II. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně.* Jičín: Redakční kruh výstavní správy, 1937, 25 s.

*Katalog k výstavě obrazů a kreseb Arthura Fischera in memoriam od 23. – 30. listopadu 1947.* Nestránkováno.

*Památník Sokola Jičínského na oslavu dne 28. června roku 1896: kdy byla svému účelu odevzdána tělocvična "Dům Palackého" za sletu Župy Krkonošské.* Jičín: Sokol jičínský, 1896, 8 s.

*Výroční zpráva Lepařova státního reálného gymnasia v Jičíně, za školní rok 1946 – 1947.* Jičín: nákladem gymnasia, 1947, 42 s.

*Výroční zpráva Okresní nemocenské pokladny v Jičíně za rok 1922.* Jičín: Okresní nemocenská pokladna Jičín, 1922, 22 s.

*Výroční zpráva Raisova učitelského ústavu v Jičíně za školní rok 1935 – 1936.* Jičín: Raisův učitelský ústav v Jičíně, 1936, 38 s.

*Výroční zpráva Státní československé reálky v Jičíně za školní rok 1934 – 1935.* Jičín: Státní československá reálka v Jičíně, 1935, 46 s.

*Výroční zpráva Státního československého reálného gymnázia Františka Lepaře v Jičíně za školní rok 1935 – 1936.* Jičín: Státní československé reálné gymnázium Františka Lepaře, 1936, 48 s.

*Výstava moderného umeleckého priemyslu v Bratislave.* Bratislava: Sváz československého diela, 1927. Nestránkováno.

*Výstava soudobé kultury v Brně.* Praha: Svaz československého díla, 1928, 65 s.

## **Literatura**

*Adresář města Jičína XIV.* Jičín: Město Jičín, 1940, 167 s.

*Karl Kraus v Jičíně a Jičín v Karlu Krausovi* (katalog k výstavě). Jičín: Regionální muzeum a galerie, 2004, 28 s.

ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách: 1918-1938.* Praha: Paseka, 2013, 367 s. ISBN 978-80-7432-294-5.

DOLISTA, Karel; HEŘMAN, Jan. *Židovská náboženská obec Jičín, 1785 – 1940.* Prozatímní inventární seznam, 1971, 6 s.

DUBINOVÁ, Terezie. *Report on the Jičín fire of 23 June 1840 (found in the genizah of Jičín synagogue).* In: *Judaica Bohemiae*, roč. XL, Praha: Židovské muzeum v Praze, 2004, 2 s.

DVOŘÁK, Jan a kol. *Z táborů Gulagu do Československé vojenské jednotky v SSSR.* In: *Historie a vojenství: časopis Vojenského historického ústavu.* 2014, roč. 63, č. 1, s. 13.

*Extrakt* z článku *Helen Robertse, Brynmor Jones knihovna*, 1998, Paragon Review, č. 6.

FIEDLER, Jiří. *Židovské památky v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer, 1992, 200 s. ISBN 80-900895-1-8.

Fotoarchiv Židovského muzea v Praze, *fotografie interiéru synagogy v Jičíně z roku 1942*.

FRANCEK, Jindřich. *Dějiny Jičína*. Autorkou tří kapitol je Kristýna Peroutková Matějková. V Praze: Rybka, 2010, 597 s. ISBN 978-80-87067-81-9.

FRANKL, Michal. *Naši nebo cizí?* Praha: Židovské muzeum v Praze, 2013, 416 s.

HABARTOVÁ, Klára. *Jewish refugees from Galicia and Bukovina in East Bohemia during World War I in light of the documents of the state administration*. In: *Judaica Bohemiae*, roč. XLIII, Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007, 27 s.

HABARTOVÁ, Klára. *Demografické aspekty pobytu židovských uprchlíků z Haliče a Bukoviny v Čechách*. In: *Židé v Čechách 3*, Praha: Židovské muzeum v Praze, 2011, 18 s.

HORÁKOVÁ, Hana. *Ulicemi Jičína*. Jičín: Okresní muzeum a galerie v Jičíně, 1993, 89 s.

CHLÁDKOVÁ, Ludmila. *Terezínské ghetto*. Praha: V Ráji, 2005, 55 s. ISBN 80-86758-18-4.

CHODĚJOVSKÁ Eva - SEMOTANOVÁ, Eva (edd.). *Historický atlas měst České republiky. Svazek č. 18, Jičín*. Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2008, 1 atlas ([14, xii] s., 46 mapových listů). ISBN 978-80-7286-114-9.

*Informační průvodce města Jičína*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, 141 s.

JANČÍK, Drahomír; KUBŮ, Eduard. *"Arizace" a arizátoři: drobný a střední židovský majetek v úvěrech Kreditanstalt der Deutschen (1939-45)*. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2005, 481 s. ISBN 80-246-1000-0.

JIRČÁK, Josef. *Příspěvky k dějinám jičínských Židů ve století sedmnáctém a osmnáctém*. Praha: Společnost pro dějiny Židů, 1933, 15 s.

KAFKA, Alois. *Smutný osud soboteckých židovských rodin*. Zpravodaj Šrámkovy Sobotky, roč. 2, č. 5, Sobotka, 1965, 2 s.

*Karl Kraus: jičínský rodák a světoobčan – sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21. – 23. 4. 2004 v Jičíně. Z Českého ráje a Podkrkonoší, supplementum 9*. Semily: Státní okresní archiv, 2004, 351 s. ISBN: 80-86254-10-0.

KÁRNÝ, Miroslav. *"Konečné řešení": genocida českých židů v německé protektorátní politice*. Praha: Academia, 1991, 184 s. ISBN 80-200-0389-4.



- KÁRNÝ, Miroslav. *Terezínská pamětní kniha: židovské oběti nacistických deportací z Čech a Moravy 1941-1945*. Praha: Melantrich, 1995, 880 s., fot. příl. ISBN 80-7023-225-0.
- KIEVAL, J. Hillel. *Formování českého židovstva (Národnostní konflikt a židovská společnost v Čechách 1870 – 1918)*. Praha: Paseka, 2011, 400 s. ISBN: 978-80-7432-174-0.
- KOSÁKOVÁ, Eva a kol. *Slovník judaik*. V Praze: Židovské muzeum, 2004, 143 s. ISBN: 80-85608-64-2.
- LINHART, Jiří. *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: Dialog, 2002, 413 s. ISBN 80-85843-61-7.
- LUSTIG, Arnošt. *Jičín východisko do Českého ráje*. In: Katalog I. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně. Jičín: Spolek pro pořádání výstavního trhu, 1933, 13 s.
- MARTÍNEK, Antonín. *Kdo sám cti nemá, jinému ji nedá*. Zrcátko. 1924, roč. 2, č. 4, 2 s.
- MARTÍNEK, Antonín. *Pane Goliathe!* Zrcátko. 1923, roč. 1, č. 1, 2 s.
- MARTÍNEK, Antonín. *Dějiny Židů v Jičíně*. Praha: Židovské nakladatelství, 1934, 4 s.
- MÁZNÝ, Petr. *100 zajímavostí ze staré Plzně III*. Plzeň: Starý most, 2009, 128 s.
- MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část I*. V Jičíně: Nákladem Musejního spolku, 1940, 547 s.
- MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část II*. V Jičíně: Nákladem Musejního spolku, 1949, 532 s., 2 příl.
- OLAHOVÁ, Renata. *Klub československých turistů Jičín, 1892 - 1949*. Sdružený a skupinový inventář (část), 1993, 12 s.
- PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou*. Praha: Academia, 2014, 804 s. ISBN: 978-80-200-2256-1.
- PAŘÍK, Arno. *Informační panely o regionálním židovském osídlení v synagoze Jičín*.
- PAVLÁT, Leo a kol. *Židé - dějiny a kultura*. Praha: Židovské muzeum, 2005, 160 s. ISBN 80-86889-11-4.
- PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. Praha: Sefer, 2001, 702 s. ISBN 80-85924-33-1.
- PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Auditorium, 2011, 262 s. ISBN 978-80-87284-19-3.
- PROKEŠ, Jaroslav. *Úřední antisemitismus a pražské ghetto v době pobělohorské*. Praha: Společnost pro dějiny Židů, 1929, 189 s.
- Přírůstková kniha Regionálního muzea a galerie v Jičíně.

RIPKA, Hubert. *The repudiation of Munich*. London: Czechoslovak Ministry of Foreign Affairs, Information Service, 1943, 32 s. Czechoslovak documents and sources; 6.

SEDLÁČKOVÁ, Anna a kol. *Z historie poslední židovské komunity v Radnicích*, 25 s., Ohnišťany, Expedice Radnice 2015, Talnet.

SEDLÁČKOVÁ, Anna. *Z historie poslední jičínské židovské komunity v Jičíně aneb Po stopách zmizelých*, 116 s., Ohnišťany, Středoškolská odborná činnost 2014 – 2015, Lepařovo gymnázium Jičín, PhDr. Eva Bílková.

SEIFERT, Jaroslav. *Všecky krásy světa*. Praha: Československý spisovatel, 1993, 638 s. ISBN: 80-202-0369-9.

SOUKUPOVÁ, Blanka. *Modely životních osudů českých Židů po šoa*. In: Židovská menšina v Československu po druhé světové válce. Od osvobození k nové totalitě, Praha: Židovské muzeum v Praze, 2009, 9 s. ISBN: 978 -80- 86889-90-0.

*Statistický lexikon obcí v republice Československé*. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1934, 613 s.

VESELSKÁ, Dana a kol. *Necht' mu Bůh dá vyrůst: narození dítěte v kultuře a zvycích českých a moravských Židů*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2009, 312 s. ISBN 978-80-86889-94-8.

*Žádost o vydání vysvědčení zachovalosti – Vilém Bondy*, [on-line], [cit. dne 12. 1. 2016]. Přístupné on-line: <http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/141154-vilem-bondy>.

### **Přístupné on-line**

Databáze Národní knihovny ČR, *hledané heslo: Karel Goliath*, [on-line databáze], [cit. dne 12. 1. 2016]. Přístupné on-line: [http://aleph.nkp.cz/F/MJI8S2UJHLYLKB6X3G3RR1GLX6YATKDI68RRXUC3YSG LKY665J-18398?func=find-b&find\\_code=WRD&x=0&y=0&request=karel+goliath&filter\\_code\\_1=WTP&filter\\_request\\_1=&filter\\_code\\_2=WLN&adjacent=N](http://aleph.nkp.cz/F/MJI8S2UJHLYLKB6X3G3RR1GLX6YATKDI68RRXUC3YSG LKY665J-18398?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=karel+goliath&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N).

*Dopisnice z Tereziína adresovaná Libuši Mautnerové*, [on-line], [cit. dne 14. 1. 2016]. Přístupné on-line: <http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/108988-otto-mautner/>.

*Informační systém abART – full verze*, [on-line], [cit. dne 1. 2. 2016]. Přístupné on-line: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?x=0&y=0&Fprijmeni=fischer&Fjmeno=artur&FnarozDen=&FnarozMes=&FnarozRok=&Fmisto=&FumrtiDen=&FumrtiMes=&FumrtiRok=&Fmistoumrti=&Fobor=>.

*Interpelace senátora Františka Nedvěda ministru vnitra ohledně pogromové protižidovské kampaně, vedené v Jičíně Národním sjednocením za patronace okresního hejtmanství*, [online], [cit. dne 23. 12.

2015]. Přístupné on-line:

[http://www.senat.cz/informace/z\\_historie/tisky/4vo/tisky/T0378\\_01.htm](http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/tisky/T0378_01.htm).

PT, Jmenné vyhledávače bývalých vězňů – *Perzekvovaní Židé z českých zemí, kteří neprošli ghettem Terezín*, [on-line], [cit. dne 25. 12. 2015]. Přístupné on-line:

<http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ostatni/detail.php?table=ostatni&col=id&value=4067>.

Rodokmen rodiny Hirschových, [on-line], [cit. dne 9. 1. 2016]. Přístupné on-line:

<http://www.geni.com/people/Lilli-Hirsch/6000000022172260297>.

*The central database of shoah victims' names*, [on-line], [cit. dne 19. 2. 2016]. Přístupné on-line:

[http://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en&s\\_lastName=hahn&s\\_firstName=anna&s\\_place=jicin](http://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en&s_lastName=hahn&s_firstName=anna&s_place=jicin).

## **Seznam tabulek, grafů a fotografií použitých v textu práce**

*Tabulka č. 1:* Informace o chanukovém svícnu

*Tabulka č. 2:* Seznam kamenických signatur na náhrobcích židovského hřbitova

*Tabulka č. 3:* Emigrace jičínských židů v letech 1939 – 1942

*Tabulka č. 4:* Vyloučení židů – intelektuálů z jejich povolání v době druhé světové války

*Tabulka č. 5:* Pracovní nasazení jičínských židů v letech 1939 – 1943

*Tabulka č. 6:* Přehled arizací židovských nemovitostí a jiného majetku během druhé světové války

*Tabulka č. 7:* Nakládání s židovským majetkem v letech 1945 – 1948

*Obrázek č. 1 – 15:* Fotografie liturgických i neliturgických předmětů z jičínské synagogy

*Obrázek č. 16 – 51:* Fotografie ze židovského hřbitova v Sedličkách (náhrobky, studna, kůlna, márnice a pamětní deska)

*Graf č. 1:* Jazyková struktura náhrobních epitafů z první poloviny 20. století

## Seznam příloh

- Příloha č. 1:* Početní vývoj židovského osídlení v letech 1910, 1921 a 1943
- Příloha č. 2:* Komplexní soupis židů v Jičíně v letech 1910 – 1943
- Příloha č. 3:* Ukázka migrace jičínských židů v rámci města Jičina (kromě období let 1939 – 1945)
- Příloha č. 4:* Sňatky jičínských židů v letech 1920 – 1939
- Příloha č. 5:* Rozmístění židovského osídlení před druhou světovou válkou
- Příloha č. 6:* Soupis nemovitostí patřících židům v katastrálním okrese města Jičín
- Příloha č. 7:* Porovnání počtů židů a nežidů žijících v Jičíně v roce 1930
- Příloha č. 8 :* Porovnání vývoje natality a mortality mezi léty 1900 – 1911
- Příloha č. 9:* Struktura povolání jičínských židů k roku 1933
- Příloha č. 10:* Rozmístění židovských obyvatel v katastru města Jičina k roku 1921
- Příloha č. 11:* Věková struktura židovského obyvatelstva k roku 1943
- Příloha č. 12:* Vývoj počtu členů komunity mezi léty 1890 – 1943
- Příloha č. 13:* Vývoj stáří komunity mezi léty 1910 – 1943
- Příloha č. 14:* Vývoj porodnosti mezi léty 1900 – 1911
- Příloha č. 15:* Vývoj úmrtnosti mezi léty 1900 – 1937
- Příloha č. 16:* Jmenný seznam židů studujících na Reálném gymnáziu v Jičíně mezi léty 1910 – 1939
- Příloha č. 17:* Jmenný seznam židovských členů Obchodního grémia mezi léty 1925 – 1940
- Příloha č. 18:* Jmenný seznam členů Klubu československých turistů z řad židů mezi léty 1924 - 1941
- Příloha č. 19:* Seznam židů, kteří hmotně podpořili stavbu Domu Palackého v Jičíně na Husově třídě
- Příloha č. 20:* Členství židů v různých kulturních a osvětových spolcích mezi léty 1920 – 1939
- Příloha č. 21:* Ukázka daňového přiznání za rok 1940 firmy Julia Hermanna
- Příloha č. 22:* Analýza příjmů a vydání za rok 1938 firmy Julia Hermanna
- Příloha č. 23:* Porovnání jednotlivých finančních obrátů, příjmů a vydání mezi léty 1937, 1938 a 1939 firmy Julia Hermanna
- Příloha č. 24:* Analýza zisků firmy s galanterním zbožím rodiny Steinerových v letech 1936, 1937 a 1938
- Příloha č. 25:* Seznam židovských obchodníků a řemeslníků pracujících pro Město Jičín v letech 1939 – 1940
- Příloha č. 26:* Daňové nedoplatky židovských obchodníků bernímu úřadu
- Příloha č. 27:* Zaniklé židovské živnosti mezi léty 1921 – 1933
- Příloha č. 28:* Nově vzniklé židovské živnosti mezi léty 1921 – 1933
- Příloha č. 29:* Komplexní soupis židovských živností k roku 1933
- Příloha č. 30:* Živnosti vzniklé po roce 1933
- Příloha č. 31:* Analýza cen produktů v některých židovských obchodech
- Příloha č. 32:* Seznamy návštěvníků jičínské synagogy k roku 1931 – 1932

*Příloha č. 33:* Komplexní soupis předmětů, u nichž předpokládáme, že jejich původcem je ŽNO Jičín.

*Příloha č. 34:* Struktura uzavřených sňatků haličských židů mezi léty 1916 – 1918 v Jičíně

*Příloha č. 35:* Vývoj počtu sňatků uzavřených mezi haličskými židy v letech 1916 – 1918

*Příloha č. 36:* Počet úmrtí haličských židů v letech 1914 – 1918

*Příloha č. 37:* Analýza nejčastějších příčin úmrtí haličských židů v letech 1914 – 1918

*Příloha č. 38:* Seznam došlých odvolání proti výměru náboženské daně v roce 1923

*Příloha č. 39:* Vybrané příspěvky na chudé členy obce za rok 1937

*Příloha č. 40:* Srovnání plateb náboženských daní v letech 1929, 1936, 1937 a 1938

*Příloha č. 41:* Seznam daňových plátců a průměr předepsaných náboženských daní mezi léty 1930 – 1935

*Příloha č. 42:* Pokles počtu mužských návštěvníků synagogy během deseti let

*Příloha č. 43:* Pokles počtu ženských návštěvníků synagogy během deseti let

*Příloha č. 44:* Migrace jičínských židů v době druhé světové války

*Příloha č. 44:* Židovské osídlení v letech 1939 - 1943 v Jičíně

*Příloha č. 45:* Statistika úmrtí jičínských židů dle jednotlivých let v době druhé světové války

*Příloha č. 46:* Počet zatčených židů v jednotlivých letech (1939 – 1945)

*Příloha č. 47:* Komplexní soupisy rasově perzekuovaných jičínských židů v letech 1939 – 1945

*Příloha č. 48:* Seznam jičínských židů navrátivších se z koncentračního tábora

*Příloha č. 49:* Evidence pronájmů bytů v bývalých židovských domech

*Příloha č. 50:* Přehled židů, kteří se v letech 1945 – 1956 odstěhovali z Jičína

*Příloha č. 51:* Početní vývoj židovského obyvatelstva po válce

*Příloha č. 52:* Geografické zaznačení oblastí, odkud do Jičína přicházeli židovští imigranti v letech 1938 – 1939

*Příloha č. 53:* Genealogický rozrod rodiny Fischerových

*Příloha č. 54:* Genealogický rozrod rodiny Fišlových

*Příloha č. 55:* Soupis narozených haličských židů v letech 1915 – 1918

*Příloha č. 56:* Orientační lokace měst, odkud haličští a bukoviňští židé nejčastěji do Jičína v letech 1915 – 1918 přicházeli

*Příloha č. 57:* Shrnutí demografických aspektů spjatých s pobytem haličských židů v jičínském okrese v letech 1914 – 1918

*Obrázek č. 1:* Reklamní upoutávka na firmu s bytovými textiliemi Arthura Fischera

*Obrázek č. 2:* Pohled na továrnu Arthura Fischera v ulici Kryštofa Haranta

*Obrázek č. 3:* Interiér obytné části Fischerovy továrny

*Obrázek č. 4:* Technické vybavení (tkalcovský stroj) Fischerovy továrny

*Obrázek č. 5:* Gobelín pocházející z továrny Arthura Fischera

*Obrázek č. 6:* Kresba od Arthura Fischera s motivem Valdické brány, kostela sv. Jakuba a části Valdštejnova náměstí

- Obrázek č. 7:* Zadní strana kresby, na kterou někdo dopsal životní osudy Fischerovy rodiny
- Obrázek č. 8:* Fischerova kresba z roku 1926 zachycující okolí židovského hřbitova v Sedličkách
- Obrázek č. 9:* Obraz Arthura Fischera s názvem Kráčeující muž
- Obrázek č. 10:* Autoportrét Arthura Fischera
- Obrázek č. 11:* Obraz Arthura Fischera s neznámým názvem
- Obrázek č. 12:* Ukazovátka na Tóru (hebr. jad) z pozůstalosti Arthura Fischera
- Obrázek č. 13:* Modlitební kobereček vyrobený v továrně Arthura Fischera
- Obrázek č. 14:* Exteriér jičínské synagogy v roce 1942
- Obrázek č. 15:* Interiér jičínské synagogy v roce 1942
- Obrázek č. 16:* Interiér synagogy v roce 2002
- Obrázek č. 17:* Pohled na svatostánek jičínské synagogy z dámské galerie
- Obrázek č. 18:* Dodnes dochovaný původní mechanismus na otevírání oken v jičínské synagoze
- Obrázek č. 19:* Rekonstrukce předpokládané podoby synagogálního řečniště (hebr. bima)
- Obrázek č. 20:* Vstup vedoucí do synagogální genízy a na dámskou galerii
- Obrázek č. 21:* Pohled z dámské galerie na svatostánek synagogy
- Obrázek č. 22:* Zrestaurované desky desatera nacházející se v horní části svatostánku
- Obrázek č. 23:* Reklamní upoutávka na velkoobchod s plodinami a moukou Karla Fišla
- Obrázek č. 24:* Reklamní upoutávka na obchod s galanterií Karla Hahna
- Obrázek č. 25:* Reklama na továrnu patřící rodině Kantorových
- Obrázek č. 26:* Reklama na továrnu a prodejnu likérů bratrů Kareisových
- Obrázek č. 27:* Reklamní upoutávka na obchod s kůžemi a řemeny Julia Hermanna
- Obrázek č. 28:* Reklama obchodu s galanterií a koberci Jindřicha Mautnera
- Obrázek č. 29:* Reklama na sklenářské služby Rudolfa Neumanna
- Obrázek č. 30:* Reklama na obchod s obuví Anny Ornsteinové
- Obrázek č. 31:* Reklamní upoutávka na obchod s kůžemi Aloise Stránského z roku 1940
- Obrázek č. 32:* Předválečná reklama na obchod Aloise Stránského
- Obrázek č. 33:* Upoutávka na obchod s obuví Emila Lustiga
- Obrázek č. 34:* Reklama na obchod se sukrem Otty Goliatha
- Obrázek č. 35:* Reklama na obchod s módním zbožím Alexe Janowitze
- Obrázek č. 36:* Reklama na železářský závod Marty Guthové
- Obrázek č. 37:* Dům č. p. 3 na Valdštejnově náměstí patřící rodině Goliathových
- Obrázek č. 38:* Dům č. p. 33 na Valdštejnově náměstí
- Obrázek č. 39:* Proces bourání domu č. p. 6 na Žižkově náměstí
- Obrázek č. 40:* Dům č. p. 6 Žižkovo náměstí patřící rodině Steinerových před demolicí
- Obrázek č. 41:* Dům č. p. 93 na Valdštejnově náměstí patřící rodině Hahnových
- Obrázek č. 42:* Kresba skladiště firmy Marty Guthové
- Obrázek č. 43:* Novostavba č. p. 6 na Žižkově náměstí patřící rodině Steinerových
- Obrázek č. 44:* Obchod Julia Hermanna v č. p. 7 na Žižkově náměstí
- Obrázek č. 45:* Obchodní účet firmy Karel Fišl v Jičíně adresovaný Josefu Duškovi
- Obrázek č. 46:* Výřez části stavebního plánu domu č. p. 6 na Žižkově náměstí

*Obrázek č. 47:* Úvodní strana protektorátní občanské legitimace Hynka Poláka  
*Obrázek č. 48:* Fotografie ze sjezdu abiturientů jičínského gymnázia z roku 1932  
*Obrázek č. 49:* Fotografie MUDr. Arnošta Lustiga  
*Obrázek č. 50:* Portrét Arnošky Goliathové  
*Obrázek č. 51:* Portrét Emilie Chvalovské roz. Goliathové  
*Obrázek č. 52:* Fotografie rodiny Goliathových  
*Obrázek č. 53:* Portrét Karla Goliatha  
*Obrázek č. 54:* Portrét Františka Goliatha  
*Obrázek č. 55:* Fotografie Otty Goliatha při práci  
*Obrázek č. 56:* Portréty Karla Goliatha pořízené v rámci věznění na počátku 60. let 20. století  
*Obrázek č. 57:* Portrét Arnošta Kareise  
*Obrázek č. 58:* Fotografie z návštěvy senátora Emanuela Hrubého v Prachovských skalách  
*Obrázek č. 59:* Rodinná fotografie Hynka Poláka I  
*Obrázek č. 60:* Portrét rabína a učitele náboženství Bohumíra Polesyho  
*Obrázek č. 61:* Karikaturní vyobrazení Otty Goliatha v časopise Zrcátko  
*Obrázek č. 62:* Portrét Marie Šindelkové  
*Obrázek č. 63:* Portrét Idy Šindelkové  
*Obrázek č. 64:* Rodinná fotografie Hynka Poláka II  
*Obrázek č. 65:* Fotografie ze sjezdu abiturientů maturitního ročníku z roku 1868  
*Obrázek č. 66:* Osvědčení o repatriaci Hynka Poláka  
*Obrázek č. 67:* Živnostenský list Hynka Poláka  
*Obrázek č. 68:* Domovský list vystavený Hynku Polákovi v roce 1947  
*Obrázek č. 69:* Titulní strana knihy Karla Goliatha – Gorovského Zápisky ze stalinských koncentráků  
*Obrázek č. 70:* Pohlednice od Karla Goliatha adresovaná spisovateli a jeho blízkému příteli Jaroslavu Seifertovi  
*Obrázek č. 71:* A page of testimony Anny Hahnové roz. Mühlsteinové  
*Obrázek č. 72:* Letáčky s antisemitskými hesly  
*Obrázek č. 73:* Fotografie ze Dne Národního sjednocení  
*Obrázek č. 74:* Volební program politické strany Samostatné skupiny dělnické  
*Obrázek č. 75:* Hrob rodiny Ornsteinových na urnovém háji v Jičíně  
*Obrázek č. 76:* Hrob manželů Josefa a Olgy Skuteckých  
*Obrázek č. 77:* Hrob Františka a Otty Goliathových a Emilie Chvalovské roz. Goliathové  
*Obrázek č. 78:* Hrobka rodiny Kareisových  
*Obrázek č. 79:* Ukázka jednoho z primárních pramenů této práce – evidenční karty  
*Obrázek č. 80:* Ukázka žádosti o vystěhování z protektorátu datované k 23. 5. 1941  
*Obrázek č. 81:* Pozvánka na slavnostní odhalení pomníku Jindřicha Fleischnera na židovském hřbitově v Sedličkách  
*Obrázek č. 82:* Smuteční oznámení o úmrtí Olgy Ornsteinové  
*Obrázek č. 83:* Výřez jmen jičínských obětí šoa z fotografie jedné ze stěn Pinkasovy synagogy



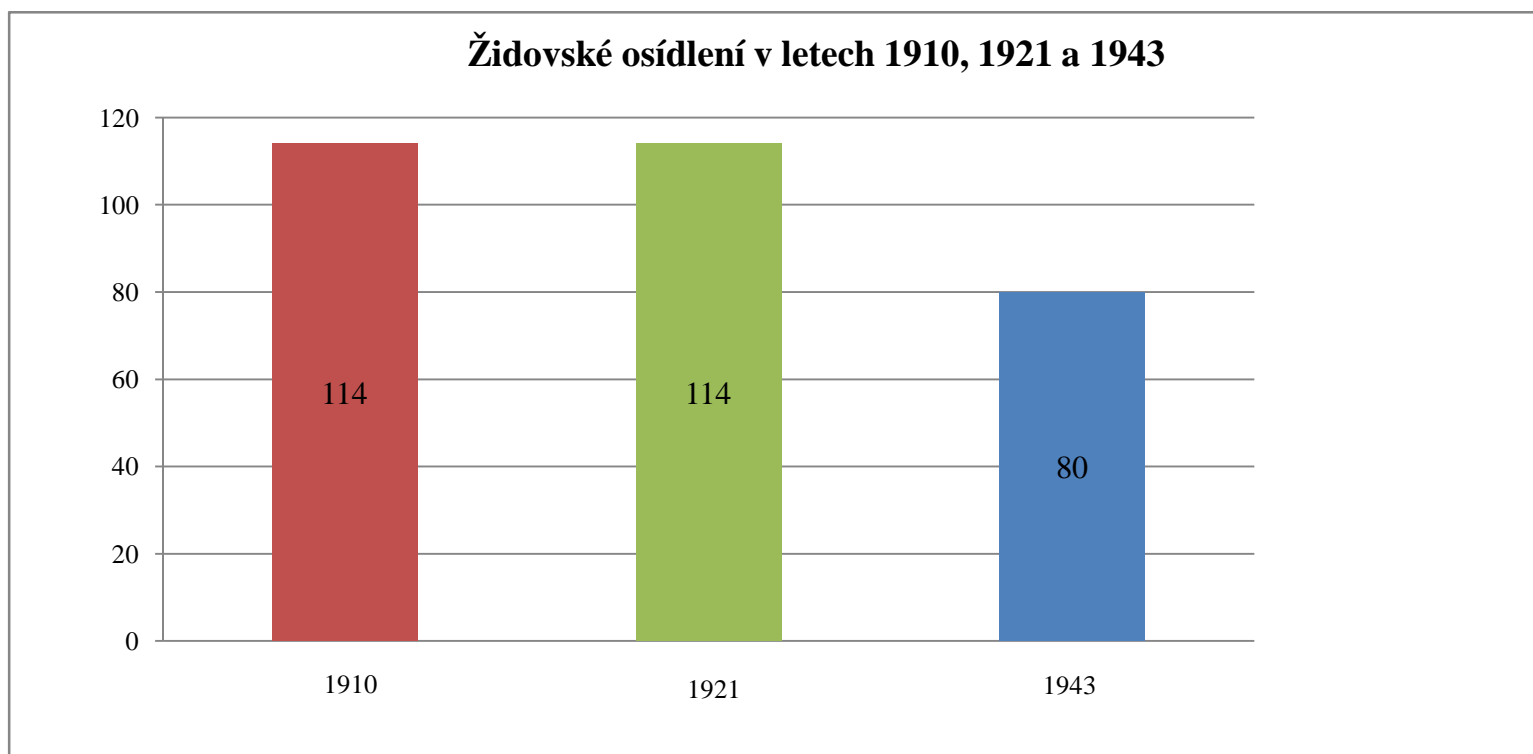
- Obrázek č. 84:* Ukázka platebního rozkazu na zaplacení náboženské daně za rok 1923
- Obrázek č. 85:* Okolní prostranství židovského hřbitova v Sedličkách
- Obrázek č. 86:* Pohled na západní část židovského hřbitova
- Obrázek č. 87:* Stavební a konstrukční plán synagogálního plotu
- Obrázek č. 88:* Turistická a orientační mapa Rozhled z vrchu Zebína u Jičína
- Obrázek č. 89:* Fotografie ze sjezdu šedých košil
- Obrázek č. 90:* Agitační pozvánka na Den Národního sjednocení a sjezd šedých košil
- Obrázek č. 91:* Fotokopie části seznamu deportovaných transportem C1
- Obrázek č. 92:* Fotokopie pozvánky na výstavu uměleckých děl Arthura Fischera v roce 1947
- Obrázek č. 93:* Fotografie pořízená v rámci pracovní činnosti židů na úpravě lipového stromořadí v zimě 1942
- Obrázek č. 94:* Leták sloužící k označení všech míst (biografů, knihoven, koupališť a dalších míst), kam byl židům vstup zakázán
- Obrázek č. 95:* Dobová cedulka „Židovský obchod – Jüdisches Geschäft“, která sloužila k označení obchodů patřících židům
- Obrázek č. 96:* Výřez části protižidovského nařízení o změně nákupní doby
- Obrázek č. 97:* Oznámení o deportaci jičínských židů
- Obrázek č. 98:* Žádost Jaroslava Svatoně o převzetí židovské továrny na výrobu lihovin Kareis B. a syn
- Obrázek č. 99:* Orientační plánek židovského hřbitova v Sedličkách

## Seznam zkratek

ABS	Archiv bezpečnostních složek
A. S.	Anna Sedláčková (autor práce)
Atd.	A tak dále
Bm	Běžný metr
Č	Číslo
Č. p.	Číslo popisné
Čj	Český jazyk
Fol.	Folium
HBMa	Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích
Hebr.	Hebrejsky
Hj	Hebrejský jazyk
I. j.	Identifikační jednotka
Inv. č.	Inventární číslo
Kap.	Kapitán (vojenská hodnost)
Kč	Koruna česká
Kn. č.	Knih číslo
KSČ	Komunistická strana Československa
KT	Koncentrační tábor
Kt. č.	Karton číslo
Kupř.	Kupříkladu
NA	Národní archiv
Nj	Německý jazyk
NSDAP	Národně socialistická německá dělnická strana
RM	Říšská marka
Roz.	Rozený/á
Sign.	Signatura
SOA	Státní oblastní archiv

SOČ	Středoškolská odborná činnost
SOkA	Státní okresní archiv
T. j.	To je
Tzv.	Takzvaný
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
Zl.	Zlatý
ŽMP	Židovské muzeum v Praze
ŽNO	Židovská náboženská obec

## Hlavní linie příloh



*Příloha č. 1: Početní vývoj židovského osídlení v letech 1910, 1921 a 1943*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cl“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7415. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085).

<b>Jméno</b>	<b>Zmínka z roku</b>	<b>Náboženské vyznání</b>	<b>Poznámka</b>
Bohumil, Matylda, Kamila Fišlovi	1910, 1921	Izraelitské	
Hugo Fleischner	1910	Izraelitské	
Ludvík, Karolina Kohnovi	1910	Izraelitské	
Adolf, Pavlína, Leopold, Marta Šikovi	1910, 1921, 1943	Izraelitské	V roce 1943 se objevuje pouze Adolf a Pavlína
Jindřiška, Jindřich (bratr), Bedřiška (sestra), Jiří (bratr) Lamplovi	1910, 1921	Izraelitské	V roce 1921 zde žije pouze Jindřiška.
Hynek, Helena, Bedřich, Emil, Josef Polákovi	1910, 1921, 1943	Izraelitské	V roce 1921 zde žije pouze Hynek, Helena a Josef. V roce 1943 se objevuje pouze Hynek a Helena.
Mořic, Berta, Karel Beutlerovi	1910, 1921	Izraelitské	
Otto, Arnoštka, Karel, Emilie, František Goliathovi	1910	1910 - izraelitské, 1921 - bez vyznání	
Josef, Anna, Theresie (matka) Kohnovi	1910	Izraelitské	
Otto, Kamila, Pavlína, Bedřich Abelesovi	1910, 1921	Izraelitské	V roce 1921 zde žijí všichni kromě Otty
JUDr. Rudolf Abl	1910	Izraelitské	
Antonín, Gabriela, Alois, Anna, Gustav, Otto, Emil Adelbergovi	1910, 1921	Izraelitské	
Žofie Beranová	1910	Izraelitské	
Eduard, Salomena, Zdenka Lustigovi	1910	Izraelitské	
Františka, Artuš (syn), Jindřich (syn) Fleischnerovi	1910, 1921	Kromě Františky bez vyznání	V roce 1921 zde žije pouze Františka
Bedřich, Betty, Elsa, Alice Glücklichovi	1910	Izraelitské	
Leo, Marta, Josef, Marie, Věra Guthovi	1910, 1921, 1943	Izraelitské	V roce 1943 uvedeni pouze Marta, Leo a Josef. Leo v Jičíně získal domovské právo v roce 1922.

Josef Abeles	1910	Izraelitské	
Josef, Leopoldina (konvertovala k římskokatolické církvi), Jaroslav, Přemek Neumannovi	1910, 1921	Římskokatolické	Položidovská rodina. Leopoldina je dcerou Marie Pickové.
Adolf, Arnoštka, Olga, Augustin, Anna, Rudolf, Helena, Rosalie (matka) Kantorovi	1910, 1921, 1943	Izraelitské	V roce 1943 se objevuje pouze Rudolf a Anna Kantorovi
Emil, Josefina, Bedřiška, Marie, Eliška Levyovi	1910	Izraelitské	
MUDr. Arnošt, Berta Lustigovi	1910, 1921, 1943	1910 - izraelitské, 1921 - kromě Arnošta Izraelitské	Arnošt je synem Eduarda a Salomeny Lustigových. V roce 1943 se navíc objevuje jejich dcera Jiřina.
Marek, Louisa, Klára, Emil Popperovi	1910, 1921	Izraelitské	V roce 1921 zde žije pouze Louisa a Emil + její nevlastní syn Otto Popper (bez vyznání)
Jakub a Marie Mautnerovi	1910		
Heřman, Barbora, Regina, Julius, Josef, Rudolf, Max Neumannovi	1910, 1921	Izraelitské	V roce 1921 zde žije pouze Heřman, Barbora, Regina a Rudolf zde založí vlastní rodinu
Bedřich, Olga, František, Marie, Vilém Ornsteinovi	1910, 1921, 1943	1910 - izraelitské, 1921 - kromě Olgy bez vyznání	V roce 1943 se objevuje pouze Bedřich, Olga a František.
Otto Steiner	1910, 1921, 1943	Izraelitské	V roce 1943 se navíc objevují: Růžena (manželka) a děti Roman a Jiří
Růžena, Eva (matka) Pollakovy	1910	Izraelitské	
Gustav, Leonie, Zdenka, Viktor, Karel, Helena, Marie, Josef, Herma Schüickovi	1910	Izraelitské	
Richard Weiss	1910	Izraelitské	
Oskar Vite	1910	Izraelitské	

Arnoš, Zdenka, Bedřich Kareisovi	1921	Bez vyznání	
Arnošt, Hedvika, Ema, Irena, Viktor Steinerovi	1921	Izraelské	V roce 1943 se objevují pouze Viktor a Hedvika Steinerovi a Irena provd. Korteová
Arthur, Klára Josef Fischerovi	1921, 1943	Izraelské (kromě Josefa, který je bez vyznání)	
Bohumír, Karla a Don Polesý	1921	Izraelské	
Pavla, Štěpánka a Julie (matka) Breitenfeldovy	1921, 1943	Bez vyznání	V roce 1943 se objevuje Pavla
Františka, Marie a Anna Dorfmannovy	1921	Izraelitské	
Emil, Marie, Josef a Anna Lustigovi	1921, 1943	Izraelitské	Emil získal domovské právo v Jičíně roku 1927. V roce 1943 se objevují pouze Emil a Marie
Julius, Josefa Hermannovi	1921, 1943	Izraelitské	V roce 1943 se objevují další dvě osoby - Jiří a Anna Hermannovi (Juliovy děti)
JUDr. Hugo Lustig	1921, 1943	Izraelitské	
Matylda, Anna Ippenovy	1921	Izraelitské	
Jindřich, Olga, Hana, Ema Popperovi	1921	Izraelitské	
JUDr. Josef Janowitz	1921	Izraelitské	
Josef Lederer (student)	1921	Izraelitské	
Karel Kašpar (vojín)	1921	Izraelitské	
Karel, Emilie, Marie, Alžběta Fišlovi	1910, 1921, 1943	Izraelitské	V roce 1943 se objevuje jen Emilie. Karel zemřel v roce 1940.
Karel, Viktor, Ota, Lila Hahnovi	1910, 1921, 1943	Izraelitské	V roce 1943 se objevují další dvě osoby - Anna a Jiří Hahnovi (Viktorova manželka a syn)
Karolina Goliathová	1921	Izraelitské	
Anna Kohnová	1921	Izraelitské	
Vilém Bondy	1921	Izraelitské	
Marie a Olga Pickovy	1921, 1943	Izraelitské	S Marií se setkáváme i v roce 1943

Jindřich, Eleonora, Otto, Marie Mautnerovy	1910, 1921, 1943	Izraelitské (kromě Otty v roce 1921)	V roce 1943 se objevuje pouze Jindřich
Max Steiner	1921, 1943	Izraelitské	V roce 1943 se navíc objevují: Irma (manželka) a děti Harry a Magda
Otto Hájek	1921	Izraelitské	
Josef (*1874), Anna, Marie Polákovi	1921	Izraelitské	
Rudolf, Lída, Hana Kareisovi	1921	Izraelitské	
Rudolf, Emilie, Jaromír Neumannovi	1921, 1943	Izraelitské	Rudolf je synem Heřmana Neumanna, výše je zmíněn. V roce 1943 se objevují navíc tyto osoby - Hana a Jiří (děti) a Pavla (druhá manželka).
Rudolf, Regina, Emil, Arnošt Roubíčkoví	1921	Izraelitské	
Otto Freiburger	1921	Izraelitské	
Gustav Schück	1921	Izraelitské	
Arnold, Olga, Viktor Slatkesovi	1921	Izraelitské	
Alois, Pavla, Olga, Marta Stránský	1921, 1943	Izraelitské	V roce 1943 se objevují pouze Alois a Pavla Stránský
Otto, Růžena, Otakar, Marie, Ida Šindelkovi	1910, 1921	Izraelitské	
Františka, Ludvika Taussigovy	1921, 1943	Izraelitské	
Marie Frankenbušová	1921	Izraelitské	
Sci Vigh	1921	Izraelitská	Židovská národnost
Max, Marie Bergerovi	1943	Neuvedeno	Marie je dcerou Jindřicha Mautnera, 22. 12. 1938 se provdala za Maxe Bergera. Výše je zmíněna.
Oskar Beutler	1943	Neuvedeno	
Ignác, Růžena Fuchsovi	1943	Neuvedeno	Růžena je dcerou Adolfa Schücka, 10. 6. 1934 se provdala za Ignáce Fuchse. Výše je zmíněna.
Vilém a Irma Hellerovi	1943	Neuvedeno	



Olga Hladká	1943	Neuvedeno	Olga je dcerou Marie Pickové, 27. 11. 1937 se provdala za Bohuslava Hladkého.
Julius Janowitz	1943	Neuvedeno	
Irena Korteová	1943	Neuvedeno	
Jindřich Masuse	1943	Neuvedeno	Imigrant z Polska
Kurt, Olga a Pavel Nettlovi	1943	Neuvedeno	Olga je dcerou Aloise Stránského, v roce 1934 se provdala za Kurta Nettela. Výše je zmíněna.
Josef, Marie, Jiří Janatovi	/1943/	Neuvedeno	Položidovská rodina. Marie je dcerou Josefa Poláka (*1874). Roku 1929 se provdala za nežida Josefa Janatu.
Bohumil, Karel, Jiří Pick	1943	Neuvedeno	Matka Emilie zemřela 3. 12. 1938.
Bedřich Pick	1943	Neuvedeno	
Hedvika Picková	1943	Neuvedeno	
Josef, Olga Polákovi	1943	Neuvedeno	
Alfréd a Irma Weilovi	1943	Neuvedeno	
Max, Marta a René Braunovi	1943	Pravděpodobně pocházeli ze Pševse (Kopidlno)	
JUDr. Emil, Elsa, Rudolf, Josef Hönigsfeldovi	1943	Do Jičína se přistěhovali v únoru 1923.	

*Příloha č. 2:* Výše umístěná tabulka nám do jisté míry doplňuje soupis jičínských židů ve 20. století. K vytvoření této tabulky jsem využila informace ze sčítacích operátů (z let 1910 a 1921) a z transportních seznamů z roku 1943. Je nutno si uvědomit jisté limity výše zmíněných zdrojů – některé sčítací archy z roku 1910 chybí, tudíž nelze potvrdit ani vyvrátit, zda jsem v soupisu někoho opomněla, o limitech transportních listin bylo pojednáno již na začátku kapitoly Sociodemografická struktura židovského obyvatelstva v Jičíně.

Vysvětlivky:

Pořadí jmen: Otec – matka – děti – případně další rodinní příslušníci

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cl“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).  
 PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7415. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085).  
 SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<b>Jméno</b>	<b>Příchod do Jičina</b>	<b>První bydliště</b>	<b>Změny bydliště</b>	<b>Poznámka</b>	<b>Místo narození otce rodiny (okres)</b>
Rodina Arthura Fischera	16. 4. 1919	Svatopluka Čecha 360	6. 11. 1929 Kryštofa Haranta 492		Lomnice nad Popelkou (Semily)
Rodina Karla Fišla	1894	Staré Město 6	Staré Město 89, Holínské Předměstí 222, Havlíčkova 38		Únětice (Libáň)
Rodina Bohumila Fišla	Společně od roku 1899. Bohumil od 1870.	Jezuitský dvůr 20		15. 4. 1924 se odstěhovali na Smíchov	Únětice (Libáň)
Rodina Bedřicha Goliatha	11. 4. 1933	Masarykovo nám. 3		19. 8. 1933 se odstěhovali do Prahy	Jičín
Rodiny Otty Goliatha	Společně od roku 1900. Otto od 1839.	Masarykovo nám. 3			Jičín
Rodina Lea Gutha	22. 5. 1906	Pražské Předměstí 4	Staré Město 17, Valdické Předměstí 47, Pražské Předměstí 4, Železnická 4		Hradec Králové
Rodina Otokara Hahna	Do Jičina jsou oba příslušní od narození. Společně od 1. 10. 1936	Tylova 258	27. 5. 1938 Zahradní 28		Jičín
Rodina Viktora Hahna	Společně od roku 1929. Viktor od 1894.	Staré Město 93			Jičín

Rodina Julia Hermanna	1. 1. 1919	Holínské Předměstí 173	Staré Město 15, Valdické Předměstí 137, 28. 12. 1928 Lepařova 343		Nová Ves (Slaný)
Rodina Emila Hönigsfelda	28. 2. 1923	Staré Město 33	18. 10. 1928 Havlíčková 168		Čáslav
Rodina Hynka Poláka	4. 1. 1893	Chrastického 3			Vondranty (Čáslav)
Rodina Huga Janowitze	Společně od roku 1912. Hugo od 1882.	Staré Město 33		Odstěhovali se do Maďarska.	Jičín
Rodina Julia Janowitze	Do Jičína jsou oba příslušní od narození. Společně od 19. 6. 1934.	Staré Město 33			Jičín
Rodina Josefa Poláka (*12. 1. 1907)	Společně od roku 1937. Josef od 1907.	Chrastického 3			Jičín
Rodina Josefa Poláka (*16. 12. 1874)	Společně od roku 1901. Josef od 1897.	Staré Město 69	1. 6. 1902 Staré Město 104, Staré Město 5	29. 10. 1935 se odstěhovali do Prahy	Nalžovice (Příbram)
Rodina Bedřicha Kantora	Společně od roku 1874. Bedřich od 1847.	Staré Město 46	Staré Město 33	1930 se odstěhovali do Královských Vinohrad	Jičín
Rodina Augustina Kantora	Společně od roku 1924. Augustin od 1900.	Valdické Předměstí 6	6. 5. 1925 Valdické Předměstí 201	4. 11. 1929 se odstěhovali do Hlinska	Jičín
Rodina Adolfa Kantora	Společně od roku 1897. Adolf od 1861.	Valdické Předměstí 6	24. 6. 1932 Riegrova 201		Jičín
Rodina Arnošta Lustiga	Společně od roku 1910. Arnošt od 1903.	Valdické Předměstí 7	28. 11. 1918 Havlíčková 191		Střevač (Jičín)

Rodina Jindřicha Mautnera	1903	Valdické Předměstí 86	Holínské Předměstí 32, Staré Město 61, Valdické Předměstí 174, 7. 1. 1930 Valdické Předměstí 210, 13. 10. 1933 Staré Město 93, 20. 10. 1937 Jiráskova 13		Liběnice (Kolín)
Rodina Josefa Neumanna	Společně od roku 1922. Josef od 1891.	Židovská 100	30. 12. 1937 Prachovská 265		Jičín
Rodina Rudolfa Neumanna	1. 9. 1919	Staré Město 79	15. 1. 1929 Husova 32		Vysoké Veselí (Jičín)
Rodina Bedřicha Ornsteina	23. 9. 1905	Staré Město 16	Valdické Předměstí 213, Valdické Předměstí 174, Zahradní 28, 13. 8. 1938 Židovská 103		Praha
Rodina Alberta Picka	1. 8. 1905	Staré Město 102	Židovská 100, 20. 9. 1938 Židovská 103		Kozohlody (Čáslav)
Rodina Bohumila Picka	10. 1. 1929	Lepařova 138			Břístev (Nymburk)
Rodina Josefa Picka	2. 11. 1928	Lepařova 343			Břístev (Nymburk)
Rodina Bohumíra Polesyho	1. 9. 1908	Staré Město 100		24. 6. 1937 odstěhovali se do Poděbrad	Louny
Rodina Adolfa Schücka	9. 3. 1903	Holínské Předměstí 21	1911 Jezuitský dvůr 21		Dašice (Pardubice)
Rodina Arnošta Steinera	1895	Staré Město 71	Staré Město 63, 16. 4. 1913 Valdické Předměstí 5		Činěves (Poděbrady)

Rodina Maxe Steinera	24. 4. 1922	Valdické Předměstí 122	Havlíčková 21, 7. 1. 1939 Valdické Předměstí 6	Zlonice (Slaný)
Rodina Otty Steinera	Společně od roku 1929. Otto od 1904.	Valdické Předměstí 393	21. 5. 1932 Staré Město 39, Svatopluka Čecha 488, 1938 Jungmannova 483, 7. 1. 1939 Valdické Předměstí 6	Terezín (Litoměřice)
Rodina Otty Šindelky	Společně od roku 1905. Otto od 1869.	Staré Město 74	Židovská 249	Jičín
Rodina Františky Taussigové	25. 3. 1915	Staré Město 62	15. 3. 1933 Nábřeží Irmy Geislové 32	Vilémovice (Ledeč n. Sázavou)
Rodina Alfréda Weila	21. 11. 1938	Nerudova 57		Hradec Králové
Rodina Aloise Stránského	1909	Palackého 73	Palackého 72	Poděbrady

*Příloha č. 3: Ukázka migrace jičínských židů v rámci města Jičína (kromě období let 1939 – 1945)*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „C1“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7415. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085).

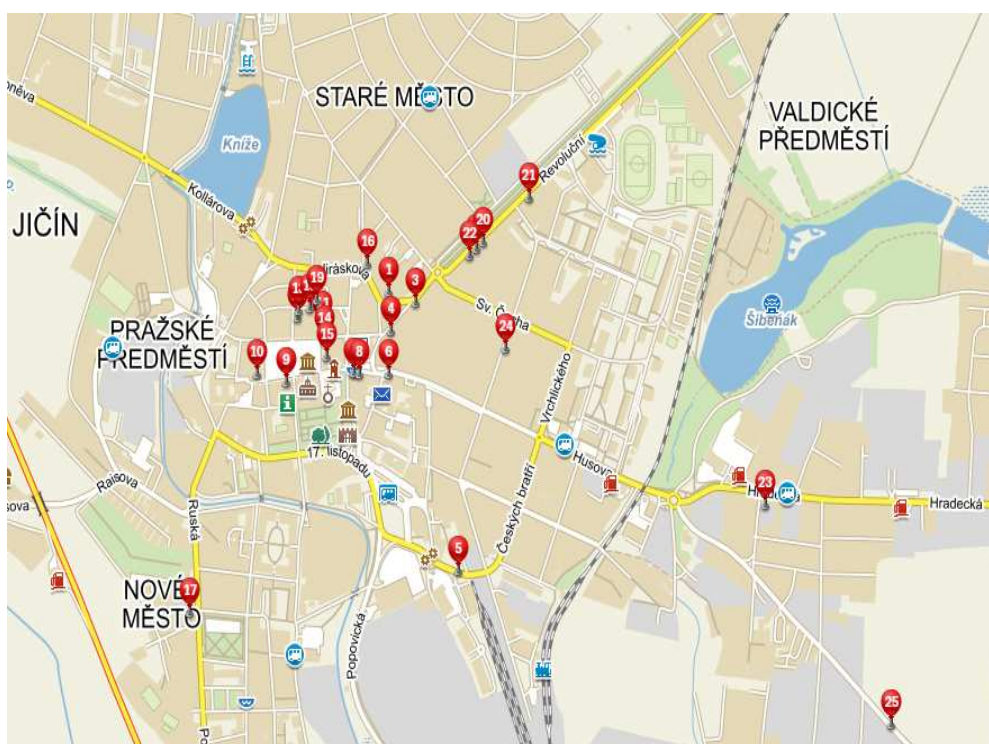
Nevěsta	Ženich	Datum sňatku	Místo sňatku
Elsa Hahnová (Jičín)	Robert Politzer (Vídeň)	1. 2. 1920	Synagoga v Jičíně
Emilie Steinerová (Jičín)	MUDr. Josef Forgáes	25. 12. 1921	Žižkovo nám. v Jičíně
Olga Kantorová (Jičín)	Josef Grünwald	27. 3. 1924	Synagoga v Jičíně
Žofie Popperová (Jičín)	Viktor Bienenfeld	19. 6. 1927	Synagoga v Praze
Marta Stránská (Jičín)	Adolf Löffler (Jičín)	3. 6. 1934	Synagoga v Jičíně
Růžena Schücková (Jičín)	Ignác Fuchs (Jičín)	10. 6. 1934	Synagoga v Jičíně
Marie Ornsteinová	Otakar Hahn	14. 9. 1936	Synagoga v Jičíně

*Příloha č. 4: Sňatky jičínských židů v letech 1920 – 1939*

Zdroj:

NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 133 – 138, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line:

<http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.



*Příloha č. 5: Mapka znázorňuje místopisnou strukturu židovského osídlení před druhou světovou válkou.*

Zdroj mapy: Mapy. cz [online], [cit. dne 12. 11. 2015], dostupné z:

<http://mapy.cz/zakladni?x=15.3781731&y=50.4280429&z=13&source=muni&id=2351>.

Zdroj: SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

<b>Holínské Předměstí</b>	
<b>Č. p.</b>	<b>Majitel</b>
21	Karel Fišl
44	Marta Guthová
<b>Nové Město</b>	
<b>Č. p.</b>	<b>Majitel</b>
3	Hynek Polák 1/2
	Helena Poláková 1/2
<b>Staré Město</b>	
<b>Č. p.</b>	<b>Majitel</b>
3	Otto Goliath 1/2
	Arnoštka Goliathová 1/2
33	Gabriela Janowitzová
70	Ema Kareisová 1/2
	Rudolf Kareis 1/4
	Arnošt Kareis 1/4
72	Alois Stránský 1/2
	Pavla Stránská 1/2
86	Pavλίna Breitenfeldová
89	Karel Fišl 1/2
	Emilie Fišlová 1/2
93	Josefa Hahnová 1/2
	Karel Hahn 1/2
100	Náboženská obec židovská
103	Josefina Hahnová
<b>Valdické Předměstí</b>	
<b>Č. p.</b>	<b>Majitel</b>
2	Elsa Abelesová 3/4
	Josef Abeles 1/8
	Růžena Ledererová 1/8
5	Viktor Steiner 1/2
	Hedvika Steinerová 1/2
6	Otto Steiner 1/4
	Max Steiner 1/4
	Růžena Steinerová 1/4
	Irma Steinerová 1/4
28	Marie Ornsteinová
95	Ing. Rudolf Kareis
138	Emil Popper 1/2
	Aloisie Popperová 1/2
168	JUDr. Emil Hönigsfeld 1/2
	Elsa Hönigsfeldová 1/2
191	Arnošt Lustig 1/2
	Berta Lustigová 1/2
201	Gustav Kantor 1/5

	Rudolf Kantor 1/5
	Helena Kantorová 1/5
	Anna Kantorová 1/5
	Olga Grünwaldová 1/5
210	Kamila Abelesová
216	Arnošt Kareis 1/2
	Zdenka Kareisová 1/2
235	Olga Popperová
343	Julius Hermann 1/2
	Josefina Hermannová 1/2
492	Arthur Fischer

*Příloha č. 6: Židé jako majitelé nemovitostí v rámci katastru města Jičína (k roku 1933)*

Zdroj:

*Informační průvodce města Jičína. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 85 – 114.*

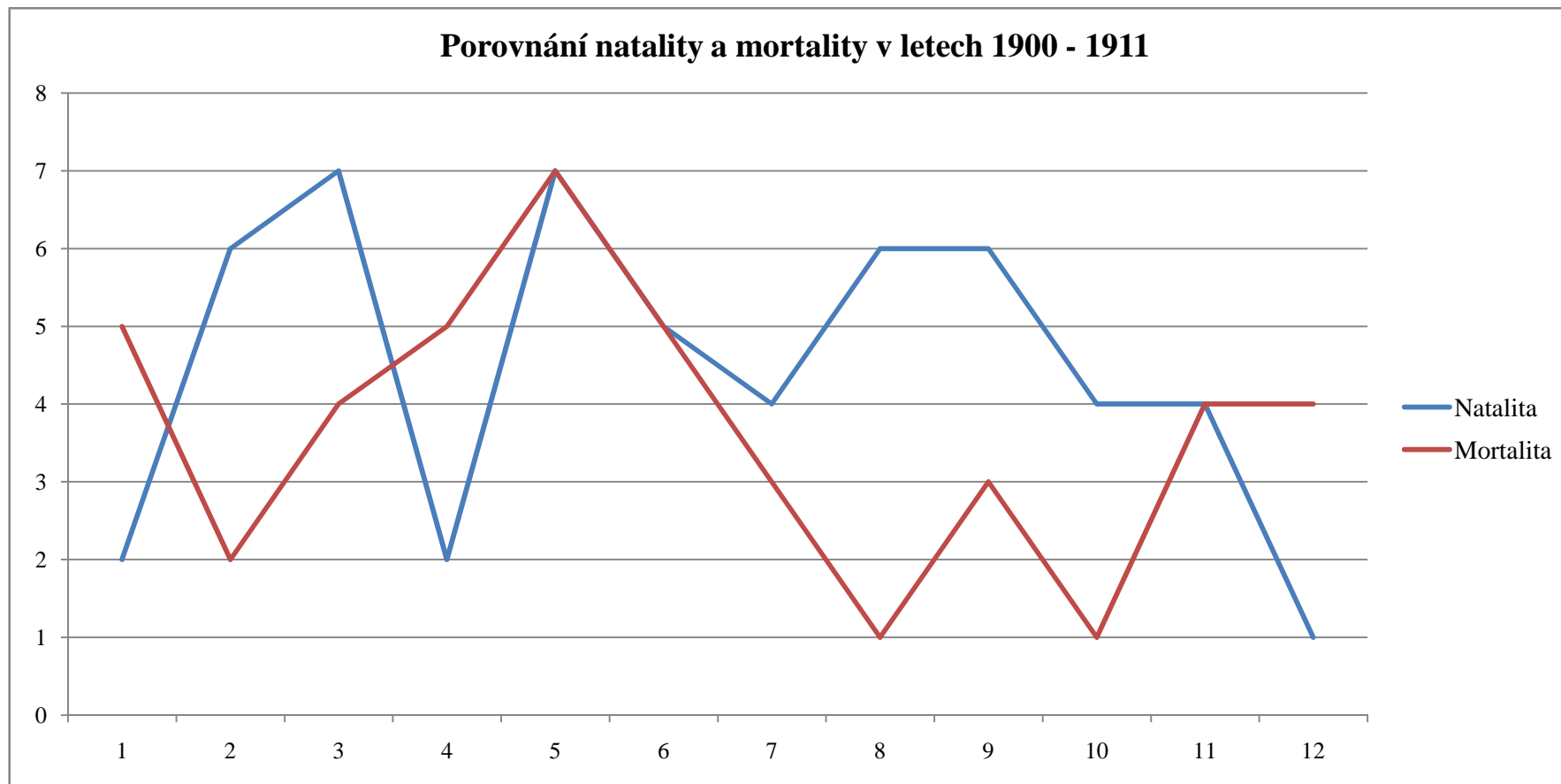


*Příloha č. 7: Porovnání počtů židů a nežidů žijících v Jičíně v roce 1930*

Zdroj:

*Statistický lexikon obcí v republice Československé. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1934, s. 120, 427.*



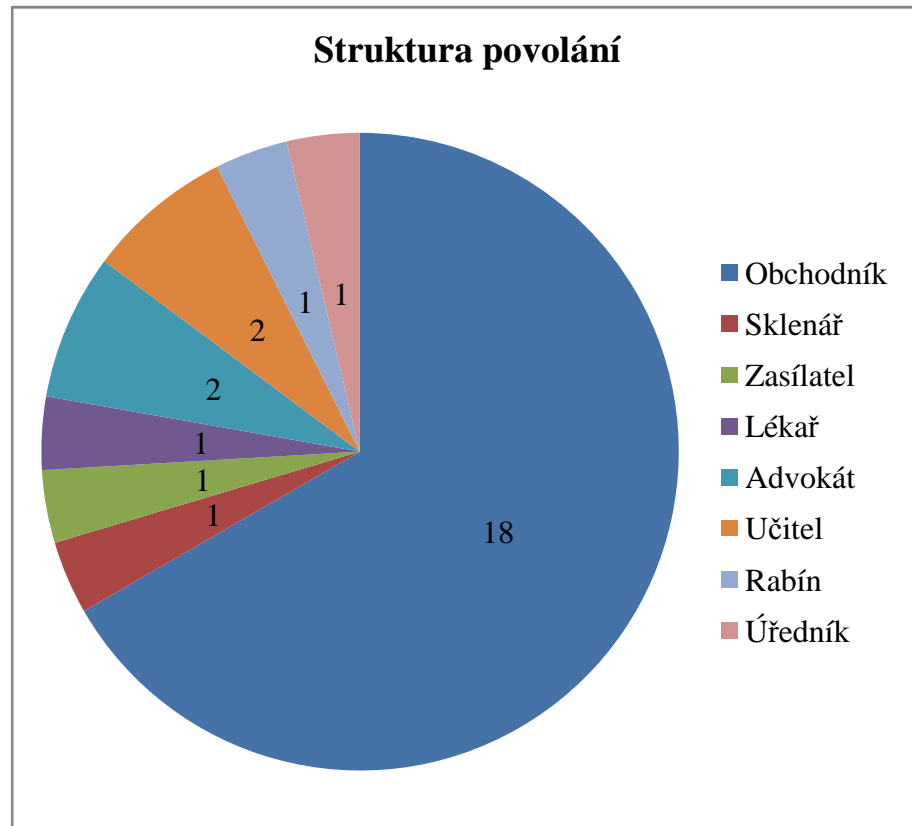


Příloha č. 8 : Porovnání vývoje natality a mortality židovské komunity mezi léty 1900 – 1911

Zdroj:

NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 183 – 204, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.

NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn. č. 682, inv. č. 682, fol. 295- 322, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.

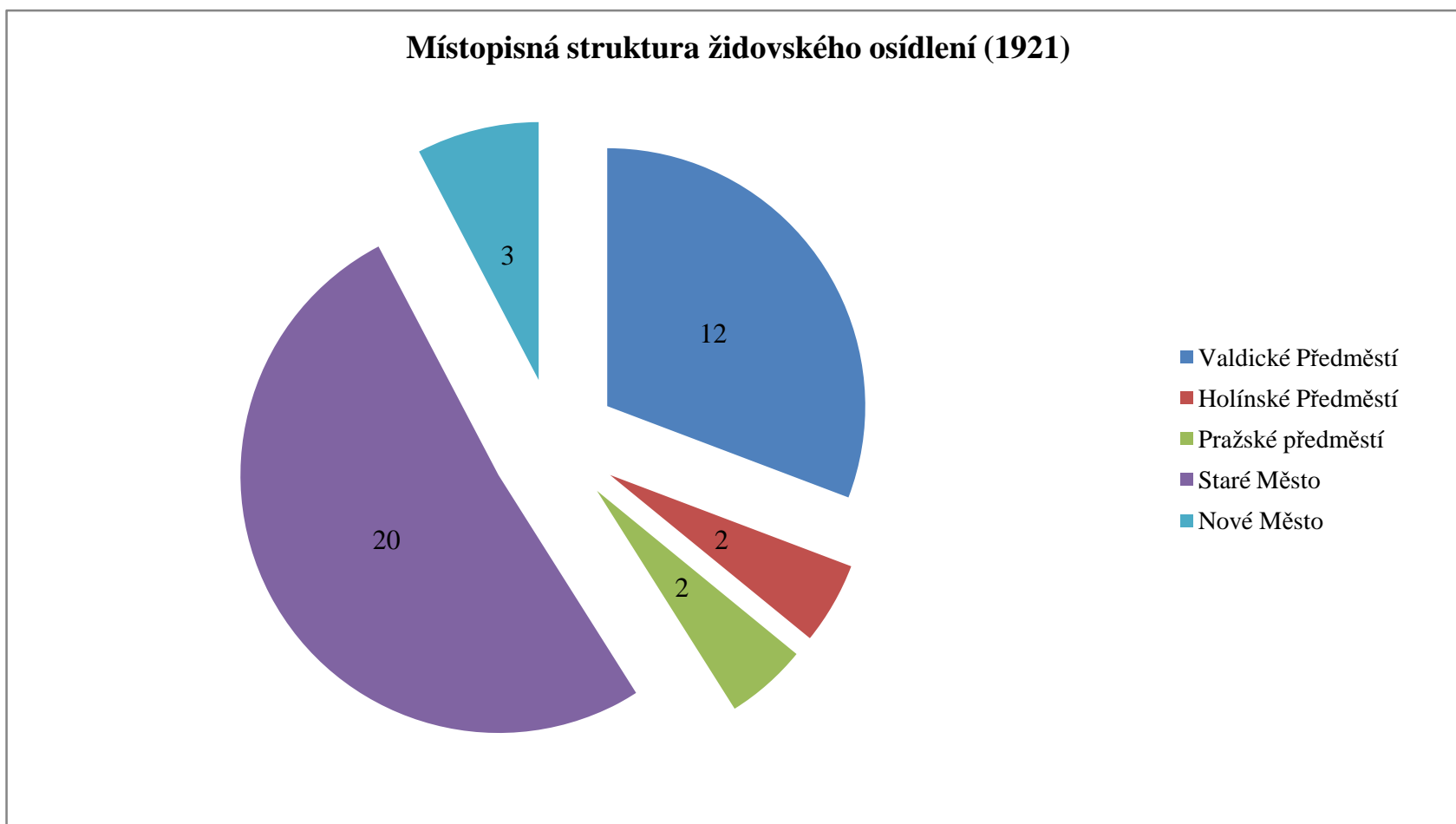


Obchody	Vlastník
Prodej a výroba lihovin	Arnošt Kareis, Hynek Polák
Prodej aut	Viktor Steiner
Prodej benzínu, oleje	Arnošt Steiner, Bohumil Pick
Výroba textilií	Arthur Fischer
Obchod s galanterií	Bratři Steinerové, Pavla Breitenfeldová, Karel Hahn, Jindřich Mautner, Josef Polák, Otto Goliath,
Obchod s koloniálním zbožím	Karel Fišl
Koželužnictví	Rudolf Kantor, Julius Hermann, Marie Ornsteinová, Alois Stránský
Obchod s oděvy	Alexander Janowitz
Obchod se starým železem	Marta Guthová
Zasílatelství	Bohumil Pick
Sklenářství	Rudolf Neumann

Příloha č. 9: Graf a tabulka mapují strukturu povolání jičínských židů k roku 1933

Zdroj:

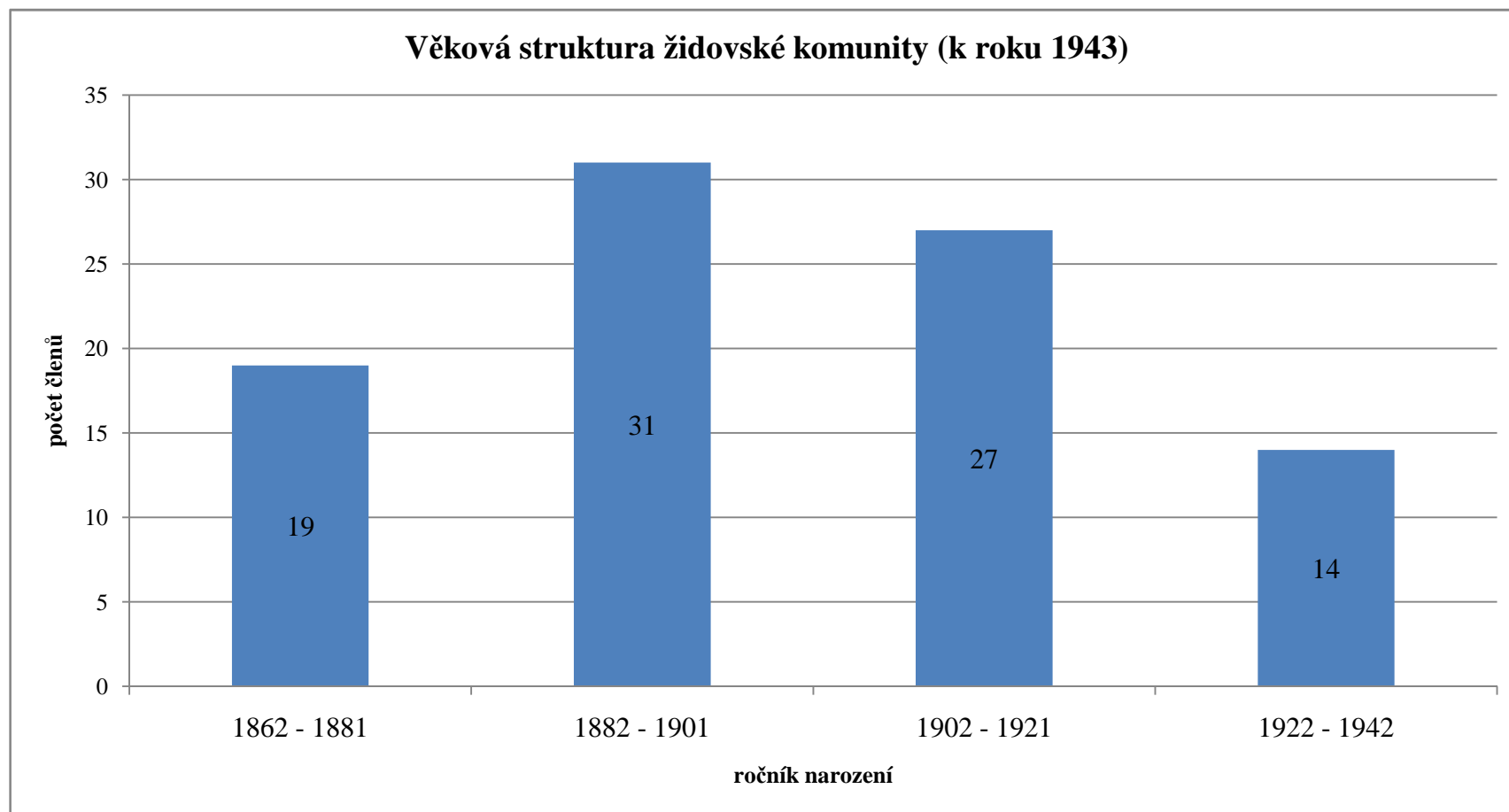
*Informační průvodce města Jičína*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 85– 114.



*Příloha č. 10:* Graf znázorňuje rozmístění židovských obyvatel v katastru města Jičína k roku 1921

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152

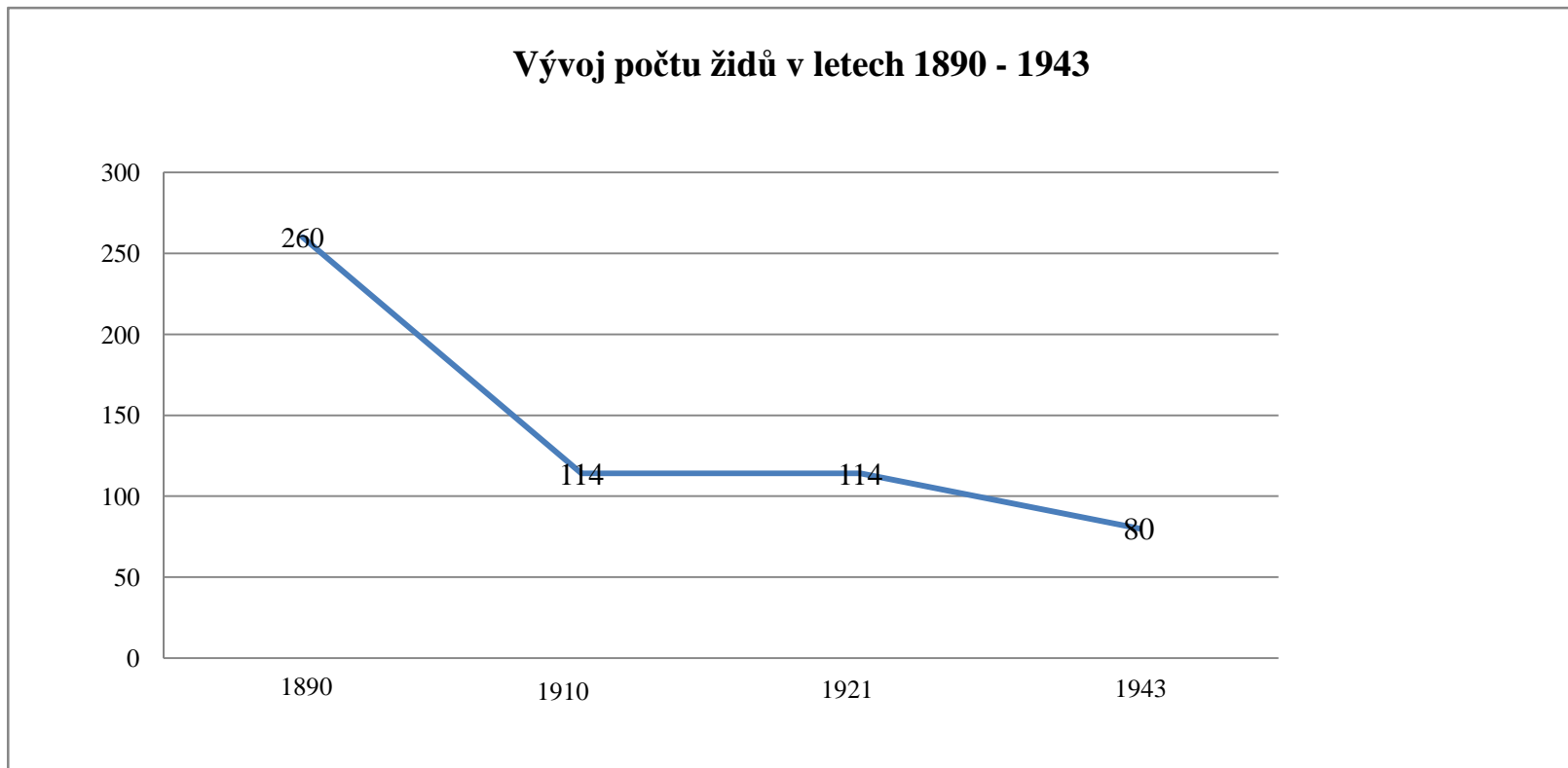


*Příloha č. 11:* Soubor grafů ukazuje věkové složení židovského obyvatelstva k roku 1943

Zdroj:

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cl“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7415. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085).



*Příloha č. 12: Vývoj počtu členů komunity mezi léty 1890 – 1943*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

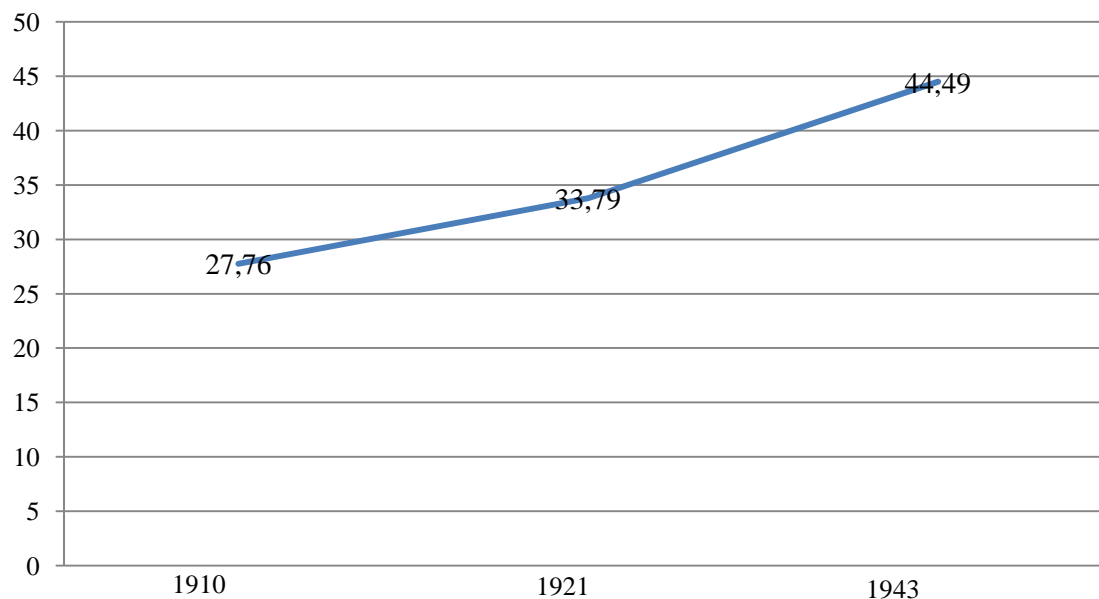
SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cl“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7415. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085).

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Seznamy židovských rodin 1851 – 1894*, kt. č. 532, inv. č. 2183.

### Věková struktura židovského osídlení v letech 1910, 1921 a 1943



Příloha č. 13: Vývoj stáří komunity mezi léty 1910 – 1943

Zdroj:

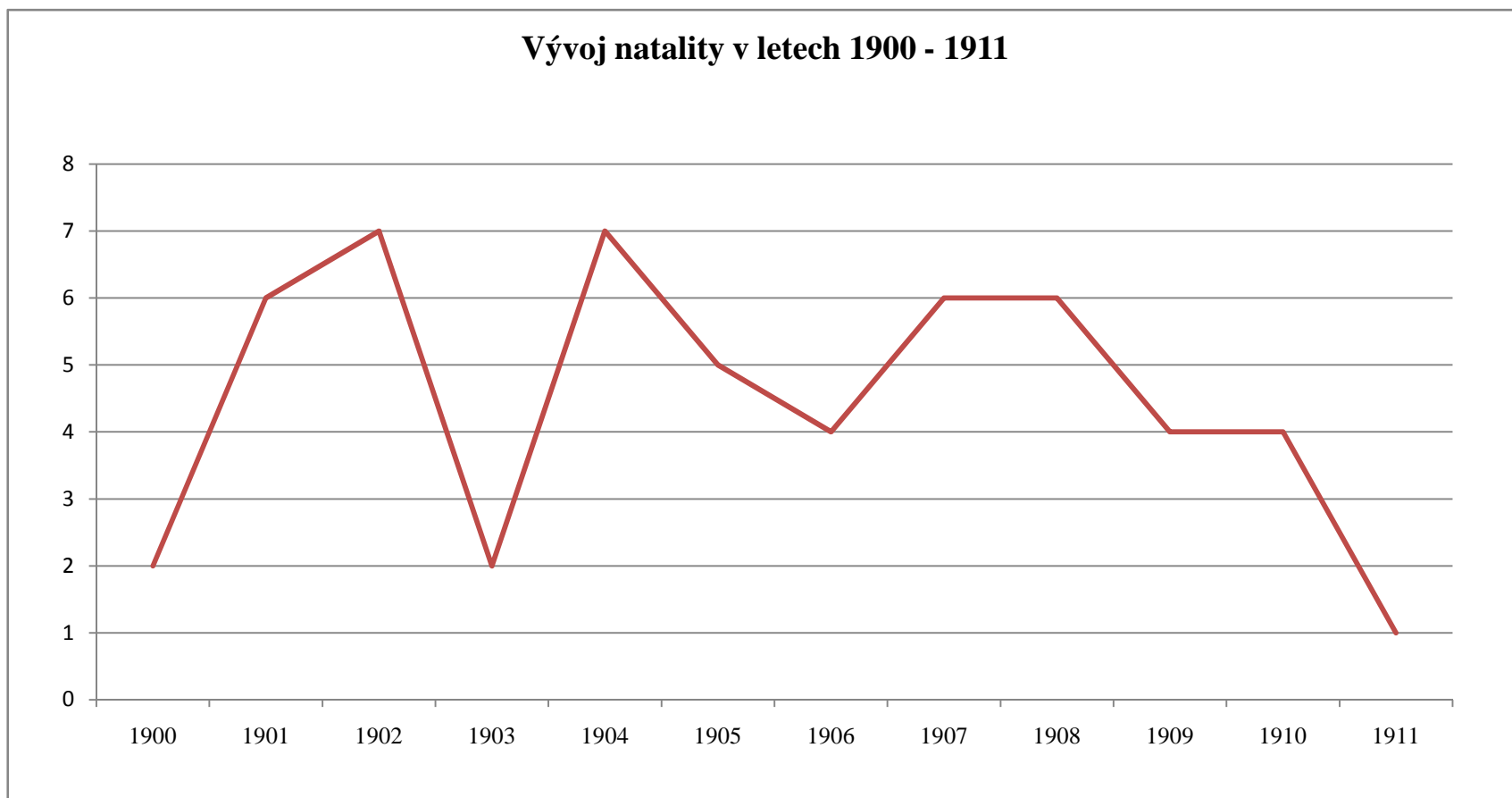
SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1910*, kt. č. 576 – 594, inv. č. 1657.

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cl“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7415. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085).

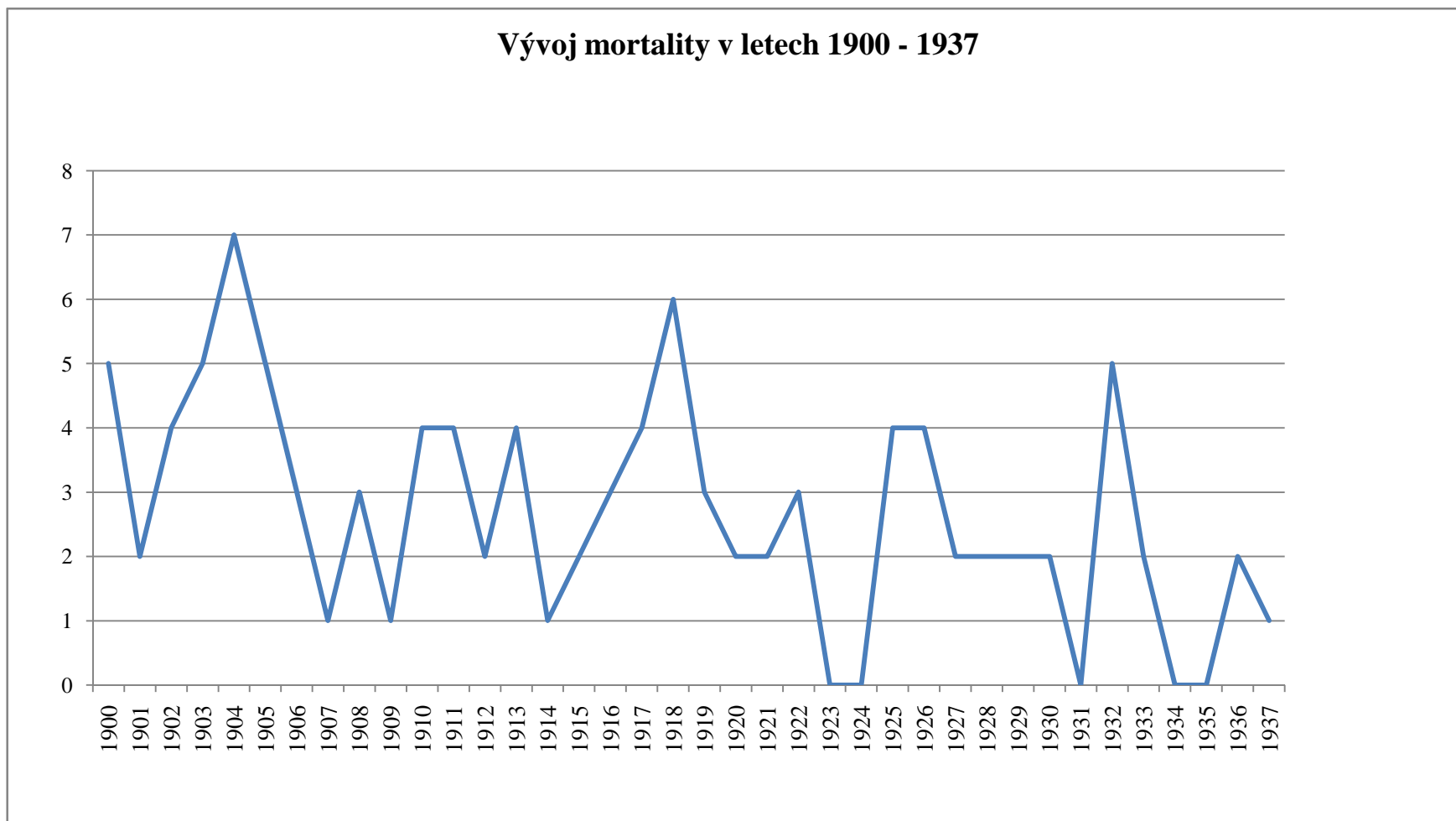
SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Seznamy židovských rodin 1851 – 1894*, kt. č. 532, inv. č. 2183.



Příloha č. 14: Vývoj porodnosti mezi léty 1900 – 1911

Zdroj:

NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn. č. 682, inv. č. 682, fol. 295- 322, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.



Příloha č. 15: Vývoj úmrtnosti mezi léty 1900 – 1937

Zdroj:

NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 183 – 256, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.



<b>Jméno</b>	<b>Školní rok</b>	<b>Třída</b>
Julius Janowitz	1910 - 1911	2.
Karel Goliath	1912 - 1913	1.
Josef Fischer	1930 - 1931	3.
Josef Hönigsfeld	1931 - 1932	1.
Jiří Hermann	1933 - 1934	1.
Jiří Neumann	1933 - 1934	1.
Rudolf Hönigsfeld	1935 - 1936	1.
Jiřina Lustigová	1935 - 1936	3.
Jaroslav Neumann	1935 - 1936	4.
Hanička Hermannová	1935 - 1936	4.

*Příloha č. 16:* Jmenný seznam židů studujících na gymnáziu v Jičíně mezi léty 1910 – 1939. Bohužel soubor výročních zpráv je velmi zlomkový, tudíž nemáme k dispozici seznamy studentů ze všech školních let.

<b>Seznam členů Obchodního grémia v Jičíně</b>	
<b>Jméno</b>	<b>Živnost</b>
Mořic Beutler	Jednatelství
Pavla Breitenfeldová	Galanterní obchod
Karel Fišl	Koloniální obchod
Bohumil Fišl	Obchod s plodinami
Františka Fleischnerová	Zlatnictví
Marta Guthová	Obchod se starým železem
Otto Goliath	Obchod se sukem a látkami
Karel Hahn	Galanterní obchod
Julius Hermann	Obchod s kůžemi
Alex. Janowitz	Obchod se střížním zbožím
Bedřich Kareis	Výroba likérů
Emil Lustig	Prodej obuvi
Jindřich Mautner	Galanterní obchod
Rudolf Neumann	Sklenářství
Olga Ornsteinová	Prodej obuvi
Josef Polák	Galanterní obchod
Emil Popper	Zasílateství
Alois Stránský	Obchod s kůžemi
Arnošt Steiner	Velkoobcho s benzinem a petrolejem
Pavčina Schicková	Prodej vajec a másla
Bratří Steinerové	Galanterní obchod
Šindelka a spol.	Galanterní obchod

*Příloha č. 17:* Jmenný seznam židovských členů Obchodního grémia mezi léty 1925 – 1940. Zdroj: SOkA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Matrika členů (1925 – 1940)*, kn. č. 11, inv. č. 11.

<b>Seznam členů Klubu československých turistů v Jičíně</b>	
<b>Jméno</b>	<b>Povolání</b>
Vilém Bondy	Obchodní příručí
Karel Fišl	Velkoobchodník
František Goliath	Obchodní příručí
Arnošt Kareis	Továrník
Ing. Rudolf Kareis	Továrník
Hana Kareisová	Studentka
Lída Kareisová	V domácnosti
MUDr. Arnošt Lustig	Lékař
Berta Lustigová	V domácnosti
Rudolf Neumann	Sklenář
Ing. Viktor Steiner	Podnikatel

*Příloha č. 18:* Jmenný seznam členů Klubu československých turistů z řad židů mezi léty 1924 - 1941

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Seznam členů*, kt. č. 1, inv. č. 36.

<b>Jméno</b>	<b>Příspěvek</b>
Leopold Fišl	Odvezl 12 300 ks cihel
Alex. Janowitz	5 zl.
Eduard Lustig (otec A. Lustiga)	Věnoval tři kopy kamenů s dovozem
Karel Engel	25 zl.
Josef Abeles	Věnoval tři povozy písku

*Příloha č. 19:* Seznam židů, kteří hmotně podpořili stavbu Domu Palackého v Jičíně na Husově třídě

Zdroj:

*Památník Sokola Jičínského na oslavu dne 28. června roku 1896: kdy byla svému účelu odevzdána tělocvična "Dům Palackého" za sletu Župy Krkonošské.* Jičín: Sokol jičínský, 1896, s. 1 – 5.

<b>Jméno</b>	<b>Rok (orientační)*</b>	<b>Spolek</b>
Otto Goliath	1927	Člen městské rady a zastupitelstva města
	1933	Člen výboru obecní spořitelny
Arnoštka Goliathová	1927	Členka městské rady (kulturní komise)
	1939	Členka újezdni školní rady pro obecné školy
Arnošt Kareis	1930	Člen Společenstva hostinských a výčepních
Arnošt Lustig	1921	Člen Cizinecké komise
	1921	Člen Společnosti přátel studentstva
	1938	Předseda Odboru Masarykovy ligy proti tuberkulóze v Jičíně
Jindřich Popper	1930	Člen Společenstva hostinských a výčepních
Rudolf Kareis	1920	Člen výboru obecní spořitelny
	1920	Člen městské rady (zásobovací referent)
Emil Hönigsfeld	1925	Člen právnické komise města Jičína
Bohumil Fišl	1920	Člen městské rady a aprovidační komise

\*Jedná se o rok, ve kterém máme osobu jako člena spolku podchycenou

*Příloha č. 20: Židé jako členové různých kulturních a osvětových spolků mezi léty 1920 – 1939*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Obecní spořitelna Jičín, *Otto Goliath*, kt. č. 1, inv. č. 1.

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1927*, kt. č. 176, inv. č. 805.

*Hostinské živnosti na Jičínsku (Ve službách cestovního ruchu)*. Jičín: Společenstvo výčepních a hostinských v Jičíně, 1939, s. 8 – 10.

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1918 - 1924*, kn. č. 256, inv. č. 785, s. 392, 369, 647.

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1925 - 1926*, kn. č. 257, inv. č. 786, s. 215, 461.

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Normálie, statistika*, kt. 1287, inv. č. 2314.

<b>Daňové přiznání za berní rok 1940</b>	
<b>Typ srážky</b>	<b>Částka</b>
Veřejnoprávní daně a dávky	400 Kč
Pravidelné příspěvky synovi (učeň v Pardubicích)	6 000 Kč
Příspěvky do nemocenských, úrazových a pensijních pokladen	1 366,50 Kč
Pojistné	7 978,40 Kč
Součet veškerých příjmů	20 292,65 Kč
Součet srážek	7 978,40 Kč

*Příloha č. 21: Ukázka daňového přiznání za rok 1940 firmy Julia Hermanna*

Zdroj:

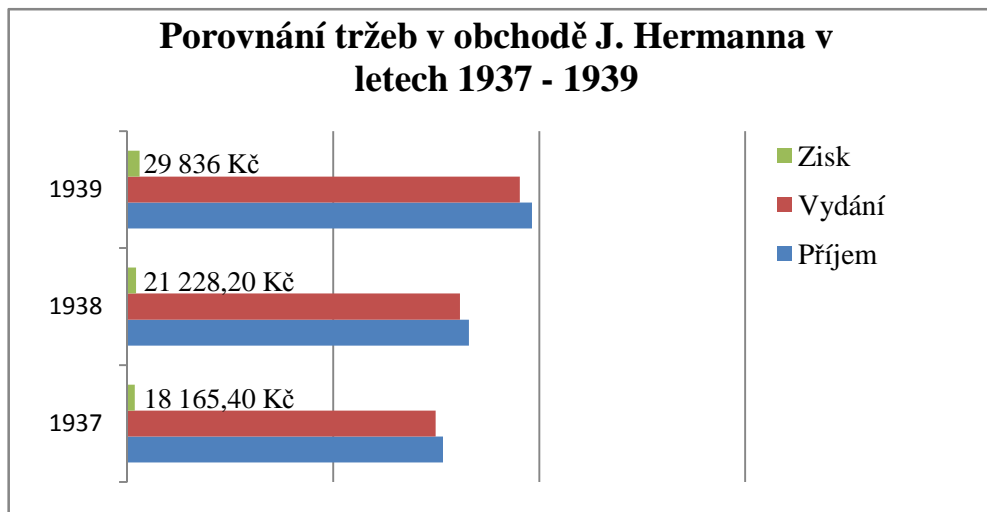
SOkA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Julius Hermann – Lepařova ulice 343, kt. č. 20, inv. č. 430.*

<b>Příjmy a vydání v obchodě J. Hermanna v roce 1938</b>			
<b>Příjmy</b>		<b>Vydání</b>	
Tržba v roce 1938	400 089,20 Kč	Zásoba a inventář	148 108,45 Kč
Zásoba a inventář	164 643,35 Kč	Pohledávky	7 665 Kč
Pohledávky k 31. 12. 1938	3 150 Kč	Dluhy	262 845 Kč
		Za zboží zaplacené	363 329,15 Kč
		Dovozné a poštovné	1 315 Kč
		Cestovné	320 Kč
		Plat uředníci	1 200 Kč
		Nájemné a dávky z krámu	9 553,80 Kč
		Nemocenské a penzijní pojištění	487,90 Kč
		Světlo a otop v krámě	1 965 Kč
		Reklama, motouz a baličí papír	2 716 Kč
		Známky a kolky	328 Kč
		Úroky z obchodních dluhů	4255, 25 Kč
		Daň z obratu	2 578,15 Kč
		Pojištění proti ohni, vloupání a rozbití skel	1 026,50 Kč

*Příloha č. 22: Analýza příjmů a vydání za rok 1938 firmy Julia Hermanna*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Julius Hermann – Lepařova ulice 343, kt. č. 20, inv. č. 430.*

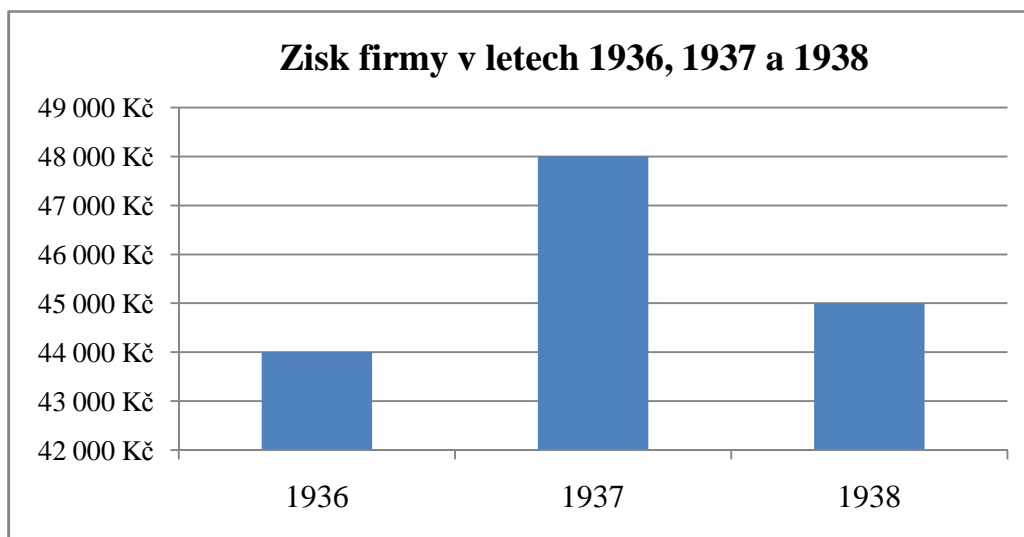


	1937	1938	1939
Příjem	766 561 Kč	828 921,40 Kč	982 640 Kč
Vydání	748 395,60 Kč	807 693,20 Kč	952 804 Kč
Zisk	18 165,40 Kč	21 228,20 Kč	29 836 Kč

*Příloha č. 23: Porovnání jednotlivých finančních obrátů, příjmů a vydání mezi léty 1937, 1938 a 1939 firmy Julia Hermanna*

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Julius Hermann – Lepařova ulice 343, kt. č. 20, inv. č. 430.*



*Příloha č. 24: Analýza zisků firmy s galanterním zbožím rodiny Steinerových v letech 1936, 1937 a 1938*

Zdroj: SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Otto, Max, Růžena a Irma Steinerovi – Žižkovo náměstí č. p. 6, kt. č. 173, inv. č. 436.*

<b>Firma</b>	<b>Rok</b>	<b>Typ zakázky</b>	<b>Platba</b>
Firma M. Guth	1939	Dodávka železa	629,10 Kč
Firma R. Neumann	1939	Sklenářské práce	235,50 Kč
Firma R. Neumann	1939	Sklenářské práce	6 166,40 Kč
Firma B. Pick	1939	Odvoz slámy pro vojsko	289,30 Kč
Firma R. Neumann	1939	Sklenářské práce	425 Kč
Firma M. Guth	1939	Dodávka železných kolen	72,60 Kč
Firma M. Guth	1939	Dodávka železa	649,80 Kč
Firma B. Pick	1939	Dodávka petroleje	112,80 Kč
Firma A. Stránský	1939	Dodávka prachovek	18 Kč
Firma B. Ornstein	1940	Dodávka nádržek	193,65 Kč
Firma R. Neumann	1940	Sklenářské práce	96 Kč
Firma R. Neumann	1940	Sklenářské práce	135 Kč
Firma R. Neumann	1940	Sklenářské práce	

*Příloha č. 25:* Tabulka sumarizuje množství zmínek o výdajích Města Jičína ve prospěch židovských obchodníků v letech 1939 a 1940

Zdroj:

SOka Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1939*, kn. č. 317, inv. č. 876. Neustránkováno.

SOka Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1940*, kn. č. 318, inv. č. 877. Neustránkováno.

<b>Jméno</b>	<b>Rok</b>	<b>Zastavená částka</b>	<b>Poznámka</b>
Arnošt Steiner	1920	23 975,20 Kč	
Otto Šindelka	1922	9 230,78 Kč	
Arnošt Steiner	1923	65 147,78 Kč	
Hedvika Steinerová	1923	1 522,42 Kč	
Marta Guthová	1923	49 207,46 Kč	V kronice města Jičína z roku 1929 se objevuje zmínka, že firma M. Guth se snaží uniknout finančním závazkům.
Kamila Abelesová	1923	4 573,73 Kč	
Otto Šindelka	1923	13 118,28 Kč	
Adolf Kantor	1923	43 460,52 Kč	
ŽNO Jičín	1925	2 885,85 Kč	
Otto Goliath	1926	68 030,71 Kč	
Adolf Kantor	1927	32 961,29 Kč	
Jindřich Popper	1927	47 553,62 Kč	
Arnošt Steiner	1927	105 624,62 Kč	
Kamila Abelesová	1927	9 529,15 Kč	
Marta Guthová	1927	68 095,99 Kč	

*Příloha č. 26:* V tabulce jsou zaznamenány dlužné částky některých jičínských židů bernímu úřadu

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1927*, kt. č. 176, inv. č. 805.

<b>Jméno vlastníka</b>	<b>Druh živnosti</b>	<b>Adresa</b>	<b>Zaměstnanci</b>
Antonín Adelberg	Železniční rada ve výslužbě	Tyršova 214	
Františka Dorfmannová	Obchod s obuví	Valdštejnovo nám. 89	Marie Dorfmannová (pomocnice)
Františka Fleischnerová	Obchod se zlatem a stříbrem	Valdštejnovo nám. 88	
Heřman Neumann	Obchodní cestující v. v.	Palackého 66	
Jindřiška Lamplová	Obchod se smíšeným zbožím	Chrastického 3	
Jindřich Popper	Výroba lihovin a obchodník s vínem	Valdštejnovo nám. 93	
JUDr. Josef Janowitz	Advokát	Valdštejnovo nám. 33	
Kamilla Abelesová	Zemědělský závod a povoznictví	Lepařova 210	
Karolina Goliathová	Obchod s dětskou konfekcí	Čelakovského 82	
Anna Kohnová	Obchod se střížním zbožím	Chelčického 8	Vilém Bondy (učeň), Jan Nosek (učeň)
Luisa Popperová	Zemědělský závod a zasílatelství	Lepařova 138	Emil Popper (pomocník), Františka Viková (služka), Františka Serafinová (dělnice), Bartoloměj Materna (čeledín)
Mořic Beutler	Obchod s plodinami	Židovská 100	
Rudolf Roubíček	Obchod se smíšeným zbožím	Šírova 18	
Otto Šindelka	Obchod s galanterií	Valdštejnovo nám. 74	Františka Podlipná (příručí), František Brozek (učeň)
Arnold Sladkes	Finanční rada	Staré Město 73	

*Příloha č. 27: Tabulka analyzuje zaniklé živnosti mezi léty 1921 – 1933*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

*Informační průvodce města Jičína*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 85 – 114.

<b>Vlastník</b>	<b>Druh živnosti</b>	<b>Adresa</b>	<b>Protokolovaná firma</b>	<b>Členství v obchodním grémiu</b>	<b>Poznámka</b>
Karel Fišl	Jednatelství	Valdštejnovo nám. 89	NE	ANO. Inkorporační poplatek: 800 Kč	Koncese od roku 1926.
Ing. Viktor Steiner	Prodej aut zn. Chevrolet	Žižkovo nám. 5	NE	NE	
Bohumil Pick	Povoznictví	Lepařova 138	NE	ANO. Inkorporační poplatek: 120 Kč.	Koncese od roku 1934.
Alžběta Fišlová	Soukromá učitelka jazyků (AJ a NJ)	Staré Město 73	NE	NE	
Hedvika Steinerová	Benzinová čerpací stanice	Žižkovo nám. 5	NE	NE	
JUDr. Emil Hönigsfeld	Advokát	Havlíčková 168	NE	NE	V Jičíně působí od března 1923 po zesnulém JUDr. Josefu Janowitzovi.

*Příloha č. 28: V tabulce jsou uvedeny informace o nově vzniklých židovských živnostech mezi léty 1921 – 1933*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Sčítací operáty 1921*, kt. č. 1123 – 1133, inv. č. 2152.

*Informační průvodce města Jičína*. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 85 – 114.



Vlastník	Druh živnosti	Adresa	Protokolovaná firma	Členství v obchodním grémiu	Poznámka
Karel Fišl	Velkoobchod s koloniálním zbožím (mouka, káva)	Valdštejnovo nám. 89	ANO	ANO	Od září 1928 v jeho domě na náměstí zřízen sklad obilí a umělých hnojiv.
Karel Fišl	Jednatelství	Valdštejnovo nám. 89	NE	ANO. Inkorporační poplatek: 800 Kč	Koncese od roku 1926.
MUDr. Arnošt Lustig	Soukromý lékař	Havlíčková 191		NE	
Alois Stránský	Obchod s kůžemi	Palackého 72	ANO	ANO	
Ing. Viktor Steiner	Prodej aut zn. Chevrolet	Žižkovo nám. 5	NE	NE	
Bohumil Pick	Velkoprodej benzínu, oleje a petroleje	Lepařova 138	NE	ANO. Inkorporační poplatek: 120 Kč.	Koncese od roku 1921.
Bohumil Pick	Obchod se zemskými plodinami	Lepařova 138	NE	NE	
Bohumil Pick	Povoznictví	Lepařova 138	NE	ANO. Inkorporační poplatek: 120 Kč.	Koncese od roku 1934.
Arnošt Steiner	Velkoprodej benzínu, oleje a petroleje	Žižkovo nám. 5	NE	ANO, ale později vystoupil.	
Arthur Fischer	Výroba textilií, koberců a záclon	Kryštofa Haranta 492	NE	NE	
Bratři Steinerové	Obchod s galanterií	Žižkovo nám. 6	ANO	ANO. Inkorporační poplatek: 280 Kč.	Koncese od roku 1913. Mají tři učně.
Pavla Breitenfeldová	Obchod s galanterií	Čelakovského 86	NE	ANO. Inkorporační poplatek: 72 Kč	Koncese od roku 1917.

Karel Hahn	Obchod s galanterií, koberci a záclonami	Valdštejnovo nám. 94	ANO	ANO. Inkorporační poplatek: 680 Kč.	Koncese od roku 1893. Učeň Otto Hahn. Od října 1930 si Hahn v domě č. p. 90 Valdštejn. nám. zařídil sklad a stálou výstavu svého zboží.
Jindřich Mautner	Obchod s galanterním zbožím a hračkami	Palackého 62	NE	ANO	Koncese od roku 1906.
Josef Polák	Obchod s galanterií	Valdštejnovo nám. 5	ANO	ANO	
Gabriela Janowitzová	Obchod se střižním zbožím, koberci, záclonami a módním zbožím	Valdštejnovo nám. 33	ANO	ANO. Inkorporační poplatek: 520 Kč	V obchodě mají osm učňů.
Julius Hermann	Obchod s kůžemi	Žižkovo nám. 7	NE	ANO. Inkorporační poplatek: 320 Kč.	Koncese od roku 1920.
Rudolf Kantor	Obchod s kůžemi	Riegrova 201	ANO	NE	
Marie Ornsteinová	Obchod s kůžemi	Zahradní 28	NE	NE	
Marta Guthová	Obchod se starým železem, drátěná pletiva, hadry, kosti	Železnická 44	NE	ANO. Inkorporační poplatek: 320 Kč.	
Marta Guthová	Benzinová čerpací stanice	Železnická 44	NE	NE	Koncese od roku 1913.
Rudolf Neumann	Sklenářství	Havlíčková 39	NE	ANO, ale později vystoupil.	

Otto Goliath	Obchod se sukny a látkami	Valdštejnovo nám. 3	ANO	ANO. Inkorporační poplatek: 120 Kč.	Koncese od roku 1900. Roku 1935 převzal živnost syn František.
Alžběta Fišlová	Soukromá učitelka jazyků (AJ a NJ)	Staré Město 73	NE	NE	
Bohumír Polesý	Učitel náboženství a soukromý učitel NJ	Židovská 100	NE	NE	
Arnošt Kareis	Výroba a prodej lihovin	Palackého 70	ANO	ANO. Inkorporační poplatek: 1640 Kč.	Dva příručí.
Hedvika Steinerová	Benzinová čerpací stanice	Žižkovo nám. 5	NE	NE	
Hynek Polák	Prodej lihovin	Chrastického 3	NE	NE	Koncese od roku 1918.
Emil Lustig	Prodej kožené obuvi	Valdštejnovo nám. 33	NE	ANO	Koncese od roku 1917. Živnost později převzala manželka Marie.
JUDr. Emil Hönigsfeld	Advokát	Havlíčková 168	NE	NE	V Jičíně působí od března 1923 po zesnulém JUDr. Josefu Janowitzovi
JUDr. Hugo Lustig	Advokát	Husova 2	NE	NE	

*Příloha č. 29: Tabulka vytváří komplexní soupis židovských živností k roku 1933*

*Zdroj:*

*Informační průvodce města Jičína. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 85 - 114.*

Vlastník	Druh živnosti	Adresa	Protokolovaná firma	Členství v obchodním grémiu	Poznámka
Ignác Fuchs	Obchod s prádlem a galanterií	Palackého 66	NE	ANO	Koncese od roku 1934.
Arnošt Kareis	Obchod se smíšeným zbožím	Palackého 70	NE	ANO	Koncese od roku 1935.
František Ornstein	Velkoobchod s kořením	Nerudova 46	NE	ANO	Koncese od roku 1938.

*Příloha č. 30:* V tabulce jsou podchyceny živnosti vzniklé po roce 1933

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Obchodní grémium Jičín, *Matrika členů (1925 – 1940)*, kn. č. 11, inv. č. 11.

<b>Porovnání cen dvou židovských obchodů s kůžemi</b>		
	<b>Hermann</b>	<b>Kantor</b>
Tříslové hřbety	65 Kč	52 - 60 Kč
Hovězí box	12 Kč	8 - 11 Kč
Kraviny	11 Kč	11,50 Kč
Vazy	25 - 32 Kč	32 Kč

<b>Velkoobchod Karla Fišla</b>	
Zboží	Cena za 100 kg
Kukuřice	340 Kč
Americké sádlo	24 Kč
Mýdlo	1 560 Kč
Jáhly	460 Kč

<b>Továrna na výrobu likérů Kareis a synové</b>	
Rum tuzemský	19 - 20 Kč (za 1 litr)
Lih čistý	38 Kč
Vína stolní	16 - 18 Kč
Likéry	38 - 42 Kč
Brandy	38 - 48 Kč

<b>Sklenářství Rudolfa Neumanna</b>	
Sklenice pivní	4 Kč
Sklenice likérová	1,80 Kč
Stolní lampa	40 Kč
1 m <sup>2</sup> obyčejného skla	25 Kč
Kapesní zrcátko	2 Kč
Talíř porcelánový	4 Kč

*Příloha č. 31:* Analýza cen v některých židovských obchodech

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1925*, kt. č. 174, inv. č. 803.

<b>Pánská sedadla</b>		
<b>Číslo sedadla</b>	<b>Jméno</b>	<b>Platba</b>
1	Bohumír Polesy (rabín)	16 Kč
10	Karel Fišl	10 Kč
15	J. Popper	10 Kč
16	JUDr. E. Hönigsfeld	10 Kč
19	Karel Hahn	10 Kč
22	Otto Šindelka	<sup>837</sup>
25	Jindřich Mautner	10 Kč
29	Emil Lustig	
37	Julius Hermann	10 Kč
49	Markus Lampl	6 Kč
50	Hynek Polák	15 Kč
51	Heřman Neumann	6 Kč
52	Rudolf Neumann	6 Kč
53	Alois Stránský	10 Kč
54	Leo Guth	10 Kč
56	Max Steiner	10 Kč
57	Otto Steiner	10 Kč
58	Josef Polák	10 Kč

<b>Dámská sedadla</b>		
<b>Číslo sedadla</b>	<b>Jméno</b>	<b>Platba</b>
1	Paní Rabínová	
3	Dr. Berta Lustigová	
4	Dr. Elsa Hönigsfeldová	28 Kč
5	Olga Popperová	28 Kč
6	Emilie Fišlová	28 Kč
7	Hedvika Steinerová	28 Kč
9	Marie Lustigová	
17	Pavla Stránská	18 Kč
18	Růžena Šindelková	18 Kč
19	Růžena Mautnerová	18 Kč
22	Heda Poláková	14 Kč
33	Josefina Hahnová	14 Kč
34	Anna Hahnová	14 Kč
37	Mautnerová	14 Kč
38	Růžena Steinerová	14 Kč
39	Jar. Popperová	14 Kč
41	Marta Guthová	10 Kč

<sup>837</sup> Nevyplněná kolonka znamená, že sedadlo je vykoupeno, tedy v osobním vlastnictví a jeho uživatel neplatí žádný nájemní poplatek.

42	Pavčina Šiková	10 Kč
46	Jindřiška Lamplová	4 Kč
49	Steinerová	8 Kč
50	Helena Poláková	8 Kč
51	Joška Hermannová	8 Kč
52	Taussigová	8 Kč
53	Marie Frankenbuschová	8 Kč

*Příloha č. 32: Seznamy návštěvníků jičínské synagogy k roku 1931 – 1932. Tabulka navíc obsahuje částku, kterou věřící za pronájem konkrétního sedadla platil.*

Zdroj:

Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Spisy sedadel*, sign. 53131 ab.

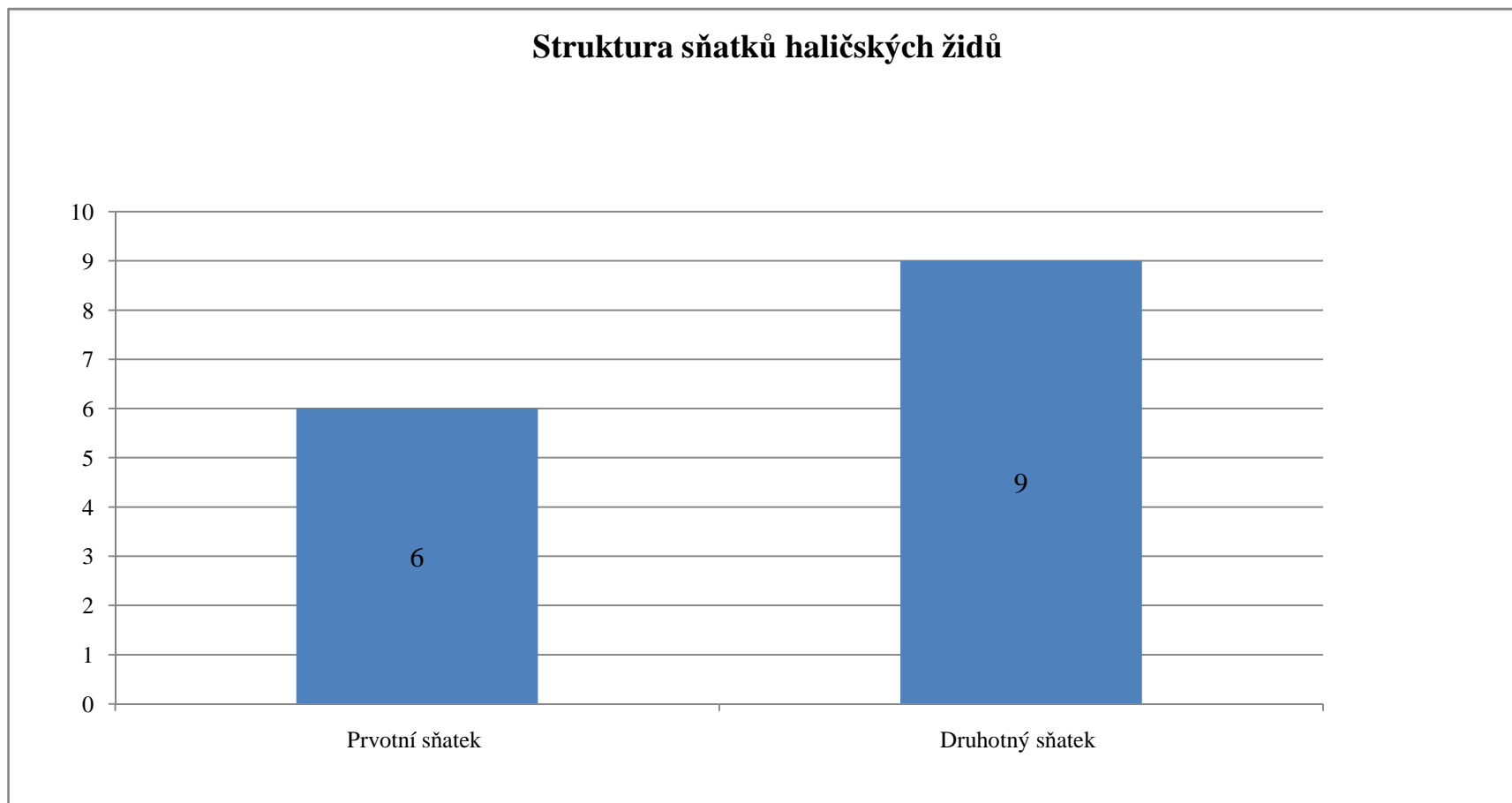
<b>Inventář judaik a hebreik</b>		
<b>Předmět</b>	<b>Datace</b>	<b>Poznámka</b>
Svatební baldachýn	1875	
6 x drapérie	2. polovina 19. století	
Drapérie	kolem roku 1900	
Drapérie	kolem roku 1900	Donační nápis v Nj
Drapérie	1895	Donační nápis v Hj
Drapérie	kolem roku 1900	
Drapérie	kolem roku 1900	Donační nápis v Nj
Drapérie k životním událostem	1890	Donace u příležitosti konfirmace syna. Nápis v Nj.
Oblouková koruna	1896	Doanční text v Nj.
Liturgický luach	1836	
Menora		Mosaz, stříbření
Miska na milodary		
Nástavce na Tóru	1808 - 1818	
Opona	1837	Donační text v Hj
Opona	konec 19. století	
Opona	1. polovina 19. století	Donační nápis v Hj
Opona	konec 19. století	

Opona	1843	Donační nápis v Hj
Opona	po polovině 19. století	
Opona	kolem poloviny 19. století	
Opona	1877	Donační nápis v Hj
Opona	1. polovina 19. století	Donační nápis v Hj
Opona	2. polovina 19. století	
Opona	1853	Donační nápis v Hj
Opona k narození obřízce či bar micva	1895	Donační nápis v Hj
Pláštík k narození, obřízce či bar micva	1907	Donační nápis v Hj
Pláštík k ostatním životním událostem	1862	Donační nápis v Hj
Pláštík k ostatním životním událostem	1889	Donační nápis v Hj
Pláštík k ostatním životním událostem	1862	Donační nápis v Hj
Pláštík k ostatním životním událostem	1858	Donační nápis v Hj
Pláštík na Tóru	1892	Donační nápis v Hj. Donátor Jicchak a Rachel Perelesovi.
Pláštík na Tóru	1865	Donační nápis v Hj. Donátor Šimon a Ester Goliathovi.
Pláštík na Tóru	1857	Donační nápis v Hj
8 x pláštík na Tóru	druhá polovina 19. století	
Pláštík na Tóru	1897	Donační nápis v Čj - Věnuje Antoaneta Salomonova z Nového Yorku.
Pláštík na Tóru	1853	Donační nápis v Hj
Pláštík na Tóru	1858	Donační nápis v Hj
Pohár na kiduš	1856	Donační nápis Hj
Pokladnička pohřebního bratrstva	1840	
Pokrývka na bimu		
4 x pokrývka synagogální		

Polštář	1893	Donační nápis v Hj
Povijan na Tóru	druhá polovina 19. století	
Povijan na Tóru	1804	Donační nápis v Hj
Povijan na Tóru	1807	Donační nápis v Hj
Povijan na Tóru	1813	Donační nápis v Hj
Povijan na Tóru	1850	Donační nápis v Hj
2 x povijan na Tóru	druhá polovina 19. století	Donační nápis v Hj
Povijan na Tóru	1805	Fragment
Rolníčka k synagogální oponě		
Svítek Ester		Nalezeno v synagogální geníze
Svícný sobotní		
Tabulka vyvolávací		
Ukazovátka na Tóru	1892	Donační nápis v Hj
Ukazovátka na Tóru	1913	Donační nápis v Hj
Ukazovátka na Tóru		
Ukazovátka na Tóru		
Věčné světlo		
Písemný záznam o požáru jičínské synagogy v roce 1840	1840	Nalezeno v synagogální geníze
Štít na Tóru	1858	Donační nápis v Hj
Štít na Tóru		
Chanukový svícen	18. - 19. století	Ze sbírek Regionálního muzea a galerie v Jičíně

*Příloha č. 33: Soupis předmětů, u nichž předpokládáme, že jejich původcem je ŽNO Jičín. Všechny předměty, pokud není uvedeno jinak, pocházejí ze sbírek ŽMP.*





*Příloha č. 34: Struktura uzavřených sňatků haličských židů mezi léty 1916 – 1918 v Jičíně*

Zdroj:

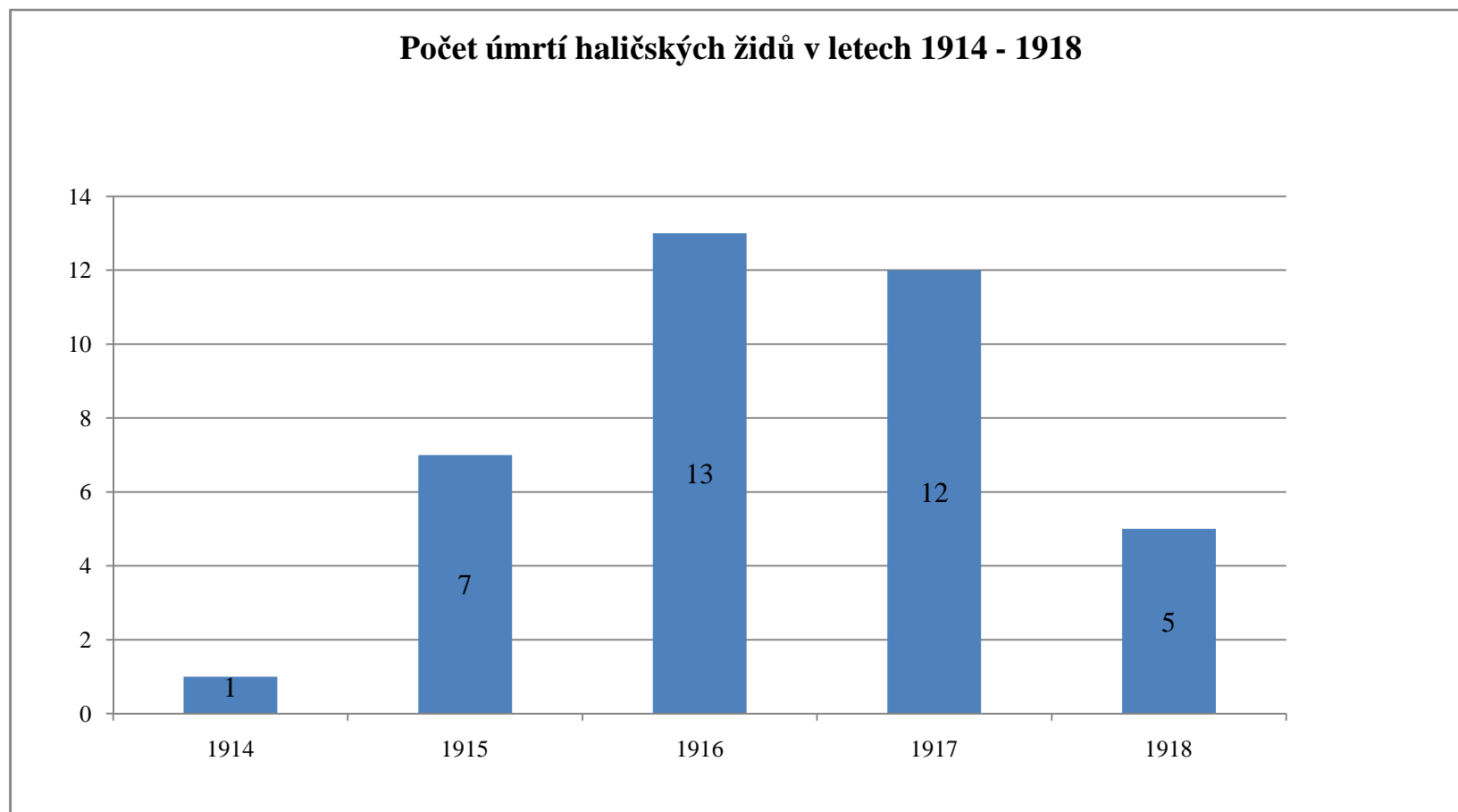
NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 129 – 134, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.



*Příloha č. 35: Vývoj počtu sňatků uzavřených mezi haličskými židy v letech 1916 – 1918*

Zdroj:

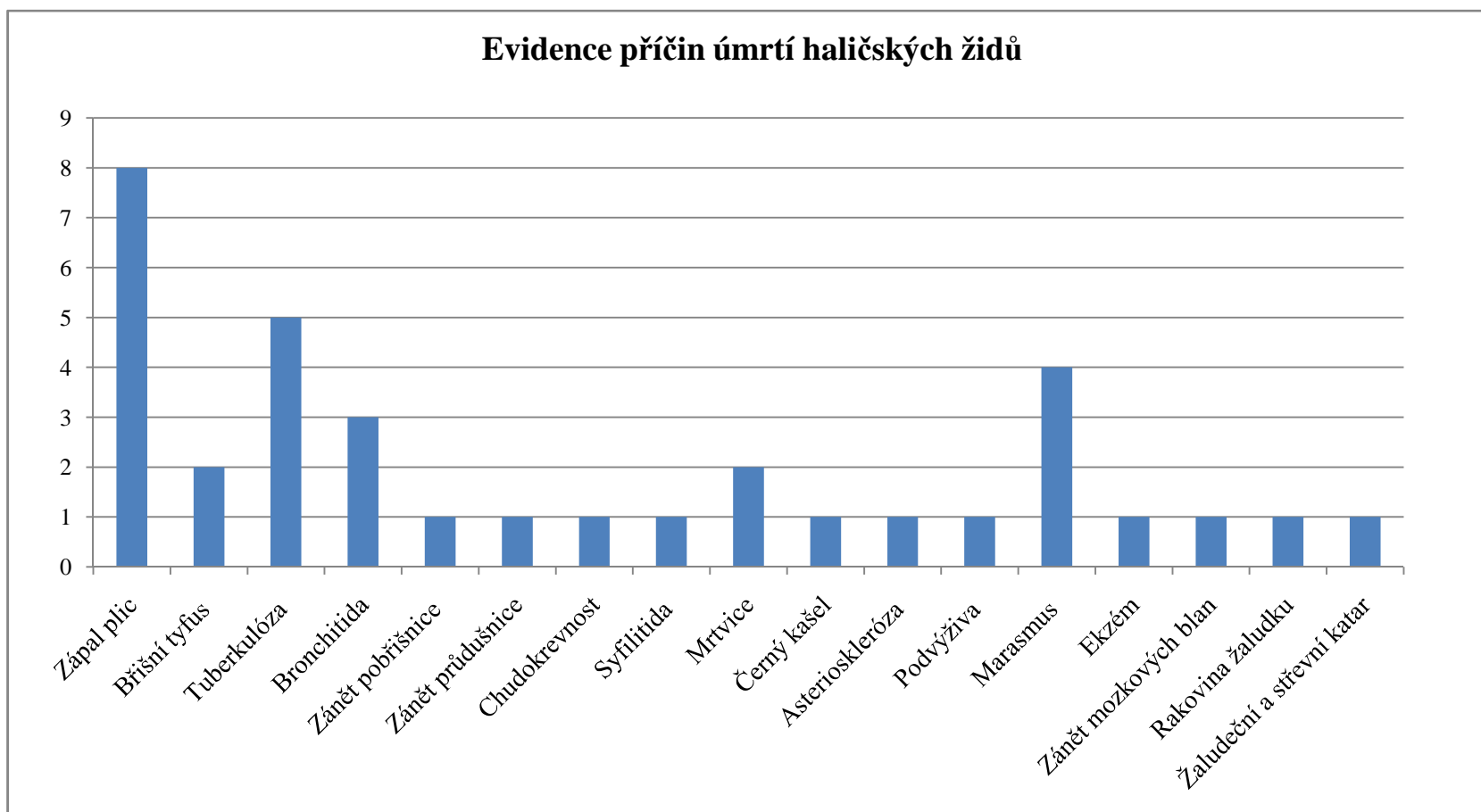
NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 129 – 134, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.



*Příloha č. 36:* Graf zaznamenává počet úmrtí haličských židů v letech 1914 – 1918

Zdroj:

NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 207 – 236, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.



*Příloha č. 37:* Graf analyzuje nejčastější příčiny úmrtí haličských židů pobývajících v letech 1914 – 1918 v jičínském okrese

Zdroj:

NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 207 – 236, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line:

<http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.

<b>Jméno</b>	<b>Přepis</b>	<b>Nabízí</b>	<b>Nový výměr</b>
Arnošt Steiner	800 Kč		600 Kč
Bohumil Fišl	600 Kč		600 Kč
Jindřiška Lamplová	250 Kč	120 Kč	120 Kč
Elsa Abelesová	80 Kč		80 Kč
Karel Hahn	600 Kč		500 Kč
Jindřich Mautner	400 Kč		400 Kč
Otta Steiner	300 Kč	200 Kč	250 Kč
Max Steiner	300 Kč	200 Kč	250 Kč
Gabriela Janowitzová	600 Kč	400 Kč	500 Kč
Julius Hermann	100 Kč		60 Kč
Karolína Eksteinová	200 Kč		200 Kč
Anna Kohnová	600 Kč	400 Kč	600 Kč
Pavčina Šiková	300 Kč	300 Kč	200 Kč

*Příloha č. 38: Seznam došlých odvolání proti výměru náboženské daně v roce 1923*

Zdroj:

Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Náboženská daň*, sign. 53168.

<b>Jméno</b>	<b>Roční částka</b>
Karel Fišl	120 Kč
Alois Stránský	120 Kč
JUDr. Hugo Lustig	120 Kč
Bratří Kareisové	120 Kč
Atrhur Fischer	60 Kč
Berta Lustigová	60 Kč
JUDr. Emil Hönigsfeld	60 Kč
Otta Steiner	60 Kč
Max Steiner	60 Kč
Emil Lustig	60 Kč
Bohumil Pick	60 Kč
Pavla Šiková	20 Kč
Anna Lustigová	20 Kč
Ignác Fuchs	20 Kč

*Příloha č. 39: Vybrané příspěvky na chudé členy obce za rok 1937. Tabulka obsahuje jméno dárce a částku, kterou obci věnoval.*

Zdroj:

Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Knihy vyplacených podpor (1937)*, sign. 53137.

<b>Jméno</b>	<b>Částka</b>	<b>Rok</b>	<b>Poznámka</b>	
Jakob Popper	20 Kč	1929		
Karel Fišl	500 Kč, 500 Kč, 600 Kč	1929, 1936, 1937		
Artur Fischer	100 Kč, 200 Kč, 240 Kč	1929, 1936, 1937		
<b>Marta Guthová</b>	400 Kč, 400 Kč, 450 Kč, 400 Kč	1929, 1936, 1937, 1938		
Karel Hahn	500 Kč, 350 Kč, 250 Kč	1929, 1937, 1938	Po smrti Karla Hahna platí náboženskou daň manželka Josefina	
<b>Viktor Hahn</b>	100 Kč, 500 Kč, 250 Kč, 200 Kč	1929, 1936, 1937, 1938		
Julius Hermann	300 Kč, 250 Kč, 200 Kč	1929, 1936, 1938		
Gabriela Janowitzová	500 Kč	1929		
Adolf Kantor	100 Kč	1929		
Reitlerová	500 Kč	1929		
Emil Lustig	200 Kč, 200 Kč, 180 Kč	1929, 1936, 1937		
<b>Dr. Berta Lustigová</b>	200 Kč, 200 Kč, 300 Kč, 250 Kč	1929, 1936, 1937, 1938		
Jindřiška Lamplová	200 Kč	1929		
Heřman Neumann	20 Kč, 100 Kč	1929, 1936		
Jindřich Mautner	400 Kč, 100 Kč, 100 Kč	1929, 1937, 1938		
Hynek Polák	100 Kč, 100 Kč, 100 Kč	1929, 1936, 1937		
Josef Polák	300 Kč, 100 Kč, 100 Kč	1929, 1936, 1937		
Jindřich Popper	400 Kč	1929		
Alois Stránský	500 Kč, 500 Kč, 500 Kč	1929, 1936, 1937		
Hedvika Steinerová	200 Kč, 200 Kč, 240 Kč	1929, 1936, 1937		
<b>Otto Steiner</b>	250 Kč, 250 Kč, 300 Kč, 250 Kč	1929, 1936, 1937, 1938		
Max Steiner	250 Kč	1929		
Otto Šindelka	50 Kč, 100 Kč	1929, 1937		Po smrti Otty Šindelky platí náboženskou daň manželka Růžena
Pavčina Šiková	80 Kč, 80 Kč, 60 Kč	1929, 1937		

Karolína Eksteinová	120 Kč, 385 Kč	1929, 1936	
Dr. Emil Hönigsfeld	400 Kč, 480 Kč, 500 Kč	1929, 1936, 1937	
<b>Bohumil Pick</b>	300 Kč, 300 Kč, 350 Kč, 200 Kč	1929, 1936, 1937, 1938	
Josef Pick	100 Kč, 100 Kč, 80 Kč	1929, 1937, 1938	
Kamila Abelesová	100 Kč	1929	
Frankenbušová	80 Kč, 80 Kč, 60 Kč	1936, 1937, 1938	
Rudolf Neumann	100 Kč, 150 Kč, 100 Kč	1936, 1937, 1938	
Ignác Fuchs	100 Kč, 120 Kč	1936, 1937	Nový člen obce po roce 1934
Oskar Bondy	200 Kč, 200 Kč	1936, 1937	
Hugo Lustig	500 Kč, 400 Kč	1937, 1937	
Hans Steiner	300 Kč, 250 Kč	1937, 1938	
Otto Hahn	100 Kč, 80 Kč	1937, 1938	
Anna Lustigová	80 Kč	1937	Dcera Emila Lustiga

*Příloha č. 40:* Tabulka přináší srovnání plateb náboženských daní v letech 1929, 1936, 1937 a 1938. Vysvětlivky: žlutě jsou označeni ti plátcí, se kterými se setkáváme ve všech čtyřech náhodně vybraných daňových letech.

Zdroj:

Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Výtah účtů členů ŽNO*, sign. 53136.  
 Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Náboženská daň*, sign. 53182, 53185, 53227.

<b>Výtah účtů členů Izraelské náboženské obce Jičín</b>			
<b>Jméno</b>	<b>Rok</b>	<b>Předepsaná daň</b>	<b>Poznámka</b>
Karel Fišl	1930 - 1935	500 Kč	5. 6. 1935 zaplatil za dvě místa na žid. hřbitově 2000 Kč
Arthur Fischer	1930 - 1935	150 Kč	Částku hradil vždy v dílčích splátkách.
Leo Guth	1930 - 1935	400 Kč	
Karel Hahn	1930 - 1932	400 Kč	1929 dluží obci na daních 850 Kč.
Karel Hahn	1932 - 1935	500 Kč	
Viktor Hahn	1930 - 1932	250 Kč	
Julius Hermann	1930 - 1933	300 Kč	
Julius Hermann	1933 - 1935	250 Kč	
JUDr. Emil Hönigsfeld	1930 - 1935	400 Kč	1929 obci dluží 50 Kč

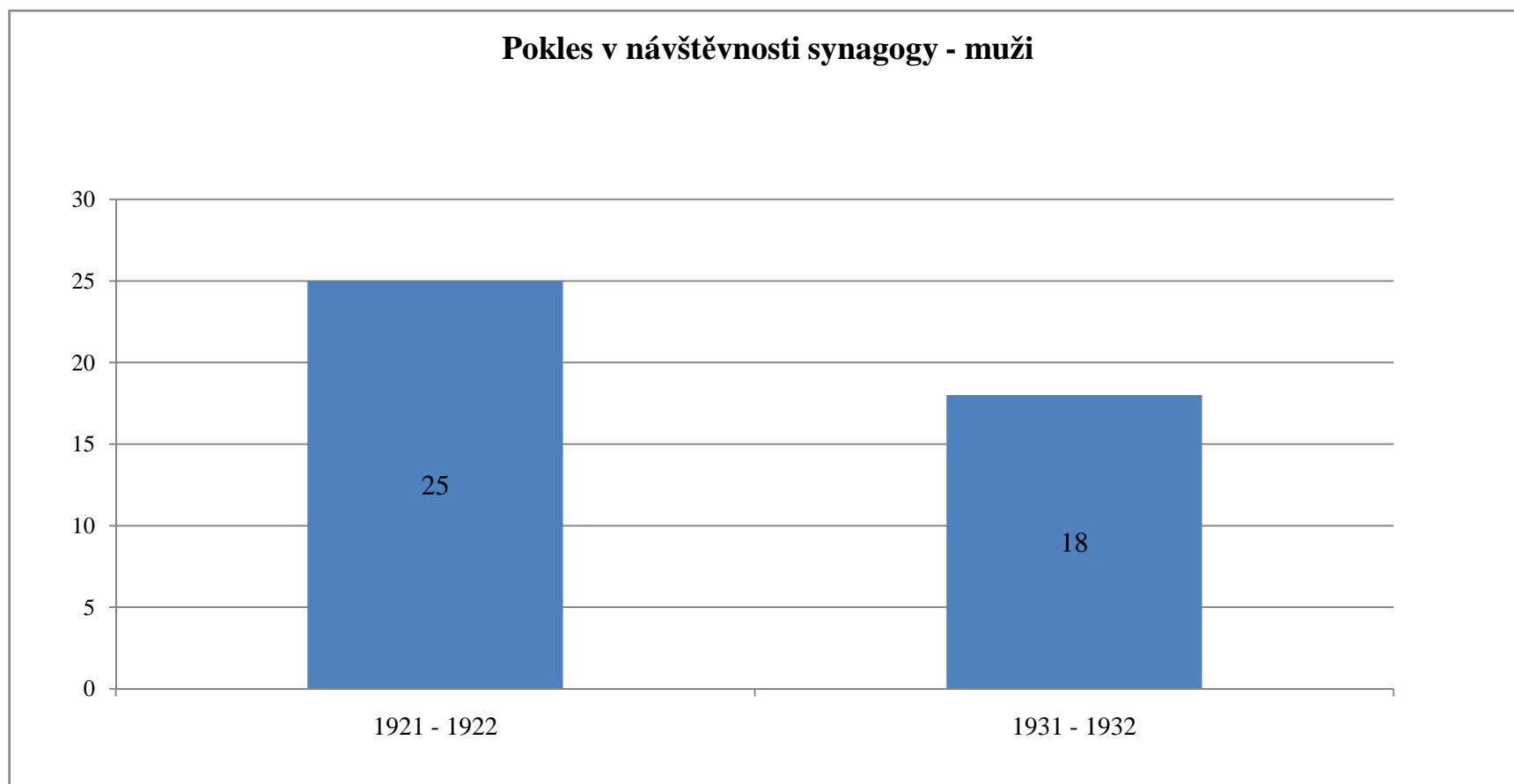
JUDr. Hugo Lustig	1930 - 1935	500 Kč	
Berta Lustigová	1930 - 1935	200 Kč	
Emil Lustig	1930 - 1933	200 Kč	
Jindřich Mautner	1930 - 1932	200 Kč	
Jindřich Mautner	1932 - 1934	100 Kč	
Heřman Neumann	1930 - 1935	20 Kč	
Rudolf Neumann	1930 - 1935	100 Kč	
Bohumil Pick	1930 - 1935	300 Kč	
Hynek Polák	1930 - 1935	100 Kč	
Josef Polák	1930 - 1935	200 Kč	
Jindřich Popper	1930 - 1932	300 Kč	
Alois Stránský	1930	500 Kč	
Alois Stránský	1931 - 1935	400 Kč	
Max Steiner	1930 - 1933	300 Kč	
Otta Steiner	1930 - 1935	300 Kč	
Hedvika Steiner	1930 - 1935	200 Kč	
Pavlína Šiková	1930 - 1935	80 Kč	
Ignác Fuchs	1934 - 1935	100 Kč	
Ornstein (pojišťovací inspektor)	1934 - 1935	100 Kč	
Jindřich Zandler	1934 - 1935	100 Kč	
A. Löfler	1934 - 1935	100 Kč	
Jindra Reiterová	1930 - 1935	400 Kč	
Josef Pick	1930 - 1935	100 Kč	
Mařenka Frankenbuschová	1930 - 1935	80 Kč	

*Příloha č. 41:* Druhá tabulka týkající se daňových plateb nám udává seznam plátců a průměrnou částku placenou mezi léty 1930 – 1935

Zdroj:

Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Výtah účtů členů ŽNO*, sign. 53136.

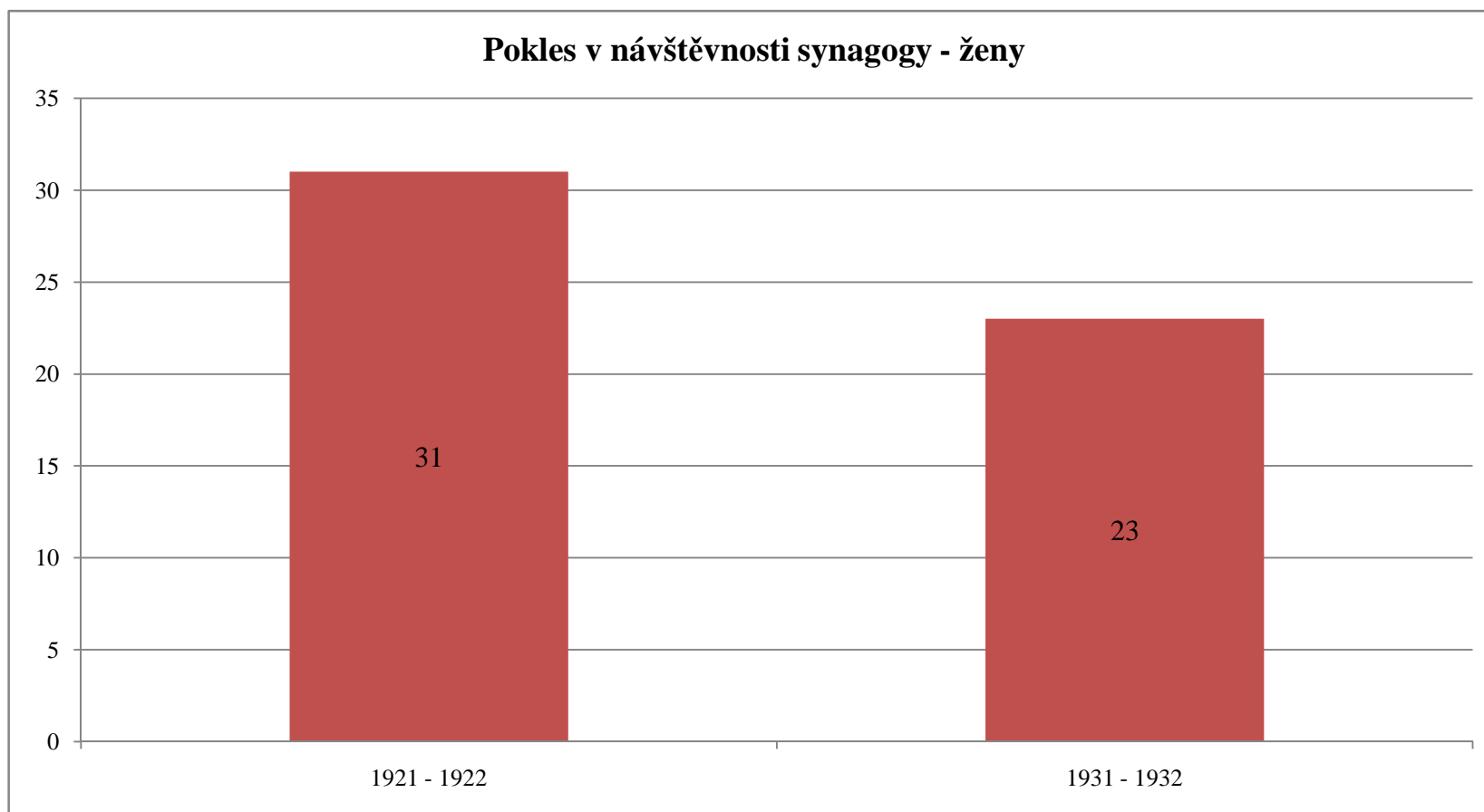




*Příloha č. 42:* Tabulka zachycuje pokles počtu mužských návštěvníků synagogy během deseti let (1921/1922 – 1931/1932)

Zdroj:

Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Spisy sedadel*, sign. 53131 ab, 53180.



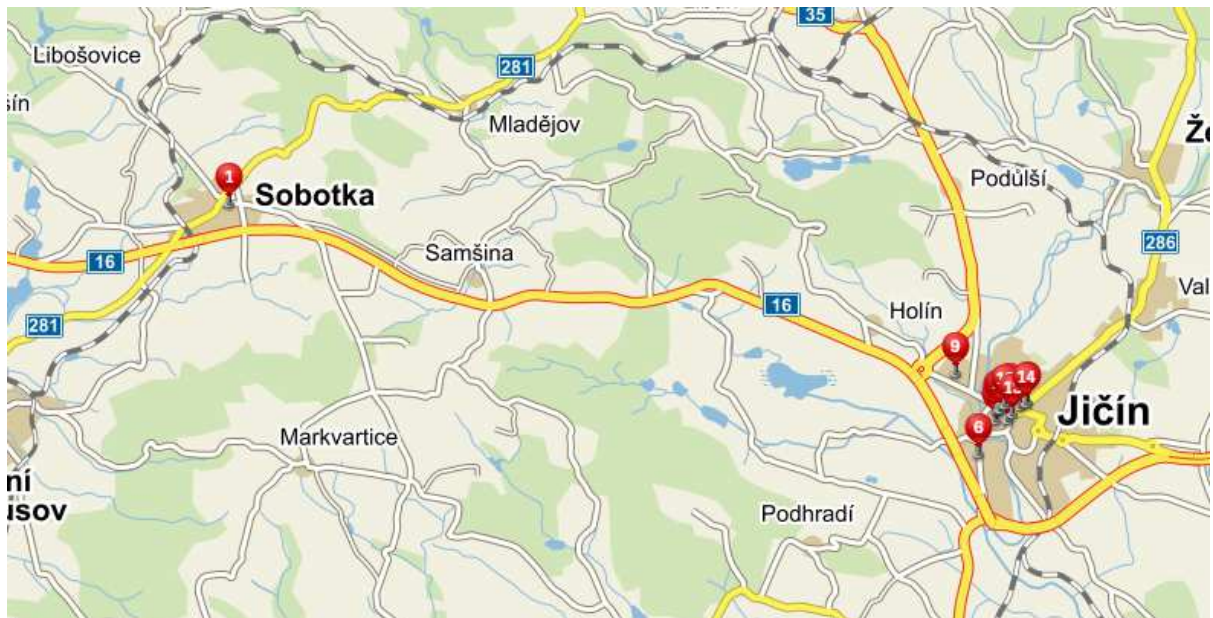
*Příloha č. 43:* Tabulka zachycuje pokles počtu ženských návštěvnic synagogy během deseti let

Zdroj:

Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, *Spisy sedadel*, sign. 53131 ab, 53180.

<b>Jméno</b>	<b>Bydliště před válkou</b>	<b>Bydliště v době války</b>	<b>Poznámka</b>
Ficherovi	Kryštofa Haranta 492	od 19. 9. 1941 Sobotka 340	Syn často přechodně na hospodářských pracích. Počátkem roku 1939 byl také na vojně v Mladé Boleslavi.
Fišlová Emilie	Havlíčková 38	Havlíčková 38	
Goliathová Arnoštka	Valdštejnovo nám. 3	Valdštejnovo nám. 3	František a Otto zatčeni v roce 1939
Guthovi	Železnická 44	Železnická 44	
Hahnovi (Viktorova rodina)	Valdštejnovo nám. 93	od 9. 8. 1941 Havlíčková 38	
Hermannovi	Lepařova 343	od 11. 6. 1941 Havlíčková 191, od 21. 8. 1941 Žižkovo nám. 5	
Hönigsfeldovi	Havlíčková 168	Havlíčková 168	Syn Rudolf od 10. 4. 1942 přestěhován do Rovně (Sobotka)
Polákovi (Hynek)	Švehlovo nám. 3	Švehlovo nám. 3	
Janowitzovi (Julius)	Valdštejnovo nám. 33	od 27. 6. 1940 Valdštejnovo nám. 1	Otec Julius od 10. 4. 1942 přestěhován do Rovně (Sobotka)
Josef Polák (*12. 1. 1907)	Švehlovo nám. 3	Švehlovo nám. 3	
Kantorovi (Adolf)	Riegrova 201	Riegrova 201	
Lustigovi (Arnošt)	Havlíčková 191	od 15. 8. 1941 Palackého 70	
JUDr. Hugo Lustig	Husova třída 2	Železnická 44	
Lustigovi (Emil)	Valdštejnovo nám. 33	Valdštejnovo nám. 33	
Jindřich Mautner	Jiráskova 13	od 31. 5. 1940 Argonská 477, od 8. 6. 1940 Jiráskova 13, od 2. 10. 1940 Stará 105	
Neumannovi (Rudolf)	Husova třída 32	od 17. 7. 1941 Valdštejnovo nám. 3	
Neumannovi (Josef)	Prachovská 265	Prachovská 265	Položidovská rodina; udávají římskokatolické vyznání
Ornsteinovi	Židovská 103	Židovská 103	
Pickovi (Bohumil)	Lepařova 138	Lepařova 138	

Marie Picková	Židovská 100	od 12. 7. 1941 ulice Na Tobolce 212, od 20. 6. 1942 Prachovská 265	
Rudolf Schück	Libáň	Valdštejnovo nám. 33 (Jičín)	
Schückovi (Adolf)	Jiráskova 21	Jiráskova 21	V červnu 1939 uvolnili Pavlu Ledabylovi jednu místnost v obecním domě č. p. 21
Steinerovi (Max)	Žižkovo nám. 6	Havlíčková 191	
Steinerovi (Otto)	Žižkovo nám. 6	Valdštejnovo nám. 33	
Viktor Steiner	Žižkovo nám. 5	Žižkovo nám. 5, od 10. 4. 1941 přestěhován do Rovně (okr. Sobotka)	
Růžena Šindelková	Židovská 249	od 9. 7. 1940 Železnická 44	Zemřela 21. 5. 1941 v nemocnici v Jičíně
Taussigovi	Nábřeží Irmy Geisslové 32	od 15. 7. 1940 Lepařova 343	
Weilovi	Nerudova 57	Valdštejnovo nám. 33	Rodina do Jičina přišla až v listopadu roku 1938 z Liberce



*Příloha č. 44: Tabulka sumarizuje migraci jičínských židů v době druhé světové války*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

Mapka zachycuje židovské osídlení v Jičíně v letech 1939 - 1943

Zdroj mapy:

Mapy. cz [online], [cit. dne 12. 11. 2015], dostupné z:

<http://mapy.cz/zakladni?x=15.3781731&y=50.4280429&z=13&source=muni&id=2351>.

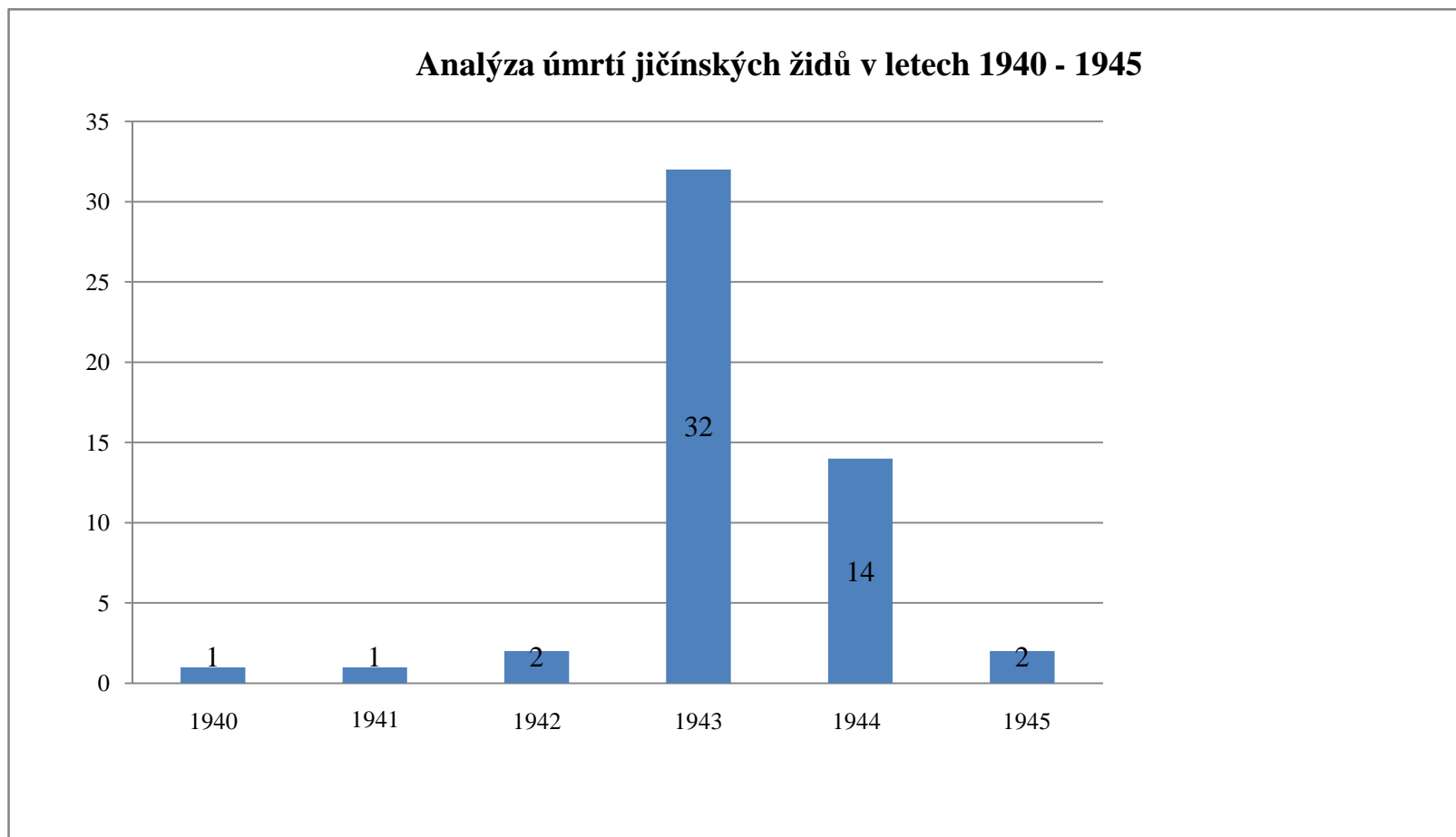
Zdroj:

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „C1“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č.

7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č.

7415. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085)

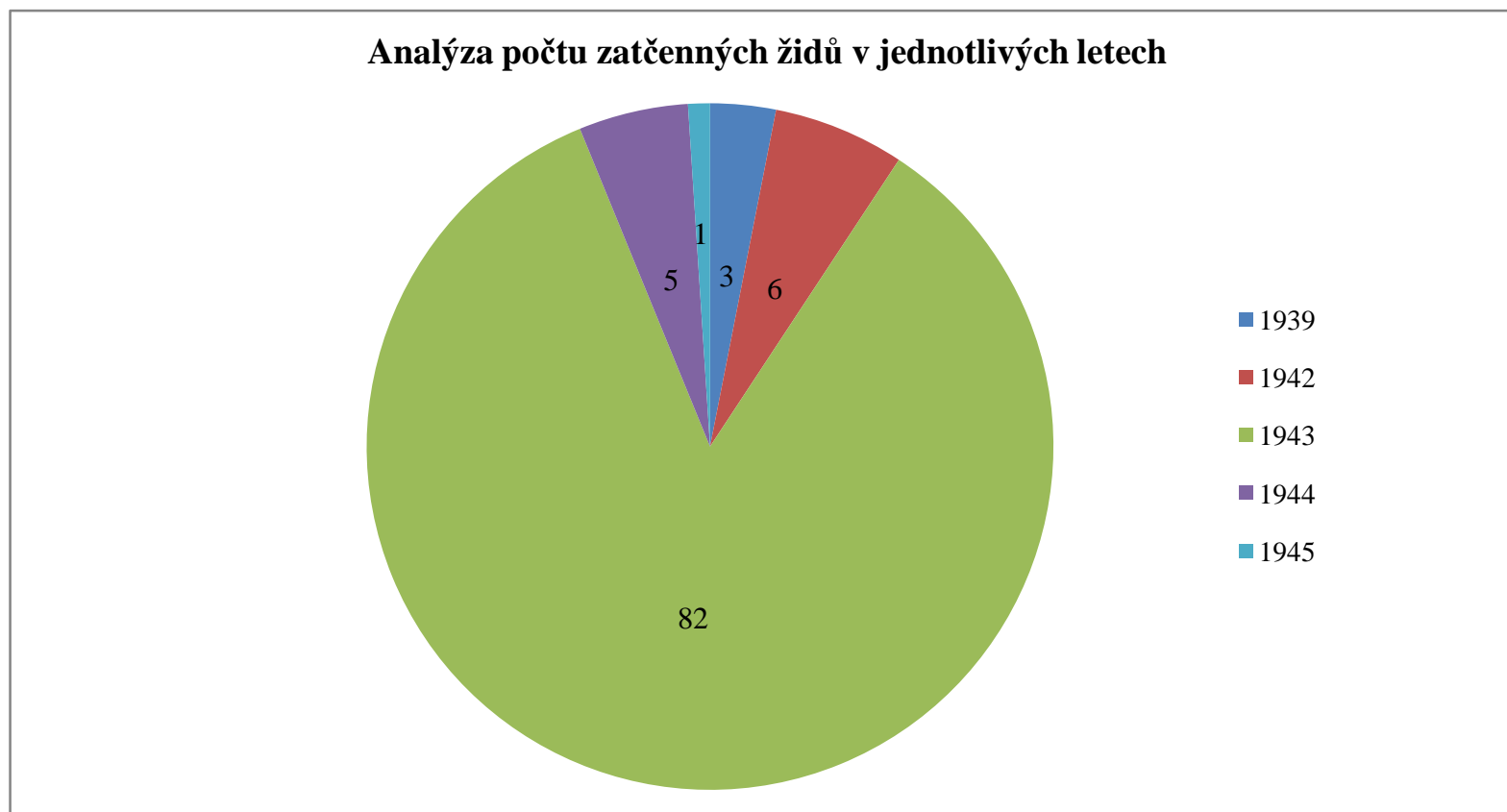


*Příloha č. 45: Statistika úmrtí jičínských židů dle jednotlivých let v době druhé světové války*

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

SOKA Jičín, fond Okresní soud Jičín I, *Prohlášení za mrtvé*, neuspořádáno.



*Příloha č. 46:* Graf analyzuje počet zatčených židů v jednotlivých válečných letech (1939 – 1945)

Zdroj:

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cl“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7415. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085).

SOKA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, *Historicko – dokumentační materiály*, kt. č. 16, inv. č. 157, 161, 163, 164, 167, 172.

<b>Jméno</b>	<b>Transportní číslo</b>	<b>Transport z Terezína</b>	<b>Transportní číslo</b>	<b>Bydliště</b>
<i>Transport CI (13. 1. 1943 Mladá Boleslav - Terezín)</i>				
Marie Bergerová	62304	CR	165	Stará 103, Jičín
Max Berger	62305	CR	164	Stará 103, Jičín
Oskar Beutler	62308	CR	106	Švehlovo nám. 3, Jičín
Arthur Fischer	62314	CR	363	Roveň 53, p. Mladějov
Josef Fischer	62317	CR	365	Roveň 53, p. Mladějov
Klára Fischerová	62318	CR	364	Roveň 53, p. Mladějov
Hanna Fuchsová	62328	CR	359	Stará 103, Jičín
Ignác Fuchs	62329	CR	357	Stará 103, Jičín
Rosa Fuchsová	62330	CR	358	Stará 103, Jičín
Josef Guth	62341	nečitelné	nečitelné	Železnická 44, Jičín
Leo Guth	62342	nečitelné	nečitelné	Železnická 44, Jičín
Marta Guthová	62343	nečitelné	nečitelné	Železnická 44, Jičín
Anna Hahnová	62347	ET	623	Havlíčková 38, Jičín
Georg Hahn	62348	ET	1046	Havlíčková 38, Jičín
Viktor Hahn	62349	EK	2087	Havlíčková 38, Jičín
Irma Hellerová	62355	DM	4828	Valdštejn. nám. 33, Jičín
Wilhelm Heller	62358	† 6. 3. 1943 (Terezín)		Valdštejn. nám. 33, Jičín
Georg Hermann	62359	CQ	104	Žižkovo nám. 5, Jičín
Hanna Hermannová	62360	CQ	101	Žižkovo nám. 5, Jičín
Josefine Hermannová	62361	CQ	100	Žižkovo nám. 5, Jičín
Julius Hermann	62362	CQ	99	Žižkovo nám. 5, Jičín
Olga Hladká	62365	CQ	168	Na Tobolce 212, Jičín
Julius Janowitz	62375	CQ	1019	Valdštejn. nám. 33, Jičín
Rudolf Kantor	62380	EB	1090	Jičín, Nádražní 201
Irene Korteová	62396	CT	937	Žižkovo nám. 5, Jičín
Berta Lustigová	62414	DR	1351	Palackého 70, Jičín



Emil Lustig	62416	DL	462	Valdštejn. nám. 33, Jičín
Arnošt Lustig	62415	nečitelné	nečitelné	Palackého 70, Jičín
Georgine Lustigová	62417	DL	1317	Palackého 70, Jičín
Hugo Lustig	62420	CR	369	Železnická 44, Jičín
Marie Lustigová	62422	DL	nečitelné	Valdštejn. nám. 33, Jičín
Heinrich Mautner	62427	DL	1391	Stará 105, Jičín
Heinrich Mesuse	62428	CQ	290	Böhm. Brüderg 373, Jičín
Kurt Nettel	62430	CQ	534	Valdštejn. nám., Jičín
Olga Nettelová	62431	CQ	535	Valdštejn. nám., Jičín
Paul Nettel	62432	CQ	536	Valdštejn. nám., Jičín
George Neumann	62555	CQ	1411	Valdštejn. nám. 3, Jičín
Hanna Neumannová	62435	CQ	1412	Valdštejn. nám. 3, Jičín
Jaromír Neumann	62438	CQ	1410	Valdštejn. nám. 3, Jičín
Paula Neumannová	62440	chybí údaj	chybí údaj	Valdštejn. nám. 3, Jičín
Rudolf Neumann	62441	chybí údaj	chybí údaj	Valdštejn. nám. 3, Jičín
Franz Ornstein	62445	CQ	611	Stará 103, Jičín
Friedrich Ornstein	62446	přežil v Terezíně	přežil v Terezíně	Stará 103, Jičín
Olga Ornsteinová	62447	přežila v Terezíně	přežila v Terezíně	Stará 103, Jičín
Friedrich Pick	62454	CQ	232	Prachovská 265, Jičín
Georg Pick	62455	CQ	184	Vítězná (Lepařova) 138, Jičín
Gottlieb Pick	62456	CQ	183	Vítězná (Lepařova) 138, Jičín
Hedwig Picková	62457	CQ	580	Železnická 44, Jičín
Karl Pick	62459	CQ	185	Vítězná (Lepařova) 138, Jičín
Marie Picková	62461	přežila v Terezíně	přežila v Terezíně	Na Tobolce 212, Jičín
Helene Polaková	62469	DR	1629	Švehlovo nám. 3, Jičín
Ignaz Polak	62470	přežil v Terezíně	přežil v Terezíně	Švehlovo nám. 3, Jičín
Josef Polak	62471	DR	1635	Švehlovo nám. 3, Jičín

Olga Polak	62472	DR	1644	Švehlovo nám. 3, Jičín
Adolf Schück	62505	DR	2058	Jiráskova 21, Jičín
Paula Schücková	62506	DR	2061	Jiráskova 21, Jičín
Georg Steiner	62512	CQ	456	Valdštejn. nám., Jičín
Harry Steiner	62513	nečitelné	nečitelné	Havlíčková 191, Jičín
Hedwig Steiner	62514	DR	1245	Žižkovo nám. 5, Jičín
Irma Steinerová	62515	CQ	343	Havlíčková 191, Jičín
Magda Steinerová	62516	CQ	345	Havlíčková 191, Jičín
Max Steiner	62517	CQ	348	Havlíčková 191, Jičín
Otto Steiner	62518	CQ	454	Valdštejn. nám., Jičín
Roman Steiner	62519	CQ	453	Valdštejn. nám., Jičín
Rosa Steinerová	62520	CQ	455	Valdštejn. nám., Jičín
Viktor Steiner	62521	CQ	533	Žižkovo nám. 5, Jičín
Alois Stránský	62522	DN	3736	Husova třída 2, Jičín
Paula Stránská	62523	DN	3737	Husova třída 2, Jičín
Františka Taussigová	62527	DR	2215	Vítězství (Lepařova) 343
Ludvika Taussigová	62530	CR	426	Vítězství (Lepařova) 345
Alfréd Weil	62538	† 20. 2. 1943 (Terezín)		Valdštejn. nám. 33, Jičín
<b>Transport Cm (16. 1. 1943 Mladá Boleslav - Terezín)</b>				
Irma Weilová	62539	DM	3735	Valdštejn. nám. 33, Jičín
Martha Braunová	62309	CQ	1030	Havlíčková 38, Jičín
Max Braun	62310	CQ	1541	Havlíčková 38, Jičín
Reneé Braunová	62553	CQ	1132	Roveň (u pí Machové)
Paula Breitenfeldová	62311	† 29. 1. 1943 (Terezín)		Rožďalovice (u své setry), více nečitelné
Emilie Fišlová	62320	DZ	1224	Havlíčková 38, Jičín
Elsa Hönigsfeldová	nečitelné	CR	374	Havlíčková 38, Jičín
Emil Hönigsfeld	nečitelné	CR	375	Havlíčková 38, Jičín
Josef Hönigsfeld	nečitelné	CR	279	Havlíčková 38, Jičín
Rudolf Hönigsfeld	nečitelné	CR	376	Havlíčková 38, Jičín

<b>Židé zatčení před lednem 1943</b>		
<b>Jméno</b>	<b>Datum Zatčení</b>	<b>Osud</b>
František Goliath	únor 1939	† 19. 10. 1941 v Dachau
Otto Goliath	1. 9. 1939	† 30. 4. 1940 v Buchenwaldu
Vilém Bondy	17. 11. 1939	† 13. 10. 1941 Lodž
Emilie Chvalovská	17. 9. 1942	Přežila v Terezíně
Arnošt Kareis (*1885)	17. 9. 1942	† 30. 10. 1944 Osvětim
Bedřich Kareis	17. 9. 1942	Přežil v Bystřici u Benešova
Anna Kantorová	před červnem 1942	† 4. 6. 1942 v Bernburgu
Olga Grünwaldová	27. 4. 1942	Přežila v Terezíně
Josef Grünwald	27. 4. 1942	Přežil v Terezíně
Herta Guthová	5. 9. 1942	Přežila v Terezíně

<b>Židé zatčení po lednu 1943</b>		
Jaroslav Neumann	16. 8. 1944	Přežil v Postoloprtech
Přemek Neumann	16. 8. 1944	Přežil v Bystřici u Benešova
Josef Neumann	16. 10. 1944	Přežil (z KT upchl před osvobozením)
Arnošt Kareis (*1924)	5. 10. 1944	Přežil (z KT upchl před osvobozením)
Leopoldina Neumannová	25. 9. 1944	Přežila v Terezíně
Marie Janatová	31. 1. 1945	Přežila v Terezíně

<b>Vysvětlivky ke zkratkám transportů z Terezína</b>			
<b>Transport</b>	<b>Datum</b>	<b>Cíl</b>	<b>Počet deportovaných</b>
CR	23. 1. 1943	Osvětim	2000
ET	23. 10. 1944	Osvětim	1715
DM	6. 9. 1943	Osvětim	2528
CQ	20. 1. 1943	Osvětim	2000
EB	18. 5. 1944	Osvětim	2500
CT	29. 1. 1943	Osvětim	1000
DR	23. 1. 1943	Osvětim	2000
DL	6. 9. 1943	Osvětim	2479
DN	5. 10. 1943	Osvětim	53
DZ	15. 5. 1944	Osvětim	2503

Vysvětlivky:

Žlutá – přežil/a

*Příloha č. 47: Soupisy rasově perzekuovaných jičínských židů v letech 1939 – 1945.*

Z převážné většiny se jedná o transportní a deportační seznamy.

Zdroj:

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cl“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č.

7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „Cm“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č.

7415. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5085](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5085).

SOkA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín,

*Historicko – dokumentační materiály*, kt. č. 16, inv. č. 157, 161, 163, 164, 167, 172.

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 88, 90 - 96.

<b>Jičínští židé přeživší holocaust</b>		
<b>Jméno</b>	<b>Datum návratu</b>	<b>Místo posledního věznění</b>
Arnošt Kareis	1. 2. 1945	Klettendorf (Polsko)
Jaroslav Neumann	16. 4. 1945	Postoloprty
Josef Neumann	4. 5. 1945	Klein Stein (Polsko)
Bedřich Kareis	5. 5. 1945	Bystřice u Benešova
Přemek Neumann	po 5. 5. 1945	Bystřice u Benešova
Leopoldina Neumannová	po 5. 5. 1945	Terezín
Olga Grünwaldová	po 6. 5. 1945	Terezín
Emilie Chvalovská	10. 5. 1945	Terezín
Bedřich Ornstein	po 5. 5. 1945	Terezín
Olga Ornsteinová	po 5. 5. 1945	Terezín
Herta Guthová	po 5. 5. 1945	Terezín
Josef Grünwald	po 6. 5. 1945	Terezín
Marie Picková	po 5. 5. 1945	Terezín
Hynek Polák	po 5. 5. 1945	Terezín
Marie Janatová	12. 5. 1945	Terezín
Josef Janata	22. 1. 1945	Horní Slezsko

*Příloha č. 48: Seznam jičínských židů navrátilivších se z koncentračního tábora. Tabulka dále obsahuje datum jejich návratu do Jičína a místo posledního věznění.*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín,

*Historicko – dokumentační materiály*, kt. č. 16, inv. č. 157, 161, 163, 164, 167, 172.

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Kronika města Jičína 1943 - 1946*, kn. č. 265, inv. č. 794, s. 88, 90 - 96.

<b>Jméno</b>	<b>Datum</b>	<b>Byt</b>	<b>Poznámka</b>
H. Polák	1. 7. 1945	č. p. 3 Nové Město	Návrat z KT
A. Janovicová	1. 7. 1945	č. p. 33 Staré Město	
B. Kareis	1. 7. 1945	č. p. 6 Valdické Předměstí	Návrat z KT
F. Laloušková	1. 7. 1945	č. p. 3 Staré Město	
J. Fiala	1. 7. 1945	č. p. 33 Staré Město	
V. Krejcar	30. 7. 1945	č. p. 191 Valdické Předměstí	
M. Chaberová	27. 8. 1945	č. p. 86 Staré Město	
E. Chvalovská	10. 9. 1945	č. p. 3 Staré Město	Návrat z KT
M. Chrtková	20. 9. 1945	č. p. 3 Staré Město	
J. Jeník	10. 9. 1945	č. p. 104 Staré Město	
S. Hnídek	8. 10. 1945	č. p. 86 Staré Město	
V. Nezkusil	8. 10. 1945	č. p. 93 Staré Město	
J. Nožička	8. 10. 1945	č. p. 93 Staré Město	
A. Falgová	8. 10. 1945	č. p. 138 Valdické Předměstí	
O. Veselý	14. 11. 1945	č. p. 86 Staré Město	
V. Podávka	14. 11. 1945	č. p. 3 Staré Město	
M. Marková	14. 11. 1945	č. p. 105 Staré Město	
J. Pražák	3. 12. 1945	č. p. 138 Valdické Předměstí	
Firma Bařa	3. 12. 1945	č. p. 74 Staré Město	
J. Dudek	4. 9. 1946	č. p. 103 Staré Město	
V. Valenta	1946	č. p. 44 Valdické Předměstí	
M. Krásný	1947	č. p. 44 Valdické Předměstí	
J. Kohl	1947	č. p. 44 Valdické Předměstí	

V. Hüschová	1947	č. p. 44 Valdické Předměstí	
O. Grünwaldová	1945	č. p. 6 Valdické Předměstí	Návrat z KT

*Příloha č. 49:* Poválečné nakládání s židovskými nemovitostmi. Evidence pronájmů bytů v bývalých židovských domech.

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1944 - 1945*, kn. č. 318, inv. č. 878. Neustránkováno.

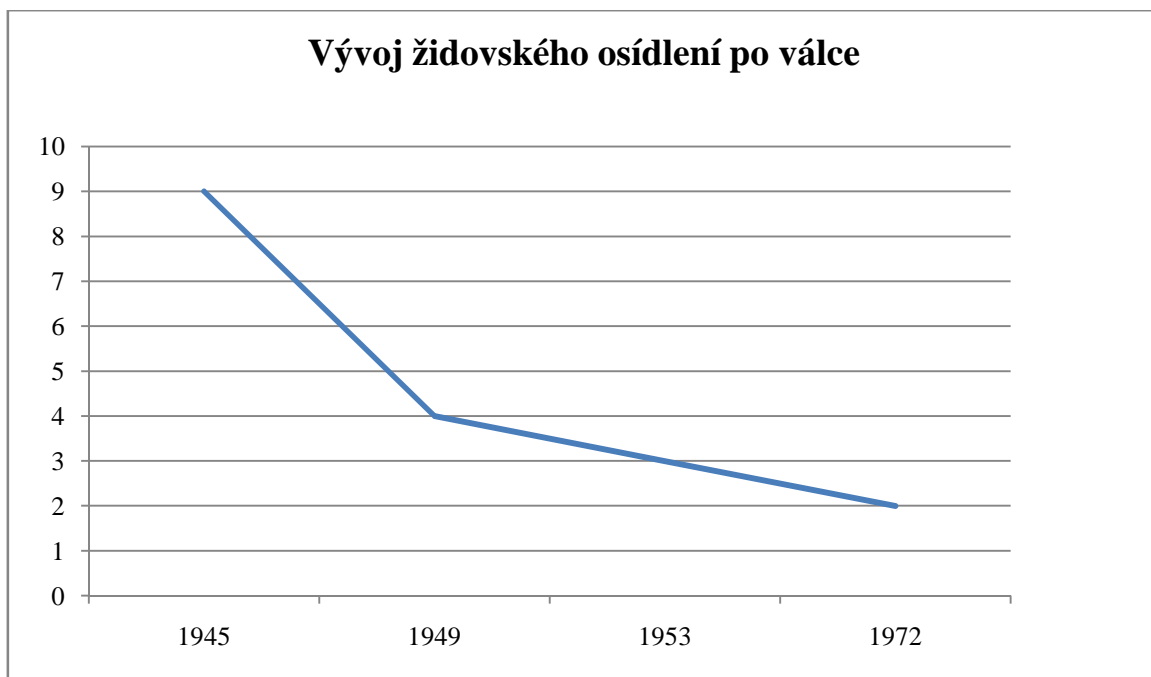
SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1946, 1947*, neuspořádáno.

Jméno	Odchod z Jičína	Poznámka
Herta Guthová	v září 1945	
Bedřich Ornstein	emigrace v roce 1949	
Olga Orsteinová	† 7. 5. 1947	
Marie Picková	† 7. 2. 1946	
Hynek Polák	† 24. 12. 1956	
Olga Skutecká		v roce 1972 má trvalý pobyt v Jičíně
Marie Janatová		v roce 1972 má trvalý pobyt v Jičíně
Emilie Chvalovská	v listopadu 1945	
Přemek Neumann	v roce 1953	

*Příloha č. 50:* Tabulka poskytuje přehled židů, kteří se v letech 1945 – 1956 odstěhovali z Jičína

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.



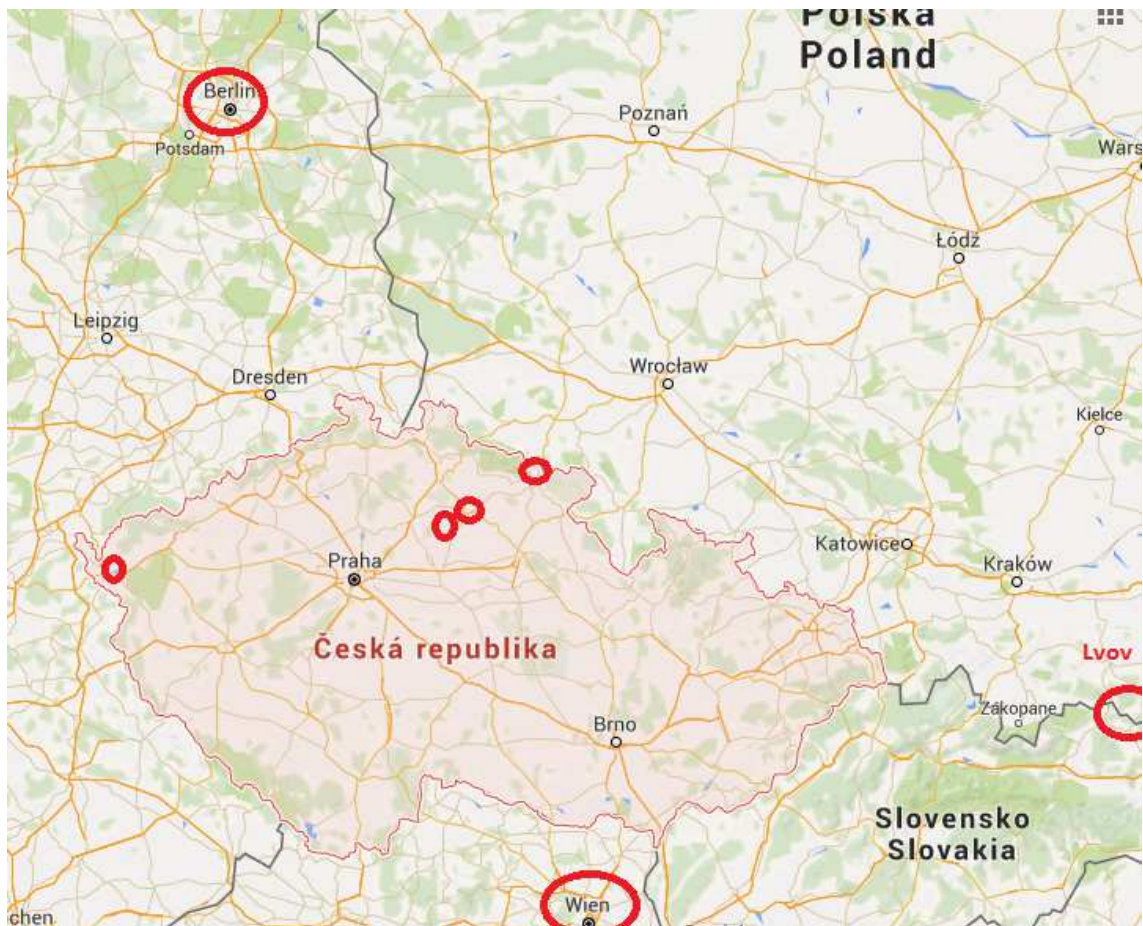
*Příloha č. 51: Početní vývoj židovského obyvatelstva po válce*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Zápisy ze schůzí městské rady 1946, 1947*, neuspořádáno.

SOkA Jičín, fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Jičín, *Historicko – dokumentační materiály*, kt. č. 16, inv. č. 157, 161, 163, 164, 167, 172.



*Příloha č. 52:* Na mapce jsou vyznačeny lokality, odkud do Jičína přicházeli židovští imigranti v letech 1938 – 1939

Zdroj mapy:

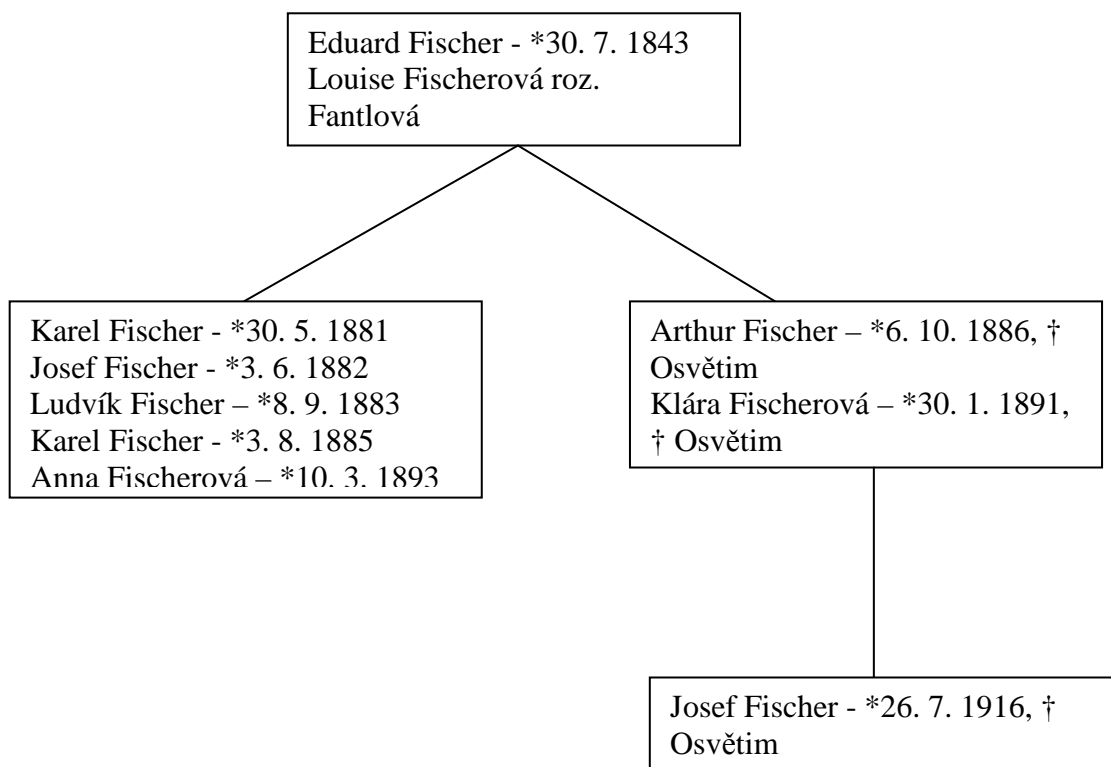
Mapy. cz [online], [cit. dne 12. 11. 2015], dostupné z:

<https://mapy.cz/zakladni?x=17.4657762&y=46.5638486&z=6>.

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Normálie, obecní statistika*, kt. č. 1239, inv. č. 2302.





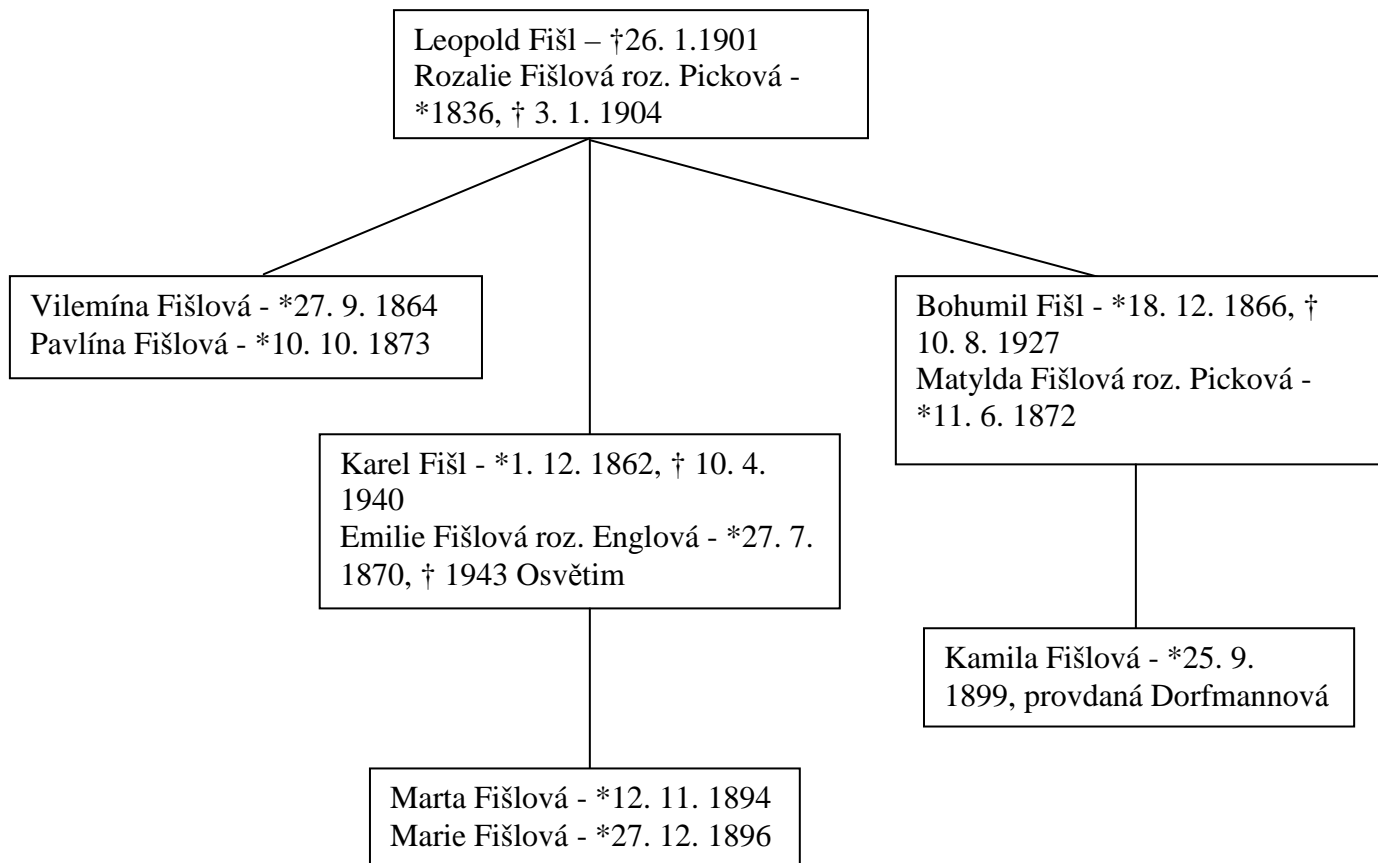
*Příloha č. 53: Genealogický rozrod rodiny Fischerových.*

Zdroj:

NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, fol. 203, 207, 217, 271, 233, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line:

<http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.

SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.



*Příloha č. 54: Genealogický rozrod rodiny Fišlových*

Zdroj:

NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, fol. 7, 31, 49, 57, 295, 299, 289, 303, 307, 319, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line:

<http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/908>.

SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Evidenční karty obyvatel*, neuspořádáno.

<b>Datum narození</b>	<b>Jméno</b>	<b>Otec</b>	<b>Matka</b>	<b>Kmotr</b>	<b>Obřízka</b>	<b>Porodní bába</b>
11. 8. 1915, Železnice	Josef	Kiwa Lindner ze Stanislavi v Polsku	Růžena	Abiš Keru	Arom Krakenstein	Eliška Horníková, Železnice
10. 11. 1915, Jičín, Židovská 100	Mala	Heřman Schleifer, rolník z Vispor v Haliči	Malvína	Bohumír Polesy	Šalomoun Grünberger	Albína Šmejvová, Jičín
28. 11. 1915, Dolní Rokytnice	Michal	Mojžíš Schnapp (uprchlík z Černovic - Bukovina)	Anna	Bohumír Polesy, Eduard Fischer		Vilemína Müllerová
15. 7. 1916, Železnice	Erna	Markus Schülz	Debora	Bohumil Fischl, Jakub Mautner		Alžběta Horníková
16. 8. 1916, Sobotka (Plhov)	Jetta	Nachman Weber (uprchlík z Kolomyje)	Chaje	Herset a Jeti Pernerovi		
14. 11. 1916 Sobotka	Adolf	Isidor Mühlstein (uprchlík z Kostatic, Bukovina)	Tina	Perle Zimmer	A. Weinbach	Marie Radková, Sobotka
26. 4. 1917 Valdice	Cipre Scheine	Šalomoun Baunwoll (Tarnov, Halič)		M. Pick	S. Grünberger	Kovářová
24. 6. 1917 Železnice	Israel	Šalomoun Stark (vojín v poli)	Gema	D. Hersch (učitel, uprchlík)	David Hersch ze Zablatow (Halič)	
19. 9. 1917 Valdice	Mojžíš	Schmerl Zeiger	Chava	S. Zeiger, Sanaw Zeigerová	D. Grüss z Roztokol	Kovářová
21. 10. 1917 Přední Ždárnice	Osčas	David Sperber z Dubislavce (okr. Kolomyje)	Regina	E. Sperber z Čeruovic, Daniel Menczet	D. Grüss z Roztokol	
6. 4. 1918 Nová Paka	Mojžíš	Šalomoun Bittmann	Eva	Wolf Stauk z Černovic	Mojžíš Koppelman z Černovic	Feige Bittmannová (uprchlík)
27. 10. 1916 Kumburský Újezd	Samuel	Rabli Kath (Kolomyje)	Achaj	Dodatečný zápis z roku 1930		

*Príloha č. 55: Soupis narozených haličských židů v letech 1915 – 1918*

Zdroj: NA, BHMA, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, fol. 323 - 326, Židovská náboženská obec Jičín.



*Příloha č. 56: Orientační lokalizace měst, odkud haličští a bukoviňští židé nejčastěji do Jičína v letech 1915 – 1918 přicházeli*

Zdroj mapy:

Mapy. cz [online], [cit. dne 19. 11. 2015], dostupné z:

<https://mapy.cz/zakladni?x=17.4657762&y=46.5638486&z=6>.

Zdroj:

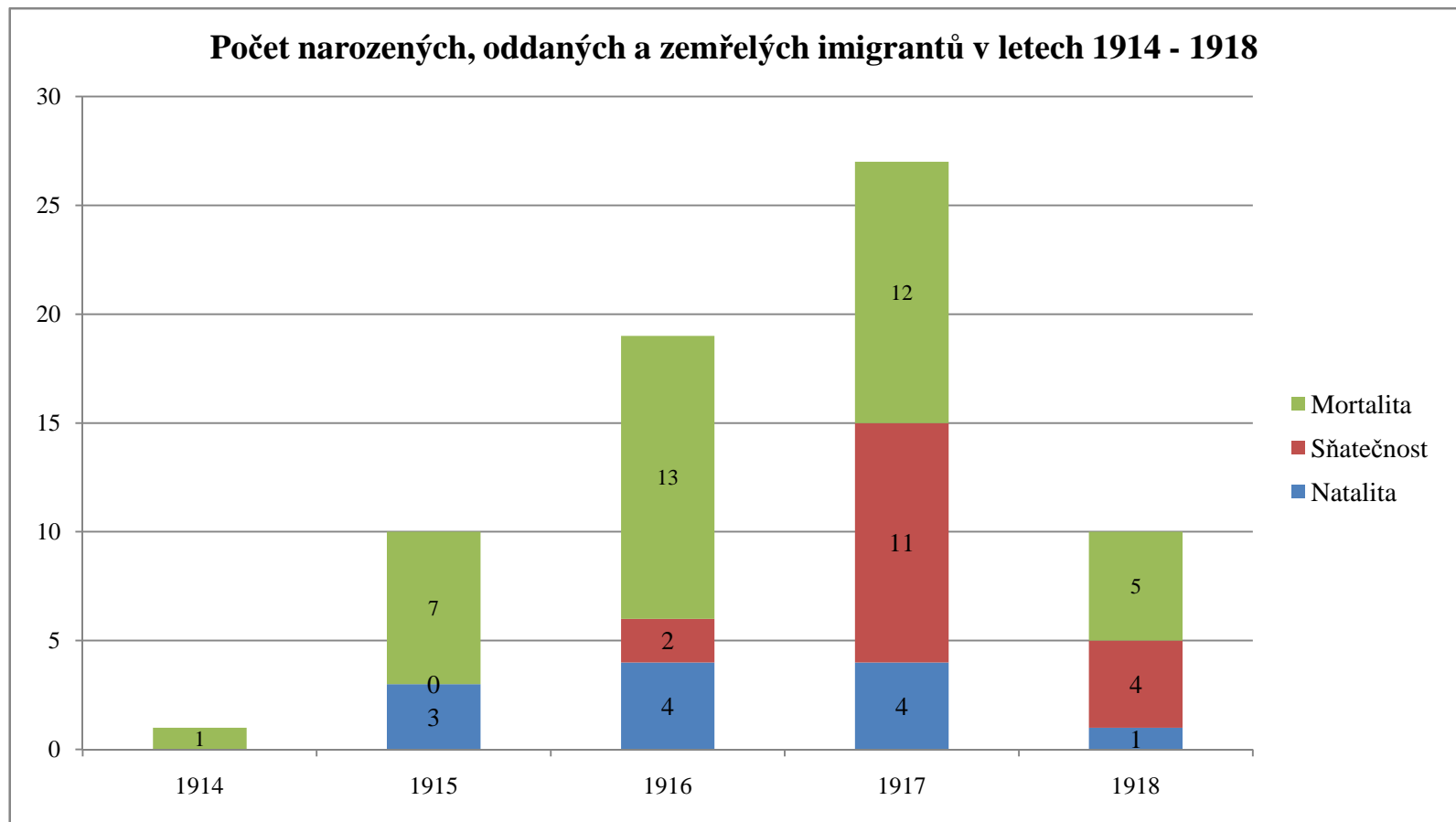
NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, fol. 323 - 326, Židovská náboženská obec Jičín.

NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 129 – 134, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line:

<http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 207 – 236, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line:

<http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.



*Příloha č. 57:* Graf syntetizuje demografické aspekty spjaté s pobytem haličských židů v jičínském okrese v letech 1914 - 1918

Zdroj:

NA, BHMa, *Matrika narozených 1849 – 1937*, kn.č. 682, inv. č. 682, fol. 323 - 326, Židovská náboženská obec Jičín.

NA, BHMa, *Matrika oddaných 1849 – 1936*, kn. č. 684, inv. č. 684, fol. 129 – 134, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/910>.

NA, BHMa, *Matrika zemřelých 1849 – 1941*, kn. č. 687, inv. č. 687, fol. 207 – 236, Židovská náboženská obec Jičín. Přístupné on-line: <http://www.badatelna.eu/fond/1073/zaznam/913>.

## Vedlejší linie příloh

Dílny bytových tkanin,  
záclony, závěsy,  
koberce tkané  
i vázané, látky  
potahové

**A. FISCHER**  
a k a d. m a l í ř.

Telefon 121. Jičín 492.

*Obrázek č. 1:* Reklamní upoutávka na firmu s bytovými textiliemi Arthura Fischera

Zdroj:

*Katalog II. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně.* Jičín: Redakční kruh výstavní správy, 1937.



*Obrázek č. 2: Pohled na továrnu Arthura Fischera v ulici Kryštofa Haranta (konec dvacátých let)*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1929*, kt. č. 178, inv. č. 808.



*Obrázek č. 3: Interiér obytné části Fischerovy továrny (konec dvacátých let)*

Zdroj: SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1929*, kt. č. 178, inv. č. 808.





*Obrázek č. 4: Technické vybavení (tkalcovský stroj) Fischerovy továrny*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1929*, kt. č. 178, inv. č. 808.



*Obrázek č. 5: Gobelín pocházející z továrny Arthura Fischera*

Zdroj: Osobní archiv rodiny Richterových

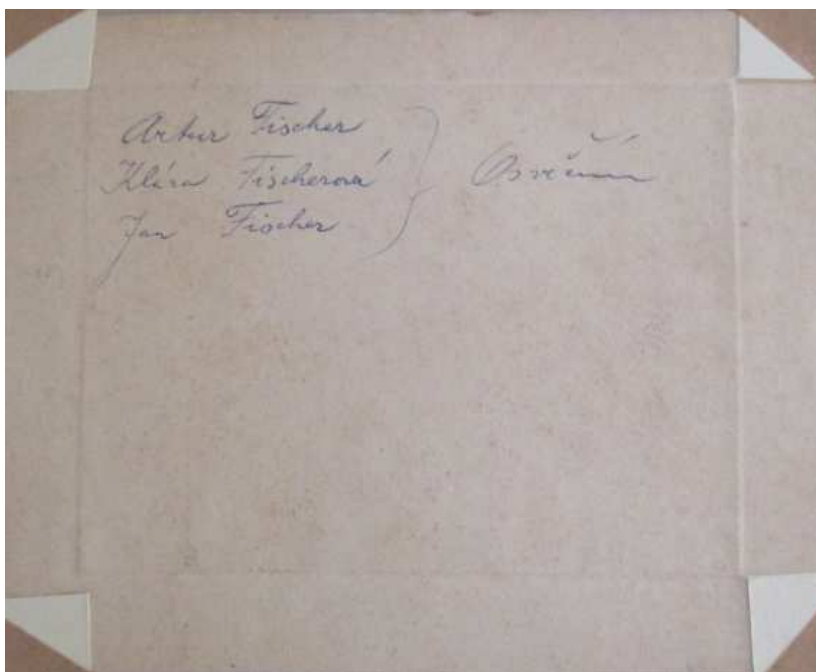




*Obrázek č. 6:* Neznámý název. Kresba od Arthura Fischera s motivem Valdické brány, kostela sv. Jakuba a části Valdštejnského náměstí

Zdroj:

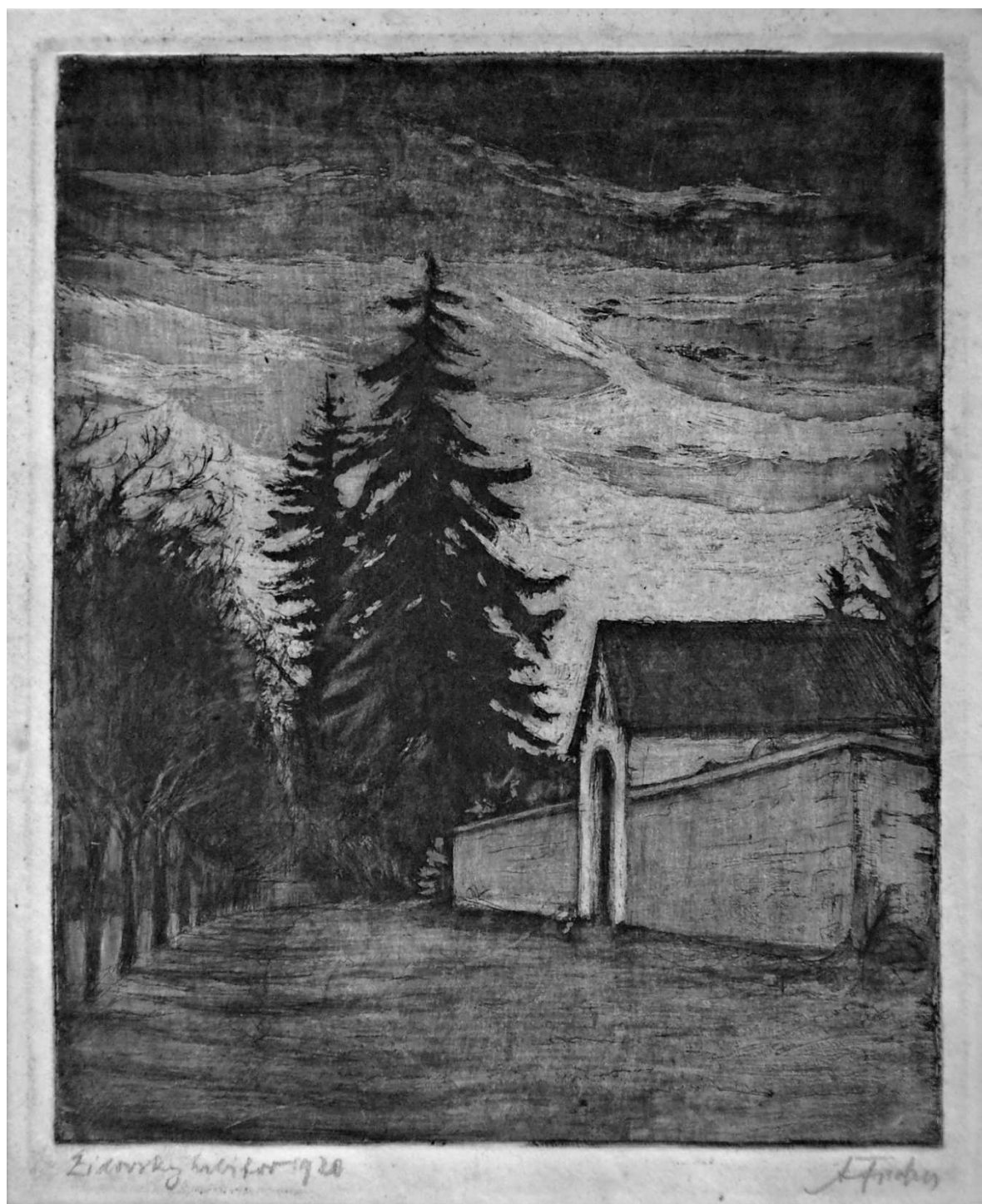
Osobní archiv Tomáše Flory



*Obrázek č. 7:* Zadní strana kresby, na kterou neznámou rukou byly dopsány životní osudy Fischerovy rodiny

Zdroj:

Osobní archiv Tomáše Flory



*Obrázek č. 8: Fischerova kresba z roku 1926 zachycující okolí židovského hřbitova v Sedlčákách. Uhel*

Zdroj:

Osobní archiv Petra Volfa



*Obrázek č. 9:* Obraz Arthura Fischera s názvem Kráčející muž. Olej na plátně

Zdroj:

Osobní archiv rodiny Richterových

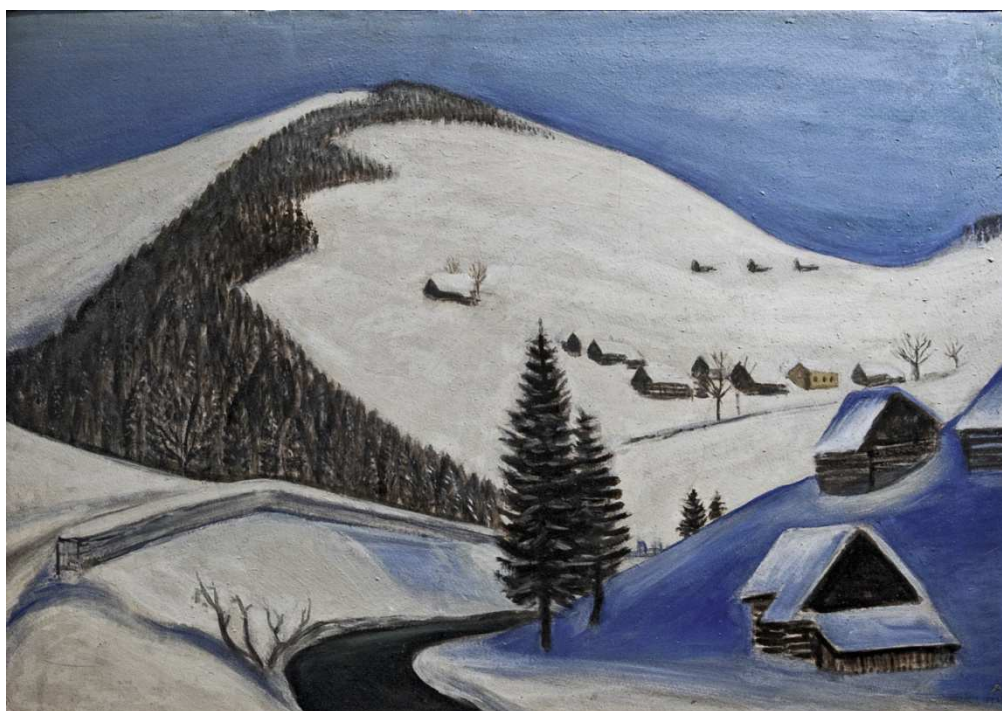




*Obrázek č. 10: Autoportrét Arthura Fischera*

Zdroj:

Osobní archiv rodiny Richterových



*Obrázek č. 11: Obraz Arthura Fischera s neznámým názvem*

Zdroj:

Ze sbírek Městského muzea v Lomnici nad Popelkou



*Obrázek č. 12:* Ukazovátko na Tóru (hebr. jad) z pozůstalosti Arthura Fischera

Zdroj:

Ze sbírek Městského muzea v Lomnici nad Popelkou



*Obrázek č. 13:* Modlitební koberček vyrobený v továrně Arthura Fischera

Zdroj:

Osobní archiv rodiny Richterových



*Obrázek č. 14: Exteriér jičínské synagogy v roce 1942*

Zdroj:

Ze sbírek Fotoarchivu Židovského muzea v Praze



*Obrázek č. 15: Interiér jičínské synagogy v roce 1942*

Zdroj:

Ze sbírek Fotoarchivu Židovského muzea v Praze

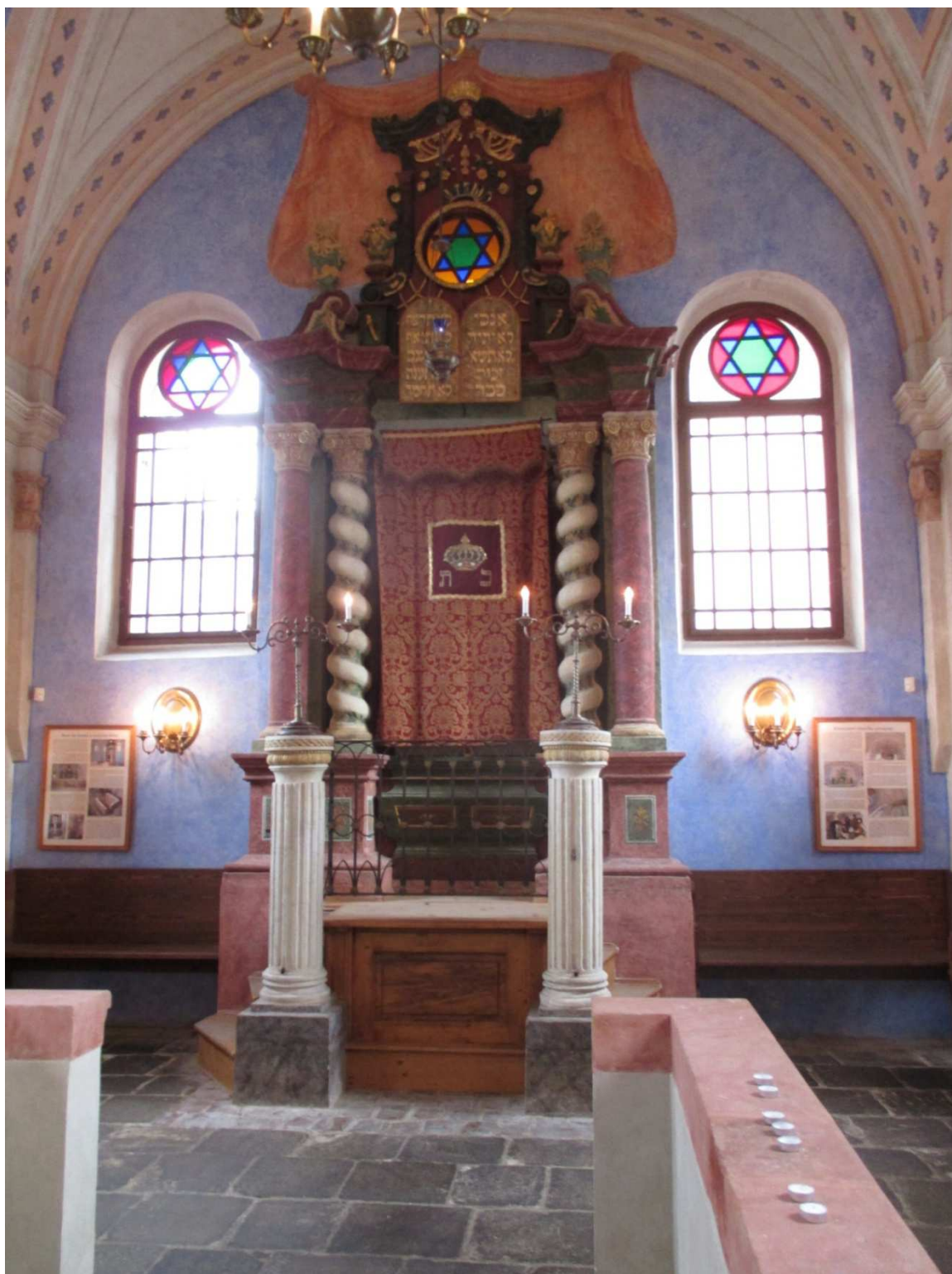


*Obrázek č. 16: Interiér synagogy v roce 2002*

Zdroj:

Osobní archiv Petra Uličného





*Obrázek č. 17: Pohled na svatostánek jičínské synagogy z dámské galerie*

Zdroj:

Osobní archiv autorky (foto z roku 2016)



*Obrázek č. 18:* Dodnes dochovaný původní mechanismus na otevírání oken v jičínské synagoze

Zdroj:

Osobní archiv autorky (foto z roku 2016)



*Obrázek č. 19: Rekonstrukce předpokládané podoby synagogálního řečiště (hebr. bima) za použití nalezených částí polychromovaného parapetu z roku 2004*

Zdroj:

Osobní archiv autorky (foto z roku 2016)



*Obrázek č. 20: Vstup vedoucí do synagogální genízy a na dámskou galerii*

Zdroj:

Osobní archiv autorky (foto z roku 2016)





*Obrázek č. 21:* Pohled z dámské galerie na svatostánek synagogy. Unikátem dámské galerie jsou původní výklopné skříňky určené pro uložení modlitebních knih a dalších předmětů potřebných k modlitbě.

Zdroj:

Osobní archiv autorky (foto z roku 2016)



*Obrázek č. 22:* Zrestaurované desky desatera nacházející se v horní části svatostánku

Zdroj:

Osobní archiv autorky (foto z roku 2016)



Obrázek č. 23: Reklamní upoutávka na velkoobchod s plodinami a moukou Karla Fišla

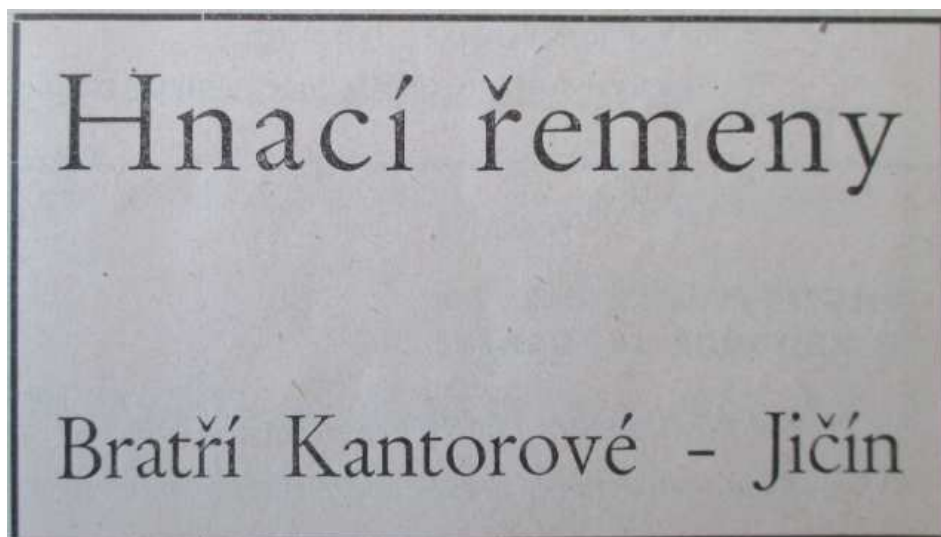
Zdroj: *Z Prahy do Jičína a Prachovských skal*. Jičín: Cizinecká komise, 1912.



Obrázek č. 24: Reklamní upoutávka na obchod s galanterií Karla Hahna

Zdroj:

*Katalog I. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně*. Jičín: Spolek pro pořádání výstavního trhu, 1933.



Obrázek č. 25: Reklama na továrnu patřící rodině Kantorových a specializující se na zpracování kůží a výrobu hnacích řemenů.

Zdroj:

*Katalog II. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně.* Jičín: Redakční kruh výstavní správy, 1937.

**Doporučujeme**  
likérové speciality:

**Tajemství Prachovských skal**  
nejjemnější bylinný destilát.  
Velmi praktické na cesty ve vkusných kapsních lahvičkách.

**Valdštyňská starka**  
speciální žaludeční likér.

\*  
Výhradní výrobce:  
**B. KAREISE SYN**  
tovární výc. likérových specialit - velkoobchod vínem a ovoc. šťavami  
**V JIČÍNĚ.**  
Telefon 68

Obrázek č. 26: Reklama na továrnu a prodejnu likérů bratrů Kareisových

Zdroj:

*Hostinské živnosti na Jičínsku (Ve službách cestovního ruchu).* Jičín: Společenstvo výčepních a hostinských v Jičíně, 1939.



Obrázek č. 27: Reklamní upoutávka na obchod s kůžemi a řemeny Julia Hermanna

Zdroj:

Informační průvodce města Jičína. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 29.



Obrázek č. 28: Reklama obchodu s galanterií a koberci Jindřicha Mautnera

Zdroj:

Katalog I. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně. Jičín: Spolek pro pořádání výstavního trhu, 1933.



**Pozor! Pozor!**

**Sklenářství,**  
 sklad obrazů a zrcadel,  
 rámování obrazů a prodej  
 tabulového skla.

—

*Pánům truhlářům  
 výhodné levné ceny!*

Zasklívání oken za ceny  
 nejlevnější.

—

**R. NEUMANN**  
 v Jičíně, Havlíčkova ulice,  
 proti Hospodářské záložně.

Obrázek č. 29: Reklama na sklenářské služby Rudolfa Neumanna

Zdroj:

Okresní věstník, roč. 26, 1924, č. 1 – 2, 10. 1.

**Upozornění v pravý čas !!**

Nežli si koupíte obuv, prohlédněte si ve  
 svém vlast. zájmu výkl. skříně skladu

**MNICHOVHRADIŠŤSKÉ  
 TOVÁRNA NA OBUV**

==== v Jičíně, za bránou. ====

**Novinka!** Mnichovohradištská obuv  
 ručně količkovaná.

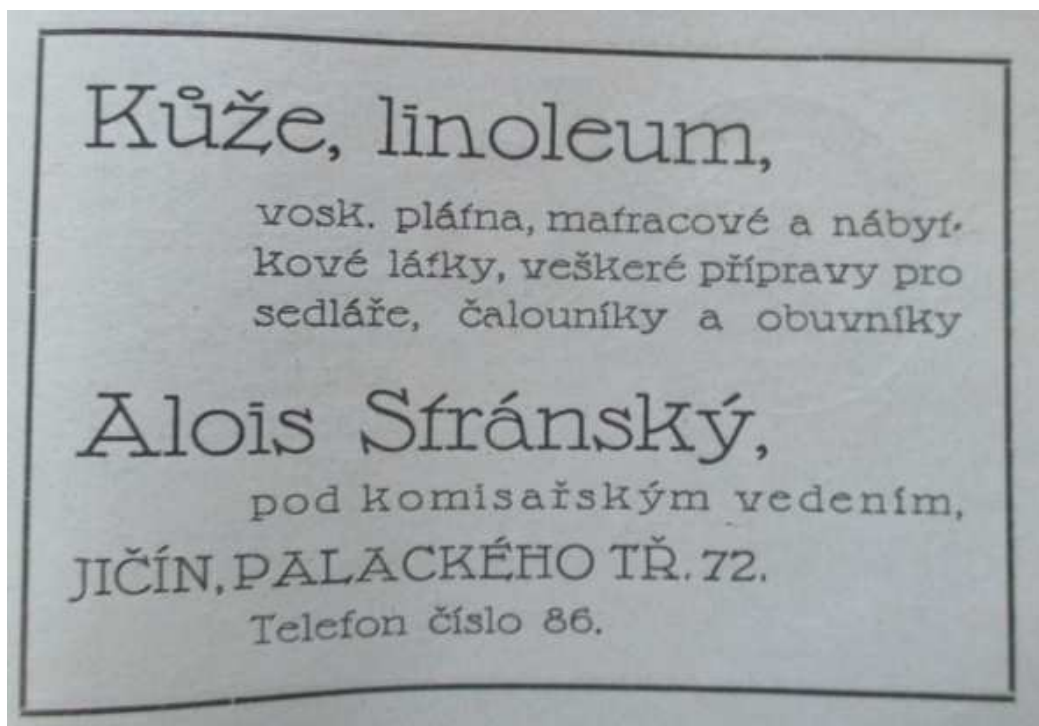
**A. ORNSTEIN v Jičíně (za bránou.)**

Obrázek č. 30: Reklama na obchod s obuví Anny Ornsteinové

Zdroj:

Okresní věstník, roč. 24, 1922, č. 25 - 26, 10. 1.





Obrázek ř. 31: Reklamní upoutávka na obchod s kůžemi Aloise Stránského z roku 1940. Firma v té době byla již pod správou árijského komisaře, jak je z plakátu patrné.  
Zdroj:

*Adresář města Jičína XIV.* Jičín: Město Jičín, 1940.



Obrázek ř. 32: Předválečná reklama na obchod Aloise Stránského

Zdroj:

*Katalog I. výstavního trhu "Českého ráje" v Jičíně.* Jičín: Spolek pro pořádání výstavního trhu, 1933.



*Obrázek č. 33:* Upoutávka na obchod s obuví Emila Lustiga

Zdroj:

Okresní věstník, roč. 24, 1922, č. 25 - 26, 10. 1.



*Obrázek č. 34:* Reklama na obchod se suknem Otty Goliatha

Zdroj:

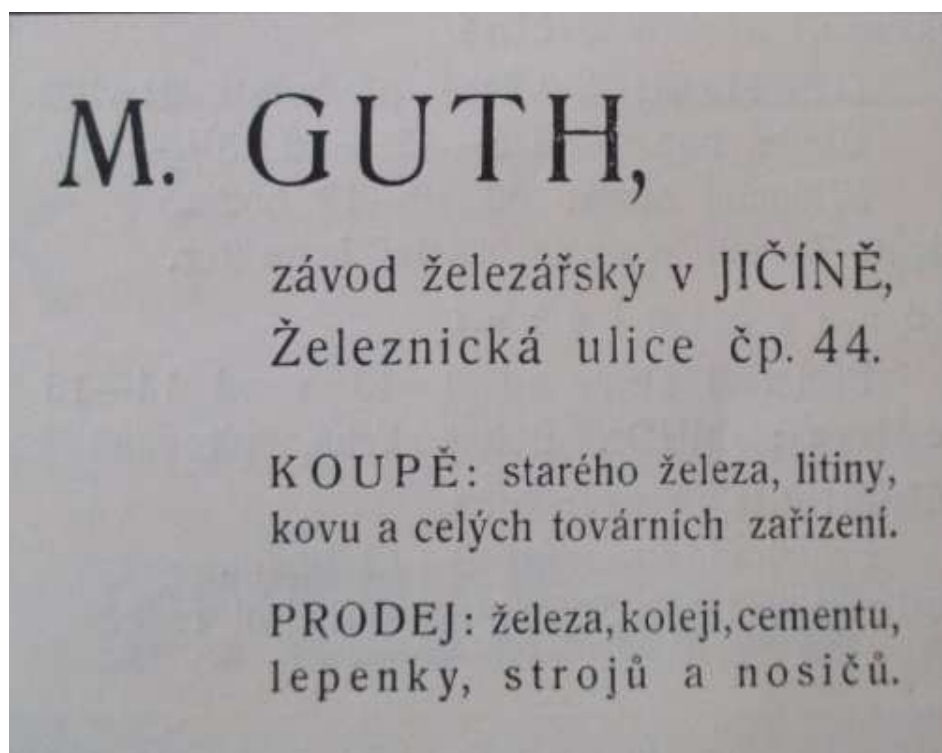
Hlas našeho venkova, roč. 13, 1932, č. 5.



Obrázek č. 35: Reklama na obchod s módním zbožím Alexe Janowitze

Zdroj:

Okresní věstník, roč. 26, 1924, č. 1 – 2, 10. 1.



Obrázek č. 36: Reklama na železářský závod Marty Guthové

Zdroj:

Informační průvodce města Jičína. Jičín: T. P. Holinka, 1933, s. 39.



*Obrázek č. 37: Dům č. p. 3 na Valdštejnově náměstí patřící rodině Goliathových, počátek 20. století (blíže nedatováno)*

*Zdroj:*

*Ze sbírek fotografií Regionálního muzea a galerie v Jičíně*





Obrázek č. 38: Dům č. p. 33 na Valdštejnově náměstí. Ve dvacátých letech zde měl obchod Alexander Janowitz.

Zdroj:

MENCL, Jaroslav. *Historická topografie města Jičína: Část I.*, s. 220.



Obrázek č. 39: Proces bourání domu č. p. 6 Žižkovo náměstí patřícího rodině Steinerových (dříve rodině Kantorových). V roce 1938 byl na tomtéž místě postaven nový obchodní a rodinný dům.

Zdroj: SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1938*, kt. č. 190, inv. č. 816.



*Obrázek č. 40: Dům č. p. 6 Žižkovo náměstí rodiny Steinerových před demolicí (počátek třicátých let)*

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1938*, kt. č. 190, inv. č. 816.



*Obrázek č. 41: Dům č. p. 93 na Valdštejnově náměstí patřící rodině Hahnových (třicátá léta). Zdroj: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1932*, kt. č. 181, inv. č. 810.*



*Obrázek č. 42: Nedatovaná kresba skladiště firmy Marty Guthové.*

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1925*, kt. č. 174, inv. č. 803.



*Obrázek č. 43: Novostavba č. p. 6 na Žižkově náměstí patřící rodině Steinerových (z roku 1938)*

Zdroj: SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1938*, kt. č. 190, inv. č. 816.





Obrázek č. 44: Obchod Julia Hermann v č. p. 7 na Žižkově náměstí (počátek třicátých let)

Zdroj:

HORÁKOVÁ, Hana. *Ulicemi Jičína*. Jičín: Okresní muzeum a galerie v Jičíně, 1993.

**KAREL FIŠL V JIČÍNĚ.**  
OBCHOD MOUKOU, PLODINAMI A SUŠENÝM OVOCEM.

V JIČÍNĚ, dne 14<sup>ho</sup> června 1921

Pan Josef Duška v Libčovicích

Laskavě udělenou zakázku vyřídil jsem co nejlépe a podávám Vám zároveň účet, jehož obnos  
Kor. 3482.80 hal. splatný beze srážky

mně laskavě po obdržení zboží franko zůstatí račte.  
Bude mne těšiti, použijete-li brzy zase služeb mých a znamení

**ÚČET**

za zboží, které Vám na Váš ct. rozkaz, účt. a nebezpečí dráhou do stanice Jičína odesláno bylo.

Znamení	Pytlů	Hrubá váha kg	Tara kg	Čistá váha	Splatno a žalovatelné v Jičíně franko a za hotové.	Cena za 100kg	Kor. měny K h
	2	100		ja		460	460--
	1	75	1	74	Kušovice	340	251.60
	1	Sander		50 k	pytel sádla amerického	24	1200--
	1	ledna		25	Pererid □ k	23	575--
	1	"		30	mýdla 1/8 ovalon	1560	468--
	2	150	2	148	Kušovice	340	503.20
					2 pytle	250	15--
						<b>3482.80</b>	

Prilozeny vice: 1 pytel Kušovice, 1 " jahel

račte laskavě odvezlati p. Maruškově

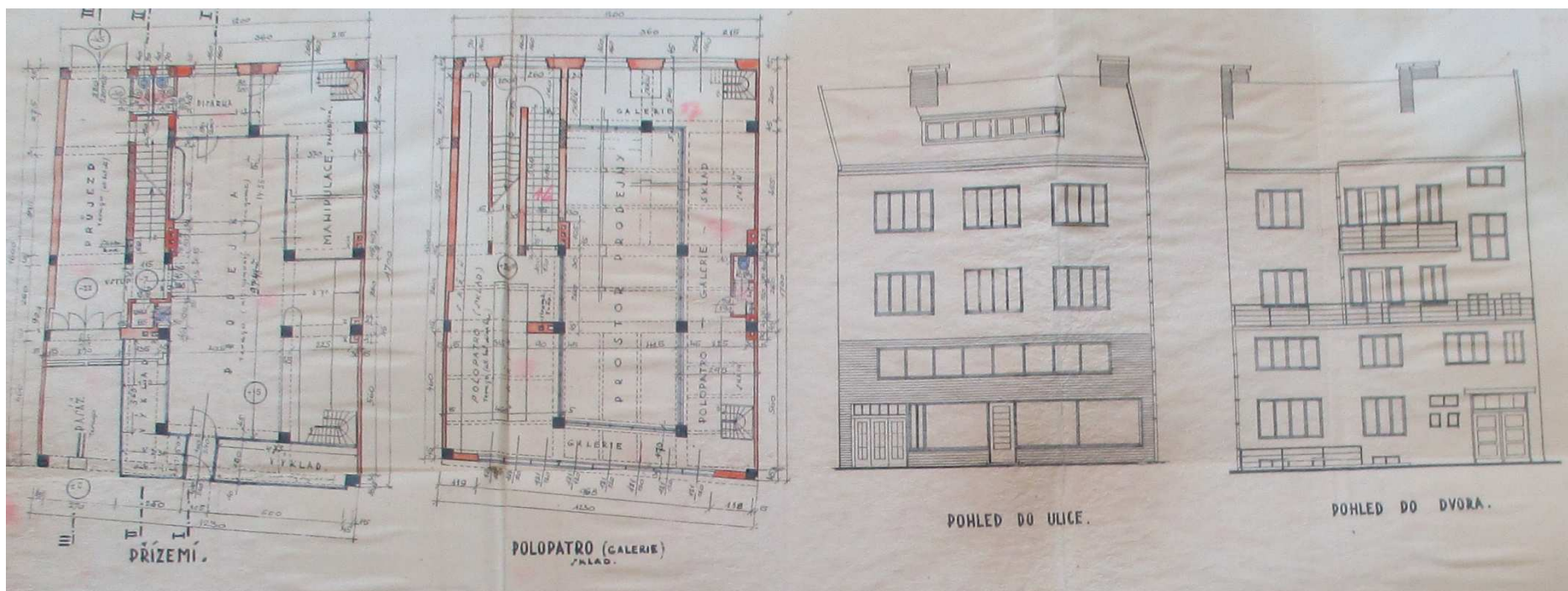
14/6/1921

Karel Fišl

Obrázek č. 45: Obchodní účet firmy Karel Fišl v Jičíně adresovaný Josefu Duškovi

Zdroj: Přístupné on-line: [http://www.mince.sbiram.cz/986.cz\\_jicin-hlavickovy-ucet-dirny-karel-fisl-1921.html](http://www.mince.sbiram.cz/986.cz_jicin-hlavickovy-ucet-dirny-karel-fisl-1921.html), [cit. dne 17. 1. 2016].

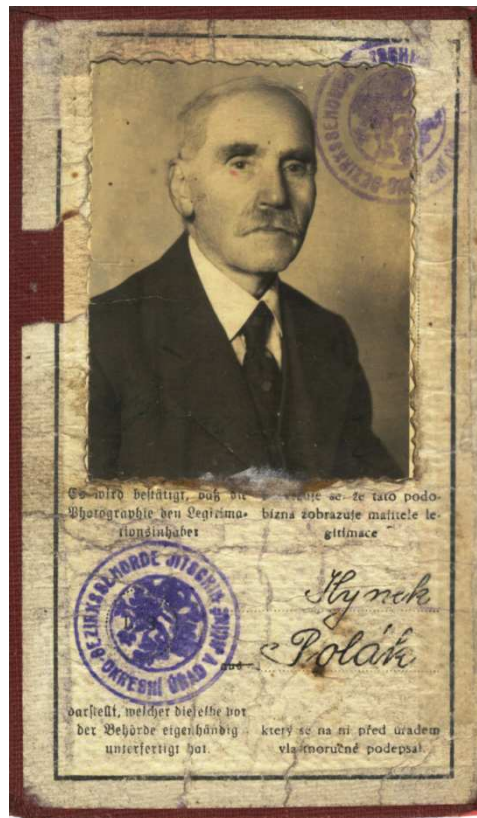




Obrázek č. 46: Výřez části stavebního plánu domu č. p. 6 na Žižkově náměstí

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Berní správa Jičín, *Otto, Max, Růžena a Irma Steinerovi* – Žižkovo náměstí č. p. 6, kt. č. 173, inv. č. 436.



Obrázek č. 47: Úvodní strana protektorátní občanské legitimace Hynka Poláka

Zdroj:

PT, Osobní písemnosti vězňů, *Všeobecná občanská legitimace*, inv. č. 8094.



Obrázek č. 48: Fotografie ze sjezdu abiturientů jičínského gymnázia z roku 1932.

MUDr. Arnošt Lustig je na fotografii označen elipsou červené barvy.

Zdroj: SOKA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Fota učitelů a žáků z různých let*, kn. č. 21, inv. č. 959.



*Obrázek č. 49: Fotografie MUDr. Arnošta Lustiga při zahajovacím projevu před chatou Klubu československých turistů v roce 1933*

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Fotografie, pohlednice*, kt. č. 5, inv. č. 80.



*Obrázek č. 50: Portrét Arnoštky Goliathové (nedatováno)*

Zdroj: Osobní archiv rodiny Krylových



*Obrázek č. 51: Portrét Emilie Chvalovské roz. Goliathové (nedatováno)*

Zdroj: Osobní archiv rodiny Krylových





*Obrázek č. 52:* Fotografie rodiny Goliathových (mezi léty 1931 – 1932). Stojící zleva nahoře: Anežka Goliathová roz. Tomášová, František Goliath, kap. pěchoty Josef Chvalovský, Emílie Chvalovská roz. Goliathová. Sedící zleva dole: JUDr. Karel Goliath, Arnoštka Goliathová, Otto Goliath. Stojící vpředu: Naďa Chvalovská.



*Obrázek č. 53:* Portrét Karla Goliatha (konec třicátých let)  
Zdroj: Osobní archiv rodiny Krylových



*Obrázek č. 54:* Portrét Františka Goliatha (nedatováno)  
Zdroj: Osobní archiv rodiny Krylových



*Obrázek č. 55: Otto Goliath při práci (nedatováno)*

Zdroj:

Osobní archiv rodiny Krylových



*Obrázek č. 56: Portréty Karla Goliatha pořízené v rámci věznění na počátku 60. let 20. století*

Zdroj:

ABS, fond vyšetřovací spisy Ostrava, a. č. V-1450 Ostrava.



Obrázek č. 57: Portrét Arnošta Kareise z roku 1939

Zdroj:

*Hostinské živnosti na Jičínsku (Ve službách cestovního ruchu)*. Jičín: Společenstvo výčepních a hostinských v Jičíně, 1939, s. 27.



Obrázek č. 58: Fotografie pořízená během návštěvy senátora Emanuela Hrubého v Prachovských skalách (1933). MUDr. Arnošt Lustig stojí jako druhý zleva. Zdroj: SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, *Fotografie, pohlednice*, kt. č. 5, inv. č. 80.





Obrázek č. 59: Rodinná fotografie Hynka Poláka (počátek 20. století, před rokem 1907)

Zdroj:

Osobní archiv Evy Liškové roz. Polákové



Obrázek č. 60: Portrét rabína a učitele náboženství Bohumíra Polesyho

Zdroj:

MARTÍNEK, Antonín. *Dějiny Židů v Jičíně*. Praha: Židovské nakladatelství, 1934, s. 4.

# Z R C Á T K O

## Jičínský leták č. 4.

Vychází 1. a 15. každého měsíce.

15. ledna 1924.

Cena 1 čísla 60 hal.

Tovaryš Goliath,  
z hlouposti lidské městský radní, obchodník  
a ostuda jičínských komunistů,



jak sezelenal zlostí při svém vítězství  
nad Antonem Martínkem.

Obrázek č. 61: Karikaturní vyobrazení Otty Goliatha v časopise Zrcátko vydávaném prof. Antonínem Martínkem

Zdroj:

Martínek, Antonín. *Kdo sám cti nemá, jinému ji nedá*. Zrcátko. 1924, roč. 2, č. 4.





*Obrázek č. 62: Portrét Marie Šindelkové z roku 1923*

Zdroj:

NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 10580, sign. S2352/4 šindelka marie.



*Obrázek č. 63: Portrét Idy Šindelkové z roku 1924*

Zdroj:

NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 10580, sign. S2352/12 šindelka ida.



Obrázek č. 64: Rodinná fotografie Hynka Poláka (první zprava stojící) z dvacátých let

Zdroj:

Osobní archiv Evy Liškové roz. Polákové



Obrázek č. 65: Fotografie ze sjezdu abiturientů maturitního ročníku z roku 1868.

Jindřich Mautner (první zprava) je na fotografii označen barevnou elipsou.

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Lepařovo gymnázium Jičín, *Fota učitelů a žáků z různých let*, kt. č. 21, inv. č. 959.



ČESKOSLOVENSKÝ REPATRIAČNÍ ÚŘAD  
ЧЕХОСЛОВАЦКИЙ РЕПАТРИАЦИОННЫЙ ОРГАН  
CZECHOSLOVAK REPATRIATION OFFICE

Jméno a příjmení: *Polák Hyněk*  
Фамилия и имя:  
Family name:  
Den, místo narození: *3. 7. 1860 Vadrantý*  
Год, месяц, день и место рождения:  
Date, place and country of birth: *Chr. Čáslav*  
Povolání: *souborník*  
Занятие:  
Occupation: *podpír. list nezdař.*

Místo určení: *Praha I.*  
Место направления:  
Desired destination: *Malé nám. 1.*  
Vlastnoruční podpis:  
Подпись владельца:  
Signature of holder:

V  
B  
N

*Praha*

dne  
дня  
date

*16. X. 1945*




*Hyněk Polák*

Obrázek č. 66: Osvědčení o repatriaci Hynka Poláka

Zdroj:

PT, Osobní písemnosti vězňů, *Doklady Hynka Poláka s vězněním nesouvisející*, inv. č. 8096.



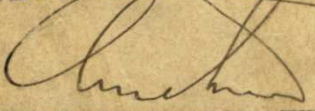
Číslo položky 45. C. k. 

C. 14.731.  
 Jak se jmenuje strana a kde bydlí: Hynek Polák,

Jaká jest živnost (změna), jež se opověděla: živnost obchodní dle § 38.  
obst. 1. ř. živ.

Místo, kde se živnost provozuje: Žitín, n. m. 3.

Den, kdy se živnost opověděla: 29/3 04.

Jakého kolku se k opovědi užilo: 44 Žitín 19 2/2 04.  
 c. k. místodržitelství rada: 

Potvrzení, že se živnost opověděla.

Obrázek č. 67: Živnostenský list z roku 1904 patřící Hynku Polákovi

Zdroj: PT, Osobní písemnosti vězňů, *Doklady Hynka Poláka s vězněním nesouvisející*, inv. č. 80.



ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

Země Čechy

Pol. okres: Jičín.

Číslo: 134/Pr.



# Domovský list

## Jičín

jměň město - obec \_\_\_\_\_

potvrzuje, že \_\_\_\_\_

Jméno a příjmení: \_\_\_\_\_

pan Hynek Polák

povolání: \_\_\_\_\_

byř. obchodník

den, měsíc a rok narození: \_\_\_\_\_

3. července 1860

místo narození: \_\_\_\_\_

Udčany

stav (svobodný-á, ženatý, vdaná) \_\_\_\_\_

vdovec

má v této obci právo domovské, jehož nabyt-á\*)

dne 1/9 1903 - ust. § 2 ř.z. č. 222 z 5/12 1896.

v \_\_\_\_\_

Jičíně

dne \_\_\_\_\_

22. dubna

1947.

H. Polák



[Signature]  
předseda místního Národního výboru.

Hynek Polák

Vlastnoruční podpis majitele domovského listu

\*) Důvody nabyvací: 1. Zrození (po otcí-matce). 2. Usnesení místního Národního výboru (datum a číslo). 3. Propůjčení definitivního místa služebního při veřejném úřadu (datum a číslo dekretu). 4. Provdání za příslušníka obce (jméno a příjmení).

A8096-4

Obrázek č. 68: Domovský list vystavený Hynku Polákovi v roce 1947

Zdroj:

PT, Osobní písemnosti vězňů, Doklady Hynka Poláka s vězněním nesouvisející, inv. č. 8096.

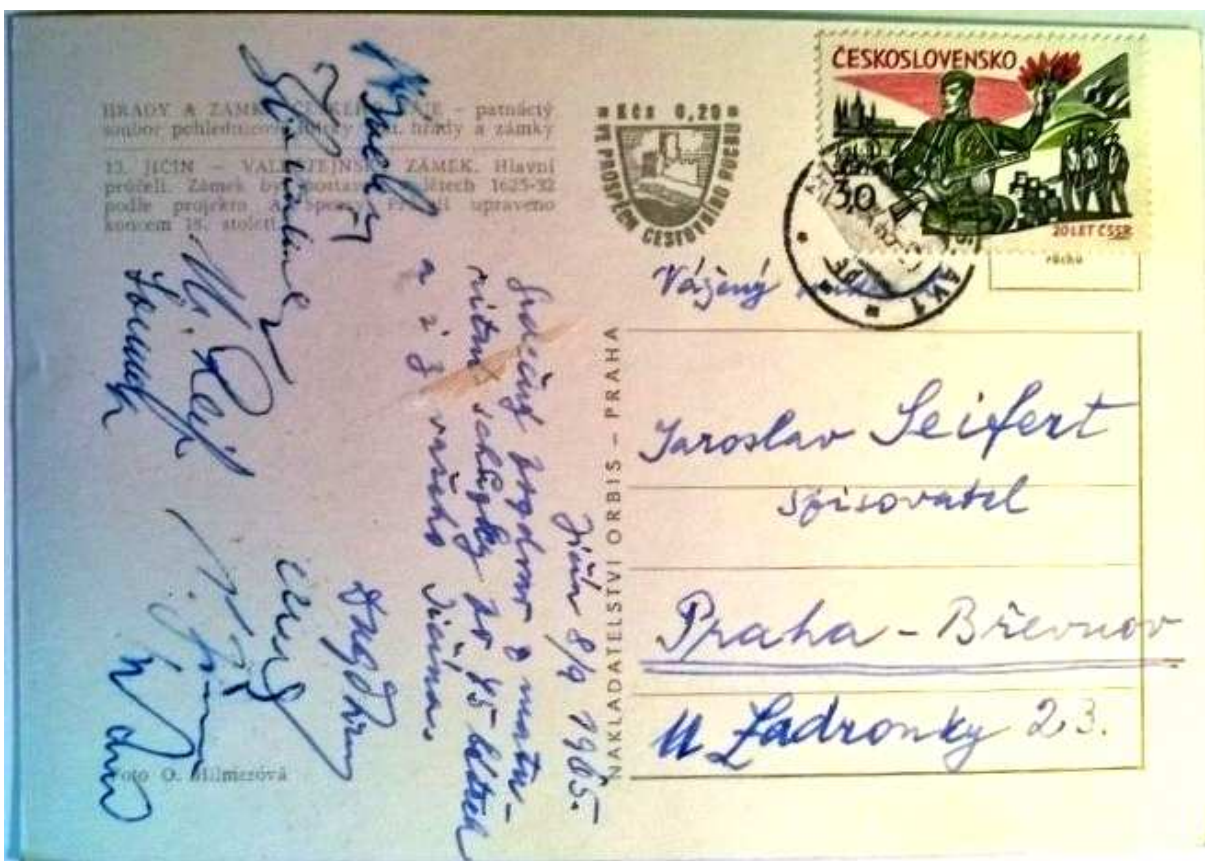




Obrázek č. 69: Titulní strana knihy Karla Goliatha – Gorovského *Zápisky ze stalinských koncentráků*. Kniha byla vydána posmrtně v nakladatelství Index v Kolíně nad Rýnem.

Zdroj:

Přístupné on-line: <http://www.databazeknih.cz/knihy/zapisky-ze-stalinskych-koncentraku-272400>, [cit. dne 17. 1. 2016].



Obrázek č. 70: Pohlednice s průčelím Valdštejnského zámku od Karla Goliatha adresovaná spisovateli a jeho blízkému příteli Jaroslavu Seifertovi.

Zdroj:

Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Seifert Jaroslav, *Přijatá korespondence*.



Transkripce textu na pohlednici:

*Jičín 8/9 1965*

*Srdečný pozdrav z maturitní schůzky po 45 letech i z našeho Jičina.*

Podepsáno Karlem Goliathem a některými jeho bývalými gymnaziálními spolužáky



<p>חוק זכרון השואה והגבורה –                  תשי"ג 1953                  קובע בסעיף מס' 2:                  תפקידו של ירושם הוא לאסוף                  אל המולדת את זכרים של כל                  אלה מבני העם היהודי, שנפלו                  ונסרו את נפשם, נלחמו וכדו                  מאוים הנאצי ומקוריו, ולחיות                  שם וזכר להם, לקהילות,                  לארגונים ולמוסדות שנרדפו בגלל                  השתייכותם לקם היהודי.</p>	<p>DAS GESETZ ZUM ANDENKEN AN DIE MARTYRER UND HELDEN                  YAD VASHEM, 5713 – 1953 – ARTIKEL NR. 2 LEGT FEST:</p> <p>Es ist die Aufgabe von Yad Vashem, dokumentarisches Material in Israel über all die                  Juden zu sammeln, die ihr Leben im Kampf und im Aufstand gegen die Nazis und deren                  Helfer hingaben, und das Andenken an die Opfer zu bewahren, wie auch das der                  Gemeinden und Institutionen, die wegen ihrer Angehörigkeit zum jüdischen Volk                  verächtet wurden.</p>
	1. שם המשפחה * Familienname * <b>Hahn</b>
	2. השם הפרטי (שם לפני הנישואין) Vorname (bei Frauen auch Mädchenname) <b>Anna, geb. Mühlstein</b>
	3. תאריך הלידה Geburtsdatum <b>1.5.1904</b>
	4. מקום הלידה Geburtsort (Stadt, Land) <b>Most (Brüx), ČSR</b>
	5. שם האב Name des Vaters <b>Ernst Mühlstein</b>
6. שם האם Name der Mutter <b>Kamila Mühlstein, geb. Heister</b>	
7. שם בן או בת הזוג Name des Ehegatten (bei Frauen auch Mädchenname) <b>Viktor Hahn</b>	
8. מקום המגורים לפני המלחמה Wohnort vor dem Kriege <b>Jičín, ČSR</b>	
9. מקומות המגורים במלחמה Wohnorte während des Krieges <b>ab 13.1.43 Theresienstadt, 23.10.1944 Transport Et nach Auschwitz - Birkenau</b>	
10. נסיבות המוות (זמן, מקום, וכו') Umstände des Todes (Ort, Datum, etc.) <b>Wahrmordlich am 23.10.1944 Ghetto von Auschwitz</b>	
אני הח"מ Ich, der/die Unterzeichnete <b>Dr. Jan Mühlstein</b>	
הגר/ה ב (כתובת מלאה) wohnhaft in (volle Adresse) <b>H.-Hummel-Str. 18, D-82166 Gräfelfing</b>	
קירבה (מישפחתית או אחרת) Verwandtschaftsgrad/Freundschaft zum Verstorbenen <b>Nette</b>	
erkläre hiermit, dass ich diese Aussage wahrheitsgetreu und nach bestem Wissen erstattet habe. מצהיר/ה בזה כי עדות זו נכונה לפי מיטב ידיעותי.	
חתימה Unterschrift 	מקום ותאריך Ort, Datum <b>Gräfelfing, 4.4.1958</b>

**ונתתי להם בתי ובחומותי יד ושם... אשר לא יכרת**  
 Ihnen will ich in meinem Haus, in meinen Mauern Denkmal  
 und Namen geben, der nicht soll getilgt werden  
 Jesaja 56/5

\* נא לרשום את שמו של כל נספה על דף נפרד  
 \* Bitte den Namen eines jeden Umgekommenen auf einem separaten Gedenkblatt aufzuschreiben.

Obrázek č. 71: A page of testimony Anny Hahnové roz. Mühlsteinové – volně bychom to mohli přeložit jako stránku či list svědectví. Anna Hahnová byla do této kartotéky památníku hrdinů a obětí holocaustu Yad Vashem v Jeruzalémě zařazena na popud dr. Jana Mühlsteina.  
 Zdroj: Přístupné on-line:  
[http://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en&s\\_lastName=hahn&s\\_firstName=anna&s\\_place=jicin](http://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en&s_lastName=hahn&s_firstName=anna&s_place=jicin), [cit. dne 19. 1. 2016].





Obrázek č. 72: Letáčky s antisemitskými hesly, které byly v Jičíně hojně rozšiřovány v roce 1938

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1938, kt. č. 190, inv. č. 816.



*Obrázek č. 73: Fotografie ze Dne Národního sjednocení konaného dne 17. 5. 1936 v Jičíně*

*Zdroj:*

*SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1935, kt. č. 186, inv. č. 813.*



# Volební leták

Pracující lidé Jičína jsou opět povoláni, aby svými hlasovacími listky rozhodli, kdo jest schopen zastávat jejich zájmy na radnici. Naše skupina účastní se voleb vlastní kandidátkou pod jménem

## **Samostatná skupina dělnická,**

má číslo

začíná jmény:

**Linhart, Goliath, 2 Dvořák, Kendík,  
Kaplanová, Marks, Břicháček, Mečíř atd.**

Nej o tom pochyby, že důvěra chudých lidí, jež dosud vždy byla naší chloubou, i v těchto volbách bude nám prokázána v rozměru mnohem rozsáhlejším než jindy.

Co chceme? Co přinášíme? Co slibujeme? Nepotřebujeme slibů vykládati svého programu, neb již shora uvedená jména zaručují poctivé, opravdové a důsledné zastánce drobného lidu. Hájití chceme požadavky chudého lidu tímtež způsobem, jakým jsme to činili v minulém období, však mimo rámec politické strany. Nechceme být pochopy korupčních sekretářů, kteří provozují teror ve straně dle svých choutek, nechceme pracovat s těmi jednotlivci, kteří v Jičíně ještě ve straně komunistické zbyli -- jejich práce po celý rok co se osamostatnili se rovná nule

**naopak všemi silami bijeme se za čistotu a upřímnost dělnického hnutí proti intrikářským sekretářům a jejich kreaturám. Jdeme čistou cestou za čisté cíle**

a na naši kandidátce se skvějí jen jména čistých, osvědčených pracovníků, hodných důvěry, o níž se ucházejí.

Slibujeme poctivou práci na radnici. Kdo chce pořádek v samosprávě, řádnou úpravu chudinství, jestli mateřské školy, obecného školství, platů všech kategorií nejen úředníků, zřizenců, ale i mezd dělníků, péče o zdravé byty, stavbu nových obecních domů s malými byty, úplnou reformu nemožného zatěžování chudých vrstev těžkými dávkami (z nájmu, stočné atd.), snížení ceny vody, plynu, elektřiny, šetrnost ve všech odvětvích obecní samosprávy, ovšem nikoliv na úkor zřizenců, neb chudého občanstva, mnohem větší péči o zanedbané čtvrtě, hlavně Nové město, odstranění každého protekcionářství při udílení míst, dodávek, kdo je proti rozhazování obecních peněz z Vás vydřených na dary bohatému spolku Sokolu

**voli kandidátku č. 2. Náš štít jest čistý!**

**Naše cíle jsou metou všech, kdož sami nejsou lumpi. Jsme jediní, na něž se může spolehnouti každý dělník, každý malý živnostník, každý voják, každý drobný úředník**

Svoji dlouholetou poctivou práci dokázali jsme, že dovedeme se bití za jejich zájmy a prosazovatí to, co slouží drobnému lidu.

Všichni čestní a poctiví lidé, kterým se hnusí lotrovství izikomunistických sekretářů **vole kandidátku č. 2.**

Všechny chudé ženy, mající zájem na tom, by ve věcech chudinských jejich zájmy řádně byly hájeny, aby ve veřejném životě rozhodvali jen lidé čestní **voli kandidátku č. 2.**

Všichni čestní mužové, kterým se hnusí vědomé rozbíjení dělnického hnutí za sňaby míst u ruské míse **vole kandidátní listinu číslo 2.**

Obrázek č. 74: Volební program politické strany Samostatné skupiny dělnické z roku 1927. Vůdčí osobností a zakladatelem strany byl Otto Goliath.

Zdroj:

Ze sbírky Dh Regionálního muzea a galerie v Jičíně



*Obrázek č. 75:* Hrob rodiny Ornsteinových na urnovém háji v Jičíně. Na náhrobku je položena urna se symbolickým popelem z Osvětimi. Hrob zde byl zřízen v roce 1947 manžely Orsteinovými za účelem pietního uctění památky jejich syna Františka.

Zdroj:

Osobní archiv autorky (foto z roku 2015)





*Obrázek č. 76: Hrob manželů Josefa a Olgy Skuteckých, jičínských židů, kteří přežili holocaust. Místo jejich posledního odpočinku se nachází na urnovém háji v Jičíně.*

Zdroj: Osobní archiv autorky (foto z roku 2015)



*Obrázek č. 77: Hrob Františka, Otty Goliathových a Emilie Chvalovské roz. Goliathové nacházející se na urnovém háji v Jičíně*

Zdroj: Osobní archiv autorky (foto z roku 2015)



*Obrázek č. 78: Hrobka rodiny Kareisových nacházející se v rámci osmého pole novoměstského hřbitova v Jičíně*

Zdroj: Osobní archiv autorky (foto z roku 2015)

JMÉNO A PŘÍJMENÍ u manželů též jméno rodinné (stav rodiny)	Povolání nebo zaměstnání	Stav: svobodný, ženatý, ovdovělý, sopul. uzavřený, nebo roztříštěný	Nábož. vyzn.	Narození			Příslušnost, obec a okres	Národnost	Průkaz domovský, misto, čas a čis. vydání
				Den, měsíc	Rok	Obec a okres			
Arthur Fischer Klára roz. Popprava Jude, sje	manžel akademie malič. v domácn. zen. dělnik studijní	ženat. vdaná svob. bez	katol.	6/10	1886	Lomnice Tp. Lmily Lidíně Kaukor	Jičín <del>Lomnice Tp. Lemec</del> Příbram Jičín	14.5.18. vydán 1/10.1939 1.8.41 12.8.1946 prohlášen na mrtva 1.4.1948 10.8.1948 prohlášen na mrtva 1.8.1948	

voj. ZNV v Praze od dne 24.6.1948 č. I-4-82,54-7-47-A,B,C byl prohlášen na smrt. příkazem  
m. v. 31.12.1946 č. M 21/46-7 prohlášen na mrtva a dne 24.6.1948 se prohlášení do vst. usn.  
byl napříčeno.

Příloha, dítě

Obrázek č. 79: Ukázka jednoho z primárních pramenů této práce – evidenční karty. Konkrétně se jedná o evidenční kartu rodiny Arthura Fischera z roku 1942 (všimněte si, že je označena velkou červenou literou J, což je počáteční písmeno německého výrazu Jude).  
Zdroj:  
SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, Evidenční karty obyvatel, neuspořádáno.



Nr. 15900

An die Polizei Direktion - Policejnimu ředitelství  
in Prag.  
v Praze.

POLICEJNÍ ŘEDITELSTVÍ V PRAZE

Name und Vorname Neumann Georg Israel, Handelsangestellter  
Jméno a příjmení:

Geburtsfest, Monat und Jahr: 30. Mai 1922  
den, měsíc a rok narození:

Geburtsort: Jitschin Bezirk: Jitschin  
místo narození: okres:

Zuständigkeit: Jitschin Bezirk: Jitschin  
příslušnost: okres:

Name und Vorname des Vaters: Rudolf Israel Neumann /lebt/  
jméno a příjmení otce:

Name und Vorname der Mutter, auch Mädchenname: Emilie Neumann geb. Neurad /gest/  
jméno a příjmení matky, též za svobodna:

ersucht um Ausstellung des Leumundszeugnisses  
žádá za vystavení vysvědčení zachovalosti

Auswanderung nach Shanghai  
za účelem

PŘEBENO ULOŽITI

POLIZEIDIREKTION IN PRAG  
POLICEJNÍ ŘEDITELSTVÍ V PRAZE  
Eing.: 23. V. 1941  
Doš.: 206203

Prag, am 20. Feber 1941  
V Praze, dne

Unterschrift des Antragstellers:  
Podpis žadatele:  
Georg Israel Neumann

Geneue Adresse des Antragstellers:  
Přesná adresa žadatele:  
Prag I Kastalugasse 14  
/Haštalská/

929  
5  
63/41

**Výpravno!**

Z. I. J. A. P. Nr. 20

Obrázek č. 80: Ukázka žádosti o vystěhování z protektorátu datovaná k 23. 5. 1941. Jedná se o vystěhovalecké potvrzení Jiřího Neumanna, který měl emigrovat do čínského Šanghaje.

Zdroj: NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931 – 1940, kt. č. 7892, sign. V 929/5 neumann jří.

# UCTĚNÍ PAMÁTKY INŽ. J. FLEISCHNERA

RODÁKA JIČÍNSKÉHO

POŘADÁ V NEDĚLI DNE 7. ŘÍJNA 1923

DĚLNICKÁ AKADEMIE, VZDĚLAVACÍ ÚSTŘEDÍ ČESKOSLOVENSKÉHO DĚLNICTVA  
POD PROTEKTORÁTEM MINISTRA VEŘEJNÝCH PRACÍ A SRBY  
ZA SPOLUÚČASTI MĚSTSKÉ RADY JIČÍNSKÉ.

## I. ODHALENÍ POMNÍKU INŽ. J. FLEISCHNERA

POSTAVENÉHO NÁKLADEM MINISTERSTVA VEŘEJNÝCH PRACÍ  
NA ŽIDOVSKÉM HŘBITOVĚ JIČÍNSKÉM.

DNE 7. ŘÍJNA 1923.

O 10. HOD. DOPOL.

POŘAD: 1. ODEVZDÁNÍ POMNÍKU MINISTERSTVEM VEŘEJNÝCH PRACÍ OBCI JIČÍNSKÉ.  
2. PROSLOVY ZÁSTUPCŮ KORPORACÍ.  
3. PŘEVZETÍ POMNÍKU ZÁSTUPCEM MĚSTA.

## II. TRYZNA NA PAMĚT INŽ. J. FLEISCHNERA

DNE 7. ŘÍJNA 1923 O 11. A PŮL HODINĚ DOPOLEDNÍ  
V ZASEDACÍ SÍNĚ MĚSTSKÉHO ZASTUPITELSTVA V JIČÍNĚ.

POŘAD: 1. ZAHÁJENÍ PĚVECKÝM SBOREM „SMETANA“ DIR. PROF. ČENĚK.  
2. „ŽIVOT A DÍLO INŽ. J. FLEISCHNERA“ PROSLOVÍ INŽ. ARNOŠT WINTER.  
3. ZAKONČENÍ: PĚVECKÝ SBOR „SMETANA“.

VSTUP ÚPLNĚ VOLNÝ.

ÚČAT NEJŠIRŠÍ VEŘEJNOSTI VÍTÁNA

DĚLNICKÁ AKADEMIE.

Malinka Jiří

*Obrázek č. 81: Pozvánka na slavnostní odhalení pomníku Jiřího Fleischnera na židovském hřbitově v Sedličkách.*

*Zdroj:*

*Archiv ŽMP, fond Židovská náboženská obec Jičín, Zasedací protokol (1904 – 1929), sign. 64553. Nestránkováno.*



*Slučbce zarmouzení oznamujeme všem přátelům a známým, že  
nás naráždy opustila naše drahá manželka, maminka a teta, paní*

## *Olga Ornsteinová,*

*diel obchodníka v Jičíně.*

*Zemřela ve středu 7. května o půl 3. hod. ranní, její zlaté srdce utichlo  
zdeřláně těžkými ranami osudu a zmatkem po umučeníech dětech.*

*S drahcu zesnulcu rozloučíme se v kapli novoměstského hřbitova  
v Jičíně v neděli dne 11. května o 14. hodině.*

*Dohřeb žehem bude se konati v krematoriu v Semilech téhož dne  
o 16. hodině.*

*V Jičíně dne 8. května 1947.*

<i>Marie Hahnová,</i> <i>dcera,</i>	<i>Olga Ornsteinová,</i> <i>snacha.</i>	<i>Bedřich Ornstein,</i> <i>manžel.</i>
<i>Otta Hahn,</i> <i>zeť,</i>		
<small>TEL. AVIV (PALESTINA).</small>		

*Misto květinových darů budiz pamatováno na dobročinné účely.*

Obrázek č. 82: Smuteční oznámení o úmrtí Olgy Ornsteinové dne 7. 5. 1947

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1947*, neuspořááno.

396-1.II.1943 **ARNOŠT** 15.IX.1924-6.III.1943 \***JESENEC** \***FRIED** JINDŘICH 8.VI.1906-8.X.1942 **RŮŽENA** 18.II.1888  
 DZI.XII.1876 **CHARLOTA** 7.X.1916-23.IV.1942 **VALTR** 10.IX.1918-1.IV.1942 \***EMIL** 2.VI.1860-8.IX.1942 \***KAREL** 18.IX.18  
**MUEL** 3.XI.1885-1.IV.1942 **ZOFIE** 23.VIII.1882-23.IV.1942 **ARNOŠTKA** 27.II.1892 **PAVLA** 6.XI.1900 **LEA** 16.I.1927 **OTA** 3.IV.1  
 -27.IV.1942 \***HERSCH** **HYNEK** 22.II.1899-1.IV.1942 \***HOCHWALD** **OSKAR** 5.VIII.1895 **JOSEFÍNA** 20.VIII.1897 **M**  
**ARŮŽENA** 4.VIII.1869-1.X.1942 **LOTA** 9.X.1910 **FRANTIŠKA** 30.VII.1941 **ZDENĚK** 3.VIII.1943-6.X.1944 \***KLUG** **MAX** 2.VII.1  
 25.II.1884-19.X.1942 \***MÜLLER** **KAREL** 1.IV.1855-13.IX.1942 \***PLASCHKES** **OSKAR** 1.VII.1884 **ELEONORA** 8.VI.1888  
 8.VI.1892 **HANUŠ** 13.IV.1925-27.IV.1942 \***VÍTEZSLAV** 17.XI.1886 **ANNA** 24.II.1890 **RUTH** 27.III.1925 **LISA** 3.II.1929-1.IV.1942 \***S**  
 104-23.IV.1942 \***ZOFIE** 16.VIII.1872-25.IV.1942 \***TAUBER** **MATYÁŠ** 16.XI.1865 **BERTA** 4.III.1880-19.X.1942 \***WEISS** **ART**  
**ASTA** 24.IV.1900 **JANA** 21.VI.1925 **VALERIE** 8.IX.1926-12.VI.1942 \***OSTRITOVÁ** **ANNA** 12.I.1901-1.IX.1942 \***JIČÍN**: \***BE**  
 1943 \***GOLIATHOVÁ** **ARNOŠTKA** 28.XI.1880-20.II.1943 \***GUTH** **LEO** 10.XI.1880-21.II.1943 **MARTA** 18.VIII.1883-1  
 12.V.1899 **HANA** 17.IV.1921 **JIŘÍ** 26.XI.1922-20.II.1943 \***HLADKÁ** **OLGA** 8.VI.1906-20.II.1943 \***HÖNIGSFELD** **EMIL** 24  
 \***LUSTIG** **ARNOŠT** 9.XI.1873 **BERTA** 18.XII.1886-15.XII.1943 **JIŘINA** 6.X.1922-6.IX.1943 \***EMIL** 15.III.1873 **MARIE** 26  
**ROMÍR** 15.IV.1920 **JIŘÍ** 30.V.1922 **HANA** 24.III.1931-20.II.1943 \***ORNSTEIN** **FRANTIŠEK** 5.X.1906-20.II.1943 \***PICK**  
 2-15.XII.1943 **PAVLA** 10.X.1873-15.XII.1943 \***STEINER** **MAX** 13.VIII.1886 **IRMA** 12.IV.1896 **HARY** 18.XI.1922 **MAGDA**  
**DVÍKA** 11.VII.1904-20.II.1943 \***JIHLAVA**: \***AIGELOVÁ** **ADÉLA** 30.XII.1893-8.X.1942 \***BINENFELD** **HYNEK** 3.III.191  
**ERMÍNA** 2.XII.1886-29.III.1942 \***KROUČKOVÁ** **KAMILA** 8.I.1886-15.X.1942 \***LOWY** **ROBERT** 19.IX.1922-25.V.1942 \***M**  
 .IV.1868-1.III.1943 \***WINTER** **OSKAR** 9.V.1892 **MALVÍNA** 5.V.1902 **EVA** 30.III.1929 **KAREL** 4.II.1932-25.V.1942 **HERMÍN**  
**HAASOVÁ** **IDA** 5.X.1889 **ERVÍN** 27.III.1915 **VIKTOR** 10.IV.1917 **MARIE** 20.IX.1920-25.V.1942 \***HERRMANN** **MOR**  
 1942 \***TICHO** **RUDOLF** 28.XI.1913-25.V.1942 \***JINCE**: \***BECKOVA** **MARIE** 31.VII.1868-16.X.1942 \***BLOCH** **OT**  
 42 **TILY** 10.I.1939-25.V.1942 \***BEER** **ARNOŠT** 21.XII.1875 **FLORENTINA** 13.XII.1874-15.X.1942 \***BEINKOLES** **LUDVÍK** 4.I  
 1942 \***VIKTOR** 13.XII.1902-22.III.1942 \***BREIEROVÁ** **GISELA** 7.VII.1884-25.V.1942 \***BRUMLIKOVÁ** **GABRIELA** 14  
**ELSENBERG** **EGON** 9.XII.1911-5.XII.1944 **SYLVA** 22.VII.1920-18.V.1942 \***FLASCHNEROVÁ** **PAVLA** 26.IX.1871-18.  
 1881 **MARIE** 1.II.1897 **RŮŽENA** 24.VI.1923-6.IX.1943 \***GUTH** **ARNOŠT** 25.II.1890 **EMILIE** 18.VI.1901 **BLANKA** 3.VII.1925-  
 2.VIII.1942 27.IX.1942 \***BRITZEROVÁ** **ANNA** 16.I.1886-16.X.1942 \***JEJUNKOVÁ** **BERTA** 1.I.1871-15.X.1942 \***KATZ** **ER**

Obrázek č. 83: Výřez jmen jičínských obětí šoa z fotografie jedné ze stěn Pinkasovy synagogy

Zdroj:

Osobní archiv autorky (fotografie z roku 2014)



# Platební rozkaz.

Pro pana Karla H a h n a

v J i č í n ě !

## Vaše Blahorodí!

Na základě zákona ze dne 21. března 1890 ř. z. čís. 57. vymětuje se Vám k ukrytí výdajů k účelům obecním podle \_\_\_ třídy daňové

*příspěvek* 600 K - h

na správní rok 1923.

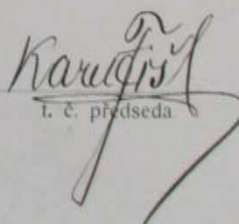
Částka tato splatí se buď celoročně, aneb ve čtyřech čtvrtletních lhůtách předem.

Reklamace podány buďtež během 14 dnů po dodání platebního rozkazu, reklamace, jež později podány byly, zůstanou nepovšimnuty.

Poplatek tento zapraví se u pokladníka obce pana Emila L u s t i g a, obchodníka v Jičíně.

V Jičíně, dne 16/7 1923.

Výbor israel. obce Jičínské.

  
t. č. předseda

K. HYLSEK, JIČÍN.

Obrázek č. 84: Ukázka platebního rozkazu na zaplacení náboženské daně za rok 1923

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Okresní úřad Jičín, Židovská náboženská obec v Jičíně, kt. č. 765, inv. č. 1991.



*Obrázek č. 85: Okolní prostranství židovského hřbitova v Sedličkách (1943)*

Zdroj:

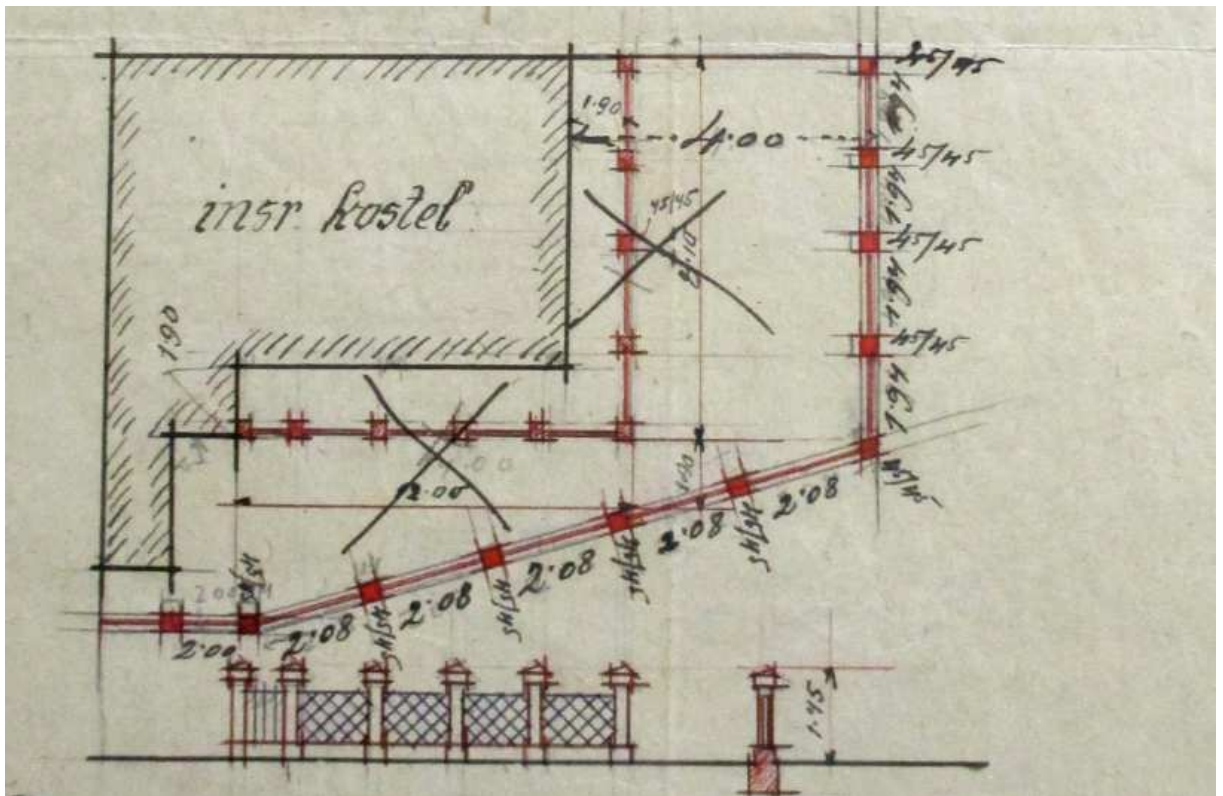
Ze sbírek fotografií Regionálního muzea a galerie v Jičíně



*Obrázek č. 86: Pohled na západní část židovského hřbitova*

Zdroj:

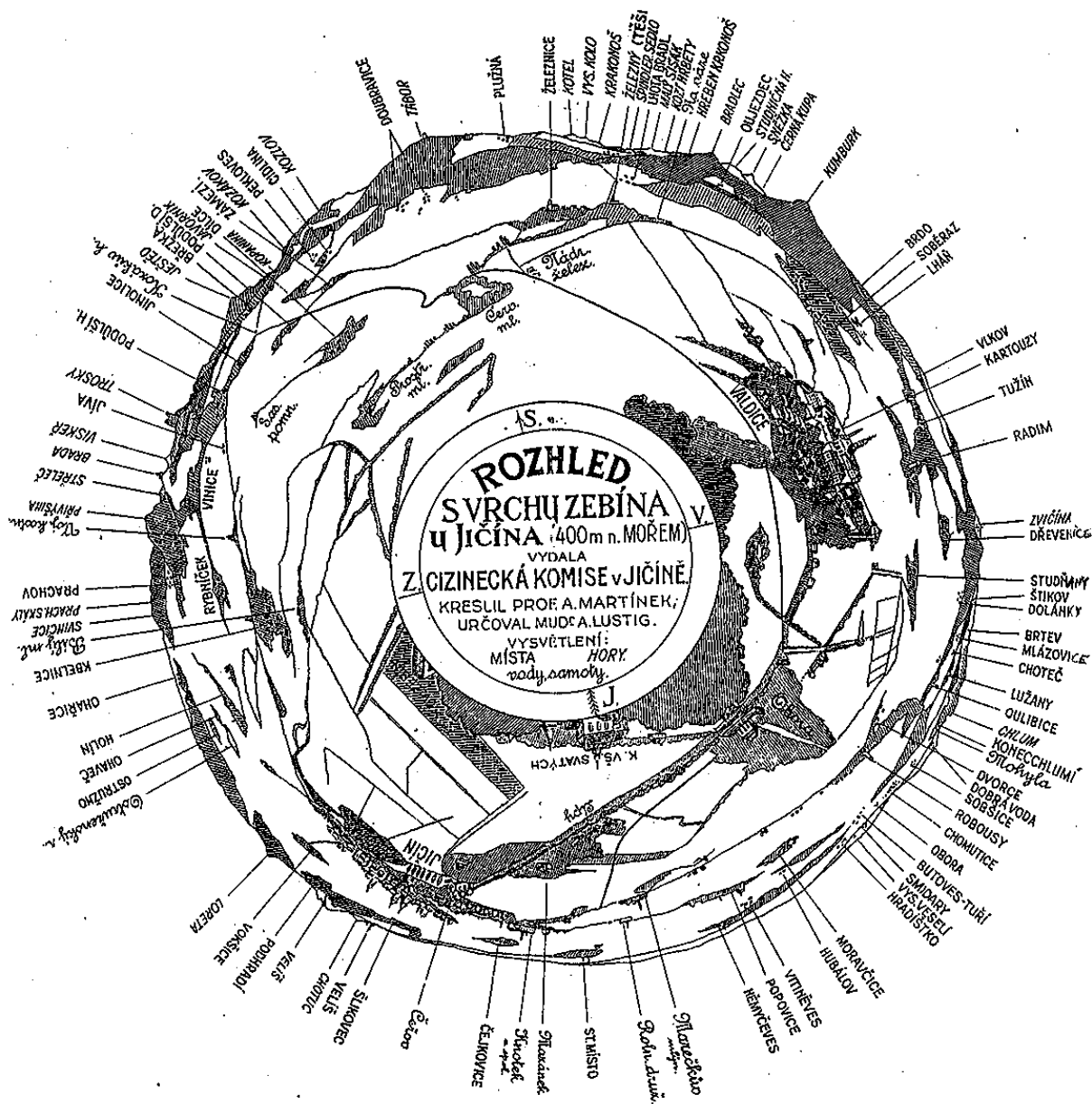
Ze sbírek fotografií Regionálního muzea a galerie v Jičíně



Obrázek č. 87: Stavební a konstrukční plán plotu, který byl okolo prostranství synagogy vztyčen v roce 1922

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Izraelská náboženská obec 1897 – 1928*, kt. č. 262, inv. č. 1207.



Obrázek č. 88: Turistická a orientační mapa Rozhled z vrchu Zebína u Jičína, na jejíž vytvoření se podílel MUDr. Arnošt Lustig

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Klub čsl. turistů Jičín, Fotografie, pohlednice, kt. č. 5, inv. č. 80.





Obrázek č. 89: Fotografie ze sjezdu šedých košil konaného 17. 5. 1936 v Jičíně

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1936, kt. č. 186, inv. č. 814.



Obrázek č. 90: Agitační pozvánka na Den Národního sjednocení a sjezd šedých košil, otištěná v místním periodiku Krakonoš

Zdroj:

Krakonoš, roč. 54, 1939, č. 28, 3. 5

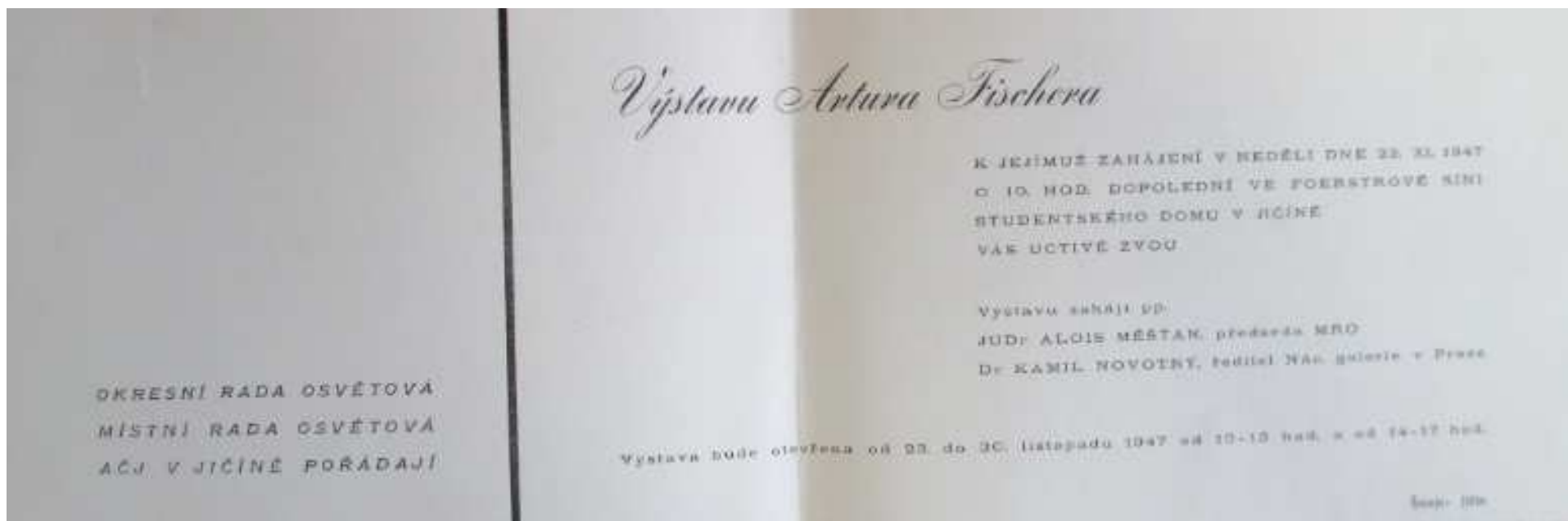
453	Neumann Paula	72453	16.6. 1904	Jitschin Wallensteinpl.3	62440
452	Neumann Rudolf	72452	26.6. 1889	Jitschin Wallensteinpl.3	62441
237	Neumann Rudolf	72237	9.4. 1881	Mlikojed 120, Post Neratowitz	62872
95	Neumann Ruth	72095	27.11. 1921	Melnik, Sadusch 11	63177
241	Neumann Therese	72241	18.10. 1863	Mlikojed 8, Post Neratowitz	62873
389	Neurad Amalie	72389	21.12. 1879	Petzka Nr.4.	62443
388	Neurad Arnold	72388	16.8. 1879	Petzka Nr.4.	62444
86	Neurad Kamilla	72086	21.1. 1890	Melnik, Mlasitz, Hafeng. 2	63189
87	Neurad Rudolf	72087	12.6. 1927	Melnik, Mlasitz, Hafeng. 2	63190
511	Novak Friedrich	72511	7.1. 1906	Alt Bunzlau 57	62009
510	Novák Karl	72510	9.1. 1902	Alt Bunzlau Nr.57	62010
62	Opłatek verh. Kraus Eleonore	72062	4.9. 1892	Tschelakowitz, Bamhofstrasse 210	62011
116	Opłatka Ella	72116	28.6. 1903	Pschiwor 101	63191
222	Opłatka Ernst	72222	18.3. 1883	Neratowitz Nr.236	62874
117	Opłatka Milesch	72117	22.7. 1927	Pschiwor 101	63192
115	Opłatka Rudolf	72115	4.12. 1885	Pschiwor 101	63193
498	Ornstein Franz	72498	5.10. 1906	Jitschin, Alte Gasse 103	62445
496	Ornstein Friedrich	72496	11.5. 1877	Jitschin, Alte Gasse 103	62446
497	Ornstein Olga	72497	26.12. 1879	Jitschin, Alte Gasse 103	62447
404	Pfefferkorn Nathalie	72404	18.12. 1897	Bukowina Nr.1.	62449

Obrázek č. 91: Fotokopie části seznamu deportovaných transportem C1, který do Terezína odjížděl 13. 1. 1943 z Mladé Boleslavi. Jména osob, které věznění přežily, byla později označena červeným rámečkem.

Zdroj:

PT, Seznamy vězňů, *Transportní seznam „C1“ z Mladé Boleslavi do Terezína*, inv. č. 7414. Přístupné on-line: [http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni\\_karta&col=id&value=5084](http://www.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/listiny/detail.php?table=Evidencni_karta&col=id&value=5084).





Obrázek č. 92: Fotokopie pozvánky na výstavu uměleckých děl Arthura Fischera v roce 1947

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Městský národní výbor Jičín, *Přílohy ke kronice města Jičína z roku 1947*, neuspořádáno.



*Obrázek č. 93: Fotografie pořízená v rámci pracovní činnosti židů na úpravě lipového stromořadí v zimě 1942*

Zdroj:

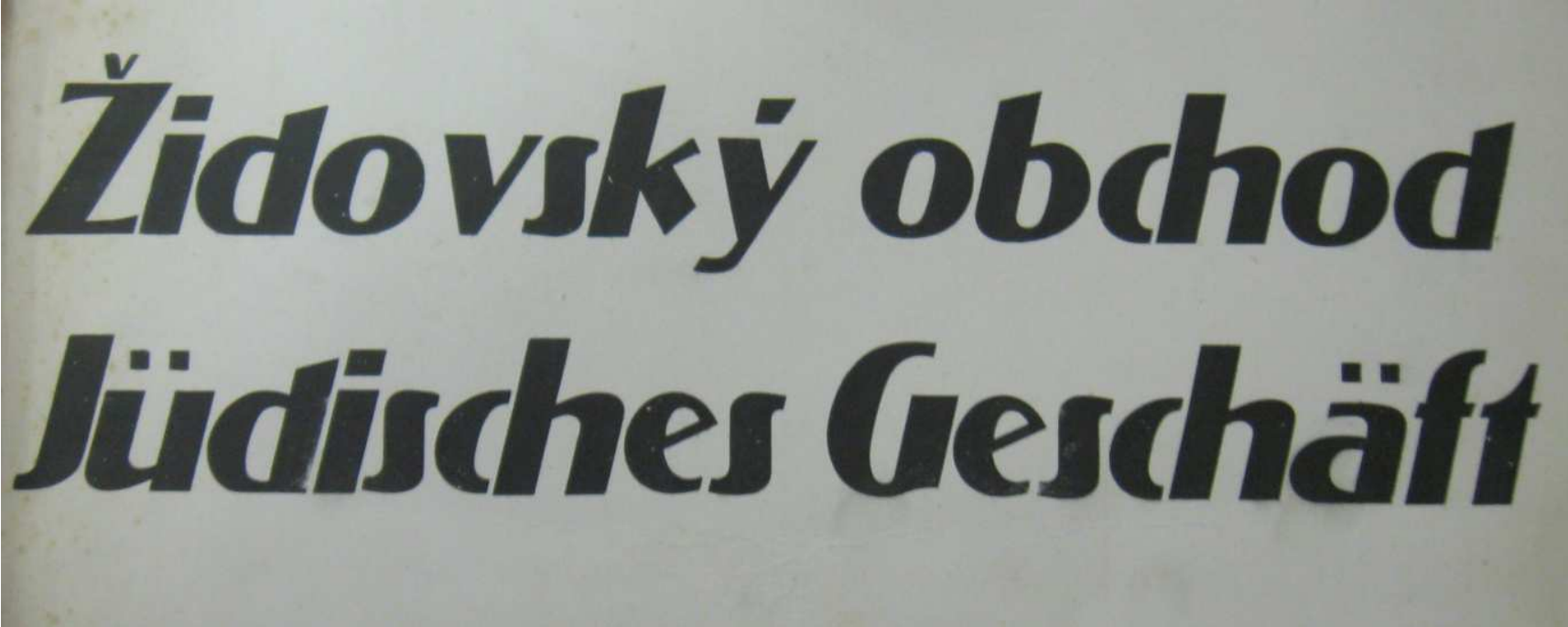
Osobní archiv Stanislava Hylmara



*Obrázek č. 94:* Leták sloužící k označení všech míst (biografů, knihoven, koupališť...), kam byl židům vstup zakázán

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Letáky časopisy (leden – červenec)*, kt. č. 192, inv. č. 818.

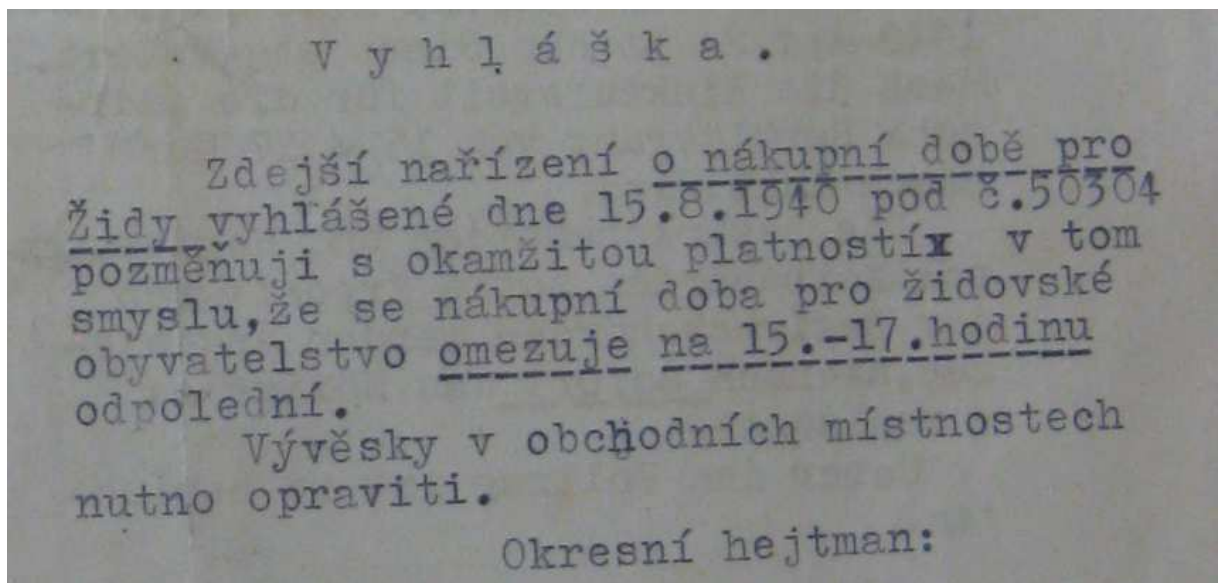


**Židovský obchod**  
**Jüdisches Geschäft**

*Obrázek č. 95:* Dobová cedulka „Židovský obchod – Jüdisches Geschäft“, která sloužila k označení obchodů patřících židům

Zdroj:

SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Letáky časopisy (leden – červenec)*, kt. č. 192, inv. č. 818.



Obrázek č. 96: Výřez části protizidovského nařízení o změně nákupní doby pro židy

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín, *Oběžníky, vyhlášky, statistika*, kt. č. 1345, inv. č. 2357.

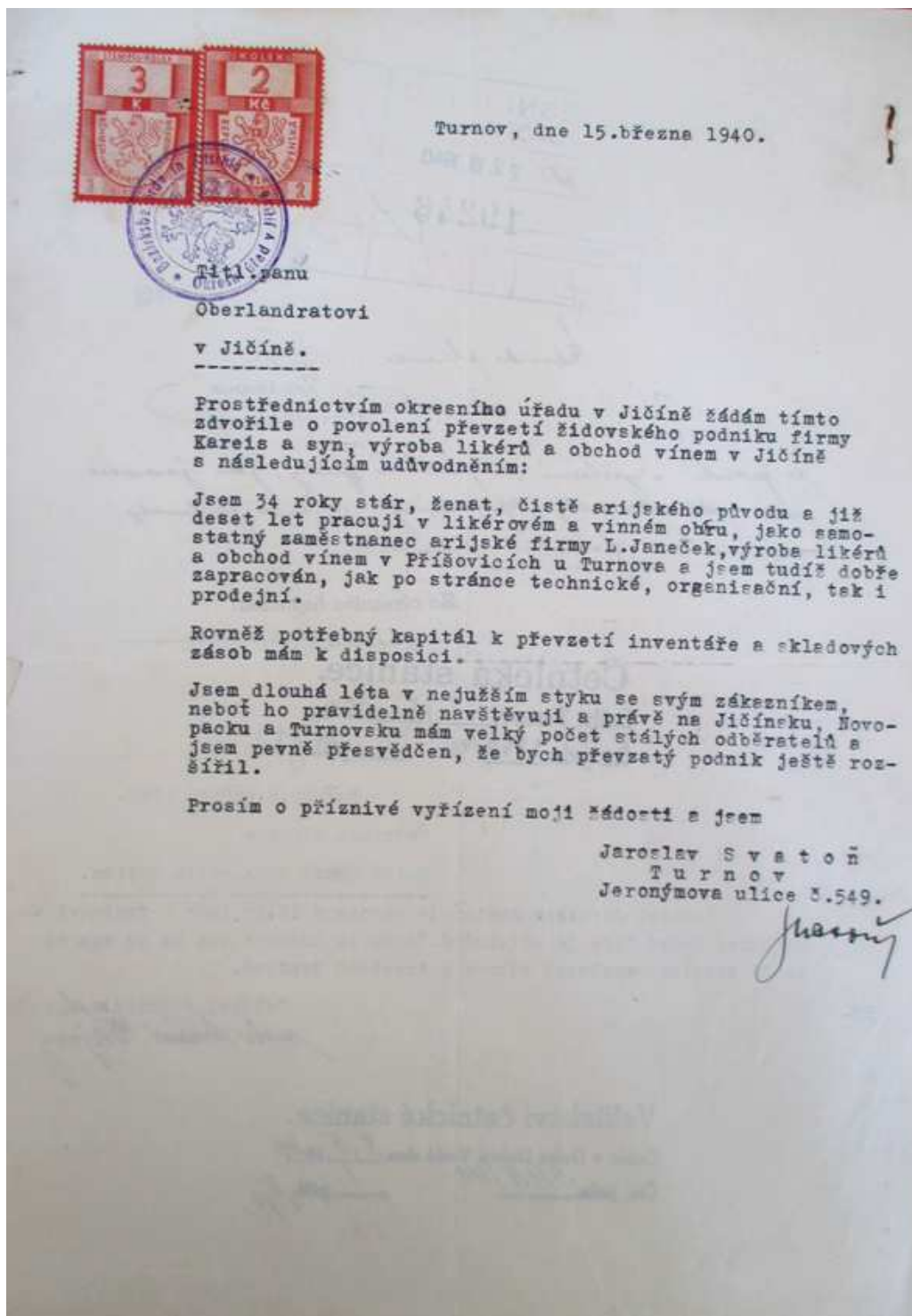


Obrázek č. 97: Oznámení o deportaci jičínských židů otištěné v periodiku Hlas našeho venkova

Zdroj:

Hlas našeho venkova, roč. 24, 1943, č. 4.

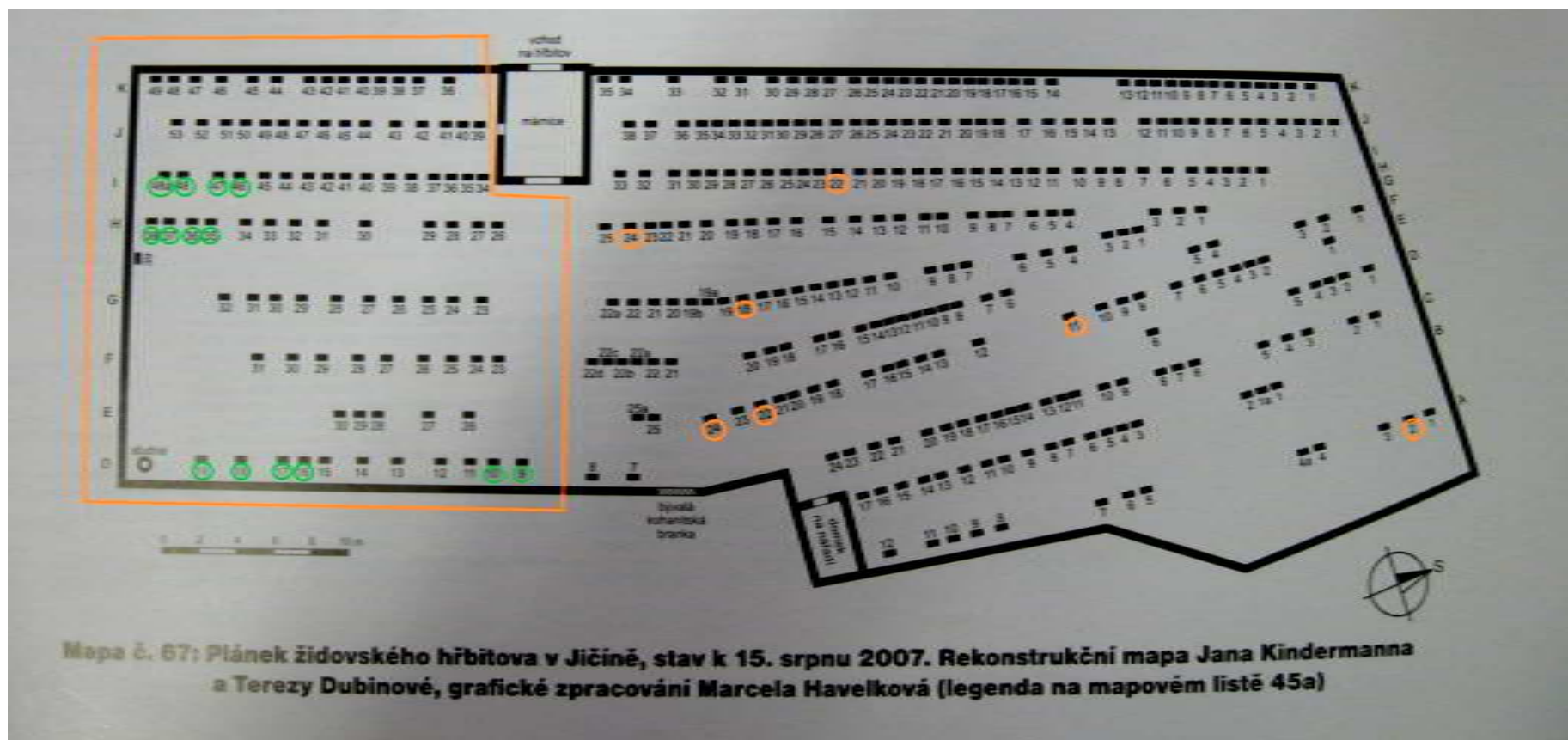




Obrázek č. 98: Žádost Jaroslava Svatoně o převzetí židovské továrny na výrobu lihovin Kareis a syn. Žádost datujeme k 15. 3. 1940.

Zdroj:

SOkA Jičín, fond Okresní úřad Jičín I, *Oběžníky, vyhlášky, statistika*, kt. č. 1345, inv. č. 2357.



Obrázek č. 99: Orientační plánek židovského hřbitova v Sedličkách

Zdroj:

CHODĚJOVSKÁ, Eva – SEMOTANOVÁ, Eva (edd.). *Historický atlas měst České republiky*, mapa č. 67.

Vysvětlivky:

Zelená – haličský hrob. Oranžová – náhrobek datovaný do 20. století



